

UDK 061.23:001(474.3)(058)

La 811

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJA

Akadēmijas laukums 1
Rīga, LV 1050
Latvija

Tel.: 7225361. Fakss: 7821153
E pasts: lza@lza.lv
<http://www.lza.lv>

Latvijas Zinātņu akadēmijas *Gadagrāmata 2006* ir turpinājumiždevums — jau četrpadsmitais ar šādu nosaukumu. Iepriekšējie laidieni atspoguļoja situāciju 1990., 1992., 1992./1993., 1995.—2005. gadā. *Gadagrāmatas 2006* iznākšana ir pieskaņota akadēmijas gada pilnsapulcei.

Gadagrāmatā ievietoti Latvijas Zinātņu akadēmijas pamatdokumenti, galvenās ziņas par akadēmiju, tās struktūru un locekļiem, pārskata tipa materiāli par akadēmijas darbību 2005. gadā, atsevišķi LZA dokumenti (kuru atkārtota publicēšana nākamajās gadagrāmatās nav paredzēta), īsas ziņas par Latvijas zinātniskajām iestādēm.

Publicētie dati atspoguļo stāvokli 2006. gada 15. martā.

ISBN 9984-767-71-X
ISSN 1407-0413

© Latvijas Zinātņu akadēmija, 2006

S A T U R S

Ievads	5	
Latvijas Zinātņu akadēmijas galveno pasākumu kalendārs	9	
PAMATDOKUMENTI		
Latvijas Republikas likumdošana par Latvijas Zinātņu akadēmijas statusu	10	
Latvijas Zinātņu akadēmijas Harta	11	
Latvijas Zinātņu akadēmijas Statūti	15	
LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS STRUKTŪRAS		
Latvijas Zinātņu akadēmijas Senāts	28	
Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidijs	30	
Latvijas Zinātņu akadēmijas valde	32	
Latvijas Zinātņu akadēmijas Uzraudzības padome	32	
Bibliotēku padomes valde	33	
Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis	33	
Akadēmijas personāls	34	
LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS LOCEKĻI		
Istenie locekļi	36	
Goda locekļi	47	
Ārzemju locekļi	52	
Korespondētājlocekļi	63	
Pārmaiņas LZA locekļu sastāvā	73	
In memoriam	74	
LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS GODA DOKTORI		77
LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS GODA MECENĀTI		84
LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS LIELĀ MEDAĻA, BALVAS UN PRĒMIJAS		
Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielā medaļa	85	
Latvijas Zinātņu akadēmijas vārdbalvas	85	
Izcilie zinātnieki, kuru vārdā nosauktas Latvijas Zinātņu akadēmijas balvas	87	
Latvijas Zinātņu akadēmijas un sponsoru kopīgās balvas	92	
Balvas un prēmijas jauniešiem zinātniekiem	95	
Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielās medaļas, balvu un prēmiju laureāti 2005. un 2006. gadā	97	
Latvijas zinātnieki — citu ievērojamāko zinātnisko apbalvojumu laureāti 2005. un 2006. gadā	102	
Balvu un prēmiju jauniešiem zinātniekiem un studentiem laureāti	104	
LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS ZINĀTNISKĀ UN ORGANIZATORISKĀ DARBĪBA 2005. GADĀ		
Nozīmīgi notikumi Latvijas zinātnē un Latvijas Zinātņu akadēmijā 2005. gadā	110	
Latvijas Zinātņu akadēmijas pilnsapulces	129	
Letonikas I kongress	138	
Latvijas Zinātņu akadēmijas sēdes	151	
LZA Senāta darbība	164	
Senāta sēdes	164	
2005. gadā piešķirtie LZA Atzinības raksti	167	
Zinātniskie ziņojumi LZA Senāta sēdēs 2005. gadā	168	

LZA prezidija darbība	185
LZA valdes darbība	186
LZA budžeta izpilde 2005. gadā	187
LZA Fonda darbība	187
Ar Latvijas Zinātņu akadēmiju saistītu organizāciju darbība 2005. gadā.	188
ZINĀTŅU NODAĻAS	
Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļa	194
Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļa	199
Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļa	204
Lauksaimniecības un meža zinātņu nodaļa	210
Ārzemju locekļu nodaļa	213
STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA	214
1. p i e l i k u m s. DOKUMENTI	
Zinātniskās darbības likums.	221
Latvijas Zinātņu akadēmijas un Liepājas pedagoģijas akadēmijas sadarbības līgums.	238
2. p i e l i k u m s. LZA GADAGRĀMATĀS PUBLICĒTO DOKUMENTU RĀDĪTĀJS	
240	
3. p i e l i k u m s. GALVENĀS ZINĀTNISKĀS INSTITŪCIJAS UN IESTĀDES LATVIJĀ	
Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija	246
Latvijas Zinātnes padome	247
Augstākās izglītības padome	250
Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisija	250
Valsts emeritēto zinātnieku padome	251
Latvijas Zinātnieku savienība	251
Latvijas universitātes un augstskolas	251
Zinātniskie institūti	255
Fizikas, matemātikas un tehnisko zinātņu institūti (255). Ķīmijas un bioloģijas zinātņu institūti (257). Medicīnas zinātņu institūti (259). Lauksaimniecības un meža zinātņu institūti (259). Humanitāro un sociālo zinātņu institūti (260). Ekonomikas institūti (261).	
Citas zinātniskās iestādes	262
Zinātniskā izdevējdarbība	264
4. p i e l i k u m s. LATVIJAS ZINĀTNES ORGANIZĒŠANĀ IESAISTĪTO PERSONU ALFABĒTISKAIS RĀDĪTĀJS	
268	

IEVADS

Latvijai ir senas un nozīmīgas zinātnes tradīcijas. Zinātnes aizsākumi rodami viduslaikos, kad Rīga jau bija viena no Eiropas ievērojamākām pilsētām. Pirmā zinātniskā biedrība (tā ir arī pirmais atskaites punkts vēlāk, 1946. gadā dibinātajai Latvijas Zinātņu akadēmijai) Latvijā ir uzsākusi darbību 1815. gadā. Visu laiku Latvijas zinātnes un tehnoloģijas sasniegumu sarakstā ierindojami daudzi izcili veikumi. Minēsim tikai dažus: rīdzinieka Nobela prēmijas laureāta Vilhelma Ostvalda fizikālā ķīmija, Paula Valdena ķīmiskās reakcijas, Pīrsa Bola matemātiskās teorēmas, Krišjāņa Barona Latviešu dainu vākums, klasificēšana un izpēte, Jāņa Endzelīna baltu filoloģija, Valtera Capa fotoaparāta *VEF Minox* izgudrošana un ražošana, Organiskās sintēzes institūta un firmu *Grindeks* un *Olainfarm* jaunu medicīnisko preparātu (ievērojamākie — pretvēža preparāts *florafūrs*, pretgripas līdzeklis *remantadīns* un sirds slimību ārstēšanas preparāts *mildronāts*) radišana, izpēte un ražošana, Edgara Imanta Siliņa monogrāfija *Lielo patiesību meklējumi*, Rīgas MHD-dinamo eksperiments Zemes magnētiskā lauka skaidrošanai un daudzi citi.

2005. gadā apritēja 15 gadu Latvijas atjaunotajai valstiskai neatkarībai un arī 15 gadu kopš reformas uzsākšanas Latvijas zinātnē. Reformu ierosināja paši zinātnieki ar mērķi maksimāli tuvināt Latvijas zinātnes sistēmu Rietumu zinātnes sistēmai. Zinātņu akadēmija no iepriekšējās faktiskās Latvijas zinātnes ministrijas pārtapa par elitāru zinātnieku apvienību. Tika izveidota Latvijas zinātnes jauna pārvaldes un finansēšanas sistēma. Šie 15 gadi Latvijas zinātnei bijuši sarežģīti reorganizācijas gadi, un šī reorganizācija īpaši intensīvi turpinājās arī 2005. gadā. 1990.–1992. gadā (līdz ar Latvijas lielrūpniecības sabrukumu) praktiski pārstāja eksistēt industriālā zinātne, kurā bija koncentrēts liels zinātniskais un tehniskais potenciāls. Šodien tā praktiski jārada no jauna. Minimālai “izdzīvošanai” tika atstāta fundamentālā zinātne, tāpat minimizējās lauksaimniecības un medicīnas

zinātne. Tajā pašā laikā starptautiskā ekspertīze 1992. gadā lielāko daļu minēto pētījumu līmeni atzina par līdzvērtīgu pasaules zinātnes kritērijiem. Daļa Latvijas zinātnieku devās uz Rietumu valstīm un palika tur strādāt un dzīvot, bet daļa pārgāja darbā uz jaunradītām privātajām firmām un valsts pārvaldē. Šobrīd aktīvo zinātnieku skaits stabilizējies un aptver ap 2500 doktora līmeņa speciālistu.

2004. gads un 2005. gads Latvijas zinātnei iezīmēja jaunas pozitīvas pārmaiņas. Tagad pamatoti varam uzskatīt, ka Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Zinātnes padomes vadītājiem, Saeimai un valdībai ir kopīga izpratne par nepieciešamību tuvākajā nākotnē būtiski palielināt Latvijas zinātnes un līdz ar to — Latvijas konkurētspēju pasaulē. Vērojama zinātnieku un politiķu cieša sadarbība šā mērķa sasniegšanai. Pakāpeniski veidojas arī tradīcija *pastāvīgam* dialogam ar valdību. LR Ministru prezidents un citi valdības locekļi regulāri tiek ar zinātniekiem. 2005. gada 10. februārī Zinātņu akadēmijā viesojās LR Ministru prezidents Aigars Kalvītis. Viņam bija lietišķa saruna ar zinātniekiem par iespējām izlietot papildu finansējumu, ko LR Saeima piešķirusi zinātnei. 2005. gadā un 2006. gada sākumā Ministru prezidents Aigars Kalvītis apmeklēja arī vairākus citus Latvijas zinātnes centrus.

Kopš 2004. gada Latvijas zinātne tāpat kā visa Latvija pilntiesīgi iekļāvusies *Eiropas Savienības zinātnes telpā*. 2004. gadā sāka darboties *Nacionālās inovāciju programmas rīcības plāns*, kas paredz būtisku zinātnes līdzdalību, tai skaitā arī jaunus finansēšanas mehānismus. 2005. gadā Valsts prezidentes izveidotās Stratēģiskās analīzes komisijas Zinātnes apakškomisija pabeidza darbu pie *Latvijas zinātnes, tehnoloģiskās attīstības un inovāciju stratēģijas* projekta. Šo projektu 27.maijā apsprieda plašā zinātniskās sabiedrības konferencē “Latvijas zinātne attīstībā”.

2005. gadā tika sagatavotas *Latvijas zinātnes prioritātes tuvākajam periodam*. Latvijā jau agrāk bija fiksēti tādi zinātnes prioritārie virzieni kā informāciju tehnoloģijas, materiālzinātnes, biotehnoloģija un farmācija, koksnes tehnoloģija un nacionālās humanitārās zinātnes (Letonika). Tagad priekšlikumi zinātnes prioritātēm 2006.–2010. gadā ietver arī agrobiotehnoloģiju, medicīnas zinātņi un enerģētiku. Lai nodrošinātu Lisabonas stratēģijas 1 + 2% finansējuma optimālu apguvi, nepieciešams forsēti attīstīt

doktorantūras un pēcdoktorantūras sistēmu un piesaistīt visa veida darbaspēku zinātniskajām un tehnoloģiskajām izstrādņēm. Latvijā ir uzsākta un aktīvi jāturpina dažādu zinātnes, tehnoloģisko kompetences centru un parku, tehnoloģijas pārneses centru attīstība, jo tā ir būtiska iespēja realizēt saikni ar uzņēmējdarbību. Būtiska ir nacionālo humanitāro zinātņu (Letonikas) speciāla finansēšana, atdalot to no lietišķās zinātnes. Jāatzīmē, ka pirmo reizi ir panākts speciāls papildu finansējums Letonikas programmai, kuru koordinē Latvijas Zinātņu akadēmija. 2005. gada oktobrī notika Letonikas I kongress.

Kāda šobrīd ir Zinātņu akadēmijas loma Latvijā? Pirms 15 gadiem iesāktais zinātnes reorganizācijas process lielā mērā tuvojas nobeigumam. Latvijas Zinātņu akadēmija ir radusi stabilu vietu Latvijas zinātnes organizatoriskajā sistēmā un veic izvēlēto Rietumeiropas klasiskā tipa zinātņu akadēmijas misiju. Akadēmija apvieno savus īstenos locekļus un korespondētājlocekļus — 206 Latvijas izcilākos zinātniekus. Par Akadēmijas goda locekļiem ir ievēlēti 50 kultūras un izglītības dižgari. Par Akadēmijas ārzemju locekļiem ir ievēlēti 94 izcili ārzemju zinātnieki, no kuriem daudzi ir Latvijas izcelsmes. Tāpēc var uzskatīt, ka Latvijas Zinātņu akadēmija apvieno kā Latvijas vietējo, tā arī citās pasaules valstīs mītošo intelektuālo potenciālu, kurš saistīts ar Latvijas zinātņi. Tādējādi Latvijas Zinātņu akadēmija veido valsts augstāko oficiālo zinātnes ekspertu kontingentu Latvijā.

2005. gads iezīmējās arī ar to, ka Latvijas Zinātņu akadēmijas sastāvā aktīvu darbību uzsāka jauna nodaļa — Lauksaimniecības un meža zinātņu nodaļa. Turpinājās virzība uz reģionālo zinātnes centru veidošanu — Daugavpilī un Ventspilī. Oktobrī tika parakstīta vienošanās ar Liepājas Pedagoģijas akadēmiju.

Latvijas Zinātņu akadēmija tradicionāli ir Latvijas zinātnieku (gan LZA locekļu, gan citu zinātnieku) diskusiju vieta par zinātnes svarīgākajām problēmām. Šīs diskusijas notika akadēmijas un tās zinātņu nodaļu sēdēs, konferencēs, kā arī dažādās komisijās un darba grupās. Pēdējā laikā (un it īpaši 2004.–2005. gadā) Latvijas Zinātņu akadēmija aktīvi pievērsās ne tikai konkrētiem zinātnes jautājumiem, bet arī zinātnes, tehnoloģijas un inovāciju problēmām kopumā, līdz ar to vairāk akcentējot lietišķās zinātnes problēmas. Mums jāstrādā tā, lai šādās sēdēs pieņemtajos Zinātņu akadēmijas slēdzienos vairāk ieklausītos LR Saeima, LR Ministru kabinets, ministrijas un šīm

problēmām tiktu nodrošināts finansiāls atbalsts, kā tas realizēts Letonikas programmā.

Tradicionāla akadēmijas darbības joma ir Latvijas zinātnes starptautiskie sakari — gan divpusējie, gan pārstāvniecība starptautiskajās organizācijās. Īpaši cieša sadarbība izveidojusies ar Baltijas valstu un Ziemeļvalstu zinātņu akadēmijām. 2005.gadā jūnijā Hesinkos notika 10. Baltijas Intelektuālās sadarbības konference, bet 11.konference notiks 2007.gadā Rīgā.

Analizējot zinātnes stāvokli, Zinātņu akadēmija veic Latvijas zinātnieku nozīmīgāko devumu ekspertīzi un novērtēšanu. Ievērojamu rezonansi sabiedrībā un masu saziņas līdzekļos ir guvusi izcilāko Latvijas zinātnes sasniegumu nosaukšana katra gada beigās (par atzinībām 2005. gadā skat. šīs grāmatas 97. lpp.). Par augstāko apbalvojumu zinātnē Latvijas zinātnieki uzskata LZA Lielo medaļu. Zinātnieku sasniegumi aizvadītajā gadā atzīmēti arī ar 19 citām LZA balvām, daudzas no kurām ir iedibinātas kopā ar lieliem Latvijas uzņēmumiem.

2005. gadā pēc jaunā “Zinātniskās darbības likuma” pieņemšanas ir sākusies būtiska zinātnes papildu finansēšana, kas ļauj aktivizēt Latvijas zinātnisko darbību un sākt jaunu zinātnieku piesaisti.

Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents

2006. gada 9. martā

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS GALVENO PASĀKUMU KALENDĀRS

2006. GADS

6. aprīlī	Latvijas Zinātņu akadēmijas Pavasara pilnsapulce
7. decembrī	Latvijas Zinātņu akadēmijas Rudens pilnsapulce

2007. GADS

12. aprīlī	Latvijas Zinātņu akadēmijas Pavasara pilnsapulce
22. novembrī	Latvijas Zinātņu akadēmijas Rudens pilnsapulce

PAMATDOKUMENTI

LATVIJAS REPUBLIKAS LIKUMDOŠANA
PAR LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS STATUSU

ZINĀTNISKĀS DARBĪBAS LIKUMS

(Pieņemts Saeimā 2005. gada 14. aprīlī.

Stājas spēkā ar 2005. gada 19. maiju)

Latvijas Zinātņu akadēmija sastāv no vēlētiem Latvijas Zinātņu akadēmijas locekļiem un valsts pārvaldes sistēmā ir atvasināta publisko tiesību persona ar autonomu kompetenci, kuras tiesības un pienākumi noteikti tās Hartā, šajā likumā un citos likumos, kā arī tās statūtos un kuru daļēji finansē no valsts budžeta. Latvijas Zinātņu akadēmijas Hartu apstiprina Saeima un tajā ir norādīti Latvijas Zinātņu akadēmijas darbības mērķi, pamatvirzieni, tiesiskie un ekonomiskie pamati, pārvaldes sistēma, tiesības un pienākumi.

...

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS HARTA

(Pieņēmusi Latvijas Zinātņu akadēmijas pilnsapulce 1996. gada 22. novembrī.
Apstiprinājusi Latvijas Republikas Saeima 1997. gada 23. janvārī)

PREAMBULA

Latvijas Zinātņu akadēmija ir vairāku agrāk Latvijā pastāvējušu zinātnisko biedrību ideju un darbības mantiniece. Tās priekšteces ir 1815. gadā Jelgavā dibinātā Kurzemes Literatūras un mākslas biedrība un Rīgas Latviešu biedrības sastāvā 1869. gadā dibinātā Zinātnības (Zinību) komisija, kas 1932. gadā tika pārveidota par Zinātņu komiteju ar privātas zinātņu akadēmijas statusu.

Kopš 1919. gada Latvijas Republikas valdība vairākkārt bija apsvērusi oficiālas Latvijas Zinātņu akadēmijas dibināšanu. Šo nodomu 1927. gadā atbalstīja izglītības ministrs J. Rainis. 1935. gadā Ministru prezidents K. Ulmanis publiski paziņoja nodomu izveidot Latvijas Zinātņu akadēmiju, un kā pirmā tās sastāvdaļa ar Latvijas Republikas likumu 1936. gada 14. janvārī tika nodibināts Latvijas vēstures institūts.

Zinātņu akadēmija Latvijā darbību uzsāka 1946. gada 14. februārī, kad akadēmijas locekļi sanāca uz pirmo kopsapulci. Par Zinātņu akadēmijas un tās institūtu pamatkodolu kļuva Latvijas Universitātes un Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas zinātnieki. Pieņemot Hartu un jaunus Statūtus, ar 1992. gada 14. februāra kopsapulces lēmumu Latvijas Zinātņu akadēmija pārveidota par klasiska tipa akadēmiju, kura apvieno vēlētos locekļus — izcilus zinātniekus un citus gara darbiniekus.

Atjaunotajā Latvijas Republikā Latvijas Zinātņu akadēmija veicina zinātņu attīstību, veic zinātniskus pētījumus. Tā gādā, lai apzinātu, pētītu, izkoptu, saglabātu un nodotu nākamajām paaudzēm visu to īpašo, ko pasaules zinātnei un kultūrai ir devusi un spēj dot Latvija un latviešu tauta: nacionālo kultūru, valodu, folkloru, literatūru, sociālo un saimniecisko pieredzi, tradīcijas. Tā pēti un saglabā Rīgas un Latvijas novadu kultūrvēsturiskās tradīcijas, apzina Baltijas valstu vietu pasaulē.

Latvijas Zinātņu akadēmija ir iekļāvusies starptautiskajā zinātniskajā kopībā, sadarbojas ar citām zinātņu akadēmijām un zinātniskām organizācijām Eiropā un pasaulē.

1. pants. LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS TIESISKAIS PAMATS

Latvijas Republikā ir viena valsts izveidota Latvijas Zinātņu akadēmija kā nacionālas nozīmes zinātnes centrs. Latvijas Zinātņu akadēmija ir autonomas tiesību subjekts, kurš sastāv no ievēlētiem Latvijas Zinātņu akadēmijas locekļiem un kuru subsidē valsts. Latvijas Zinātņu akadēmija darbojas saskaņā ar tās Hartu un Statūtiem. Hartu pieņem Latvijas Zinātņu akadēmijas pilnsapulce un apstiprina Latvijas Repub-

likas Saeima. Saeima vai Ministru kabinets var noteikt Latvijas Zinātņu akadēmijai īpašus uzdevumus un pilnvaras zinātnes jomā.

Ar Latvijas Zinātņu akadēmiju var būt saistītas zinātniskās pētniecības iestādes, biedrības, fondi, zinātniski tehniskas organizācijas, universitātes un augstskolas. To sadarbību ar Latvijas Zinātņu akadēmiju nosaka savstarpēja vienošanās. Akadēmijas mērķu veikšanai tiek veidotas zinātnieku grupas vai iestādes, kuras var darboties Latvijas Zinātņu akadēmijas ietvaros.

Par Latvijas Zinātņu akadēmijas locekļiem ievēlē izcilus Latvijas un ārzemju zinātniekus un par goda locekļiem — arī citu jomu vispāratzītus Latvijas gara darbiniekus.

Latvijas Zinātņu akadēmija ir juridiska persona. Tā ievēro Latvijas Republikas likumus un starptautiskās tiesību normas.

2. pants. LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJAS DARBĪBAS MĒRĶI UN PAMATVIRZIENI

Latvijas Zinātņu akadēmijas darbības mērķi un pamatvirzieni ir:

- zinātnes attīstīšana, pētījumu veicināšana un veikšana fundamentālo un lietišķo zinātņu jomā, Latvijas tautas un valsts vēstures, kultūras un valodas izpētes un izkopšanas veicināšana, kā arī ar Latvijas dabas resursiem, to optimālas izmantošanas iespēju un apkārtējās vides aizsardzību saistītu pētījumu atbalstīšana;
- Latvijas attīstības procesu prognozēšana, tautas un valdības operatīva iepazīstināšana ar zinātniskām prognozēm par dažādu tautsaimniecisku, kultūras un sociālu norišu un projektu vēlamām un nevēlamām sekām.

3. pants. LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJAS TIESĪBAS

Latvijas Zinātņu akadēmijai ir tiesības:

- sadarboties ar augstākās izglītības un zinātniskās darbības organizatoriskās sistēmas institūcijām, deleģēt savus pārstāvjus šo institūciju darbā;
- saņemt informāciju par to likumu un normatīvo aktu gatavošanu un grozīšanu Saeimas komisijās, ministrijās un citās valsts iestādēs, kuri saistīti ar zinātņi un augstāko izglītību, kā arī izteikt viedokli par šiem dokumentiem;
- uzņemt iniciatīvu jaunu zinātnisku virzienu un ar to saistītu zinātnisku institūciju veidošanā;
- piešķirt Latvijas Zinātņu akadēmijas goda doktora grādu Latvijas un ārzemju zinātniekiem;
- ierosināt un pieņemt savas Hartas grozījumus, iesniegt tos apstiprināšanai Saeimā;

- glabāt savos arhīvos, krātuvēs un bibliotēkās zinātnes, literatūras, mākslas un citu kultūras darbinieku rokrakstus un dokumentus, kā arī citus zinātnei un vēsturei nozīmīgus materiālus.

4. pants. LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS PIENĀKUMI

Latvijas Zinātņu akadēmijas pienākumi ir:

- aktīva piedalīšanās Latvijas zinātnes politikas veidošanā un operatīva Saeimas un valdības konsultēšana zinātnes jautājumos;
- līdzdalība dažādu valsts programmu zinātniskajā ekspertīzē, pētījumu, projektu, programmu un zinātnisko iestāžu pētnieciskā līmeņa izvērtēšanā;
- balvu piešķiršana par izcilākiem veikumiem Latvijas zinātnē;
- Latvijas zinātnes un zinātnieku pašpārvaldes un demokrātijas veicināšana, šo principu aizstāvība valsts struktūrās un masu saziņas līdzekļos;
- rūpes par jaunu pētnieku paaudžu iesaisti zinātnē un pensionēto, t.sk. valsts emeritēto zinātnieku sociālo aizstāvību;
- zinātniskās pētniecības ētikas, diskusijas principu un tradīciju sargāšana, saglabāšana un izkopšana, Latvijas zinātņu vēstures un zinātniecības problēmu izpēte;
- rūpes par zinātniskās literatūras izdošanu, zinātnisko terminoloģiju un enciklopēdiju zinātnisko līmeni Latvijā;
- zinātnisko kongresu, konferenču, atklātu Latvijas Zinātņu akadēmijas sēžu, diskusiju un konkursu organizēšana un zinātnes sasniegumu popularizēšana;
- Latvijas zinātnes un nacionālās kultūras mantojuma krātuvju — Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas, Misiņa bibliotēkas un Latviešu folkloras krātuves — zinātniska pārziņa;
- Latvijas zinātnieku starptautisko kontaktu veidošana un veicināšana, sadarbība ar citām zinātņu akadēmijām, zinātniskām biedrībām un savienībām, starptautisko zinātnisko sakaru uzturēšana un Latvijas zinātnes pārstāvniecība starptautiskās zinātniskās organizācijās.

Latvijas Zinātņu akadēmija ik gadu publicē pārskatu par savu darbību.

5. pants. LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS SASTĀVS UN PĀRVALDE

Latvijas Zinātņu akadēmijas sastāvu veido: īstie locekļi (akadēmiķi), goda locekļi, ārzemju locekļi, korespondētājlocekļi. To skaitu, kandidātu izvirzīšanas un apspriešanas kārtību zinātniskā sabiedrībā, kā arī ievēlēšanas kārtību nosaka Latvijas Zinātņu akadēmijas Statūti.

Latvijas Zinātņu akadēmijas augstākais lēmējorgāns ir pilnsapulce, kurā piedalās ievēlēti īstenie, goda, ārzemju locekļi un korespondētājocekļi. Hartas un Statūtu jautājumus un jaunu locekļu uzņemšanu izlemj īstenie locekļi. Lai sekmētu starpdisciplināru problēmu risināšanu un radniecīgo zinātņu pārstāvju kontaktus, akadēmijas locekļi izveido Latvijas Zinātņu akadēmijas zinātņu nodaļas. Pilnsapulču starplaikā Latvijas Zinātņu akadēmijas darbu vada tās locekļu ievēlēts prezidents un Senāts.

Latvijas Zinātņu akadēmijas pilnsapulce ievēl uzraudzības padomi. Latvijas Zinātņu akadēmijas dažādu darbības jomu organizēšanai un operatīvu lēmumu pieņemšanai tiek izveidots prezidijs, valde un citas organizatoriskas struktūras. Šo struktūru sastāvu un pienākumus nosaka Latvijas Zinātņu akadēmijas Statūti.

6. pants. LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS DARBĪBAS EKONOMISKAIS PAMATS

Latvijas Zinātņu akadēmijas darbībai nepieciešamais finansējums tiek subsidēts no valsts budžeta. Latvijas Zinātņu akadēmija valsts noteiktā kārtībā iesniedz motivētu finansējuma pieprasījumu nākamajam gadam kopā ar gadskārtējo pārskatu. Latvijas Zinātņu akadēmijas speciālo budžetu veido līdzekļi, kurus iegūst no:

- pasūtījumu izpildes un uzņēmējdarbības;
- īpašumu apsaimniekošanas;
- ziedojumiem un dāvinājumiem;
- citiem avotiem.

Latvijas Zinātņu akadēmijas īpašumā vai valdījumā var būt nekustamais un kustamais īpašums — zeme, ēkas un cita manta, kuru tai nodevušas valsts institūcijas vai kuru tā ieguvusi savas darbības rezultātā vai uz cita tiesiska pamata, kā arī intelektuālais īpašums, nauda un vērtspapīri Latvijā un ārvalstīs.

Latvijas Zinātņu akadēmijas pārziņā ir iestādes un organizācijas, kas nepieciešamas tās darbībai, kā arī iestādes un organizācijas, kuras sekmē zinātnes funkcionēšanu.

Latvijas Zinātņu akadēmijas īpašumu un tās valdījumā un pārziņā esošo objektu pārvaldes kārtību nosaka Latvijas Zinātņu akadēmijas Statūti.

7. pants. LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS STATŪTI

Latvijas Zinātņu akadēmijas locekļu pilnsapulce patstāvīgi pieņem un/vai groza savus Statūtus, kuri nedrīkst būt pretrunā ar šīs Hartas nostādnēm.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS STATŪTI

(Apstiprināti ar Latvijas Zinātņu akadēmijas kopsapulces
1992. gada 14. februāra lēmumu Nr. 7.

Grozīti ar LZA pilnsapulces 1992. gada 24. novembra, 1993. gada 11. februāra,
1994. gada 18. februāra, 1997. gada 21. novembra un 2002. gada 4. aprīļa lēmumu)

1. nodaļa. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

1.1. Latvijas Zinātņu akadēmija (LZA) ir autonomas tiesību subjekts, kas sastāv no ievēlētiem Latvijas Zinātņu akadēmijas locekļiem un ko subsidē valsts. Latvijas Zinātņu akadēmija darbojas saskaņā ar tās Hartu, kuru pieņēmusi Latvijas Zinātņu akadēmijas pilnsapulce un apstiprinājusi Latvijas Republikas Saeima 1997. gada 23. janvārī, un šiem Statūtiem. LR Saeima vai Ministru kabinets var noteikt Latvijas Zinātņu akadēmijai īpašus uzdevumus un pilnvaras zinātnes jomā.

Par Latvijas Zinātņu akadēmijas locekļiem ievēlē izcilus Latvijas un ārzemju zinātniekus un par goda locekļiem — arī citu jomu vispāratzītus Latvijas gara darbiniekus.

Ar Latvijas Zinātņu akadēmiju līgumiski, asociatīvi vai citādās juridiskās formās var būt saistītas juridiski patstāvīgas zinātniskās pētniecības iestādes, biedrības, fondi, zinātniski tehniskas organizācijas, universitātes un citas augstskolas. To sadarbību ar Latvijas Zinātņu akadēmiju nosaka savstarpēja vienošanās. Akadēmijas mērķu īstenošanai var izveidot zinātnieku kolektīvus vai institūcijas, kuras var darboties Latvijas Zinātņu akadēmijas ietvaros, kā arī piesaistīt ekspertus no zinātnieku un speciālistu vidus.

1.2. Latvijas Zinātņu akadēmija ir juridiska persona. Tā ievēro Latvijas Republikas likumus un starptautisko tiesību normas.

1.3. Latvijas Zinātņu akadēmijas saīsinātais nosaukums ir LZA. Tās nosaukums citās valodās tulkojams šādi: *Academia Scientiarum Latviensis* (latīņu val.), *Latvian Academy of Sciences* (angļu val.), *Academie des Sciences de Lettonie* (franču val.), *Akademie der Wissenschaften Lettlands* (vācu val.), *Латвийская Академия наук* (krievu val.).

1.4. LZA atrašanās vieta — Rīga. LZA juridiskā adrese: Akadēmijas laukums 1, Rīga, LV 1524, Latvija.

1.5. LZA simboliku reglamentē īpašs nolikums. LZA krāsas ir balts, kobaltzils, zelts. LZA zīmogā ir attēlots Latvijas Republikas valsts mazais ģerbonis un ietverti vārdi “Latvijas Zinātņu akadēmija — Academia Scientiarum Latviensis”.

1.6. LZA kā savu “Akadēmijas dienu” atzīmē 14. februāri, jo 1946. gada 14. februārī akadēmijas locekļi sanāca uz savu pirmo kopsapulci un 1992. gada 14. februārī LZA pieņēma savu Hartu un jaunus Statūtus.

2. nodaļa. DARBĪBAS MĒRĶI UN PAMATVIRZIENI

2.1. Latvijas Zinātņu akadēmijas darbības mērķi un pamatvirzieni:

2.1.1. pētījumu veikšana un veicināšana fundamentālo un lietišķo zinātņu jomā;

2.1.2. Latvijas tautas un valsts vēstures izziņošana; Latvijas kultūras, tās vēstures un perspektīvu apzināšana; latviešu valodas izpēti un izkopšanas veicināšana; Latvijas dabas resursu un to optimālas izmantošanas iespēju izvērtēšana, ar apkārtējās vides aizsardzību saistītu pētījumu sekmēšana;

2.1.3. Latvijas attīstības procesu prognozēšana, tautas un valdības operatīva iepazīstināšana ar zinātniskām prognozēm par dažādu tautsaimniecisku, kultūras un sociālu norišu un projektu vēlamām un nevēlamām sekām;

2.1.4. uz zināšanām balstītas sabiedrības veidošana un inovatīvo tehnoloģiju attīstības veicināšana Latvijā;

2.1.5. augstākās kvalifikācijas zinātniskās ekspertīzes nodrošināšana; ekspertatzinumu sniegšana par Latvijai un Baltijas reģionam principiāliem jautājumiem;

2.1.6. piedalīšanās nacionālo, Baltijas un Eiropas Savienības reģionālo programmu izstrādē un to īstenošanā;

2.1.7. aktīva piedalīšanās Latvijas zinātnes politikas veidošanā un īstenošanā; Saeimas, Valsts Prezidenta, valdības un to iestāžu operatīva konsultēšana zinātnes jautājumos;

2.1.8. līgumisku vai asociatīvu attiecību veidošana ar Latvijas zinātniskām un profesionālām biedrībām, fondiem, savienībām, asociācijām; LZA vārda piešķiršana ar akadēmiju saistītām institūcijām, piedalīšanās šo iestāžu galveno pētniecisko virzienu izvērtēšanā, ja to paredz savstarpēja vienošanās;

2.1.9. aktīvas sadarbības veidošana ar Latvijas augstskolām, vienotas akadēmiskās vides veidošana Latvijā un piedalīšanās augstākās kvalifikācijas zinātnieku sagatavošanā;

2.1.10. zinātniskās literatūras un enciklopēdiju izdošanas veicināšana, un to zinātniskā līmeņa paaugstināšana Latvijā;

2.1.11. latviešu zinātniskās terminoloģijas izstrādes veicināšana;

2.1.12. zinātnisku kongresu, konferenču, atklātu ZA sēžu, konkursu organizēšana, zinātnes sasniegumu popularizēšana;

2.1.13. starpdisciplināru pētījumu veidošana, iniciatīva jaunu zinātnisku virzienu iedibināšanā;

2.1.14. sadarbība ar citām zinātņu akadēmijām, zinātniskām asociācijām, apvienībām, biedrībām un savienībām; starptautisko zinātnisko sakaru uzturēšana un Latvijas zinātnes pārstāvība starptautiskās zinātniskās organizācijās;

2.1.15. LZA balvu un stipendiju piešķiršana par darbiem zinātnē, tai skaitā kopīgi ar universitātēm, citām augstskolām un zinātnes mecenātiem vai citām zinātni atbalstošām organizācijām; piedalīšanās zinātnisku darbu ieteikšanā un izvērtēšanā valsts un starptautiskiem apbalvojumiem;

2.1.16. Latvijas zinātnieku un ar Latviju saistīto ārzemju zinātnieku devuma un potenci izvērtēšana un ieteikšana ievēlēšanai par akadēmijas īstenajiem, ārzemju, goda locekļiem vai korespondētājlocekļiem;

2.1.17. Latvijas zinātņu vēstures un zinātniecības pētījumu veicināšana, nodrošinot zinātnisko tradīciju saglabāšanu un izkopšanu;

2.1.18. zinātnieka ētikas kodeksa un zinātnisko diskusiju principu izstrāde un tālāka izkopšana;

2.1.19. jaunu pētnieku paaudžu iesaiste zinātnē;

2.1.20. pensionēto (to skaitā valsts emeritēto) zinātnieku sociālā aizstāvība un viņu aktivitāšu atbalsts.

2.2. Lai īstenotu akadēmijas Hartā un šo Statūtu 2.1. punktā noteiktos darbības mērķus, LZA izmanto savu locekļu un akadēmijas izveidoto institūciju darbību, sekmē atsevišķu zinātnisku pētījumu, zinātniski organizatoriskās un izdevējdarbības finansēšanu.

3. nodaļa. LZA LOCEKĻI

3.1. LZA sastāvā ietilpst:

3.1.1. īstēnie locekļi (akadēmiķi), no tiem vecumā līdz 70 gadiem ne vairāk kā 100;

3.1.2. goda locekļi (kopskaitā ne vairāk kā 60);

3.1.3. ārzemju locekļi (ne vairāk kā 100);

3.1.4. korespondētājlocekļi (no tiem vecumā līdz 70 gadiem ne vairāk kā 100).

3.2. LZA locekļu ievēlēšanas kārtība ir šāda.

3.2.1. Par LZA īstenajiem locekļiem ievēlē izcilus Latvijas zinātniekus, kuru pētījumi Latvijā un pasaulē ir plaši atzīti. Par LZA īsteno locekli zinātnieku var ievēlēt, ja viņš nav sasniedzis 70 gadu vecumu. Ievēlēto LZA īsteno locekli pēc 70 gadu vecuma sasniegšanas neietver 3.1.1. punktā paredzētajā kopskaitā, taču viņš saglabā balsstiesības LZA saietos.

3.2.2. Par LZA goda locekļiem ievēlē izcilus Latvijas vai citu valstu zinātnes, kultūras, tautsaimniecības, izglītības un sabiedriskos darbiniekus, kuri dzīvo un strādā Latvijā vai kuriem ir cieša sadarbība ar Latviju un tās zinātni.

3.2.3. Par LZA ārzemju locekļiem ievēlē izcilus pasaules zinātniekus, kuri dzīvo un strādā galvenokārt ārzemēs.

3.2.3.1. Izvēloties ārzemju locekļu kandidātus, īpaša uzmanība tiek pievērsta ārzemēs dzīvojošiem un strādājošiem Latvijas izcelsmes zinātniekiem.

3.2.3.2. LZA ārzemju loceklis, pārceļoties uz pastāvīgu dzīvi Latvijā un uzsākot šeit zinātnisku darbību, ar pilnsapulces balsojumu var tikt ievēlēts par LZA īsteno locekli vai korespondētājlocekli.

3.2.4. Par LZA korespondētājlocekļiem ievēlē Latvijā kādā zinātnes nozarē autoritāti ieguvušus zinātniekus, kuri spēj kvalificēti pārstāvēt attiecīgo zinātnes nozari, ekspertēt zinātniskos darbus un savai specializācijai atbilstošos zinātniskos virzienus. Par LZA korespondētājlocekļiem var ievēlēt zinātniekus, kuri nav sasnieguši 60 gadu vecumu. Ievēlēto LZA korespondētājlocekli pēc 70 gadu vecuma sasniegšanas neietver 3.1.4. punktā paredzētajā kopskaitā, taču viņš saglabā balsstiesības LZA saietos. LZA korespondētājloceklim sasniedzot 70 gadu vecumu, tiek atvērta vakance jaunu locekļu vēlēšanām.

3.2.5. Tiesības veidot LZA locekļu un goda doktoru vēlēšanu nolikumus LZA pilnsapulce deleģē LZA Senātam.

3.3. LZA locekļu tiesības ir šādas:

3.3.1. ierosināt zinātnisku un zinātniski organizatorisku jautājumu izskatīšanu akadēmijas vai tās nodaļas sēdē, kā arī LZA pilnsapulcē;

3.3.2. saņemt informāciju par LZA, tās struktūru un nodaļu darbību;

3.3.3. izstāties no LZA, iesniedzot par to rakstisku paziņojumu LZA prezidijam;

3.3.4. saņemt atalgojumu par atsevišķu LZA uzdevumu izpildi saskaņā ar šo Statūtu 5.6.4. punktu;

3.3.5. uz mūžu saglabāt ar ievēlēšanu Latvijas Zinātņu akadēmijā iegūto nosaukumu, izņemot gadījumus, kas paredzēti šo Statūtu 3.3.3. un 3.7.punktā;

3.3.6. veikt zinātnisku darbību LZA ietvaros, ar LZA Senāta piekrišanu organizēt zinātniskas struktūras — darba grupas, centrus un institūtus, to skaitā gan LZA struktūrvienības, gan ar LZA asociētas juridiskas personas.

3.4. LZA locekļiem ir šādi pienākumi:

3.4.1. aktīvi piedalīties LZA darbības mērķu īstenošanā;

3.4.2. piedalīties LZA pilnsapulcēs, sēdēs un citos pasākumos;

3.4.3. publicēt savu pētījumu rezultātus žurnālā "Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis" vai citos Latvijas zinātniskos izdevumos;

3.4.4. piedalīties zinātniskās ekspertīzēs un sniegt konsultācijas savas kompetences robežās;

3.4.5. katru gadu sniegt akadēmijai īsu rakstisku informāciju par savu zinātnisko vai cita rakstura darbību, īpaši izceļot to, kas paveikts LZA darbības mērķu (Statūtu 2.1. punkts) īstenošanā un kas papildināms personiskajā interneta mājaslapā, kuru uztur LZA. Goda locekļi un ārzemju locekļi, kā arī īstēnie locekļi, kas sasnieguši 70 gadu vecumu, var sniegt mutisku informāciju savā nodaļā.

3.5. LZA ārzemju locekļu tiesības un pienākumi ir šādi.

3.5.1. Papildus 3.3. un 3.4. punktā minētajam LZA ārzemju locekļi var tikt iesaistīti kā eksperti Latvijas un starptautisko zinātnisko projektu izvērtēšanā, kā arī palīdzības sniegšanā, lai savā mītnes zemē nodibinātu un nostiprinātu kontaktus ar Latvijas zinātni un zinātniekiem.

3.5.2. LZA ārzemju locekļi, kas dzīvo vienā ārvalstī vai ārvalstu reģionā, var izveidot ārzemju locekļu nodaļu; šādas nodaļas izveidošanas faktu un tās darbības mērķus apstiprina LZA pilnsapulce.

3.5.3. LZA saskaņā ar akadēmijas finansiālām iespējām sedz ārzemju locekļa vai ārpus Latvijas dzīvojoša goda locekļa uzturēšanās izdevumus Latvijā, ja šī vizīte notiek pēc LZA ielūguma.

3.6. LZA fondu veidošana.

3.6.1. LZA veido LZA Fondu, kura mērķis ir piesaistīt finanšu līdzekļus, lai veicinātu zinātnieku un studentu zinātnisko un akadēmisko darbību, zinātnisku konferenču organizēšanu, zinātniskās literatūras sagatavošanu un izdošanu, zinātnieku sociālo problēmu risināšanu un citus pasākumus, ievērojot līdzekļu ziedotāju norādījumus. LZA Fonda darbību nosaka LZA Senāta apstiprināts nolikums. LZA Fonda priekšsēdētāju no LZA īsteno locekļu vidus ievēlē LZA pilnsapulce.

3.6.2. LZA savu mērķu un pamatvirzienu (Statūtu 2. nodaļa) sasniegšanai var veidot arī citus palīdzības fondus papildu līdzekļu piesaistei. To veidošanas, izmantošanas un kontroles kārtību pēc LZA Valdes ierosinājuma apstiprina LZA Prezidijs.

3.7. LZA locekļu izstāšanās kārtība.

3.7.1. LZA īstēnājiem locekļiem un korespondētājlocekļiem par smagiem zinātnieka ētikas kodeksa normu pārkāpumiem LZA pilnsapulce var ieteikt izstāties no akadēmijas.

3.7.2. Ja LZA loceklis saskaņā ar šo Statūtu 3.3.3. punktu paziņojis LZA Prezidijam par savu izstāšanos no akadēmijas, kārtējā LZA pilnsapulcē par to tiek sniegta informācija, novērtēti paziņojumā minētie iemesli un pieņemts lēmums par šīs personas svīturošanu no LZA locekļu sarakstiem.

3.8. LZA locekļu vēlēšanu kārtība.

3.8.1. LZA locekļu vēlēšanas notiek saskaņā ar šiem Statūtiem. Vēlēšanās jāievēro šo Statūtu 3.1. punktā noteiktās normas attiecīgo locekļu kopskaitam. Jaunus LZA locekļus vēlē LZA īstēnie locekļi.

3.8.1.1. Jaunu LZA īsteno un ārzemju locekļu vakances rodas Statūtu 3.1. punktā noteikto kvotu ietvaros, vai jau esošajiem LZA īstenajiem un ārzemju locekļiem sasniedzot 70 gadu vecumu. Vēlot jaunos īstēnos un ārzemju locekļus, notiek kopīgs kandidātu konkurss bez priekšrocībām kādai specialitātei (izņemot gadījumus, kad LZA pilnsapulce vai Senāts pieņem citu lēmumu). Vakanču skaitu izsludina LZA Senāts aprīlī.

3.8.1.2. Jaunu LZA korespondētājlocekļu vakances rodas Statūtu 3.1. 4. punktā noteikto kvotu ietvaros, vai jau esošajiem LZA korespondētājlocekļiem sasniedzot 70 gadu vecumu. Vēlot jaunos korespondētājlocekļus, notiek konkurss izsludināto zinātnes nozaru ietvaros. Korespondētājlocekļu zinātnes nozares un vakanču skaitu, norādot iespējamus kandidātus, iesaka akadēmijas nodaļas. Galīgo lēmumu par vakanču skaitu un zinātnes nozarēm, izvērtējot dažādus ieteikumus, pieņem LZA Senāts.

3.8.1.3. LZA goda locekļus vēl LZA pilnsapulce bez iepriekš izsludināta konkursa pēc LZA Senāta ierosinājuma Statūtu 3.1.2. punktā noteikto kvotu ietvaros. LZA goda locekļu kandidātus var izvirzīt LZA īstēnie un goda locekļi.

3.8.2. Par LZA locekļu vakancēm LZA ģenerāļsekretārs līdz katra gada aprīļa beigām ar preses starpniecību informē LZA locekļus, Latvijas zinātniskās iestādes, universitātes un citas augstskolas, zinātniskās biedrības un citas zinātnieku organizācijas.

3.9. LZA goda doktora grādu (*Dr.h.c.*) piešķir ārvalstu un Latvijas zinātniekiem, kuru darbi attiecīgajā zinātnes nozarē ir starptautiski atzīti, kuru devums ietekmējis zinātnes un kultūras attīstību Latvijā un kuriem ir radoši zinātniski kontakti ar LZA. LZA goda doktora grādu piešķir LZA nodaļas un apstiprina LZA Senāts.

3.10. Par ievērojamu materiālu un morālu Latvijas zinātnes atbalstu LZA darbības mērķu (Statūtu 2.1. punkts) veicināšanai LZA ar Senāta lēmumu var piešķirt LZA goda mecenāta nosaukumu, svinīgi pasniedzot attiecīgu diplomu.

4. nodaļa. LZA SAIETI

4.1. LZA saietu galvenās formas ir pilnsapulces, sēdes, simpoziji, konferences un diskusijas.

4.1.1. Saieti tiek sasaukti pēc vajadzības. Kārtējo saietu darba kārtībai jābūt izziņotai iepriekš.

4.1.2. Ārkārtas pilnsapulces sasauc akadēmijas prezidents vai Prezidijs pēc savas iniciatīvas vai kādas nodaļas ierosinājuma, vai arī, ja to pieprasa vismaz 25 akadēmijas locekļi. Ārkārtas pilnsapulce ir tiesīga uzsākt darbu, ja zināms, ka 2/3 īsteno locekļu (no 3.1.1. punktā paredzētā kopskaita) par to saņēmuši informāciju vismaz 24 stundas pirms saieta sākuma.

4.1.3. Informāciju par notikušiem saietiem publicē žurnālā "Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis" un/vai citos Latvijas zinātniskajos un preses izdevumos.

4.2. LZA sēdēs:

4.2.1. noklausās akadēmijas locekļu, LZA goda doktoru un citu zinātnieku lekcijas un tematiskos ziņojumus;

4.2.2. diskutē par konkrētiem pasākumiem LZA Hartā un Statūtos pasludināto mērķu sasniegšanai, pieņem par tiem ieteikumus;

4.2.3. izvērtē Latvijas nacionālās un zinātniskās programmas, projektus un to izpildes galarezultātus, iesaka veidot darba grupas to izstrādes sekmēšanai;

4.2.4. apspriež jautājumus par akadēmijas darba nodrošināšanai un darbības mērķu īstenošanai nepieciešamo iestāžu un organizāciju dibināšanu vai likvidēšanu;

4.2.5. noklausās akadēmijas locekļu un citu zinātnieku pārskatus par svarīgākajiem zinātniskajiem pētījumiem, nacionālo programmu un lielu tautsaimniecībai, kultūrai un izglītībai nozīmīgu projektu veidošanas un izpildes gaitu, būtiski svarīgiem ārzemju zinātniskajiem komandējumiem un to rezultātiem, kā arī izskata citus Latvijai un tās zinātnei svarīgus jautājumus.

4.3. LZA sēdi vada akadēmijas prezidents vai viņa pilnvarots LZA īstenais loceklis. LZA sēdēs jautājumus izlemj ar klātesošo akadēmijas locekļu balsu vienkāršu vairākumu, ja sēdes dalībnieku vairākums nenobalso par citu kārtību. LZA sēde ir tiesīga pieņemt ieteikumus LZA Senātam, prezidijam, valdei, prezidentam un citām vēlētajām LZA amatpersonām, Latvijas Republikas Saeimai, Valsts Prezidentam, valdībai un tās struktūrām.

5. nodaļa. LZA PĀRVALDE, VĒLĒTĀS INSTITŪCIJAS UN AMATPERSONAS

5.1. Latvijas Zinātņu akadēmijas augstākā lēmējinstītūcija ir pilnsapulce, kurā piedalās īstentie locekļi, goda locekļi, ārzemju locekļi un korespondētājlocekļi.

5.1.1. Piedalīšanās akadēmijas pilnsapulcēs ir obligāta LZA īstenajiem locekļiem un korespondētājlocekļiem, kuri jaunāki par 70 gadiem, ja nav objektīvu iemeslu, kas kavē šo piedalīšanos. Pilnsapulce ir tiesīga uzsākt darbu un pieņemt lēmumus, ja piedalās vairāk par pusi īstentie locekļu un korespondētājlocekļu, kuri ir jaunāki par 70 gadiem.

5.1.2. Pilnsapulci vada akadēmijas prezidents vai viņa pilnvarots viceprezidents. Zinātņu akadēmijas pilnsapulcēs jautājumus izlemj ar klātesošo akadēmijas locekļu vienkāršu balsu vairākumu, izņemot 7.1. punktā paredzēto balsojumu par LZA Statūtu grozījumiem. Visus personālos jautājumus pilnsapulce izlemj, aizklāti balsojot, ja

pilnsapulce nepieņem lēmumu par atklātu balsošanu. Par pilnsapulces darba kārtībā izsludinātiem jautājumiem tiem LZA locekļiem, kuri nevar piedalīties pilnsapulcē, ļauts balsot pa pastu (arī gadījumos, kad notiek atklāta balsošana). Balsošanai pa pastu izmantojama LZA Senāta apstiprināta biļetena forma.

5.1.3. LZA pilnsapulces sanāk vismaz 2 reizes gadā un ir atklātas.

5.1.3.1. pavasara pilnsapulcē (parasti aprīlī) noklausās un apstiprina LZA ģenerālsekretāra pārskatu par akadēmijas darbību iepriekšējā gadā, noklausās Uzraudzības padomes ziņojumu un izskata citus jautājumus;

5.1.3.2. rudens pilnsapulce (parasti novembrī) noklausās akadēmisko lekciju, ievēlē jaunus akadēmijas locekļus, pēc Senāta ieteikuma pārvēlē atsevišķas akadēmijas amatpersonas un izskata citus jautājumus.

5.1.4. LZA pilnsapulce ievēlē šādas amatpersonas: akadēmijas prezidentu, viceprezidentus, ģenerālsekretāru, LZA Fonda priekšsēdētāju, Uzraudzības padomes priekšsēdētāju un citas amatpersonas, kuru sarakstu apstiprina LZA pilnsapulce. Amatpersonu pilnvaru laiks ir 4 gadi, un to ievēlēšana katrā no amatiem pieļaujama ne vairāk kā divas reizes pēc kārtas.

5.2. LZA darbu pilnsapulču starplaikā vada LZA Senāts kā lēmējinstītūcija, kopā ar LZA prezidentu un LZA ģenerālsekretāru.

5.2.1. Senāts:

5.2.1.1. reglamentē akadēmijas pārvaldīšanas, tās svarīgu dokumentu, īpašuma, bibliotēku, kolekciju u.tml. vērtību saglabāšanas kārtību; no Senāta locekļu vidus ievēlē LZA pārstāvi Akadēmiskās bibliotēkas padomē, izvirza LZA pārstāvju valsts un starptautiskajās institūcijās, padomēs un komisijās;

5.2.1.2. pamatojoties uz akadēmijas sēžu un nodaļu ieteikumiem, pieņem lēmumus, to skaitā par LZA vārda piešķiršanu (atņemšanu) zinātniskām iestādēm un organizācijām, kas saistītas ar akadēmiju savstarpēju līgumu ietvaros;

5.2.1.3. dod skaidrojumus par LZA Hartu, Statūtiem un pilnsapulces lēmumiem.

5.2.2. LZA Senātā pēc amata iekļauj šādus akadēmijas īstenos locekļus: akadēmijas prezidentu, viceprezidentus, ģenerālsekretāru, LZA Fonda priekšsēdētāju un ievēlētos (5.7.4. punkts) akadēmijas zinātņu nodaļu priekšsēdētājus. Ar LZA pilnsapulces lēmumu Senātā ievēlē arī citus LZA īstenos locekļus, kā arī korespondētājlocekļus ar padomdevēja balsstiesībām. Senāta pilnvaru laiks ir 4 gadi.

5.2.3. Senāta vai atsevišķu Senāta locekļu vēlēšanas notiek LZA pilnsapulcē. Jaunieievēlētā Senāta locekļi stājas pie savu pienākumu pildīšanas pēc ievēlēšanas nākamā mēneša 1. datumā. Līdz tam savus pienākumus pilda iepriekšējā sastāva Senāta locekļi.

5.2.4. Senāts ir pilntiesīgs pieņemt lēmumus, ja sēdē piedalās vairāk par pusi balsstiesīgo Senāta locekļu. Lēmumu pieņem, atklāti balsojot, ja Senāts nav lēmis citādi, un tas skaitās pieņemts, ja par to ir nobalsojis klātesošo Senāta locekļu vairākums; ja balsu skaits sadalās vienādi, izšķirošā ir Senāta priekšsēdētāja balss, izņemot vēlēšanas, kad vienāda balsu skaita gadījumā izvēli izšķir ar atkārtotu balsošanu vai lozēšanu.

5.3. Kārtējo LZA organizatorisko darbu LZA pilnsapulces un Senāta darba starplaikos veic LZA prezidents kopā ar LZA Prezidiju, kura sastāvā ietilpst prezidents, viceprezidenti un ģenerālsēkretārs.

5.3.1. Akadēmiju vada un pārstāv LZA prezidents.

5.3.1.1. Prezidenta prombūtnē viņu aizstāj kāds no viceprezidentiem vai vecākais no nodaļu priekšsēdētājiem.

5.3.1.2. Prezidentu ievēlē uz 4 gadiem. Lai saglabātu akadēmijas vadības pēctecību, iepriekšējā termiņa prezidents tradicionāli tiek ieteikts ievēlēšanai par viceprezidentu vai Senāta locekli.

5.3.1.3. Prezidents var daļu no savām amata pilnvarām nodot citām vēlētām LZA amatpersonām, kā arī pilnvarot citus LZA locekļus pārstāvēt atsevišķas LZA intereses Latvijā un ārzemēs, informējot par to prezidiju vai Senātu.

5.3.2. LZA Prezidijs prezidenta vadībā:

5.3.2.1. ierosina Senātam apstiprināšanai LZA vēlēto amatpersonu, izņemot Uzraudzības padomes locekļu, darbības virzienus un atbildību, formulē viņu konkrētos operatīvos pienākumus;

5.3.2.2. ierosina LZA kārtējo nozīmīgāko problēmu risinājumus;

5.3.2.3. ierosina LZA kārtējo un ārkārtas pilnsapulču darba kārtību un izziņo to akadēmijas locekļiem;

5.3.2.4. veic kārtējos LZA prezidenta, Senāta, pilnsapulces dotos darba un LZA pārstāvniecības uzdevumus.

5.4. LZA saimniecisko un organizatorisko darbību plāno un īsteno ģenerālsēkretārs, kurš ir Valdes priekšsēdētājs.

5.4.1. Ģenerālsēkretārs:

5.4.1.1. izpilda akadēmijas pilnsapulces, Senāta un prezidija lēmumus;

5.4.1.2. koordinē LZA nodaļu kopīgos pasākumus (to skaitā akadēmijas sēdes) un to programmu izstrādi;

5.4.1.3. kontrolē akadēmijas personāla darbu, aptverot arī LZA Lietu pārvaldes un citu LZA saimniecisko struktūru darbību, saņem no tām regulārus pārskatus un uzdod tām veikt nepieciešamos pasākumus darba optimizēšanai, nodrošina LZA finansu darbības auditu;

5.4.1.4. regulāri informē LZA pilnsapulci, Senātu un Prezidiju par veikto darbu.

5.4.2. LZA Valde darbojas saskaņā ar LZA Senāta pieņemtu nolikumu. LZA valdes personālsastāvu ievēlē LZA Senāts no nodaļu priekšsēdētāju un īsteno locekļu vidus. Valdes locekļu skaitu ierosina ģenerālsēdētārs. Ģenerālsēdētārs (valdes priekšsēdētāja) vietnieku, kurš pilda ģenerālsēdētāra pienākumus viņa prombūtnes laikā, ievēlē Senāts. Valdes sastāvā Senāts ar padomdevēja balsstiesībām var iekļaut citus LZA īsteno locekļus un korespondētājlocekļus, to vidū vēlētas LZA amatpersonas.

5.5. LZA pilnsapulce ievēlē Uzraudzības padomi, kura saskaņā ar LZA pilnsapulcē apstiprinātu nolikumu iepazīstas ar LZA darbību un vērtē tās atbilstību LZA Hartai, Statūtiem, seko LZA pilnsapulču, Senāta, Prezidija un Valdes lēmumu izpildei, pilda citus LZA pilnsapulces noteiktus uzdevumus. Uzraudzības padomes pilnvaru laiks ir 4 gadi.

5.6. LZA amatpersonu vēlēšanas kārtība ir šāda.

5.6.1. Par akadēmijas prezidentu, viceprezidentiem, ģenerālsēdētāru un LZA Fonda priekšsēdētāju var ievēlēt tikai Latvijas Republikas pilsoņus.

5.6.2. Par akadēmijas prezidentu, viceprezidentu, ģenerālsēdētāru, akadēmijas nodaļas priekšsēdētāju var ievēlēt LZA īsteno locekļus, kuri ievēlēšanas laikā ir jaunāki par 70 gadiem.

5.6.3. Visas akadēmijas amatpersonas tiek vēlētas un atsauktas akadēmijas pilnsapulcēs šādā kārtībā.

5.6.3.1. LZA vēlēto amatpersonu kandidātus no īsteno locekļu vidus var izvirzīt visi LZA locekļi (īstēnie, goda, ārzemju locekļi un korespondētājlocekļi) un LZA nodaļas, vai to izveidotās komisijas. Izvirzītājam vai tā pārstāvim Senātam iesniegtajā pieteikumā motivēti jāraksturo izvirzītās kandidatūras. Pieteikums jāiesniedz LZA Senātam ne vēlāk kā 30 dienas pirms LZA pilnsapulces, kurā paredzētas vēlēšanas. Ievēlētas ir tās personas, kuras pilnsapulcē ieguvušas visvairāk balsu, bet ne mazāk par pusi no visu klātesošo LZA locekļu balsim. Ievēlētais prezidents tradicionāli nosauc kandidātus viceprezidentu un ģenerālsēdētāra amatam. Vienāda balsu skaita gadījumā izvēli izšķir ar atkārtotu balsojumu vai lozēšanu, par konkrēto procedūru iepriekš vienojoties.

5.6.3.2. Akadēmijas amatpersonas var atsaukt LZA pilnsapulce, ja to motivēti ierosina LZA Senāts vai vismaz 25 īstēnie un/vai korespondētājlocekļi (priekšlikuma iesniedzēju vidū jābūt vismaz 10 īstēnājiem locekļiem). Lēmumu iekļaut jautājumu par akadēmijas amatpersonu atsaukšanu kārtējās vai ārkārtas LZA pilnsapulces darba kārtībā pieņem Senāts. Atsaukums stājas spēkā pēc pilnsapulces aizklāta balsojuma, ja atsaukšanu atbalsta vismaz 2/3 klātesošo LZA locekļu un pilnsapulce pieņem lēmumu par jaunas amatpersonas vēlēšanu termiņiem.

5.6.4. LZA locekļi, kuri ievēlēti akadēmijas amatos, kā arī eksperti un citi zinātnieki, kuri pilda atsevišķus akadēmijas uzdevumus, saņem par šo darbu atlīdzību. Vēlētām LZA amatpersonām darba samaksas kārtību un lielumu apstiprina LZA Senāts.

5.7. Lai sekmētu starpdisciplināru problēmu risināšanu un radniecīgo zinātņu pārstāvju savstarpējos kontaktus, akadēmijas locekļi apvienojas LZA zinātņu nodaļās. Nodaļas izveidošanu, darbības pamatvirzienus un nosaukumu apstiprina LZA pilnsapulce.

5.7.1. Nodaļa notur savas vai organizē LZA sēdes, lai:

5.7.1.1. izstrādātu Latvijas nacionālās, valsts nozīmes u.c. programmas un apspriestu to izpildes gaitu;

5.7.1.2. risinātu starpdisciplināras zinātniskas problēmas;

5.7.1.3. noklausītos zinātniskos referātus, pārskatus par zinātniskiem pētījumiem un pasākumiem, kas veikti ar LZA atbalstu vai ir aktuāli Latvijas zinātnes, izglītības, tautsaimniecības un kultūras attīstībai;

5.7.1.4. dotu ieteikumus akadēmijai un nodaļas priekšsēdētājam par nepieciešamām LZA aktivitātēm.

5.7.2. Zinātņu nodaļas savos ietvaros veido pastāvīgas vai pagaidu sekcijas, darba grupas, komisijas u.tml. struktūras, kas akadēmijas locekļus un citus zinātniekus apvieno konkrētu programmu, projektu, grantu u.c. zinātniski aktuālu uzdevumu risināšanai. Šādas struktūras zinātnisko darbību vada LZA loceklis, kura kandidatūru apstiprina nodaļa. Minētās struktūras pēc LZA Senāta ieteikuma var iegūt juridiskas personas tiesības kā zinātniskas iestādes, likumā noteiktā kārtībā reģistrējot dibināšanas dokumentus.

5.7.3. Šādu struktūru darbībai LZA zinātņu nodaļas papildus akadēmijas locekļiem var piesaistīt ekspertus no zinātnieku un speciālistu vidus. Ekspertus ievēlē nodaļu sēdēs.

5.7.4. Katra nodaļa aizklātā balsošanā ievēlē priekšsēdētāju, kuru apstiprina LZA pilnsapulce, aizklāti balsojot. Nodaļas priekšsēdētājs vai tā pilnvarots nodaļas loceklis piedalās visu savas nodaļas sekciju un darba grupu sēdēs, tādējādi sekmējot informācijas apmaiņu un tās izvērtēšanu.

5.7.5. Konkrētu nodaļas darbības programmu un reglamentu LZA darbības mērķu un virzienu īstenošanai pieņem un apstiprina pati nodaļa.

5.8. Ar LZA var būt saistītas autonomas zinātniskās iestādes (juridiskas personas), kuras atbilstoši 5.7.2. punktam dibina likuma noteiktā kārtībā vai kuru sadarbību ar LZA nosaka savstarpēja vienošanās (asociācijas vai cita tipa līgums).

5.8.1. Līgumā jāparedz LZA un zinātniskās iestādes savstarpējās saistības un sadarbības formas: LZA vārda izmantošana asociētajai iestādei, LZA piedalīšanās šīs iestādes galveno pētniecisko virzienu izvērtēšanā, LZA institūta interešu pārstāvēniecība Latvijas Republikas augstākajās institūcijās.

5.8.2. LZA vai tās nodaļu pārziņā var darboties 2.1.8. punktā minētās asociētās zinātniskās biedrības un savienības, kā arī atsevišķas zinātnieku grupas.

5.9. LZA valdījumā un pārziņā var būt muzeji un īpaši glabājamas zinātniskas kolekcijas un arhīvi.

5.10. Latvijas Zinātņu akadēmijai ir pastāvīgais un pagaidu dienesta personāls, kura sarakstu un darba līgumus kontrolē LZA ģenerālsekretārs un LZA struktūrvienība Lietu pārvalde (saskaņā ar LZA Senāta apstiprinātu Lietu pārvaldes nolikumu). Pastāvīgā personāla sarakstu sagatavo LZA ģenerālsekretārs LZA Senāta apstiprinātās gada budžeta tāmes ietvaros.

6. nodaļa. LZA ĪPAŠUMS UN LĪDZEKĻI

6.1. Latvijas Zinātņu akadēmijas īpašums var būt zeme, cits nekustamais, kā arī kustamais īpašums, intelektuālais īpašums, nauda un vērtspapīri Latvijā un ārvalstīs.

6.1.1. Latvijas Zinātņu akadēmijas īpašumā ir pamatlīdzekļi un cita manta, kuru tai nodevušas valsts institūcijas, dāvinājušas juridiskas vai fiziskas personas vai kuru tā ieguvusi savas darbības rezultātā vai uz cita tiesiska pamata.

6.1.2. Latvijas Zinātņu akadēmijas pārvaldīšanā ir iestādes un organizācijas, kas nepieciešamas tās funkcionēšanas un darbības mērķu nodrošināšanai. Latvijas Zinātņu akadēmijas pārvaldīšanā var būt arī zinātniskas iestādes un organizācijas, kuras nodrošina Latvijai svarīgu zinātnes virzienu, arī jaunveidojamu, funkcionēšanu. Šo struktūru pārvaldīšanas kārtību nosaka Latvijas Zinātņu akadēmija un ar Latvijas Zinātņu akadēmiju saistīto iestāžu līgumi.

6.2. LZA ir nevalstiska zinātniska institūcija, kuras darbībai nepieciešamais pamatfinansējums tiek subsidēts no valsts budžeta.

6.3. LZA darbībai nepieciešamo papildu budžetu veido līdzekļi, kurus iegūst no:

6.3.1. pasūtījumu izpildes un uzņēmējdarbības;

6.3.2. īpašumu apsaimniekošanas;

6.3.3. ziedojumiem un dāvinājumiem;

6.3.4. citiem avotiem.

6.4. Ienākumu pārsniegumu pār izdevumiem LZA izmanto materiāli tehniskajai attīstībai un savu fondu veidošanai. Fondu izmantošanas noteikumus apstiprina LZA Senāts.

6.5. Akadēmijas īpašuma apsaimniekošanu nodrošina LZA Lietu pārvalde, kuras darbu pārzina LZA ģenerālsēkretārs un LZA valde saskaņā ar Statūtu 5.4. punktu. Par papildu īpašumu un līdzekļu ieguvī ģenerālsēkretārs sniedz pārskatu LZA Senātam.

6.6. LZA īpašuma pārvaldīšanas un līdzekļu izlietojuma kontroli saskaņā ar Statūtu 5.5. punktu veic Uzraudzības padome.

7. nodaļa. STATŪTU GROZĪŠANAS KĀRTĪBA

7.1. Grozījumi LZA Statūtos izdarāmi ar Latvijas Zinātnu akadēmijas pilnsapulces lēmumu, kas pieņemts, ja par to balsošanā (ieskaitot pa pastu saņemtos biļetenus) piedalījušās vismaz 2/3 īsteno locekļu un par attiecīgiem grozījumiem nobalsojusi vairāk nekā puse no akadēmijas īsteno locekļu kopskaita.

7.2. Statūtu grozījumu projektu izvirza balsošanai pēc LZA Senāta vai 25 īsteno locekļu motivētas iniciatīvas. Grozījumu projekts jānodod LZA locekļiem apspriešanai vai jāizsludina presē vismaz 14 dienas pirms balsošanas pilnsapulcē.

7.3. Balsošanas rezultātus fiksē balsu skaitīšanas komisija, un to pareizību pārbauda LZA Uzraudzības padome, kuras sastāda kopēju aktu, kas jāparaksta visiem balsu skaitīšanas komisijas locekļiem, ne mazāk kā 2/3 Uzraudzības padomes locekļu, kā arī akadēmijas prezidentam un ģenerālsēkretāram. Statūtu grozījumi stājas spēkā 10 dienas pēc šī akta parakstīšanas.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS STRUKTŪRAS

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS SENĀTS

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050
Tel.: 7225361. Fakss: 7821153. E pasts: lza@lza.lv

Senāta priekšsēdētājs **Jānis STRADIŅŠ**

Tel.: 7213663, 7555985. Fakss: 7821153. E pasts: stradins@lza.lv

Senāta locekļi

Juris EKMANIS, akadēmijas prezidents

Tel.: 7223644, 7551373. Fakss: 7821153. E pasts: ekmanis@lza.lv

Andrejs SILIŅŠ, akadēmijas viceprezidents

Tel.: 7211405. Fakss: 7821153. E pasts: silins@lza.lv

Juris JANSONS, Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļas priekšsēdētājs,
akadēmijas viceprezidents

Tel.: 7223633, 7551145. Fakss: 7821153, 7820467. E pasts: jansons@pmi.lv; fizteh@lza.lv

Tālavas JUNDZIS, Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas priekšsēdētājs,
akadēmijas viceprezidents

Tel.: 7225889, 7227555. Fakss: 7821153, 7227555. E pasts: bspceva@lza.lv

Raimonds VALTERS, Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļas
priekšsēdētājs, akadēmijas ģenerālsēkretārs

Tel.: 7225361, 7089231. Fakss: 7821153. E pasts: rvalters@latnet.lv

Ivars KALVIŅŠ, Bibliotēku padomes priekšsēdētājs

Tel.: 7551822, 7553233. Fakss: 7550338. E pasts: kalvins@osi.lv

Mārcis AUZIŅŠ

Tel.: 7033750. Fakss: 7033751. E pasts: marcis.auzins@lu.lv

Mārtiņš BEĶERS

Tel.: 7034892. Fakss: 7034885. E pasts: mbek@lanet.lv

Jānis BĒRZIŅŠ

Tel.: 7223715. Fakss: 7225044. E pasts: lvi@lza.lv

Ivars BIĻINSKIS

Tel.: 7554500. Fakss: 7555337. E pasts: bilinskis@edi.lv

Andris BUIKIS

Tel.: 7225674. Fakss: 7227520. E pasts: buikis@latnet.lv

Elmārs GRĒNS

Tel.: 7808003, 7808201. Fakss: 7442407. E pasts: grens@biomed.lu.lv

Viktors HAUSMANIS

Tel.: 7357910. Fakss: 7229017. E pasts: litfom@lza.lv

Vija KLUŠA

Tel.: 9276263. Tel./fakss: 7366306. E pasts: vijaklus@latnet.lv

Māris KĻAVIŅŠ

Tel.: 7331766. Fakss: 7332704. E pasts: mklavins@lanet.lv

Ivars KNĒTS

Tel.: 7089300. Fakss: 7089302. E pasts: knets@latnet.lv

Andris KRŪMIŅŠ

Tel.: 7261414. Fakss: 7132778. E pasts: krumins@latnet.lv

Maija KŪLE

Tel.: 7229208. Fakss: 7210806. E pasts: fsi@lza.lv

Ivars LĀCIS

Tel.: 7034301. Fakss: 7034302. E pasts: ilacis@lanet.lv; Ivars.Lacis@lu.lv

Dace MARKUS

Tel.: 7808010. Fakss: 7808034. E pasts: markus@latnet.lv; rpiva@rpiva.lv

Tālis MILLERS

Tel.: 7228784. Fakss: 7821153. E pasts: millers@lza.lv

Baiba RIVŽA

Tel.: 7223392, 30 23739. Fakss: 7220423, 30 27238. E pasts: rivza@cs.llu.lv; aip@latnet.lv

Valentīna SKUJIŅA

Tel.: 7229636. Tel./fakss: 7227696. E pasts: vaska@lza.lv

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS PREZIDIJS

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050
Tel.: 7225361. Fakss: 7821153. E pasts: lza@lza.lv

Prezidija priekšsēdētājs **Juris EKMANIS**, akadēmijas prezidents

Tel.: 7223644, 7551373. Fakss: 7821153. E pasts: ekmanis@lza.lv

Prezidija locekļi

Jānis STRADIŅŠ, Senāta priekšsēdētājs

Tel.: 7213663, 7555985. Fakss: 7821153. E pasts: stradins@lza.lv

Andrejs SILIŅŠ, akadēmijas viceprezidents

Tel.: 7211405. Fakss: 7821153. E pasts: silins@lza.lv

Juris JANSONS, akadēmijas viceprezidents

Tel.: 7223633, 7551145. Fakss: 7821153, 7820467. E pasts: jansons@pmi.lv; fizteh@lza.lv

Raimonds VALTERS, akadēmijas ģenerālsēkretārs

Tel.: 7225361, 7089231. Fakss: 7821153. E pasts: rvalters@latnet.lv

Prezidija locekļi ar padomdevēja balsstiesībām:

Tālis MILLERS, LZA Fonda priekšsēdētājs

Tel.: 7228784. Fakss: 7821153. E pasts: millers@lza.lv

Jānis KRISTAPSONS, akadēmijas prezidenta padomnieks

Tel.: 7223567. Fakss: 7821153. E pasts: jtk@lza.lv

PREZIDIJA LOCEKĻU PIENĀKUMU SADALE

(Apstiprinājis LZA Senāts 2001. gada 20. martā)

LZA prezidents **Juris EKMANIS**

- Vada un pārstāv Latvijas Zinātņu akadēmiju
- Vada LZA pilnsapulces, sēdes, prezidija sēdes
- Paraksta LZA līgumus un finanšu dokumentus
- Pārzina LZA sadarbību ar ārzemju zinātniskām organizācijām (*ICSU, ALLEA*), Baltijas un citu valstu zinātņu akadēmijām
- Pārzina LZA jaunu locekļu izvirzīšanas un izvērtēšanas jautājumus
- Pārtrauga LZA Lietu pārvaldes darbu

Senāta priekšsēdētājs **Jānis STRADIŅŠ**

- Vada LZA Senāta darbu
- Pārzina humanitāro un sociālo zinātņu un letonikas pētījumu jautājumus

- Pārzina LZA balvu un medaļu piešķiršanas jautājumus
- Pārzina LZA vēstures, tradīciju pilnveidošanas un izkopšanas jautājumus

LZA viceprezidents Andrejs SILIŅŠ

- Pilda prezidenta juridiskos pienākumus viņa prombūtnes laikā
- Pārstāv LZA viedokli LR Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā, Informācijas sabiedrības Nacionālajā padomē
- Organizē LZA sadarbību ar sabiedrību un plašsaziņas līdzekļiem (TV, radio, presi)
- Pārzina sadarbību ar starptautiskām institūcijām un organizācijām (*EK, NATO, EASAC* u.c.), ārzemju vēstniecībām

LZA viceprezidenta p.i. Juris JANSONS

- Vada LZA statūtu un nolikumu pilnveidošanas izstrādi
- Pārstāv LZA viedokli LR Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā
- Pārrauga LZA Informācijas tīkla un Skaitļošanas centra darbu
- Ir LZA Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļas priekšsēdētājs

LZA ģenerālsekretārs Raimonds VALTERS

- Vada LZA valdes darbu
- Pārrauga LZA līdzekļu izlietojumu un papildu līdzekļu iegūšanu, paraksta LZA finanšu dokumentus
- Koordinē LZA sēžu tematiskos plānus
- Ir Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļas priekšsēdētājs
- Gatavo pārskatu LZA pilnsapulcēm par Akadēmijas darbību iepriekšējā gadā
- Atbild par LZA gada atskaitēm un lietvedību
- Iesaista LZA īstenos locekļus un korespondētājlocekļus LZA uzdevumu izpildē

LZA Fonda priekšsēdētājs Tālis MILLERS

- Pārzina ziedojumos un dāvinājumos saņemtos līdzekļus
- Ir LZA Prezidija loceklis ar padomdevēja balsstiesībām
- Ir LZA Senāta loceklis
- Rūpējas par papildu līdzekļu piesaisti LZA

LZA prezidenta padomnieks Jānis KRISTAPSONS

- Pārzina LZA pilnsapulču sagatavošanu un to rezultātu izplatīšanu
- Pārzina LZA Gadagrāmatas sastādīšanu un izdošanu LZA tāmē paredzēto līdzekļu ietvaros
- Piedalās Senāta un Prezidija sēdēs ar padomdevēja balsstiesībām
- Ir Baltijas valstu zinātņu akadēmiju pastāvīgā sekretariāta loceklis
- Pārzina informācijas sagatavošanu un izplatīšanu par LZA un Latvijas zinātņi internetā
- Koordinē LZA zinātniskā sekretariāta darbu

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS VALDE

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050
Tel.: 7225361. Fakss: 7821153. E pasts: lza@lza.lv

Valdes priekšsēdētājs **Raimonds VALTERS**, akadēmijas ģenerālsēkretārs,
Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļas priekšsēdētājs
Tel.: 7225361, 7089231. Fakss: 7821153. E pasts: rvalters@latnet.lv

Valdes priekšsēdētāja vietnieks **Uldis VIESTURS**, akadēmijas
ģenerālsēkretāra vietnieks
Tel.: 7034884, 7553063, 9284923. Fakss: 7034885, 7550635. E pasts: lumbi@lanet.lv

Valdes locekļi

Jānis BĒRZIŅŠ, Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas priekšsēdētāja
vietnieks
Tel.: 7223715. Fakss: 7225044. E pasts: lvi@lza.lv

Juris JANSONS, Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļas priekšsēdētājs
Tel.: 7223633, 7551145. Fakss: 7821153. E pasts: fizteh@lza.lv, jansons@pmi.lv

Tālavas JUNDZIS, Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas priekšsēdētājs
Tel.: 7225889, 7227555. Fakss: 7821153, 7227555. E pasts: bspeva@lza.lv

Baiba RIVŽA, Lauksaimniecības un meža zinātņu nodaļas priekšsēdētājas p.i.
Tel.: 7223448. Fakss: 7821153. E pasts: lmzn@lza.lv

Andrejs SILIŅŠ, akadēmijas viceprezidents
Tel.: 7211405. Fakss: 7821153. E pasts: silins@lza.lv

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS UZRAUDZĪBAS PADOME

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050
Tel.: 7225361. Fakss: 7821153. E pasts: lza@lza.lv

Padomes priekšsēdētājs **Pēteris ZVIDRIŅŠ**
Tel.: 7034788. Fakss: 7034787. E pasts: zvidrins@lanet.lv

Padomes locekļi

Elmārs BLŪMS
Tel.: 7944664. Fakss: 7901214. E pasts: eblums@latnet.lv

Arnīs KALNIŅŠ

Tel.: 7568319. E pasts: arnisk@e-teliamtc.lv

Rihards KONDRATOVIČS

Tel.: 9103858. Tel./fakss: 7913127. E pasts: Rihards.Kondratovics@lu.lv

Ēvalds MUGURĒVIČS

Tel.: 7226934. Fakss: 7225044. E pasts: lvi@lza.lv

Rolands RIKARDS

Tel.: 7089124. Fakss: 7820094. E pasts: rikards@latnet.lv

Andris STRAKOVŠ

Tel.: 7089221. Fakss: 7615765. E pasts: strakovs@latnet.lv

BIBLIOTĒKU PADOMES VALDE

Rūpniecības ielā 10, Rīga, LV 1235

Tel.: 7106206. Fakss: (371)7106202. E pasts: acadlib@lib.acadlib.lv

Priekšsēdētājs **Ivars KALVIŅŠ**

Tel.: 7551822, 7553233. Fakss: 7550338. E pasts: kalvins@osi.lv

Priekšsēdētāja vietnieks **Vitauts TAMUŽS**

Tel.: 7543306. Fakss: 7820467. E pasts: tamuzs@pmi.lv

Zinātniskā sekretāre **Ilga ŠVEICE**

Tel.: 7106206. Fakss: 7106202. E pasts: acadlib@lib.acadlib.lv

Valdes locekļi

Andris CAUNE

Tel.: 7226934. Fakss: 7225044. E pasts: lvi@lza.lv

Venta KOCERE

Tel.: 7106216. Fakss: 7106202. E pasts: vkocere@lib.acadlib.lv

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJAS VĒSTIS

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050

Tel.: 7229830. Fakss: 7821153. E pasts: avestis@lza.lv; proceed@lza.lv

<http://www.lza.lv/vestis/vestis.htm>

Atbildīgais redaktors **Arno JUNDZE**

Redakcijas padomes priekšsēdētājs **Tālavs JUNDZIS**

Tel.: 7225889, 7227555. Fakss: 7821153. E pasts: bspceva@lza.lv

Redakcijas padomes priekšsēdētāja vietnieks **Īzaks RAŠALS**

Tel.: 7945435. Fakss: 7944986. E pasts: izaks@email.lubi.edu.lv

“A” daļa (humanitārās un sociālās zinātnes)

Redakcijas kolēģijas vadītājs **Saulvedis CIMERMANIS**

Tel.: 7565265, 7225889. Fakss: 7225044. E pasts: lvi@lza.lv

Redaktore **Anastasija BRICE**

“B” daļa (dabaszinātnes, eksaktās, tehniskās un lietišķās zinātnes)

Redakcijas kolēģijas vadītājs **Īzaks RAŠALS**

Tel.: 7945435. Fakss: 7944986. E pasts: izaks@email.lubi.edu.lv

Redaktore **Antra LEGZDIŅA**

AKADEMIJAS PERSONĀLS

Sekretariāts

Prezidenta sekretāre **Dace GOVINČUKA**

Tel.: 7225361. Fakss: 7821153. E pasts: lza@lza.lv

Senāta priekšsēdētāja palīdzē **Dzintra CĒBERE**

Tel.: 7225764. Fakss: 7821153. E pasts: lza@lza.lv

Personāldaļas vad. p. i. **Ināra AUGULE**

Tel.: 7225764. Fakss: 7821153. E pasts: lza@lza.lv

Zinātniskais sekretariāts

Prezidenta padomnieks LZA kor.loc. **Jānis KRISTAPSONS**

Tel.: 7223567. Fakss: 7821153. E pasts: jtk@lza.lv

Senāta zinātniskā sekretāre *Dr.chem.* **Alma EDŽIŅA**

Tel.: 7223931. Fakss: 7821153. E pasts: alma@lza.lv

Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļas zinātniskā sekretāre

Dr.sc.ing. **Sofja NEGREJEVA**

Tel.: 7223633. Fakss: 7821153. E pasts: fizteh@lza.lv

Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas zinātniskā sekretāre

Dr.hist. **Ilga TĀLBERGA**

Tel.: 7225889. Fakss: 7821153. E pasts: humana@lza.lv

AKADĒMIJAS PERSONĀLS

Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļas zinātniskā sekretāre
Dr.chem. Baiba ĀDAMSONE

Tel.: 7220725. Fakss: 7821153. E pasts: chem@lza.lv

Lauksaimniecības un meža zinātņu nodaļas zinātniskās sekretāres p.i.
M.sc. Ieva SLOKA

Tel.: 7223448. Fakss: 7821153. E pasts: lmzn@lza.lv

Starptautiskie sakari

Prezidenta padomniece **Anita DRAVENIECE**

Tel.: 7227391. Fakss: 7821153. E pasts: int@lza.lv

Speciāliste **Agnese SURKOVA**

Tel.: 7227391. Fakss: 7821153. E pasts: int@lza.lv

Lietu pārvalde

Lietu pārvaldnieks **Vitālijs KOZLOVSKIS**

Tel.: 7222817. Fakss: 7221287. E pasts: daina@lza.lv

Augstceltnes direkcijas vadītājs **Valdemārs SUVEIZDIS**

Tel.: 7226539. Fakss: 7221287. E pasts: daina@lza.lv

Skaitļošanas centra vadītājs *Dr.sc.comp.* **Elmārs LANGE**

Tel.: 7225241. Fakss: 7821153. E pasts: skc@lza.lv

Galvenā grāmatvede **Ludmila HELMANE**

Tel.: 7228508. Fakss: 7221287. E pasts: daina@lza.lv

Arhīva vadītāja **Rūta SKUDRA**

Tel.: 7225793. Fakss: 7821153.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS GODA MECENĀTI

Privātie ziedotāji

LZA goda locekle **Magda Štaudinger-Voita** (1902–1997) un Nobela prēmijas laureāts **Hermanis Štaudingers** (1881–1965)

Skolotāja **Erna Poča** (1920–2001) un LZA goda doktors **Konstantīns Počs** (1912–1994)

LZA ārzemju loceklis **Dītrihs Andrejs Lēbers** (1923–2004)

Tautsaimnieks **Jānis Sadovskis** un skolotāja **Austra Sadovska** (1913–1999)

LZA goda doktors **Jānis Labsvīrs** (1907–2002)

Sabiedrību un institūciju vadītāji

LZA goda loceklis **Valdis Jākobsons**

A/s “Grindeks” padomes priekšsēdētājs

Imants Meirovics

Latvijas Izglītības fonda mērķprogrammas “Izglītībai, zinātnei un kultūrai” padomes priekšsēdētājs

Juris Savickis

Firmas “ITERA Latvija” prezidents

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS LIELĀ MEDAĻA, BALVAS UN PRĒMIJAS

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS LIELĀ MEDAĻA

Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielā medaļa ir augstākais apbalvojums, ko akadēmija piešķir Latvijas un ārvalstu zinātniekiem par izciliem radošiem sasniegumiem.

Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielā medaļa ir atlieta bronzā, tās aversā attēlots LZA ģerbonis ar uzrakstu “*Academia Scientiarum Latviensis*”, reversā tiek iegravēts apbalvotā vārds, uzvārds un medaļas piešķiršanas datums.

Kandidātus apbalvošanai ar Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielo medaļu var ieteikt LZA īstēnie, goda un ārzemju locekļi, LZA nodaļas, rakstiski iesniedzot motivētu ierosinājumu un īsu uzziņu par ieteicamo kandidātu. Lēmumu par apbalvošanu pieņem LZA Senāts.

Līdz šim LZA Lielo medaļu saņēmuši J. Graudonis, J. Stradiņš, E. Dunsdorfs, E. Lavendelis, E. Grēns, D. A. Lēbers, E. Lukevics, M. Štaudinger-Voita, V. Viķe-Freiberga, E. Siliņš, D. Draviņš, J. Krastiņš, J. Upatnieks, O. Lielausis, G. Birkerts, M. Beķers, J. Hartmanis un A. Caune, T. Millers, V. Toporovs, R. M. Freivalds, I. Šterns, I. Lancmanis, A. Padegs, E. Blūms un E. Vedējs.

2006. gadā LZA Lielā medaļa piešķirta R. Kondratovičam un T. Fennelam.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS VĀRDBALVAS

Raiņa balva par izcilu radošu veikumu zinātnē vai kultūrā

FIZIKAS UN TEHNISKAJĀS ZINĀTNĒS

Eižena Āriņa datorzinātnēs un to pielietojumos

(kopā ar a/s “Dati” un Latvijas Izglītības fondu)

Pīrsa Bola matemātikā

Frīdriha Candra	mehānikā, astronomijā
Valtera Capa kopā ar LR Patentu valdi	labākajam izgudrotājam
Edgara Siliņa	fizikā
Alfrēda Vītola (kopā ar a/s "Latvenergo")	inženierzinātnēs un enerģētikā

ĶĪMIJAS, BIOLOĢIJAS, MEDICĪNAS UN LAUKSAIMNIECĪBAS
ZINĀTNĒS

Arvīda Kalniņa (kopā ar Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmiju)	mežzinātnēs, koksnes pētniecībā un pārstrādē
Pauļa Lejiņa	lauksaimniecības zinātnēs
Heinricha Skujas	bioloģijas zinātnēs
Paula Stradiņa (kopā ar P. Stradiņa Medicīnas vēstures muzeju)	medicīnas zinātnē un tās vēsturē, par ievērojamu zinātnisku veikumu praktiskajā ārstniecībā
Gustava Vanaga	ķīmijas zinātnēs
Solomona Hillera (kopā ar a/s "Grindeks", OSI un LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centru)	biomedicīnā un jaunu medicīnas preparātu izstrādē

HUMANITĀRAJĀS UN SOCIĀLAJĀS ZINĀTNĒS

Kārļa Baloža	tautsaimniecībā
Friča Brīvzemnieka	folkloristikā, Latvijas etnogrāfijā un antropoloģijā
Teodora Celma	filozofijā
Jāņa Endzelīna	latviešu valodniecībā, baltoloģijā
Kārļa Milēnbaha (kopā ar Rīgas Latviešu biedrību)	par praktisku sniegumu latviešu valodniecībā
Viļa Plūdoņa	latviešu literatūrzinātnē
Margēra Skujenieka	statistikā
Arveda Švābes	Latvijas vēsturē
Kārļa Ulmaņa	par Latvijas tautsaimniecības un valsts vēstures problēmu izpēti un risinājumiem
Tālivalža Vilciņa	socioloģijā

Par labākajiem zinātniskajiem darbiem atsevišķās zinātņu nozarēs Latvijas Zinātņu akadēmija piešķir balvas, kuras nosauktas izcilu zinātnieku vārdā. Katru balvu izsludina reizi divos vai trijos gados.

Balvu piešķir par atsevišķiem zinātniskiem darbiem, atklājumiem, izgudrojumiem, kā arī par vienotas tematikas zinātnisku darbu kopumu. Par balvas pretendentu var izvirzīt tikai atsevišķu personu, no autoru kolektīviem — galveno autoru. Uz balvu var pretendēt Latvijas zinātnieki un tie ārzemju zinātnieki, kuru darbu tematika saistīta ar Latviju.

LZA balvu fondu veido LZA naudas līdzekļi un atbalstītāju ziedojumi.

Katru gadu piešķir 4–6 LZA vārdbalvas. Šo balvu saraksts tiek izziņots jūnijā avīzēs “Latvijas Vēstnesis” un “Zinātnes Vēstnesis” un LZA interneta lapā (<http://www.lza.lv>). Dokumentu iesniegšanas termiņš izziņotajām balvām — 2006. gada 31. oktobris.

IZCILIE ZINĀTNIEKI, KURU VĀRDĀ NOSAUKTAS LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJAS BALVAS

Šo zinātnieku pilnīgākas biogrāfijas dotas LZA Gadagrāmatā 1999 (101.—110. lpp.).

Eižens Āriņš (1911–1987) — matemātiķis, viens no pirmajiem zinātniekiem, kurš 50. gados Latvijā pievērsies datortehnikai.

Eižena Āriņa balvas laureāti R. M. Freivalds (2000), V. Detlovs (2002), J. Osis (2004).

Kārlis Balodis (1864–1931) — plaša profila tautsaimniecības speciālists, kurš savos darbos pamatojis daudzas jaunas ekonomiskas teorijas.

LZA Kārļa Baloža balvu saņēmēši N. Balabkins (1994), P. Zvidriņš (1996), O. Krastiņš (1998), J. Krūmiņš (2004).

Pirss Bols (1865–1921) — izcilākais matemātiķis, kurš dzīvojis un strādājis Latvijā.

Pirmais Pīrsa Bola balvas laureāts ir A. Buiķis (2005).

Fricis Brīvzemnieks (1846–1907) — folklorists, literāts, viens no pirmajiem latviešu etnogrāfijas un folkloras materiālu vācējiem, sakārtotājiem un publicētājiem.

LZA Friča Brīvzemnieka balvu saņēmēši J. Rozenbergs (1996), M. Viksna (1999), A. Alsupe (2005).

Fridrihs Canders (1887–1933) — inženieris izgudrotājs, viens no raķešu būves un astronautikas celmlaužiem pasaulē.

LZA Fridriha Candra balva turpina 1967. gada 7. decembrī dibinātās F. Candra prēmijas labākās tradīcijas. Ar to apbalvoti E. Blūms, J. Mihailovs (1971), G. Teters (1972), J. Uržumcevs, R. Maksimovs (1976), E. Lavendelis (1978), A. Mālmeisters, V. Tamužs, G. Teters (1981), E. Jakubaitis (1985), A. Bogdanovičs (1989), E. Ščerbiņins, J. Geļfgats (1991), A. Gailītis (1994), P. Prokofjevs, R. Rikards (1996), J. Kotomins (1998), J. Tarnopoļskis (1998), M. Ābele, A. Skudra (2000), J. Žagars, V. Poļakovs (2002), A. Balklavs-Grīnhofs, J. Vība (2004).

Valters Caps (1905–2003) — izcils izgudrotājs, ar savu pasauleslaveno fotoaparātu *VEF – Minox* veicinājis Latvijas vārda atpazīšanu pasaulē.

Balva iedibināta 2004. gadā kopā ar LR Patentu valdi. Balvas pirmie laureāti ir B. Joffe un R. Kalniņš (2005).

Teodors Celms (1893–1989) — latviešu filozofs.

Balvas pirmā laureāte ir M. Kūle (2006).

Jānis Endzelīns (1873–1961) — latviešu valodnieks.

LZA Jāņa Endzelīna balva turpina 1967. gada 7. decembrī dibinātās J. Endzelīna prēmijas labākās tradīcijas. J. Endzelīna prēmiju saņēmuši A. Laua (1970), B. Laumane (1974), L. Ceplītis (1976), A. Reķēna (1978), D. Nītiņa (1980), T. Jakubaite (1982), E. Kagaine, S. Raģe (1984), J. Rozenbergs (1986), B. Bušmane (1990), K. Karulis (1994), T. Fennels (1996), V. Rūķe-Draviņa (1998), V. Skujiņa (2001), I. Jansone (2004).

Solomons Hillers (1915–1975) — LZA akadēmiķis, ķīmiķis, Latvijas Organiskās sintēzes institūta dibinātājs un ilggadējs direktors, izcils zinātnes un ražošanas organizators.

Balva iedibināta 2004. gadā kopā ar akciju sabiedrību “Grindeks”, Latvijas Organiskās sintēzes institūtu un LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centru. Balva piešķirta I. Kalviņam (2004), E. Grēnam (2006).

Kārlis Irbītis (1904–1997) — aviācijas konstruktors un dizainers. Pēc 1947. gada strādā Kanādā, par saviem izgudrojumiem iegūstot Kanādas un ASV patentus. LZA goda doktors.

Kārļa Irbīša stipendiju no 2003. līdz 2005. gadam saņēmuši 44 zinātnieki un studenti.

Ludvigs un Māris Jansoni — Ludvigs Jansons (1909–1958) un viņa dēls Māris Jansons (1936–1997) — Latvijas fiziķi un pedagogi.

LZA Ludviga un Māra Jansonu balva piešķirta H. Rjabovam (1999), A. Kuļšam (2000), O. Nikolajevai (2001), J. Alnim (2002), O. Docenko (2003), O. Starkovai (2004), K. Blušam (2005), Z. Gavarei (2006).

Arvīds Kalniņš (1894–1981) — ķīmiķis un koksnes pētnieks, mežziņātnieks.

LZA Arvīda Kalniņa balvu saņēmuši P. Eriņš (2000), M. Daugavietis (2002), Ģ. Zaķis (2003), I. Liepa (2004), J. Zandersons (2005), A. Priedītis (2006).

Jānis Labsvīrs (1907–2002) — tautsaimnieks, vēsturnieks un publicists, LZA goda doktors.

Jāņa Labsvīra stipendiju kopš 2004. gada saņēmuši četri studenti.

Dītrihs Andrejs Lēbers (1923–2004) — tiesību zinātnieks, mecenāts. LZA ārzemju loceklis, LZA Lielās medaļas laureāts.

Kopš 2002. gada piešķirtas 23 D.A. Lēbera stipendijas studentiem.

Paulis Lejiņš (1883–1959) — latviešu lauksaimniecības zinātnieks, lopkopības speciālists.

Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas Pauļa Lejiņa balvu saņēmuši J. Latvietis (1994), J. Neilands (1996), A. Boruks (1997), C. Šķiņķis (1998), S. Timšāns (1999), M. Skrīvele (2002), R. Baltakmens un A. Jemeljanovs (2003), U. Osītis (2006).

Zenta Mauriņa (1897–1978) — literārzinātniece, kultūrfilozofe, rakstniece.

LZA Zentas Mauriņas balvu saņēmuši Z. Šiliņa (1999), I. Zepa (2000), D. Balode (2002), D. Oļukalne (2003), R. Ceplis (2004), S. Stepena (2005), A. Gaigala (2006).

Kārlis Milenbahs (1853–1916) — latviešu valodnieks.

LZA un Rīgas Latviešu biedrības Kārļa Milenbaha balvu saņēmuši J. Kušķis (1999), Dz. Hirša (2002), M. Stengrevica (2004).

Vilis Plūdonis (1874–1940) — latviešu dzejnieks.

LZA Viļa Plūdoņa balvas laureāti ir V. Hausmanis (1996), J. Kursīte-Pakule (1998), B. Kalnačs (2000), I. Daukste-Silasproģe (2003), Z. Frīde (2005).

Konstantīns Počs (1912–1994) — fiziķis, viens no izcilākajiem latviešu izcelsmes zinātniekiem un izgudrotājiem, LZA goda doktors. Vairāk nekā 30 gadus strādājis ASV Gaisa spēku un pasaules telpas laboratorijā (Bostonā, ASV), piedalījies ASV Mēness pētījumu programmas īstenošanā un slavenās AWACS sistēmas izveidošanā.

Konstantīna Poča stipendija kopš 2002. gada piešķirta 13 studentiem.

Jānis Rainis (1865–1929) — latviešu dzejnieks, domātājs un sabiedriskais darbinieks.

LZA Raiņa balvas laureāti ir I. Ranka (1998), I. Ziedonis (2001), A. Eglītis (2006). LZA Senāts uzskata, ka Raiņa balva sava prestiža ziņā ir nākamā pēc LZA Lielās medaļas.

Edgars Siliņš (1927–1998) — viens no Latvijas izcilākajiem fiziķiem.

LZA Edgara Siliņa balvas laureāti ir I. Muzikante (1999), A. Gailītis un P. Prokofjevs (2001), L. Skuja (2003), A. Cēbers (2006).

Heinrichs Skuja (1892–1972) — latviešu biologs — floras pētnieks.

LZA Heinricha Skujas balvu saņēmuši M. Selga (1994), A. Piterāns (1996), M. Beķers (1998), A. Āboliņa (2001), M. Balode (2004).

Margārs Skujeniņš (1886–1941) — zinātnieks un valstsvīrs, Ministru prezidents, ministrs, Valsts statistikas pārvaldes organizētājs un direktors (1919–1940).

Pirmais Margāra Skujeniņa balvas laureāts ir P. Zvidriņš (2004).

Pauls Stradiņš (1896–1958) — latviešu ķirurgs, onkologs un medicīnas vēsturnieks.

Paula Stradiņa balva turpina Medicīnas vēstures muzeja 1983. gadā iedibinātās Paula Stradiņa balvas tradīcijas. Kopš 1991. gada 14. novembra balvu piešķir kopīgi LZA un MVM. Medicīnas zinātnē 1992. gadā balvu saņēmuši V. Rudzīte un V. Utkins, 1994. gadā — K. J. Kegģi, 1996. gadā — J. O. Ērenpreiss, 1998. gadā — K. K. Zariņš un I. Lazovskis, 2000. gadā — J. Kļaviņš, 2002. gadā — J. Volkolākovs, 2004. gadā — A. Bļugers, 2006. gadā — A. Skaģers.

1983.—1999. gadā balvu medicīnas vēsturē saņēmuši V. Kaņeps, J. Stradiņš (1983), P. Gerke, B. Petrovs (1984), V. Derums, A. Georgijevskis (1985), Ņ. Stradiņa, P. Zabudovskis (1986), K. Arons, J. Ļisicins (1987), K. Vasiļjevs, A. Viksna (1988), A. Kaikaris, V. Kalnins (1989), H. Millers-Dics, I. un J. Krūmaži (1990), J. Āboliņš, A. Alksnis (1991), Dz. Alks (1993), A. Dirbe (1995), J. Strupulis (1997), Z. Čerfass, E. Larsens (1999), J. Salaks, V. Kalnbērzs (2001), J. Vētra (2003), K. Habriha, V. Jākobsons (2005).

Mārtiņš Eduards Straumanis (1898–1973) un **Alfrēds Ieviņš** (1897–1975) — latviešu ķīmiķi, kristāliskā režģa parametru rentgenogrāfiskās metodes autori (1935).

LZA Mārtiņa Straumaņa—Alfrēda Ieviņa balva piešķirta M. Turkam (1999), T. Ivanovai (2000), V. Mihailovam (2001), R. M. Meri (2002), K. Zihmanei (2003), I. Juhņēvičai (2004), K. Edolfai (2005), L. Černovai (2006).

Arveds Švābe (1888–1959) — vēsturnieks, tiesību zinātnieks, rakstnieks.

LZA Arveda Švābes balvas laureāti ir T. Zeids (1996), J. Bērziņš (1998), I. Šterns (2000), I. Šneidere (2003).

Kārlis Ulmanis (1877–1942) — tautsaimnieks un valstsvīrs, Latvijas Republikas pirmais Ministru prezidents.

Balva iedibināta 2003. gadā pēc LZA goda doktora prof. J. Labsvīra ierosinājuma. Balva piešķirta V. Bērziņam un V. Striķim (2004), A. Borukam (2006).

Gustavs Vanags (1891–1965) — Latvijas ķīmiķis organīķis.

LZA Gustava Vanaga balva turpina 1967. gada 7. decembrī dibinātās G. Vanaga prēmijas labākās tradīcijas. Ar to apbalvoti A. Ārens (1971), E. Gudrīniece, A. Strakovs (1972), V. Oškāja (1974), J. Freimanis (1976), O. Neilands (1978), J. Bankovskis (1980), R. Valters (1982), G. Duburs, E. Stankeviča (1984), E. Lukevics (1986), B. Puriņš (1988), M. Līdaka (1990), G. Čipēns (1992), J. Stradiņš (1994), F. Avotiņš, M. Šimanska (1996), T. Millers (1998), M. Kalniņš (2000), I. Kalviņš (2003), E. Liepiņš (2005).

Tāļivaldis Vilciņš (1922–1997) — vēsturnieks un sociologs.

Tāļivalža Vilciņa balvas pirmā laureāte ir B. Zepa (2002).

Alfrēds Vītols (1878–1945) — hidromehānikas speciālists.

LZA un va/s “Latvenergo” Alfrēda Vītola balvu saņēmuši J. Ekmanis (1999), V. Zēbergs (2002), N. Zeltiņš (2003), J. Barkāns (2004), K. Timermanis (2005).

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS UN SPONSORU KOPĪGĀS
BALVAS

<i>Sponsors</i>	<i>Balvas</i>
Eiropas Zinātņu un mākslu akadēmija	<p>Latvijas balva (Lielā Feliksa balva) un 2 veicināšanas balvas par ievērojamiem sasniegumiem humanitāro zinātņu jomās</p> <p>Balvas 2001. gadā piešķīra pirmo reizi. Lielo Feliksa balvu saņēma V. Viķe-Freiberga, veicināšanas balvas — I. Ose un I. Šuvajevs. 2003. g. Lielo Feliksa balvu saņēma M. Kūle, veicināšanas balvas — D. Baltaiskalna un Ē. Jēkabsons</p>
A/s “Grindeks”	<p>3 <i>ikgadējas balvas</i> ievērojamākajiem zinātniekiem par izcilu veikumu vai mūža devumu</p> <p>Balvu laureāti: 1998. g. — M. Līdaka, U. Ulmanis, S. Cimermanis; 1999. g. — E. Lukevics, O. Lielausis, K. Arājs, 2000. g. — O. Neilands, V. Tamužs, V. Bērziņš, 2001. g. — V. Kluša, E. Blūms, A. Caune, 2002. g. — T. Millers, J. Kristapsons, O. Spāritis, 2003. g. — R. M. Freivalds, E. Gudriniece, P. Guļāns, 2004. g. — G. Čipēns, I. Knēts, Ē. Mugurēvičs, 2005.g. — J.G. Bērziņš, E. Kagaine, A. Strakovs</p>
A/s “Aldaris” (1999–2004)	<p>2 <i>ikgadējas balvas</i> ievērojamākajiem zinātniekiem par izcilu veikumu vai mūža devumu</p> <p>Balvu laureāti: 1999. g. — U. Viesturs, P. Zariņš, 2000. g. — M. Beķers, B. Laumane, 2001. g. — D. Kārklīņa, M. Poiša, 2002. g. — M. Rukliša, V. Hausmanis, 2003. g. — I. Apine, Ī. Rašāls, 2004. g. — Dz. Ērglis, U. Sedmalis</p>
Va/s “Latvenergo”	<p>2 <i>gada balvas</i> par izcilu veikumu vai mūža devumu enerģētikā vai ar to saistītās inženierzinātnēs</p> <p>Balvu laureāti: 1999. g. — Z. Krišāns, I. Staltmanis, 2002. g. — K. Briņķis, A. Grundulis, 2003. g. — A. S. Sauhats un P. Šipkovs, 2004. g. — E. Tomsons, J. Dirba, J. Rozenkrons, 2005. g. — D. Blumberga, V. Pugačevs</p>

- A/s "Dati Exigen group" un Latvijas Izglītības fonds *2 ikgadējas balvas* ievērojamiem zinātniekiem par izcilu veikumu vai mūža devumu datorzinātnēs, informātikā vai par nozīmīgu informācijas izstrādes sistēmu veicināšanu
Balvu laureāti: 1999. g. — J. Bārzdiņš, A. Anspoks, 2000. g. — J. Osis, M. Treimanis, 2001. g. — L. Niceckis, A. Vasiļjevs, 2002. g. — I. Kabaškins, A. Brūvelis, 2003. g. — J. Bičevskis, E. Karnītis, 2005. g. — P. Rivža un A. Virtmanis
- SIA "RD Electronics" (līdz 2005. g. A/s "RD Alfa") *Gada balva* fizikā un tās inženierpielietojumos
Balvu laureāti: 2000. g. — K. Švarcs, 2001. g. — J. Gelfgats, 2002. g. — A. Cēbers, 2003. g. — D. Millers, 2004. g. — A. Truhins, 2005. g. — J. Joļins, 2006. g. — I. Bērsons
- A/s "ITERA Latvija" un Latvijas Izglītības fonds *2 gada balvas* ievērojamiem Latvijas zinātniekiem un praktiķiem par izcilu veikumu vai mūža devumu vides, zemes un ģeogrāfijas zinātnēs vai par nozīmīgu vides izstrādes sistēmu veicināšanu
Balvu laureāti: 2001. g. — G. Andrušaitis, A. Melluma, 2002. g. — G. Eberhards, R. Kondratovičs, 2003. g. — A. Andrušaitis, M. Kļaviņš, 2004. g. — E. Kaufmane, J. Viksne, 2005. g. — V. Jansons un V. Melecis
- SIA "Lattelekom" un Latvijas Izglītības fonds *2 gada balvas* ievērojamiem Latvijas zinātniekiem un radošiem praktiķiem telekomunikāciju nozarē un sociāli humanitārajās zinātnēs par izcilu veikumu vai mūža devumu
Balvu laureāti: 2002. g. — J. Ločmelis, Dz. Ozoliņa, 2003. g. — T. Galdiņš, T. Tisenkopfs, 2004. g. — I. Biļinskis, I. Loze, 2005. g. — J. Busarovs, J. Rubīns, 2006. g. — A. Dimants, J. Merkurjevs, G. Raņķis

- A/s “Latvijas Gaisa satiksme” un Latvijas Izglītības fonds   2 *gada balvas* ievērojamiem Latvijas zinātniekiem un praktiķiem par izcilu veikumu vai mūža devumu kosmisko informāciju tehnoloģijā, inženierizstrādēs aeronavigācijas sakaru un radiolokācijas tehnikā un Kārļa Irbiša stipendijas pasniegšanai/zinātniekam
- Balvu laureāti: 2001. g. — E. Bervalds, I. Kabaškins, 2003. g. — J. Kopitovs, M. Abele, K. Lapuška, 2005. g. — J. Artjuhs, J. Žagars. K. Irbiša stipendijas saņēmēji — A. Pozdņakovs (2003), I. Jackiva (2004)
- A/s “Latvijas gāze” un Latvijas Izglītības fonds   2 *gada balvas* ievērojamiem zinātniekiem un praktiķiem gāzes, siltumtehnikas un ar tām saistītās ķīmijas tehnoloģijas nozarēs, sirds ķirurģijas un kardioloģijas zinātnēs par izcilu darbu kopumu vai mūža veikumu
- Balvu laureāti: 2002. g. — R. Lācis, A. Krēsliņš, 2003. g. — J. Anšelevičs, E. Dzelzītis, 2004. g. — J. Volkolākovs, V. Zēbergs, 2005. g. — I. Siliņš, N. Zeltiņš
- Rīgas dome un Biznesa augstskola “Turība”   Ikgadēja “Rīgas balva” par nozīmīgāko zinātnisko pētījumu Rīgas vēsturē un kultūrvēsturē, arhitektūras un mākslas vēsturē, etnogrāfijā, demogrāfijā un etnisko attiecību izpētē, ģeogrāfijā, ekoloģijā un citās nozarēs, kas saistītas ar Rīgas attīstību
2002. gadā balva pirmo reizi piešķirta J. Krastiņam, K. Radziņai, A. Celmiņam, veicināšanas balva — V. Bebrei, R. Spirģim, 2003. g. balvas laureāti ir A. Caune, O. Spārītis un O. Zanders, 2004. g. — L. Balodis, J. Stradiņš, M. Zunde, 2005. g. — J. Bērziņš, V. Viķe-Freiberga, A. Holcmanis, J. Viksne, J. Savickis D. A. Lēbers apbalvots ar “Rīgas balvas” Goda diplomu (pēc nāves).
- LR Patentu valde   *Valtera Capa balva* labākajam izgudrotājam. Balvu piešķir reizi divos gados
- Balvu saņēmēji B. Joffe un R. Kalniņš (2005)

Latvijas Organiskās sintēzes institūts, a/s "Grindeks", LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs

Solomona Hillera balva par izciliem sasniegumiem biomedicīnā un jaunu medicīnas preparātu izstrādē
Balvu saņēmuši I. Kalviņš (2004), E. Grēns (2006)

SIA "L'ORÉAL BALTIC", UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

3 gada stipendijas "Sievietēm zinātnē" nozīmīgu zinātnisku pētījumu veikšanai dzīvības zinātņu un materiālzinātņu jomā
Stipendijas saņēmušas R. Muceniece, A. Linē un A. Zajakina (2005)

BALVAS UN PRĒMIJAS JAUNAJIEM ZINĀTNIEKIEM

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS VĀRDBALVAS UN PRĒMIJAS JAUNAJIEM ZINĀTNIEKIEM

Balvas uz darbu konkursa pamata tiek piešķirtas maģistrantiem vai doktorantiem, vai jaunajiem pētniekiem ne vēlāk kā vienu gadu pēc maģistra vai doktora darba aizstāvēšanas. Reflektēšanai var iesniegt darbus, kurus veicis atsevišķs zinātnieks, kurš pieteikuma iesniegšanas brīdī nav vecāks par 30 gadiem.

Katru gadu piešķir 9 prēmijas, no tām fizikas, matemātikas, inženierzinātnēs un datorzinātnēs — 3, ķīmijas, bioloģijas, lauksaimniecības un medicīnas zinātnēs — 3, humanitārajās un sociālajās zinātnēs — 3.

Balva par labāko jaunā zinātnieka darbu fizikā nosaukta *Ludviga un Māra Jansonu vārdā*,

par labāko darbu ķīmijā *Mārtiņa Straumaņa — Alfrēda Ieviņa vārdā*,

par labāko darbu literārzinātnē un filozofijā — *Zentas Mauriņas vārdā*.

Jauno zinātnieku konkursam darbi iesniedzami līdz 2006. gada 31. oktobrim LZA sekretariātā vai attiecīgo zinātņu nodaļās (Akadēmijas laukumā 1, 2.stāvā, Rīga, LV 1524)

Uzziņas par nepieciešamajiem dokumentiem var saņemt pa tel. 7223931.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS UN SPONSORU KOPĪGĀS
BALVAS UN STPENDIJAS JAUNAJIEM ZINĀTNIEMIEM UN
STUDENTIEM

<i>Sponsors</i>	<i>Balvas</i>
A/s "Grindeks"	4 <i>ikgadējas balvas</i> labākajiem jaunajiem zinātniekiem
A/s "Latvenergo"	5 <i>gada balvas</i> labākajiem jaunajiem zinātniekiem par darbiem enerģētikā vai ar to saistītās inženierzinātnēs
SIA "RD Electronics" (līdz 2005. g. A/s "RD Alfa")	1 <i>ikgadēja balva</i> studentiem fizikā un tās inženierpielietojumos par pētniecisku darbu un oriģināliem rezultātiem
SIA "Lattelekom" un Latvijas Izglītības fonds	2 <i>gada balvas</i> topošajiem zinātniekiem par pētījumiem telekomunikāciju nozarē un sociāli humanitārajās zinātnēs
A/s "Latvijas gāze" un Latvijas Izglītības fonds	2 <i>stipendijas</i> doktorantiem gāzes un siltumtehnikas tehnoloģiju un sirds ķirurģijas — kardioloģijas nozarēs
A/s "Latvijas Gaisa satiksme" un Latvijas Izglītības fonds	Kārļa Irbiša vārdā nosaukta <i>ikgadēja stipendija</i> doktorantam, maģistrantam, bakalauram un studentam kosmisko informāciju tehnoloģijā, inženierizstrādēs aeronavigācijas sakaru un radiolokācijas tehnikā

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS LIELĀS MEDAĻAS,
BALVU UN PRĒMIJU LAUREĀTI 2005. UN 2006. GADĀ

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS LIELĀS MEDAĻAS
LAUREĀTI

(LZA Senāta 2006. gada 7. marta lēmums)

Rihards Kondratovičs — LZA īstenais loceklis (Latvijas Universitāte), biologs — par izcilu ieguldījumu rododendru selekcijā.

Trevols Fennels — LZA ārzemju loceklis (Austrālija), valodnieks — par ieguldījumu latviešu vēsturiskās valodniecības attīstībā un latviešu valodas pieminekļu izdošanā un komentēšanā.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS VĀRDBALVU LAUREĀTI

(LZA Senāta 2006. gada 10. janvāra lēmums)

Arturs Boruks — *Dr.habil.agr.*, Valsts emeritētais zinātnieks (LLU Zemkopības zinātniskais institūts) — *Kārļa Ulmaņa balva* par mūža devumu Latvijas lauksaimniecības ekonomikas izpētē.

Andrejs Cēbers — LZA īstenais loceklis (LU Fizikas institūts) — *Edgara Siliņa balva fizikā* par darbu ciklu “Mikstie magnētiskie materiāli un to funkcionālās iespējas”.

Andrejs Eglītis — LZA goda loceklis — *Jāņa Raiņa balva* par izcilu devumu latviešu kultūrā un sabiedriskajā dzīvē.

Elmārs Grēns — LZA īstenais loceklis (LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs) — *Solomona Hillera balva* par izciliem sasniegumiem molekulārajā bioloģijā un gēnu tehnoloģijā.

Maija Kūle — LZA īstenā locekle (LU Filozofijas un socioloģijas institūts) — *Teodora Celma balva* par nopelniem Latvijas filozofiskās domas attīstībā.

Uldis Osītis — *Dr.agr.* (LLU Lauksaimniecības fakultāte) — *Pauļa Lejiņa balva* par monogrāfiju “Dzīvnieku ēdināšana kompleksā skatījumā”.

Arvids Priedītis — *Dr.biol.* (Latvijas Valsts Mežzinātnes institūts “Silava”) — *Arvīda Kalniņa balva* mežzinātnēs, koksnes pētniecībā un pārstrādē par darbu kopu “Briežveidīgo dzīvnieku un meža mijiedarbības novērtējums”.

Andrejs Skaģers — LZA korespondētājloceklis (Rīgas Stradiņa universitāte) — *Paula Stradiņa balva medicīnas zinātnē* par ieguldījumu mutēs, sejas un žokļu ķirurģijas attīstībā un jaunu tehnoloģiju ieviešanu klīnikā Latvijā.

Andris Buiķis — LZA īstenais loceklis (LU un LZA Matemātikas institūts) — *Pīrsa Bola balva* par darbu “Konservatīvās viduvēšanas metode. Teorija un lietojumi” (LZA Senāta 2005.gada 18.oktobra lēmums).

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJAS UN
LATVIJAS PATENTU VALDES
VALTERA CAPA BALVAS LAUREĀTI
(Ekspertu komisijas 2005. gada 30.maija lēmums)

Benjamiņš Joffe — *Dr.phys.h.c.* (ASV) un

Roberts Kalniņš — *Dr. phys.* (LU Fizikas institūts) — par nozīmīgiem izgudrojumiem detaļu automatizētā manipulēšanā ar elektromagnētisko lauku (EMAGO).

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJAS UN
PUBLISKĀS A/S “GRINDEKS” BALVU LAUREĀTI
(Ekspertu komisijas 2005. gada 16. novembra lēmums)

Jānis Guntis Bērziņš — LZA īstenais loceklis (LU Fizikas institūts) — par izciliem sasniegumiem kodolspektroskopijā un tās pielietojumā apkārtējās vides piesārņojuma noteikšanā.

Elga Kagaine — LZA goda doktore (LU Latviešu valodas institūts) — par pētījumu “Lokālie somugrismi latviešu valodas Ziemeļrietumvidzemes izloksnēs”.

Andris Strakovs — LZA īstenais loceklis (Rīgas Tehniskā universitāte) — par ieguldījumu ārstniecības vielu speciālistu sagatavošanā un sasniegumiem heterociklu ķīmijā.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS, A/S “DATI EXIGEN GROUP”
UN LATVIJAS IZGLĪTĪBAS FONDA BALVU LAUREĀTI

(Ekspertu komisijas 2005. gada 21. jūnija lēmums)

Pēteris Rivža — *Dr.habil.sc.ing.* (Latvijas Lauksaimniecības universitāte) — par informātikas studiju iedibināšanu LLU, kā arī par nozīmīgu pētniecisko darbību IKT nozarē.

Andris Virtmanis — LR Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas Elektronisko sakaru un pasta departamenta direktors — par izcilu ieguldījumu IKT nozares valstisko struktūru izveidē, to vadīšanā, kā arī par nacionālās programmas “Informātika” līdzautorību un īstenošanu.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS, FIRMAS “ITERA LATVIJA” UN
LATVIJAS IZGLĪTĪBAS FONDA BALVU LAUREĀTI

(Ekspertu komisijas 2005. gada 8. septembra lēmums)

Viesturs Jansons — *Dr.biol.* (Latvijas Lauksaimniecības universitāte) — par zinātnisko darbu kopu “Lauksaimniecības ietekme uz ūdeņu kvalitāti Latvijā”.

Viesturs Melecis — LZA korespondētājloceklis (LU Bioloģijas institūts) — par zinātnisko darbu kopu “Vides izmaiņu bioindikācija”.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS, VAS “LATVIJAS GAISA
SATIKSME” UN LATVIJAS IZGLĪTĪBAS FONDA BALVU LAUREĀTI

(Ekspertu komisijas 2005. gada 14. jūlija lēmums)

Jurijs Artjuhs — *Dr.habil.sc.comp.* (LU Elektronikas un datorzinātņu institūts) — par darbu “Latvijā radītas laika mērišanas sistēmas pavadoņu lāzerlokācijai”.

Juris Žagars — LZA korespondētājloceklis (Ventspils Starptautiskais radioastronomijas centrs) — par darbu ciklu “Kosmisko informācijas tehnoloģiju studiju virziena izstrāde un īstenošana).

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS UN RĪGAS BALVAS
BIEDRĪBAS “RĪGAS BALVA” LAUREĀTI

(Ekspertu komisijas 2005. gada 10. oktobra lēmums)

Jānis Bērziņš — LZA īstenais loceklis (LU Latvijas vēstures institūts) — par pētījumiem Rīgas strādniecības vēsturē 19.gs. beigās – 20.gs. sākumā.

Vaira Viķe-Freiberga — LZA īstenā locekle (Latvijas Valsts prezidente) — par Latvijas galvaspilsētas un Baltijas metropoles Rīgas prestiža celšanu pasaulē.

Andrejs Holcmanis – *Dr.arch.h.c.* (Rīgas pilsētas attīstības departaments) — par Rīgas arhitektūras un pilsēt būvniecības pētījumiem.

Jānis Viksne — LZA korespondētājloceklis (LU Bioloģijas institūts) — par putnu pētījumiem Rīgas pilsētvidē.

Juris Savickis — “ITERA Latvija” prezidents — par devumu zinātnes mecenātismā.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS, A/S “LATVIJAS GĀZE” UN
LATVIJAS IZGLĪTĪBAS FONDA MĒRĶPROGRAMMAS
“IZGLĪTĪBAI, ZINĀTNEI UN KULTŪRAI” BALVU LAUREĀTI

(Ekspertu komisijas 2005. gada 29. novembra lēmums)

Ivars Siliņš — *Dr.habil.med.* (Rīgas Stradiņa universitāte) — par mūža veikumu kardioloģijā.

Namejs Zeltiņš — *Dr.habil.sc.ing.* (LZA Fizikālās enerģētikas institūts) — par darbu kopu “Dabas gāzes efektīva transporta, uzglabāšanas un izmantošanas kompleksie pētījumi”.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS UN
VAS "LATVENERGO" BALVU LAUREĀTI

(Ekspertu komisijas 2005. gada 6. decembra lēmums)

Dagnija Blumberga — *Dr.habil.sc.ing.* (Rīgas Tehniskā universitāte) — par darbu kopu "Eneģoefektivitāte un ietekmes uz klimata pārmaiņām samazināšana".

Vladislavs Pugačevs — *Dr.habil.sc.ing.* (LZA Fizikālās eneģētikas institūts) — par darbu kopu "Vēja iekārtu tiešas piedziņas ģenerēšanas un vadības lēngaitas elektriskās mašīnas".

Kārlis Timermanis — *Alfrēda Vītola balva* par izcilu devumu eneģētikā — *Dr.habil.sc.ing.* (Rīgas Tehniskā universitāte) — par mūža devumu eneģētikas terminoloģijā ar darbu kopu "Eneģētikas latviešu terminoloģija".

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS, SIA "LATTELEKOM" UN
LATVIJAS IZGLĪTĪBAS FONDA BALVU LAUREĀTI

(Ekspertu komisijas 2005. gada 13. decembra lēmums)

Ainārs Dimants — *Dr.phil.* (Biznesa augstskola "Turība") — par darbu "Masu mediju attīstība pēc otrās neatkarības".

Jurijs Merkurjevs — LZA korespondētājloceklis (Rīgas Tehniskā universitāte) — par darbu kopu "Loģistikas sistēmu imitācijas modelēšanas metožu un līdzekļu izstrāde un pielietošana".

Gunārs Raņķis — *Dr.habil.sc.ing.*, Valsts emeritētais zinātnieks (Rīgas Tehniskā universitāte) — par ieguldījumu Latvijas telekomunikāciju attīstībā.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS UN SIA "RD Electronics"
BALVA FIZIKĀ UN TĀS INŽENIERPIELIETOJUMOS

(Ekspertu komisijas 2006. gada 6. marta lēmums)

Imants Bērsons — LZA korespondētājloceklis (Latvijas Universitāte) — par izciliem darbiem atomu un spēcīga lāzerstarojuma mijiedarbības teorijā.

SIA "L'ORÉAL BALTIC" LATVIJAS STIPENDIJAS
"SIEVIETĒM ZINĀTNĒ" LAUREĀTES
(AR UNESCO LATVIJAS NACIONĀLĀS KOMISIJAS UN
LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS ATBALSTU)

(Ekspertu komisijas 2005. gada 21. aprīļa lēmums)

Ruta Muceniece — LZA korespondētājlocekle (Latvijas Universitāte) — projektam "Melanokortīnu un augu antioksidantu loma neiroiekaisuma un oksidatīvā stresa inhibēšanā neirodeģeneratīvo procesu sākumstadijā".

Aija Linē — *Dr.biol.* (LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs) — projektam "Ģenētisko faktoru nozīme cisplatīna terapijas efektivitātē plaušu vēža pacientiem".

Anna Zajakina — *Dr.biol.* (LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs) — projektam "Hepatīta B vīrusa rekonstrukcija ar alfavīrusu replikona palīdzību".

LATVIJAS ZINĀTŅIEKI — CITU IEVĒROJAMĀKO
ZINĀTNISKO APBALVOJUMU LAUREĀTI
2005. UN 2006. GADĀ

Ivars Kalviņš — LZA īstenais loceklis — Vispasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (*WIPO*) Zelta medaļa "Labākajam izgudrotājam 2005".

Saulvedis Cimermanis — LZA īstenais loceklis — *Latvijas Republikas Ministru kabineta 2005. gada balva* par izcilu ieguldījumu Latvijas tradicionālās kultūras un *Letonikas* avotu pētniecībā.

Jānis Gardovskis — LZA korespondētājloceklis — *Latvijas Republikas Ministru kabineta 2005. gada balva* par nozīmīgu ieguldījumu modernās ķirurģijas, medicīnas zinātnes un akadēmiskās izglītības attīstībā medicīnas nozarē Latvijā.

Kalvis Torgāns — LZA īstenais loceklis (Civillikuma komentāru izstrādes darba grupa) — *Latvijas Republikas Ministru kabineta 2005. gada balva* par nozīmīgu ieguldījumu tiesiskas Latvijas valsts attīstībā.

Vaira Viķe-Freiberga — LZA īstenā locekle (Latvijas Valsts prezidente) — *Hannaha Arenda balva "Par politisko domāšanu"* — par lomu svarīgu lēmumu pieņemšanā attiecībā uz Eiropas nākotni (pasniegta Brēmenē, 16. decembrī).

- Ēvalds Mugurēvičs** — LZA īstenais loceklis — *Baltijas Asamblejas balva* par “Vartberges Hermaņa Livonijas hronikas” tulkojumu no latīņu valodas un komentāriem.
- Uldis Bērziņš** — LZA goda loceklis — *Dienas 2005. gada balva kultūrā* par tulkojumu no senebreju valodas *Slavinājumi. Psalmu grāmata*.
- Baiba Rivža** — LZA īstenā locekle — *Jāņa Bisenieka balva* kā J. Bisenieka mantinieci par pūlēm, inovatīvu pieeju, sirdsdegsmi un ziedošanos sabiedrībai.
- Džemma Skulme** — LZA goda locekle — *LR Kultūras ministrijas gada balva kultūrā* “Trīs brāļi” — par mūža ieguldījumu nacionālās kultūras kopšanā.
- LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts** par projektu “Virtuālais Dainu skapis” un radošā komanda: **Imants Freibergs** — LZA goda doktors, **Harijs Bondars, Ainars Brūvelis, Aldis Pūtelis** — *LR Kultūras ministrijas gada balva kultūrā* “Trīs brāļi” nominācijā “Kultūra un zināšanu sabiedrība”
- Vitauts Tamužs** — LZA īstenais loceklis — *LR Ministru kabineta Atzinības raksts* par nozīmīgu ieguldījumu materiālu mehānikā.
- Paulis Lazda** — LZA goda doktors — *PBLA 2005. gada balva* par Okupācijas muzeja izveides ierosināšanu un neatlaidīgo darbu, šo ideju īstenojot.
- Viktors Hausmanis** — LZA īstenais loceklis — *Rīgas Latviešu biedrības Andreja Krastkalna balva* par monogrāfiju “Latviešu teātris trimdā”.
- Gunārs Duburs** — LZA īstenais loceklis — Vispasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (*WIPO*) Zelta medaļa “Labākajam izgudrotājam 2006”.

BALVU UN PRĒMIJU JAUNIEM ZINĀTNIEKIEM UN
STUDENTIEM LAUREĀTI

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS
JAUNO ZINĀTNIEKU BALVU UN PRĒMIJU LAUREĀTI

(LZA Senāta 2006. gada 10. janvāra lēmums)

Vārdbalvas

Zanda Gavare — *MSc.* (Latvijas Universitāte) — *Ludviga un Māra Jansonu balva* fizikā par darbu “Argona un ūdeņraža bezelektrodu zemtemperatūras plazmas spektroskopiskā diagnostika” (vad. *Dr.phys.* A. Skudra).

Laura Černova — *MSc.* (Latvijas Organiskās sintēzes institūts) — *Mārtiņa Straumaņa – Alfrēda Ieviņa balva* ķīmijā par darbu “Atomus ekonomējoša un videi draudzīga 6-alkiltio-1,4-dihidropiridīnu un 3-amino-4,7-dihidrotiēno[2,3-b]piridīnu sintēze” (vad. *Dr.chem.* A.Krauze).

Austra Gaigala — *MSc.* (Latvijas Universitāte) — *Zentas Mauriņas balva* literatūrzinātnē par darbu “Jura Kunnosa daiļrades process” (vad. LZA kor.loc. A. Cimdiņa).

Fizikas un tehniskajās zinātnēs

Ivars Javaitis — *MSc.* (Latvijas Universitāte) — par darbu “Elastīga anizotropa magnētiska stieņa dinamika” (vad. LZA ist.loc. A. Cēbers).

Anatolijs Šarakovskis — *MSc.* (LU Cietvielu fizikas institūts) — par darbu “Foto- un termostimulētie procesi CsCDF₃ kristālos ar Mn piejaukumiem” (vad. *Dr.habil.phys.* M. Sprinģis).

Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātnēs

Kristīne Aksjonova — *MSc.* (Rīgas Tehniskā universitāte) — par darbu “3-Hlorbenzaldehīda *orto* funkcionalizēšana” (vad. LZA kor.loc. P. Trapencieris).

Jānis Šīre — *MSc.* (Latvijas Universitāte) — par darbu “Kūdras humusvielas un to praktiskās izmantošanas iespējas” (vad. LZA ist.loc. M. Kļaviņš).

Humanitārajās un sociālajās zinātnēs

Vineta Ivanova — *MSc.* (Liepājas Pedagoģijas akadēmija) — par darbu “Edvīna Raupa dzejas varoņa pasaules izjūtas raksturojums krājumos *Dzīvo damies un uzvāri man kaut ko pārejošu*” (vad. *Dr.paed.* A. Kuduma).

Ilze Štrausa — *MSc.* (Latvijas Universitāte) — par darbu “Ukru pagasta onomastiskā sistēma (personvārdi un vietvārdi)” (vad. *Dr.philol.* L. Balode).

Atzīmējot konkursam iesniegto darbu labo zinātnisko līmeni, LZA Senāts nolēma izteikt atzinību sekojošajiem jaunažiem zinātniekiem:

Ingai Kopei — *MSc.* (Liepājas Pedagoģijas akadēmija) — par darbu “Pasaules apokaliptiskās izjūtas Kaspara Dimitera tekstos” (vad. *Dr.philol.* E. Lāms).

Robertam Innusam — (Latvijas Nacionālā Aizsardzības akadēmija) — par darbu “Svaru bumbu celšanas, grūšanas treniņmetodika 2. sporta klases sportistiem” (vad. *Dr.paed.* L. Čupriks).

Gunai Rudzītei — *MSc.* (Liepājas Pedagoģijas akadēmija) — par darbu “Pedagoga nozīme jaunākā pamatskolas vecumposma skolēnu sagatavošanā dzīvei multikulturālā sabiedrībā”.

Evelīnai Špakovičai — *Dr.oec.* (Latvijas Lauksaimniecības universitāte) — par darbu “Patērētāju intereses un to aizsardzība reģionālajā aspektā” (vad. *Dr.habil.agr.* K. Špoģis).

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS UN PUBLISKĀS
A/S “GRINDEKS” JAUNO ZINĀTŅIEKU BALVU LAUREĀTI

(Ekspertu komisijas 2005. gada 16. novembra lēmums)

Jeļena Butikova — *MSc.*, LU doktorante — par darbu “Ar toluidīnzilo krāsoto leikocītu optiskās īpašības 1. un 2. tipa cukura diabēta gadījumā” (vad. *Dr.biol.* T. Freivalds).

Mārtiņš Kalējs — Rīgas Stradiņa universitātes 6. kursa students (LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs) — par publikāciju kopu “Mežozei specifisku gēnu ekspresijas indukcija limfomu šūnās saistībā ar mitotisko katastrofu pēc genotoksiskas iedarbības” (vad. LZA ist.loc. J. Ērenpreisa).

Arnīs Mincenhovs — *MSc.* (Liepājas pedagoģijas akadēmija) — par darbu “Realitātes un Sapņa attiecību dinamika Aspazijas un Raiņa lugās” (vad. *Dr.philol.* E. Lāms).

Kārlis Pajuste — *MSc.*, LU doktorants (Latvijas Organiskās sintēzes institūts) — par darbu “Potenciālu gēnu transfekcijas aģentu — lādētu 1,4-dihidropiridīna atvasinājumu sintēze un īpašības” (vad. *Dr.chem.* A. Plotniece, *Dr.habil.chem.* A. Zicmanis).

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS, A/S “LATVIJAS GĀZE”
UN LATVIJAS IZGLĪTĪBAS FONDA MĒRĶPROGRAMMAS
“IZGLĪTĪBAI, ZINĀTNEI UN KULTŪRAI”
BALVU JAUNAJIEM ZINĀTNIEKIEM LAUREĀTI
(Ekspertu komisijas 2005. gada 29. novembra lēmums)

Gatis Bažbauers — *Dr.sc.ing.* (Rīgas Tehniskā universitāte) — par darbu kopu “Slodžu un ģenerējošo jaudu izvietojuma izpēte Latvijas reģionos”.

Kārlis Trušinskis — pētnieks (Latvijas Universitāte) — par darbu kopu “Holesterīns un citi vielmaiņas rādītāji kā koronārās sirds slimības sekundārie riska faktori” (vad. LZA īst.loc. V. Rudzīte, A. Ērglis).

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS, VAS “LATVIJAS GAISA
SATIKSME” UN LATVIJAS IZGLĪTĪBAS FONDA
KĀRĻA IRBĪŠA STIPENDIĀTI
(Ekspertu komisijas 2005. gada 14. jūnija lēmums)

Pjotrs Trifonovs-Bogdanovs — *Dr.habil.sc.ing.* (Rīgas Tehniskās universitātes Aviācijas institūts) — par darbu “Gaisa kuģu pilotāžas un navigācijas sistēmas”.

Boriss Čiļķers — *Dr.sc.ing.* (Transporta un sakaru institūts) — par darbu “Mācību un metodisko publikāciju kompleksu datoru un datorsistēmu arhitektūras un organizācijas nozarē”.

- Natalja Petuhova** — *MSc.*, Transporta un sakaru institūta doktorante — par darbu “Transporta informatīvo sistēmu drošības paaugstināšana” (vad. *Dr.habil.sc.ing.* J. Kopitovs).
- Oļegs Zarjanskis** — *MSc.* (Rīgas Tehniskās universitātes Aviācijas institūts) — par darbu “Gaisakuģa sānkustības stabilizācijas algoritma sintēze” (vad. *Dr.habil.sc.ing.* P. Trifonovs-Bogdanovs).
- Remiģijs Bušinskis** — *MSc.* (Rīgas Tehniskās universitātes Aviācijas institūts) — par darbu “Aviācijas negadījumu, kas saistīti ar gaisa satiksmes vadības procesu, izmeklēšana” (vad. *Dr.habil.sc.ing.* V. Šestakovs).
- Andrejs Samodelkins** — *MSc.* (Transporta un sakaru institūts) — par darbu “Gaisa mērķu identifikācijas algoritma pētījums, pamatojoties uz to daudzpozīciju izkliedes diagrammām” (vad. *Dr.sc.ing.* M. Zilbermans).
- Aleksandrs Zinovjevs** — *MSc.* (Transporta un sakaru institūts) — par darbu “Reakcijas laika operatīvā vadīšana skaitļošanas sistēmās ar rindām” (vad. *Dr.sc.ing.* V. Nikoļskis).
- Pāvels Truskovskis** — *MSc.* (Transporta un sakaru institūts) — par darbu “Negaisa vietu vienpozīciju pasīvu radiolokācijas metožu un līdzekļu analīze” (vad. *Dr.habil.sc.ing.* J. Krasnitskis).
- Ance Laganovska** — Ventspils Augstskolas bakalaure — par darbu “Tālīzpētes un attēlu apstrādes metožu praktiskās pielietošanas iespējas” (vad. LZA kor.loc. J. Žagars).
- Jānis Bitenieks** — Rīgas Tehniskās universitātes Aviācijas institūta bakalaurs — par darbu “Privātās reaktīvās pasažieru lidmašīnas projekts” (vad. *Dr.habil.sc.ing.* M. Kleinhofs).
- Mārtiņš Sudārs** — Rīgas Tehniskās universitātes Aviācijas institūta bakalaurs — par darbu “Vieglās reaktīvās treniņlidmašīnas skices projekts” (vad. *Dr.habil.sc.ing.* M. Kleinhofs).
- Mihails Beļihins** — Transporta un sakaru institūta bakalaurs — par darbu “Signāla ar ierobežotu spektra platumu prognozēšana” (vad. V. Jeremejevs).
- Kirils Gaščenko** — Transporta un sakaru institūta bakalaurs — par darbu “Dekametru diapazona uztveršanas antenas sistēma” (vad. *Dr.habil.sc.ing.* V. Šelkovnikovs).

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS UN VAS "LATVENERGO"
BALVU JAUNAJIEM ZINĀTNIEKIEM LAUREĀTI

(Ekspertu komisijas 2005. gada 6. decembra lēmums)

Irina Oļeiņikova — *Dr.sc.ing.* (LZA Fizikālās enerģētikas institūts) — par darbu kopu "Latvijas elektroapgādes sistēmu zinātniskie pētījumi brīvā elektroenerģijas tirgū".

Armands Kasparāns — *M.Sc.*, Rīgas Tehniskās universitātes doktorants — par darbu "Latvijas enerģosistēmas slodzes mezglu reaktīvās jaudas bilances analīze un optimizācijas metodikas izstrāde" (vad. *Dr.sc.ing.* J. Rozenkrons).

Kristīne Zihmane-Rītiņa — *M.Sc.*, Latvijas Lauksaimniecības universitātes doktorante — par darbu "Bioloģiskās dīzeļdegvielas motoriem un apkurei" (vad. *Dr.sc.ing.* A. Galiņš).

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS, SIA "LATTELEKOM"
UN LATVIJAS IZGLĪTĪBAS FONDA BALVU
JAUNAJIEM ZINĀTNIEKIEM LAUREĀTI

(Ekspertu komisijas 2005. gada 13. decembra lēmums)

Anita Bistere — *M.Sc.*, Latvijas Mākslas akadēmijas doktorante — par darbu "Pareizticīgo koka baznīcu arhitektūra Latgalē: 18.gs.-1940.g." (vad. R. Pētersons).

Tatjana Solovjova — *M.Sc.*, Rīgas Tehniskās universitātes doktorante — par darbu "Mikroviļņu izplatīšanās problēmas telpās" (vad. *Dr.habil.sc.ing.* J. Ziemeļis).

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS UN SIA "RD ELECTRONICS"
BALVU STUDENTIEM FIZIKĀ UN TĀS INŽENIERPIELIETOJUMOS
LAUREĀTI

(Ekspertu komisijas 2006. gada 6. marta lēmums)

Māris Ozols — LU Fizikas un matemātikas fakultātes datorzinātņu bakalaura studiju programmas 4. kursa students — par darbu kopu "Aktīvas daļiņas kustības apraksts rotējošā magnētiskā laukā" (vad. LZA īst.loc. A. Cēbers).

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS FONDA
KONSTANTĪNA POČA STIPENDIJU FIZIKĀ STIPENDIĀTI
2005./2006. g.

(Stipendiju komisijas sēdes 2005. gada 28. oktobra lēmums)

Velga Akmene — Daugavpils universitātes maģistrante — tēmas “Doplera efektam analogas parādības lāzestaram iedarbojoties uz magnētisko šķidrums” izstrādei (vad. *Dr.habil.phys.* G. Liberts).

Kaspars Ērglis — *MSc.*, Latvijas Universitātes doktorants — tēmas “Magnētisko filamentu kustības eksperimentāli pētījumi ar lāzerpincetes metodi” izstrādei (vad. LZA ist.loc. A. Cēbers).

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS FONDA
JĀŅA LABSVĪRA STIPENDIJU LATVIJAS VĒSTURĒ STIPENDIĀTI
2005./2006. g.

(Stipendiju komisijas sēdes 2005. gada 20. oktobra lēmums)

Ritvars Jansons — *MSc.*, Latvijas Universitātes doktorants — tēmas “Latvijas PSR drošības iestāžu darbība un loma okupācijas režīma nostiprināšanā 1944.–1956.” izstrādei (vad. LZA kor.loc. A. Stranga).

Edvīns Edvarts — *MSc.*, Latvijas Universitātes doktorants — tēmas “Latviešu zemes pašpārvalde. 1941. gada jūnijs – 1944. gada septembris” (vad. LZA ist.loc. I. Feldmanis).

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS ZINĀTNISKĀ UN ORGANIZATORISKĀ DARBĪBA 2005. GADĀ

NOZĪMĪGI NOTIKUMI LATVIJAS ZINĀTNĒ UN LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJĀ 2005. GADĀ

LZA darbība ir cieši saistīta ar visām norisēm Latvijas zinātnē un Latvijā kopumā.

Latvijas Zinātņu akadēmija, apkopojot iesniegtos universitāšu, zinātnisko institūtu un centru priekšlikumus, nosaukusi *nozīmīgākos Latvijas zinātnes sasniegumus 2005. gadā:*

- Izstrādāti jauni kvantu skaitļošanas algoritmi. Tie ļauj daudz ātrāk risināt problēmas, kuras ir pārāk sarežģītas tradicionālajiem datoriem un prasa tiem lielāku atmiņu (LZA kor.loc. Andris Ambainis, akad. Rūsiņš Mārtiņš Freivalds. LU Matemātikas un informātikas institūts sadarbībā ar Waterloo universitāti, Kanāda)
- Medicīnas praksē ieviesti divi agrāk izstrādāti oriģināli imūnpreparāti — *Rigvir* un *Larifāns*, kas izmantojami vēža imūnterapijā un sekundāra imūndeficīta ārstēšanā (LZA goda locekle *Dr.habil.med.* Aina Muceniece un *Dr.med.* Guna Feldmane. LU Augusta Kirhenšteina Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūts)
- Izveidota Letonikas zinātniskā programma, desmit gadu pētījumu rezultāti apkopoti Letonikas I kongresā 2005. gada oktobrī Daugavpilī un Rīgā. Letonika ir starpdisciplināra humanitāro zinātņu kopa, sabiedrības garīgās kultūras veidotāja, kas pēta Latvijas vēsturi, valodu un kultūru no vissenākajiem laikiem līdz mūsdienām.
- Izstrādāts bezkontakta asinhronais ģenerators ar divkāršu barošanu bezreduktora vēja enerģētiskām iekārtām, kas ļauj būtiski palielināt vēja enerģijas izmantošanu (*Dr.habil.sc.ing.* Nikolajs Levins, *Dr.habil.sc.ing.* Vladislavs Pugačevs, LZA kor.loc. Leonīds Ribickis. LZA Fizikālās enerģētikas institūts, Rīgas Tehniskā universitāte)

- Izstrādātas jaunas tehnoloģijas ekoloģisku, veselīgu produktu ražošanai no krūmīdronijām un lielo dzērvenēm (*Dr.biol.* Edīte Kaufmane, *M.Sc.* Dalija Segliņa. Dobeles Dārzkopības izmēģinājumu stacija)
- Izstrādāta imersijas hologrāfiskā ieraksta metode, kas dod iespēju ierakstīt hologrāfiskos režģus ar ļoti mazu (50 nm) periodu (*Dr.phys.* Jānis Teteris. LU Cietvielu fizikas institūts)
- Atklāta interleikīna-1 gēna polimorfisma saistība ar koronārās sirds slimības iekaisuma marķieriem. Tas būtiski papildina izpratni par šīs slimības izraisīšanos un palīdz izvēlēties piemērotu terapiju slimnieku ārstēšanā (*Dr.biol.* Normunds Līcis, Gustavs Latkovskis. LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs, P. Stradiņa Klīniskā universitātes slimnīca)
- Zinātniskajā avotu apritē ieviesta viduslaiku hronika — rakstītās vēstures avots par 14. gs. notikumiem Baltijā — “Vartberges Hermaņa Livonijas hronika”. No latīņu valodas tulkojis, priekšvārdu un komentārus sarakstījis akad. Ēvalds Mugurēvičs. Atzīmēta ar 2005. gada Baltijas Asamblejas balvu
- Pirmoreiz izpētīta un apkopota latviešu un vācu literatūras, ieskaitot vācbaltiešu literatūru, vēsture un ietekme Latvijā: “Vācu literatūra un Latvija. (1890–1945)”. Izdevuma sastādītājs un zinātniskais redaktors akad. Benedikts Kalnačs, autoru kolektīvs: Benedikts Kalnačs, *Dr.philol.* Inguna Daukste–Silasproģe, *Dr.philol.* Māra Grudule, *Dr.philol.* Zanda Gūtmane, Jana Vērdiņa (LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts)
- Zinātniski apkopota dekoratīvo krāšņumkrūmu rododendru introdukcija un kultūras vēsture Latvijā, kā arī Latvijā selekcionēto brīvdabas rododendru šķirņu apraksti (akad. Rihards Kondratovičs)

Apzināti arī vairāki *citi ievērojami zinātniskie sasniegumi* Latvijā:

- 2005. gada sākumā Latvijas Universitātē nodibināta jauna Molekulāro kūļu laboratorija un iedibināts Latvijā jauns pētījumu virziens — bimolekulāro reakciju aktīva kontrole, izmantojot lāzeru manipulācijas metodes. Jaunajā laboratorijā jau sasniegti vairāki nozīmīgi rezultāti, t.sk. tiek pētīta spēcīgu lāzeru starojuma lauku mijiedarbība ar ierosinātiem molekulārajiem stāvokļiem. Šāda mijiedarbība modificē molekulāros stāvokļus, novedot pie izmaiņām absorbcijas spektrā (*Dr.phys.* Aigars Ekers. LU Atomfizikas un spektroskopijas institūts)

- Nodemonstrēta un pielietota jauna metode efektīvai un precīzai elektroniskā potenciāla noteikšanai ierosinātām divatomu molekulām (akad. Mārcis Auziņš, kor.loc. Ruvins Ferbers. Latvijas Universitāte)
- Veikti eksperimenti termooptiskās un nelineāri optiskās vidēs, kuras satur nanoizmēra struktūrelementus, parāda perspektīvas mikrooptisku ierīču izgatavošanā. Šādas ierīces var būt sensori elektrisko, magnētisko, siltuma un optisko parametru mērīšanai, tāpat tās var kalpot kā modulatori optisko sakaru tehnikā un analītisko instrumentu būvē (profesors Guntis Liberts. Daugavpils Universitāte sadarbībā ar LU Cietvielu fizikas institūtu)
- Tālāk attīstītas uz modeļu transformācijām balstītās jaunās programmu sistēmu būves tehnoloģijas. Izstrādāta un realizēta viena no pasaulē pirmajām reāli lietojamām modeļu transformāciju valodām (LU Matemātikas un informātikas institūts)
- Radīti plaši pielietojami lokanu magnētisku stīgu modeļi, kuri paver principiāli jaunas iespējas augstajās nano- un biotehnoloģijās (akad. Andrejs Cēbers. LU Fizikas institūts)
- Izmantojot liela mēroga atomisko modelēšanu, pierādīta litija akumulēšanās uz robežvirsmām metāla/Li₂O nanokompozītā. Rezultāts sekmēs vieglu, strāvas ietilpīgu litija bateriju izstrādi (*Dr.habil.phys.* J. Kotomins. LU Cietvielu fizikas institūts sadarbībā ar Maksa Planka institūtu Štutgartē, Vācija)
- Pirmo reizi Eiropā veikta ēku enerģētiskā sertificēšana veselai pilsētai (Ogre), panākot 10% enerģijas ekonomiju (kor.loc. Andris Krēsliņš. RTU Siltuma, gāzes un ūdens tehnoloģijas institūts)
- Izpētīta dažādos apstākļos iegūtu ZrO₂ nanokristālu luminiscence un noteikta korelācija starp nanokristāla izmēru un luminiscences intensitāti, kas veicinās nanostrukturētu keramiku sintēzi cietvielu lāzeru izgatavošanai (LU Cietvielu fizikas institūts sadarbībā ar Polijas ZA “Institute of High Pressure Physics”, Rumānijas “National Institute for Non-ferrous and Rare Metals” un Francijas “Centre National de la Recherche Scientifique SOLFACE”, grupas lidere *Dr.habil.phys.* L. Grigorjeva)
- Atklāts jauns pašvielas defekts kristāliskā GeO₂ ar kvarca un rutila struktūru (*Dr.habil.phys.* A. Truhins. LU Cietvielu fizikas institūts)

- Atklāta un patentēta jauna pieeja HIV ārstēšanai paredzēto preparātu izstrādei. Salīdzinājumā ar pašreiz pazīstamajām zālēm, jaunā tipa medikamentiem sagaidāma ievērojami augstāka lietošanas drošības pakāpe (akad. Vija Kluša, akad. Ivars Kalviņš. LU Medicīnas fakultāte, Latvijas Organiskās sintēzes institūts)
- Izstrādāta metode antivielu spektra analīzei, kas paver iespējas agrīni diagnosticēt vīzi un prognozēt pretvīža imūnoterapijas efektivitāti, nosakot specifiskas antivielas pacientu asins paraugos. Uz augu vīrusu pamata izveidota jauna vakcīnu, diagnostikumu un gēnu terapijas preparātu ražošanas modeļsistēma (*Dr.biol.* Aija Linē. LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs)
- Pirmo reizi Latvijas medicīnā sākti pētījumi pacientu ārstēšanas dažādu metožu farmakoekonomiskās lietderības novērtēšanai. Veikts un publicēts pētījums: “Dažādu nieru aizstājterapijas metožu klīniski ekonomiskā analīze” (akad. Rafails Rozentāls. P. Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Latvijas Transplantācijas centrs)
- Uzskati audu inženierijas pētījumi un eksperimentos novērtēta maza diametra kompozītmateriāla protēze kā perspektīvs karkass, lai izveidotu jauna tipa asinsvadus ar audu inženierijas palīdzību (*Dr.med.* Arnolds Kadišs. Rīgas Stradiņa universitāte)
- Pētīta Austrumprūsijas reģiona tradicionālā un mūsdienu kultūra, baltu un plašāk — austrumprūsiešu identitātes jautājumi (akad. Janīna Kursīte. Latvijas Universitāte)
- Pētīts klimata mainības raksturs Latvijā un pierādīts, ka liela mēroga atmosfēras cirkulācijas procesi virs Atlantijas okeāna (Ziemeļatlantijas oscilācija) ir uzskatāmi par galveno Latvijas klimatu veidojošo faktoru rudens-ziemas sezonās, un šajā laika posmā vērojamas pasiltināšanās izpausmes. (akad. Māris Kļaviņš, *Dr.geogr.* Agrita Briede. LU Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte)
- Veikti pētījumi par dabiskas izcelsmes organisko vielu katalītisko aktivitāti dažādās izcelsmes vielu transformācijas procesos. Optimizētās humusvielu izdalīšanas metodes var kalpot par pamatu humusvielu rūpnieciskas sadalīšanas tehnoloģiju izveidei. Pierādīta humusvielu kā vidē noritošo procesu katalizatora lielā nozīme, noskaidrots humusvielu struktūras-ģenēzes kopsakarību raksturs un ogļhidrātu transformācijas loma (akad. Māris Kļaviņš. LU Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte)

- Izstrādāta jauna tehnoloģija inulīna koncentrāta ieguvei funkcionālo uzturlīdzekļu no topinambūra un iegūta eksperimentāla koncentrāta partija jauna tipa ražošanai (akad. Mārtiņš Beķers. LU Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas institūts)
- Izstrādāta jauna tehnoloģija inulīna koncentrāta ieguvei no topinambūra un iegūta eksperimentāla koncentrāta partija jauna tipa funkcionālo uzturlīdzekļu ražošanai (akad. Mārtiņš Beķers. LU Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas institūts)
- Izstrādāta elastīgu procesu un kontroles vadības koncepcija, to demonstrējot konkrētos bioreaktoru pielietojumos, kā arī izstrādāti fermentāciju principi automatizētās kontroles un vadības apstākļos. Radīti jauni bioreaktoru konstrukciju risinājumi un ražošanas automatizācijas projekti vairākos pārtikas ražošanas uzņēmumos. Paplašināta pieredze zinātniskas iestādes, inovatīvas firmas un konkrētu ražotāju sadarbībā, kas varētu būt piemērs ceļā uz valsts konkurētspējas palielināšanu, attīstot zinātņu ietilpīgus produktus un pakalpojumus (akad. Uldis Viesturs, *Dr.sc.ing.* Juris Vanags. LV Koksnes ķīmijas institūts, A/s “Biotehniskais centrs”).
- Izstrādāts jauns daudzfunkcionāls nanostrukturēts materiāls mikrobioloģijai, medicīnai un vides aizsardzībai. Materiālam ir lielākā cilvēka šūnu izdzīvošana uz materiāla virsmas bioimplantu gadījumā un vislabākā adhēzēto raugu šūnu sorbcijas kapacitāte, absorbējot smago metālu jonus (kor.loc. Jurijs Dehtjars, kor.loc. Aleksandrs Rapoportš, *Dr.habil.sc.ing.* Gundars Mežinskis, *Dr.phys.* Rūta Bendere. Rīgas Tehniskā universitāte, LU Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas institūts, Latvijas Atkritumu administrēšanas asociācija)
- Izstrādāta tehnoloģija ekoloģiski nekaitīgu putupoliuretānu ieguvei (*Dr.habil.chem.* Uldis Stirna. LV Koksnes ķīmijas institūts)
- Veikts monitorings, lai noskaidrotu koksngraužu nodarītos bojājumus Latvijas kultūras un vēstures pieminekļiem. Pirmo reizi Latvijā un Baltijas valstīs kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai veikti fumigācijas pasākumi apdraudētiem muzeju fondu priekšmetiem. Apturēta unikālu 18.gs. kokgriezumu neatgriezeniska degradācija (akad. Bruno Andersons. LV Koksnes ķīmijas institūts sadarbībā ar Rundāles pils muzeju un profesionālu firmu)

- Iegūti geli ar šķidri kristāliskām reoloģiskām īpašībām (*Dr.sc.ing.* Marianna Laka. LV Koksnes ķīmijas institūts)
- Sintezēts “augšnes organisko vielu — mālu minerālu” biomimētiskais produkts, kas nodrošina apstākļus efektīvākai organisko piesārņotāju biodegradācijai (*Dr.habil.chem.* Gaļina Teliševa. LV Koksnes ķīmijas institūts)
- Atrasts veids, kā palielināt veselīgo taukskābju līmeni putnkopības produkcijā — gaļā un olās (*Dr.biol.* Īrija Ira Vītiņa, *Dr.agr.* Vera Krastiņa. Biotehnoloģijas un veterinārmedicīnas zinātniskais institūts “Sīgra”)
- Pirmoreiz izpētīta Latvijā dzīvojošo 16 sikspārņu sugu visu teritoriju aptveroša izplatība, kā arī noskaidrots pasaulē vistālāk migrējošās sugas Natūzā sikspārņa Ziemeļeiropas populācijas sezonālo pārlidojumu attālumus, migrācijas ātrums un ziemošanas reģioni (*Dr.biol.* Gunārs Pētersons. Latvijas Lauksaimniecības universitāte sadarbībā ar Eiropas valstu zinātniekiem)

Nākuši klajā vairāki **nozīmīgi zinātniski izdevumi**:

- *M. Auziņš, R. Ferbers.* Optical polarization of molecules. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. 306 lpp. (2. izdevums)
- Databases and Information Systems / Ed. J. Bārzdiņš, A. Caplinska. Amsterdam: IOS Press, 2005
- Vartberges Hermaņa Livonijas hronika / No latīņu valodas tulkojis, priekšvārdu un komentārus sarakstījis Ēvalds Mugarēvičs. – R.: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2005. 334 lpp.

Latvijā notikušas vairākas **augsta prestiža zinātniskas konferences**, to skaitā:

- 6. Starptautiskā zinātniskā konference par magnetohidrodinamiku (Jūrmala, 27.06.–1.07.2005)
- 6. Baltijas studiju konference Eiropā (Valmiera, 17.–19.06.2005)
- Paula Valdēna 4. simpozījs organiskajā ķīmijā (Rīga, 15.–16.09.2005)
- Letonikas I kongress (Daugavpils, 21.10.2005; Rīga, 24.–25.10.2005)

Citi svarīgi notikumi zinātnē un augstskolās

- 2005. gads bija intensīva organizatoriskā darba gads. Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisija kopīgi ar zinātniekiem (akadēmiķiem J. Ekmani, E. Grēnu, J. Jansonu, I. Lāci, I. Muižnieku u.c.) strādāja pie Zinātniskās darbības likumprojekta, valsts zinātnes budžeta projekta 2006. gadam u.c. Latvijas zinātnei svarīgiem jautājumiem.
- 14. aprīlī Saeima vienbalsīgi pieņēma jauno *Zinātniskās darbības likumu*. 19. maijā tas stājās spēkā.
- Atbilstoši jaunajam *Zinātniskās darbības likumam* 2006. gada valsts zinātnes budžets palielināts par 13 milj. Ls — tas ir Likumā noteiktais ikgadējais pieaugums — 0,15% no iekšzemes kopprodukta. Likums paredz zinātnes bāzes finansējumu; zinātniskās iestādes un augstskolas to jau ir sākušas saņemt. Jau 2005. gadā, atbilstoši Saeimas 2004. gada lēmumam, Latvijas zinātne papildus saņēma 5 milj. Ls zinātnes konkurētspējas palielināšanai.
- 27. maijā Latvijas Zinātņu akadēmijā notika LZA, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātnieku savienības organizēta zinātniska konference “Latvijas zinātne attīstībā”. Konference apsprieda Zinātnes, tehnoloģiskās attīstības un inovāciju stratēģijas Latvijā projektu, par kuru referēja akadēmiķis E. Grēns. Diskusijā piedalījās vairāki gados jauni zinātnieki un reģionu zinātnes pārstāvji (T. Tisenkopfs, M. Dambrova, A. Andrušaitis, A. Barševskis, A. Zemītis, P. Trapencieris u.c.). LZA prezidents J. Ekmanis 30. maijā LZA prezidija sēdē atzīmēja, ka konference bija labi apmeklēta (ap 300 dalībnieku). Konferences mērķis — runāt par nākotni — lielā mērā realizējās.
- 2005. gads bija pasludināts par Fizikas gadu — par Alberta Einšteina gadu, atzīmējot 100. gadadienu kopš viņa pirmā atklājuma un 50. gadadienu kopš viņa nāves. 2005. gadā Latvijā notika vairāki Fizikas gadam veltīti pasākumi un konference. LZA Senāts savu darba gadu 11. janvārī uzsāka, noklausoties trīs akadēmiķu fiziķu ziņojumus — Mārča Auziņa, Elmāra Blūma un Linarda Skujas — par viņu pētījumu rezultātiem 2004. gadā.
- 2005. gadā krasi pieauga valdības un tās locekļu uzmanība pret zinātne
10. februārī LZA apmeklēja LR Ministru prezidents Aigars Kalvītis. Viņam bija 1,5 stundu gara saruna ar LZA prezidentu Juri Ekmani un citiem zinātniekiem.

10. februārī izglītības un zinātnes ministre I. Druviete apmeklēja Latvijas Organiskās sintēzes institūtu, lai iepazītos ar tā darbu un kopā ar zinātniekiem iztīrītu zinātnes likuma virzību un zinātnes stratēģijas pamatmetus. Referātu nolasīja institūta direktors akad. I. Kalviņš. 9. martā Organiskās sintēzes institūtā notika Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas izbraukuma sēde.

20. aprīlī LR ekonomikas ministrs K. Kariņš apmeklēja Latvijas Tehnoloģisko centru un Latvijas Organiskās sintēzes institūtu, lai iepazītos ar uzņēmumiem, kuri izstrādā jaunus inovatīvus produktus un tehnoloģijas.

28. aprīlī veselības ministrs Gundars Bērziņš tikās ar zinātniekiem, lai pārrunātu medicīnas zinātnes un medicīnas nākotni, medicīnas prestiža un citus zinātnei svarīgus jautājumus. Tikšanās notika LR Veselības ministrijā.

- 25. maijā Rīgas domes priekšsēdētājs A. Aksenoks Rātsnamā pieņēma LZA prezidentu Juri Ekmani un akadēmiķus Tālavu Jundzi, Juri Jansonu, Jāni Stradiņu, Ievu Osī, Elmāru Grēnu, Jāni Krastiņu, Ojāru Spārīti, LZA goda locekli Pēteri Guļānu un LZA korespondētājlocekli Raitu Karnīti sarunai par zinātnieku iesaistīšanu Rīgas pilsētas attīstības un vēstures problēmu risināšanā.
- 2. februārī notika LU 63. konferences plenārsēde LU Lielajā aulā. Izglītības un zinātnes ministre Ina Druviete nolasīja referātu “Valodu apguves sistēma Latvijā — *pro et contra*”. LU profesore Inese Vaidere referēja par Eiropas Parlamentu.
- 2. februārī Rīgas Stradiņa universitātē notika sēde, kura bija veltīta augstākās medicīnas izglītības 85 gadiem Latvijā.
- 16.–18. jūnijā Kongresu namā notika Latvijas ārstu kongress ar ārzemju mediķu plašu līdzdalību.
- 29. aprīlī Ventspils rajona Zlēkās iestādīta Piemiņas birzs Otrā pasaules kara upuriem. Pasākums notika pēc LZA izveidotās zinātnieku grupas (vad. akadēmiķis O. Lielausis) iniciatīvas, tajā piedalījās akadēmiķis J. Stradiņš, Nacionālo bruņoto spēku komandieris viceadmirālis Gaidis Andrejs Zeibots, NBS komandieri, reģionālo pašvaldību pārstāvji, kā arī zemessargi, Zlēku pagasta iedzīvotāji, skolēni un Ventspils Augstskolas studenti.
- 10. martā LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija izdeva rīkojumu “Par Latvijas attīstības vīzijas izstrādes darba grupas izveidi”.

Darba grupas vadītājs — E. Karnītis, locekļi — J. Ekmanis, O. Kalniņš, U. Osis, Ž. Ozoliņa, B. Rivža, Dz. Zaķis, novērotājs — M. Sprindžuks.

- 5. aprīlī Latvijas Zinātņu akadēmijā LZA prezidents J. Ekmanis un Patentu valdes direktora vietnieks Guntis Ramāns atklāja izstādi “Latvijas zinātne pielietojumos”.
- 27. jūnijā notika LZA Senāta paplašināta sēde, kurā akadēmiķis Georgs Andrejevs iepazīstināja ar savu darbu Eiropas Parlamentā.
- Jūnijā LZA ārzemju loceklis Nikodems Bojārs sakarā ar savu 80 gadu dzimšanas dienu atsūtīja LZA dāvinājumu — savu grāmatu un materiālu kopu, kas nodota LZA arhīvam un Latvijas Akadēmiskajai bibliotēkai.
- 9. novembrī LZA 2005. gada maijā ievēlētie 49 valsts emeritētie zinātnieki saņēma valsts emeritēto zinātnieku diplomus un nozīmītes. Diplomus pasniedza izglītības un zinātnes ministre Ina Druviete un LZA prezidents Juris Ekmanis.
- 5. decembrī Briselē, Eiropas Parlamenta telpās notika LR IZM rīkotais seminārs “Latvijas zinātne un Eiropas telpa”. Piedalījās izglītības un zinātnes ministre I. Druviete, ES enerģētikas komisārs A. Piebalgs, LU Cietvielu fizikas institūta, Organiskās sintēzes institūta, LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centra zinātnieki.
- 2005. gadā sācis iznākt žurnāls “Ilustrētā Zinātne”.

Galvenās starptautiskās aktivitātes

- 28. janvārī LZA prezidents Juris Ekmanis, viceprezidents Andrejs Siliņš un Senāta zinātniskā sekretāre Alma Edžiņa piedalījās Igaunijas ZA prezidenta Riharda Villema inaugurācijas ceremonijā Tallinā.
- 2005. gada 9.–12. maijā pēc Francijas ZA ierosinājuma Parīzē notika jauno Eiropas Savienības dalībvalstu zinātņu akadēmiju vadītāju sanāksme, kurā piedalījās prezidents J. Ekmanis un viceprezidents A. Siliņš. Parīzes sanāksmes dalībnieki sastādīja kopīgu dokumentu, kurā atspoguļoti diskusiju gaitā izdarītie secinājumi.
- Sekmīgi turpinājās Baltijas valstu zinātņu akadēmiju savstarpējā sadarbība, kā arī sadarbība ar Ziemeļvalstu zinātņu akadēmijām. 2005. gada jūnijā Helsinkos notika 10. Baltijas intelektuālās sadarbības konference *Baltija: pagātne, tagadne un nākotne*, kurā LZA pārstāvēja prezidents J. Ekmanis,

Senāta priekšsēdētājs J. Stradiņš, viceprezidents A. Siliņš un prezidenta padomnieks J. Kristapsons. Konferenci rīkoja Somijas Zinātņu akadēmija, kura nodeva stafeti LZA.

- par Eiropas Zinātņu un mākslu akadēmijas (*Academia Scientiarum et Artium Europaea*) īsteno locekli ievēlēja LZA prezidentu J. Ekmani.
- par Zviedrijas Karaliskās lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas ārzemju locekli tika ievēlēta LZA ist.loc. B. Rivža.
- LZA ist. loc. A. Cēbers ievēlēts par *Academia Europaea* īsteno locekli.
- par Eiropas zinātņu akadēmiju federācijas (*ALLEA*) prezidentu ievēlēts LZA ārz.loc. un Igaunijas ZA viceprezidents J. Engelbrehts.
- LZA apmeklēja Melnkalnes Zinātņu akadēmijas prezidents Momirs Djurovičs un zinātniskais sekretārs Raņislavs Bulatovičs. Tika parakstīts līgums par sadarbību starp abām akadēmijām.
- Turpinājās ārvalstu vēstnieku un citu augstu personu pieņemšana. LZA apmeklēja ES enerģētikas komisārs A. Piebalgs (18. martā), Vispasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (*WIPO*) ģenerāldirektors K. Idriss (6. aprīlī), Šveices Ārlietu ministrijas Attīstības un sadarbības aģentūras pārstāvji F. Montēls (*P. Monteil*) un H. Eizels (*H. Eisel*) (13. maijā), 18. jūlijā Vācu Aerokosmosa centra pārstāvji *Dr. Kaju Uvi Šrogls* (*K.-U. Schrogl*) un *Dr. Kornēlija Risa* (*C. Riess*), Ķīnas Tautas Republikas vēstnieks *Ji Yanchi* (27. maijā), Nīderlandes Karalistes un Luksemburgas vēstnieks *R. Shudeboms* (31. maijā), Taipejas misijas Latvijā jaunais pārstāvis *M. Lī* (12. oktobrī), Vācijas vēstnieks *E. Šupiuss* (8. novembrī).
- 16.–30. novembrī Latvijas Akadēmiskā bibliotēka Igaunijas Nacionālajā bibliotēkā sarīkoja Johanam Kristofam Brocem veltītu izstādi.
- 5.–19. decembrī Latvijas Akadēmiskā bibliotēka Romā, *Accademia Nazionale de Lincei*, sarīkoja izstādi “Dzintara ceļš”, eksponējot grāmatas no Rokrakstu un reto grāmatu nodaļas fondiem.

LZA prezidents Juris Ekmanis 2005.gadā piedalījās vairākās sēdēs un konferencēs Latvijā, to skaitā:

- Latvijas Akadēmisko bibliotēku asociācijas 10 gadu svinībās un teica ievadrunu (14. janvārī)

- Informācijas sabiedrības Nacionālās padomes sēdē, kuru vadīja Ministru prezidents A. Kalvītis (9. februārī)
- Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas pilnsapulcē Jelgavā (11. februārī)
- Starptautiskajā intelektuālā īpašuma aizsardzības problēmu konferencē (6.–7. aprīlī)
- pusdienās, kuras par godu Vispasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (*WIPO*) ģenerāldirektoram K. Idrisam rīkoja LR Ministru prezidents A. Kalvītis (7. aprīlī)
- projekta “Latvijas Pētnieku mobilitātes centrs: izveidošana un darbība” prezentācijā un teica runu (19. maijā)
- Ārlietu ministrijā — tikšanās ar Francijas delegāciju sakarā ar Ampēra institūta izveides Latvijā projektu (27. maijā)
- Ventspils Augstskolas organizētajā konferencē “Informācija un modernais bizness” (1.–2. jūlijā)
- Nacionālajā operā LZA goda locekļa Kārļa Zariņa godināšanā sakarā ar viņa 75 gadu jubileju (11. septembrī)
- Latvijas Darba devēju konfederācijas rīkotajā konferencē par inovācijām — Biznesa forumā un nolasīja referātu (15. septembrī)
- Latvijas Inteliģences apvienības 60. konferencē un teica runu (30. septembrī)
- Latvijas Zinātņu akadēmijas izbraukuma sēdē Liepājas Pedagoģijas akadēmijā (7. oktobrī). Sēdes nobeigumā Juris Ekmanis un LPA rektore Gunta Smiltiece parakstīja sadarbības līgumu
- LZA informātikas balvu laureātu “kluba” 1. sanāksmē, kur apsprieda informātikas attīstības problēmas Latvijā (27. oktobrī)
- pieņemšanā pie LR Valsts prezidentes par godu Latvijas Republikas 87. gadadienai (18. novembrī)

LZA prezidents Juris Ekmanis Latvijas Zinātņu akadēmijā 2005. gadā pieņēma vairākus zinātniekus un sabiedriskos darbiniekus, to skaitā:

- Limbažu rajona delegāciju (11. janvārī)
- LZA goda doktoru igauņu vēsturnieku R. Pullatu (14. martā)

- LZA kor.loc. A. Zemīti — par iespējamo Latvijas sadarbību ar Vācijas Fraunhofera institūtu tīklu; nākotnē pēc Vācijas parauga varētu tikt izveidots ES Fraunhofera institūtu tīkls (14. aprīlī)
- LZA goda locekli Kristapu Keggi (kopā ar akad. J. Stradiņu) (14. aprīlī)
- LZA goda doktoru Harro fon Hiršheitu (10. maijā)
- Latvijas Fizikas biedrības vadītājus I. Javaiti un Z. Gavari (4. oktobrī)
- Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas priekšsēdētāju LZA kor.loc. Innu Šteinbuku (3. novembrī)
- Lietuvas ZA akadēmiķi J. Villemu (16. novembrī)

2005. gadā Latvijā publicētas daudzas *zinātniskas grāmatas*, to skaitā:

- Būvēju siltu māju 4. Paroc rokasgrāmata projektētājiem un celtniekiem /Aut.kol.: J. Noviks, O. Belindževa-Korkla, A. Krēsliņš u.c. – R.: Paroc SIA, 2005. – 196 lpp., mezglu rasējumu CD-ROM.
- *L. Ribickis, B. Grasmanis, J. Valeinis, S. Rendore, A. Galkina.* RTU Doktorantūra 2004/2005. R.: RTU, 2005. – 140 lpp.
- *L. Ribickis, B. Grasmanis, E. Ločmele, G. Jākobsons.* Zinātniskā pētniecība RTU 2005/2006. – R.: RTU, 2005. – 101 lpp.
- *L. Ribickis, B. Grasmanis, E. Ločmele, G. Jākobsons.* Riga Technical University Scientific Research Directory 2005/2006. – R.: RTU, 2005. – 118 lpp.
- *J. Žagars, I. Vilks.* Astronomija augstskolām. – R.: LU Akadēmiskais apgāds, 2005. – 283 lpp.
- *J. Ločmelis.* VEF — mans liktenis. – R.: SIA Lattelekom, 2005. – 127 lpp.
- *J. Ločmelis.* Viss mans mūžs. – R.: SIA Lattelekom, 2005. – 110 lpp.
- Telekomunikāciju vēsture. III daļa / Red. J. Ločmelis. – R.: SIA Lattelekom, 2005. – 450 lpp.
- Simulation in Wider Europe / Ed. Y. Merkurjev, R. Zobel, E. Kerckhoffs. – R.: RTU, 2005. – 843 lpp.
- *T. Frisk, M. Kļaviņš, U. Bethers, I. Kokorīte, J. Seņņikovs, V. Rodionov, A. Bilalēdin.* Tampere: Loading from Latvia and its impact on water quality. – Pirkanmaa Regional Environment Centre, 2005. 92 p.
- *M. Kļaviņš, J. Zaļoksnis.* Ekotoksikoloģija. – R.: LU, 2005. – 357 lpp.
- *J. Putriņš, L. Osis, M. Kļaviņš, K. Āboliņa.* Rīgas attīstības ilgtspējība: iespējas un izaicinājumi. – R.: Rīgas dome, 2005. – 67 lpp.

- *R. Kondratovičs*. Rododendri un to selekcija Latvijā. – R.: LU Akadēmiskais apgāds, 2005. – 102 lpp.
- *P. Розенталь*. Получение органов, тканей и клеток для трансплантации. – R.: Nacionālais apgāds, 2005. – 240 lpp.
- *U. Sedmalis, I. Šperberga*. Mineraloģija. – R.: RTU izdevniecība, 2005. – 268 lpp.
- *A. Viksna*. Latvijas medicīnas jubilejas 2006. – R.: MIC, 2005. – 30 lpp.
- *A. Viksna*. Latvijas Republikas medicīnas un farmācijas zinātnieki: 1992–2005. Rādītājs. – R.: LU, 2005. – 37 lpp.
- *J. Viksne*. Medijamo ūdensputnu noteicējs. – R.: Gandrs, 2005. 2. izd. – 64 lpp.
- *Jūlijs Anšelevičs*. Atmiņu grāmata. Cilvēkiem veltīts mūžs. – R.: Rīgas Stradiņa universitāte, 2005. – 224 lpp.
- *Ilmārs Lazovskis*. Kamēr vēl. Publicistikas izlase. – R.: Nacionālais apgāds, 2005. – 448 lpp.
- *Vīrs vietā*. Atmiņu grāmata par Ilmāru Lazovski. – R.: Nacionālais apgāds, 2005. – 288 lpp.
- *Gustavs Vanags un organiskā ķīmija Latvijā /Akadēmiķa Jāņa Stradiņa redakcijā*. – R.: Poligrāfijas infocentrs, 2005. – 212.lpp.
- *Aktuālas problēmas literatūras zinātnē*. Rakstu krājums, 10. – Liepāja: LPA, LU LFMI, 2005. – 319 lpp.
- *O. Arājs, M. Čentoricka, S. Silarāja, A. Evardsons*. Daktiloskopija. – R.: Latvijas Vēstnesis, 2005. – 216 lpp.
- *Arheoloģija un etnogrāfija*. Veltījums arheoloģes Elvīras Šnores 100 gadu jubilejas atcerei. – R.: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2005. – 22. laid. – 280 lpp.
- *Bizantoloģija Latvijā* — Eduards Kurcs. – R.: FSI, 2006. – 123 lpp.
- *Čigānu rakstnieka Jura Leimaņa Čigāni Latvijā mežos, mājās un tirgos*. – R.: Zinātne, 2005. – 182 lpp.
- *Dažādā Latvija: pagasti, novadi, pilsētas, rajoni, reģioni*. Vērtējumi, perspektīvas, vizijas. – R.: Latvijas Statistikas institūts, Valsts reģionālās attīstības aģentūra, 2005. – 586 lpp.
- *Enrico di Lettonia. Chronicon Livoniae/ Tulkojis P. Budžiani; P.U. Dini priekšvārds*. – Livorno: Books&Company, 2005. – 447 lpp.
- *V. Hausmanis*. Anšlavs Rglītis. – R.: Zinātne, 2005. – 391 lpp.
- *V. Hausmanis*. Latviešu teātris trimdā: Vācija. Austrija. Beļģija. Dānija. Anglija. Zviedrija. – R.: Zinātne, 2005. – 507 lpp.
- *Herders Rīgā*. Herder in Riga. – R.: Rīgas Doma ev.-luteriskā draudze, Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, 2005. – 130 lpp.

- The Hidden and Forbidden History of Latvia under Soviet and Nazi occupations 1940–1991 Latvijas Vēsturnieku komisijas raksti, 14. sēj. – R.: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2005. – 384 lpp.
- History, Culture and Society through Life Stories. – R : FSI, 2005. – 228 lpp.
- Latvija un Otrā pasaules kara beigas Eiropā. 60. gadadienas dokumentācija 2005. gadā. – R.: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2005. – 226 lpp.
- Latvijas vēsture: 20. gadsimts /D. Bleiere, I. Butulis, I. Feldmanis, A. Stranga, A. Zunda. Otrais, papildinātais izdevums. – R.: Jumava, 2005. – 488 lpp.
- Latvijas viduslaiku pilis. V. Pētījumi par Kurzemes un Zemgales pilīm /Sast. Ieva Ose. – R.: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2005. – 408 lpp.
- Latviešu izlokšņu vārdnīca. Prospekts. – R.: LU Latviešu valodas institūts, 2005. – 359 lpp.
- A. *Lerhis*. Latvijas Republikas ārlieku dienests. 1918–1941. – R.: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2005. – 327 lpp.
- *Ē. Mugurēvičs*. Oskars Kalpaks. – R.: Convictor, 2005. – 139 lpp.
- Nevardarbīgā pretošanās: Latvijas pieredze. Rakstu, dokumentu un atmiņu krājums, veltīts barikāžu atceres 15. gadadienai. – R.: LZA, 2006. – 255 lpp.
- *J. Krastiņš*. Rīgas arhitektūras stili. – R.: Jumava, 2005. – 240 lpp.
- *U. Krēslis*. Aktīvais nacionālisms Latvijā. 1922–1934. – R.: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2005. – 319 lpp.
- Kristīgās vērtības un modernitātes izaicinājums. Eiropa un Latvija. – R.: FSI, 2005. – 193 lpp.
- Matemātikas mācīšana: vēsture un perspektīvas. LPA 5. starptautiskā zinātniskā konference. – Liepāja: LPA, 2005. – 254 lpp.
- Meklējumi un atradumi 2005. Rakstu krājums. – R.: Zinātne, 2005. – 195 lpp.
- Okupētā Latvija 20. gadsimta 40. gados. Latvijas vēsturnieku komisijas raksti. 16. sēj. – R.: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2005. – 450 lpp.
- Reliģiski filozofiskie raksti. IX. – R.: FSI, 2005. – 203 lpp.
- Reliģiski filozofiskie raksti. X. – R.: FSI, 2005. – 249 lpp.
- *J. Rozenbergs*. Tautas un zemes latviešu tautasdziesmās. – R.: Zinātne, 2005. – 398 lpp.
- Sabiedrība un kultūra. Rakstu krājums, VII. – Liepāja: LPA, 2005. – 408 lpp.
- *I. Salceviča*. Gadsimts latgaliešu prozā un lugu rakstniecībā: 1904–2004. – R.: Zinātne, 2005. – 260 lpp.
- Senā Rīga, 5. Pētījumi pilsētas arheoloģijā un vēsturē. – R.: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2005. – 392 lpp.

- *B. Smilktiņa*. Ilūzijas un spēles. Laika zīmes 50.–70. gadu īsprozā. – R.: Zinātne, 2005. – 148 lpp.
- Statistikas un pārvaldes problēmas 2005. Zinātniskie raksti. – R.: Latvijas Statistikas institūts, 2005. – 203 lpp.
- *Teofrasts*. Raksturi: paralēlteksti. – R.: FSI, 2005. – 124 lpp.
- Totalitārie režīmi Baltijā: izpētes rezultāti un problēmas. Latvijas Vēsturnieku komisijas raksti. 15. sēj. – R.: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2005. – 284 lpp.
- Valodu apguve; problēmas un perspektīvas. IV. Zinātnisko rakstu krājums. – Liepāja: LPA, 2005. – 252 lpp.
- *E. Vanags, I. Vilka*. Pašvaldību darbība un attīstība. – R.: LU Akadēmiskais apgāds; Latvijas Pašvaldību savienība, 2005. – 382 lpp.
- Vācu literatūra un Latvija. 1890–1945 / B. Kalnačs, I. Daukste-Silasproģe, M. Grudule, Z. Gūtmane, J. Vērđiņa. – R.: Zinātne, 2005. – 880 lpp.
- *M. Vecvagars*. Sengrieķu-latviešu īpašvārdu vārdnīca. 3. – R.: FSI, 2005. – 86 lpp.
- *V. Zariņš*. Brīvības pievārtē. Publicistika un intervijas. 1991–2005. – R.: FSI, 2005. – 151 lpp.
- *Mārtiņš Ziverts*. Rīga dimd un citas lugas./ V. Hausmaņa sakārtojums, priekšvārds un komentāri. – R.: Valters un Rapa, 2005. – 637 lpp.

2005. gadā Latvijā notika daudzas **zinātniskās konferences** (vairākas no tām ar tiešu LZA līdzdalību), to skaitā:

- 1905. gada revolūcijas 100. gadadienai veltīta starptautiska konference (Rīga, 11.–12.01.2005)
- Zinātniskā konference “Otrā pasaules kara beigas Kurzemē — zināmais, aizmirstais, pētāmais” (Liepāja, 4.04.2005)
- Sēlijas IV kongress (Krustpils, Sēlpils, 26.–27.05.2005)
- Konference “Latvijas zinātne attīstībā” (Rīga, 27.05.2005)
- Starptautiskā konference “Agrārās zinātnes attīstības problēmas ES vienotā telpā” (Jelgava, 27.–28.05.2005)
- Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta gadskārtējā konference “Meklējumi un atradumi” (Rīga, 20.04.2005)
- Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas 95. gadadienai veltīta zinātniskā konference (Rīga, 22.04.2005)
- Jāņa Endzelīna 132. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference “Valodu kontakti un mijiedarbība” (Rīga, 22.–23.02.2005)

- Starptautiskā zinātniski praktiskā konference “Intelektuālais īpašums jaunajās ES dalībvalstīs” (Rīga, 6.–7.04.2005)
- Konference “Vai vēlies būt soli priekšā saviem konkurentiem?” (Rīga, 6.04.2005)
- Starptautiskā konference “Baltijas pierobeža: mitoloģija un folklorā” (Jūrmala, 6.–7.05.2005)
- Starptautiskā zinātniskā konference par mūsdienu slavistiku “10. Slāvu lasījumi” (Daugavpils, 16.–18.05.2005)
- 10. Starptautiskā konference “Dabiskas organiskas vielas raksturīgās pazīmes un tās loma apkārtējā vidē” (Rīga, 1.–3.06.2005)
- Starptautiskā zinātniski praktiskā konference “Vide. Tehnoloģija. Resursi” (Rēzekne, 16.–18.06.2005)
- 4. Starptautiskā zinātniskā konference “Mūzikas pedagoģijas problēmas” (Daugavpils, 28.–29.10.2005)
- 10. Starptautiskā kreativitātes konference “Kreativitātes kompleksā izpēte un tās rezultātu īstenošana izglītības praksē” (Rīga, 11.–12.11.2005)
- Starptautiskā konference “Būvniecība ‘05” (Jelgava, 26.–27.05.2005)
- 8. Starptautiskā konference “Sabiedrība un kultūra” (Liepāja, 28.–29.04.2005)
- Starptautiskā studentu konference “Development in Optics and Photonics” (Rīga, 29.04.–1.05.2005)
- 54. Medicīnas nozares studentu zinātniskā konference (Rīga, 13.–14.05.2005)
- Ikgadējā zinātniskā konference “Inženierproblēmas lauksaimniecībā” (Jelgava, 2.–3.06.2005)
- Starptautiskā viduslaiku piļu pētnieku konference (Sigulda, 5.–9.09.2005)
- Eiropas Bioloģisko kultūru kolekcijas 24. starptautiskā konference (Rīga, Latvija, 25.–27.05.2005)
- 19. Eiropas Imitācijas modelēšanas multikonference (Rīga, Latvija, 1.–4.06.2005)
- Starptautiskā konference par šūnu bioloģiju (Rīga, Latvija, 2.–4.06.2005)
- Starptautiskā zinātniskā konference “Valodu kontakti un mijiedarbība” (Rīga, 22.–23.02.2005)
- 11. Starptautiskā zinātniskā konference “Aktuālas problēmas literatūras zinātnē” (Liepāja, 24.–26.02.2005)
- 4. Starptautiskā zinātniski tehniskā konference “MET 2005 – Metināšana un pulvermetallurģija” (Jūrmala, 28.–29.04.2005)
- Starptautiskā konference par vides un ekoloģijas problēmām “*Ecobalt 2005*” (Rīga, 5.–6.05.2005)

- Starptautiskā Bioloģijas studentu konference (Rīga, 10.–16.04.2005)
- 13. Eiropas Medicīnas zinātņu vēstures muzeju kongress (Rīga, septembris, 2006)
- Starptautiskā konference “Agrārās zinātnes attīstības problēmas ES vienotā telpā” (Jelgava, 27.–28.05.2005)
- Baltijas forums “Lielā XXI gadsimta Eiropa. Kopīgi izaicinājumi? Kopīgas vērtības?” (Rīga, 27.–28.05.2005)
- Starptautiskā konference par genoma analīzes metožu pielietojumu medicīnā (Rīga, 5.–18.06.2005)
- Zinātniskā konference “Ziemeļaustrumu Latvijas daba un cilvēks reģionālā skatījumā” (Rīga un Alūksne, 22.–24.07.2005)
- Starptautiskā zinātniski praktiskā konference “Kriminālprocesuālais taisnīgums” (Rīga, 25.–26.08.2005)
- Ziemeļvalstu Arborētumu apvienības sanāksme (Salaspils, 26.–29.08.2005)
- Ziemeļvalstu un Baltijas valstu ģimenes pētnieku 12. gadskārtējā konference “Ģimene un sociālās atstumtības riski” (Rīga, 9.–11.09.2005)
- Starptautisks seminārs PM-Baltic-2005 “Mūsdienu pulveru magnētiski mikstie materiāli (Jūrmala, L12.–14.09.2005)
- 16. Baltijas Mikologu un lihenologu simpozījs (Cēsis, 21.–25.09.2005)
- 8. Starptautiskā Baltijas jūras zemju piļu pētnieku konference “Castella Maris Baltici” (Latvija, 5.–9.09.2005)
- Starptautiskā zinātniskā konference ““Ebreju teksts” Eiropas kultūrā” (Daugavpils, 15.–16.11.2005)
- Valodniecības nozares starptautiskā konference “Vārds un tā pētīšanas aspekti” (Liepāja, 1.–2.12.2005)
- Starptautiskais Baltijas Anestezioloģijas un intensīvās terapijas kongress un 3. Latvijas Anestezioloģijas, reanimatoloģijas, intensīvās terapijas, neatliekamās medicīniskās palīdzības un katastrofu medicīnas kongress (Rīga, 8.–10.12.2005)

Vairāki pasākumi bija veltīti izcilo Latvijas vai Latvijas izcelsmes *zinātnieku piemiņai*, to skaitā:

- Mencendorfa namā, kur pirms diviem gadiem savas ģimenes — dzīvesbiedres, bērnu un mazbērnu, kā arī daudzo draugu, kolēģu un cienītāju lokā Dītrihs Andrejs Lēbers svinēja savu astoņdesmitgadi, pulcējās tie paši, tikai jau bez jubilāra, lai piedalītos Dītriha Andreja Lēbera piemiņas istabas atklāšanā (4. janvārī)

- Latvijas Organiskās sintēzes institūta konferenču zālē notika akadēmiķa Solomona Hillera (1915–1975) piemiņas lasījumi, kurus rīkoja Latvijas Zinātņu akadēmija, Latvijas Organiskās sintēzes institūts, LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs un a/s “Grindeks”. Referātu “Akadēmiķa Solomona Hillera mūža meti un paliekošais devums zinātnē” nolasīja akadēmiķis Jānis Stradiņš. Pirmo reizi tika pasniegta Solomona Hillera vārdbalva, to saņēma akadēmiķis Ivars Kalviņš. Balvas laureāts nolasīja akadēmisko lekciju “Oriģinālas darbības mehānisma citoprotektora Mildronāta atklāšana, izstrāde un ieviešana klīniskajā praksē” (26. janvārī)
- Rīgā, Citadelē, no kuras pirms divsimts gadiem, 1804. gada 18. augustā pirmo reizi Latvijas debesīs pacēlās gaisa balons ar fizikas profesoru Gasparu Etjenu Robertsonu, pie LR Patentu valdes ēkas sienas tika atklāta piemiņas zīme — tēlnieka Kristapa Gulbja darinātās simboliskās “Kāpnes uz debesīm” (15. februārī).
- LZA goda doktora Leonīda Siliņa piemiņas pasākums LZA Senāta zālē, kurā tika atvērta L. Siliņa grāmata zviedru valodā “Östersjön Vägen till friket. 1943–1945”. Pasākumā piedalījās L. Siliņa atraitne Zigrīda Siliņa, akadēmiskās kopas “Austrums” pārstāvji, vēsturnieki un LZA vadība, Zviedrijas vēstniecības pārstāve (12. maijā)
- Rīgas Lielajos kapos līdzās Frīdriha Canderā vecāku un vecvecāku atdusas vietām atklāja Latvijas Zinātņu akadēmijas goda locekļa, pazīstamā tēlnieka Induļa Ojāra Rankas darinātu piemiņas akmeni ievērojamajam rīdziniekam, raķešu būves idejiskajam tēvam un pionierim Frīdriham Canderam (1887–1933) (4. novembrī)
- Notika akadēmiķes Emīlijas Gudrinieces (03.08.1920–04.10.2004) piemiņas lasījumi RTU Materiālzinātnes un lietišķās ķīmijas fakultātē. Noklausījās prof. F. Avotiņa ziņojumu “E. Gudriniece — speciālistu sagatavošanas organizētāja un vadītāja smalkās organiskās sintēzes tehnoloģijā”, prof. M. Jures referātu “Biodīzelis — profesores E. Gudrinieces pēdējā aizraušanās”. Sanāksmes dalībnieki dalījās atmiņās par ievērojamo pedagoģi un zinātnieci un nolika ziedus profesores atdusas vietā Meža kapos (4. oktobrī)
- Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Internās medicīnas klīnikā atklāja akadēmiķa Ilmāra Lazovska krūšutēlu (mākslinieks Viktors Suškevičs) (19. oktobrī)
- Latvijas Zinātņu akadēmijā notika akadēmiķa Alfrēda Ieviņa (1897–1975) piemiņas lasījumi (13. decembrī)

Latvijas Zinātņu akadēmijā 16. decembrī notika sarīkojums “*Sagaidīsim Ziemassvētkus ar baltām domām*”. To sagatavoja LZA HSN, piedalījās LZA goda loceklis Dr.theol. Juris Rubenis un mākslinieki Rūdolfs Plēpis un Valdis Zilveris.

Latvijas Zinātņu akadēmijā notika vairākas *izstādes*:

- Latvijas jaunāko tehnoloģiju un Letonikas jaunāko publikāciju izstāde “Latvijas zinātne pielietojumos” (5.–15. aprīlī)
- Akvarelistes Ausmas Krūmiņas darbu izstāde “Vertikāle” (atklāta 25. aprīlī)
- “Latvijas Avīzes” mākslinieku grupas izstāde: Baiba Sprance (gleznas), Gatis Šļūka un Ēriks Ošs (karikatūras) (atklāta 18. maijā)
- Kārļa Dobrāja darbu izstāde (atklāta 27. jūnijā)
- fotogrāfa Ērika Gaciha piemiņas izstāde “Latvijas daba” (atklāta 10. septembrī)
- LMA rektora LZA goda locekļa Jāņa Andra Oša izstāde “Studiju laiks” (atklāta 8. novembrī)
- LZA kor.loc. I. B. Lozes sagatavotā izstāde “Akmens laikmets Lubāna klānos” (Latvijas Dabas muzejā, atklāta 22. septembrī)

Pārskatu sastādīja LZA kor.loc. Jānis Kristapsons

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS PILNSAPULCES

2005. gadā notika divas LZA pilnsapulces.

Pavasara pilnsapulce 14. aprīlī

Pilnsapulces ievadvārdus sacīja LZA prezidents Juris Ekmanis. Viņš runāja par zinātnes iespējām, kas paveras Latvijas zinātniekiem sakarā ar to, ka tieši šodien LR Saeima vienbalsīgi ir pieņēmusi “Zinātniskās darbības likumu”, citējot: “Ministru kabinets, iesniedzot Saeimai gadskārtējo likumu par Valsts budžetu, paredz ikgadēju finansējuma pieaugumu zinātniskai darbībai, ne mazāku par 0,15% no iekšzemes kopprodukta, līdz valsts piešķirtais finansējums zinātniskajai darbībai sasniedz vismaz 1% no iekšzemes kopprodukta.” Pilnsapulces dalībniekus uzrunāja LR veselības ministrs Gundars Bērziņš.

Tika pasniegtas LZA balvas un diplomu, kā arī A/s “RD Alfa” balvas. LZA vārdbalvas saņēma ķīmiķis Edvards Liepiņš, mežzinātnieks Jānis Zandersons, literatūrzinātniece Zigrīda Frīde un etnogrāfe Aina Alsupe. Tika apbalvoti arī jaunie zinātnieki.

Akadēmisko lekciju “No idejas līdz zālēm — utopija vai realitāte Latvijā?” nolasīja akadēmiķis Ivars Kalviņš. Pārskatu par LZA darbību 2004. gadā sniedza LZA ģenerāļsekretārs Raimonds Valters. Uzraudzības padomes ziņojumu nolasīja Uzraudzības padomes priekšsēdētājs akadēmiķis Pēteris Zvidriņš. Uzraudzības padome, kopumā atzinīgi vērtējot LZA darbību 2004.gadā, iesaka apsvērt jautājumu par LZA akadēmiķu un korespondētājlocekļu skaita pieauguma nepieciešamību, jo pārāk liels akadēmiķu skaits dažās zinātnes nozarēs mazina Akadēmijas prestižu sabiedrībā. Kaut gan LZA Statūtos noteiktais akadēmiķu un korespondētājlocekļu maksimālais skaits nav vēl sasniegts, nopietni būtu apsverams jautājums par šī skaita tālāku pieauguma nepieciešamību vai pat par Statūtu 3.1. punkta grozījumiem, samazinot LZA sastāvā esošo locekļu skaitu.

Pilnsapulce apstiprināja ģenerāļsekretāra pārskatu par LZA darbību 2004.gadā un Uzraudzības padomes ziņojumu.

Diskusijā par Latvijas zinātnes nākotnes iespējām sakarā ar pieņemto “Zinātniskās darbības likumu” un līdz ar to palielināto valsts budžeta finansējumu zinātnei piedalījās akadēmiķi M. Kūle, R. Kondratovičs, J. Freimanis, A. Siliņš, B. Andersons, LZA korespondētājloceklis A. Treimanis un goda loceklis P. Guļāns. Akadēmiķis R. Kondratovičs Valsts emeritēto zinātnieku padomes vārdā ierosināja Valsts emeritēto zinātnieku grantus maksāt no sociālā, nevis zinātnes budžeta, ļaujot zinātnē vēl strādājošiem emeritzinātniekiem saņemt arī atalgojumu par savu darbu, kā arī

diferencēt Valsts emeritēto zinātnieku grantu lielumu atkarībā no emeritzinātnieka nosaukuma saņēmušā zinātnieka kvalifikācijas.

Pilnsapulci atreferēja Dr. Alma Edžiņa

LZA prezidenta Juria Ekmaņa ievadvārdi

Ir Pavasara pilnsapulce, un es domāju, jūs visi jūtat, ka ārā ir pienācis pavasaris. Un tas ir jo patīkamāk, jo ziema mums bija ne tikai vētraina, bet arī nervoza, nervoza arī zinātnē. Tā ir ziema pēc pirmā gada un pirmās ziemas Eiropas Savienības sastāvā.

Tādēļ gribu atgādināt, ka saskaņā ar mūsu akadēmijas statūtiem šādā pavasara pilnsapulcē mēs tradicionāli runājam par paveikto iepriekšējā gadā, par stāvokli šodien, tā ir gada pilnsapulce, atskats uz 2004. gadā paveikto. Gribu atgādināt, ka galvenais, kas ir izdarīts 2004. gadā, faktu hronoloģiskā secībā ir publicēts mūsu akadēmijas gadagrāmatā. Un mūsu darbakārtībā tam būs veltīti arī mūsu akadēmijas ģenerālsēdētāja un Uzraudzības padomes priekšsēdētāja ziņojumi. Tādēļ es pie tā ievadā negribētu kavēties.

Kā mani informēja, pilnsapulces dalībnieku kvorums šobrīd ir nodrošināts. Un, sākot mūsu pilnsapulci, es tradicionāli gribētu atgādināt, ka pagājušais gads ir bijis arī zināmā mērā traģisks mūsu Zinātņu akadēmijai, jo tas no mūsu rindām ir svitrojis 18 ZA locekļus — Jāzepu Eidusu, Valēriju Gromovu, Dītrihu Andreju Lēberu, Karlu Herbertu Smitu, Česlavu Milošu, Arnoldu Jirgenonu, Jūliju Anšeleviču, Arnoldu Alksni, Emīliju Gudrinieci, Valentīnu Sedovu, Broņislavu Tabūnu, Edvīnu Bērziņu, Alekseju Apīni, Uldi Kalniņu, Saulcerīti Viesi, Jāni Graudoni, Leonīdu Siliņu, un burtiski vakar mēs uzzinājām, ka mūžībā ir aizgājis astronoms, izcils zinātnes popularizētājs Artūrs Balklavs-Grīnhofs, un šodien mums pienāca ziņa, ka no dzīves šķīries Akadēmijas ārzemju loceklis Jānis Skujiņš. Es lūdzu godināt mūsu izcilo kolēģu piemiņu.

Es gribētu īsi pievērsties dažiem apsvērumiem par zinātnes iespējām Latvijā šobrīd. Un svarīgākais, manuprāt, ir tas, ka šodien mēs droši varam teikt— mums tagad ir pamatota iespēja nopietni runāt par nākotni. Ko, kā darīt Latvijas zinātnē, jo tam šobrīd ir reāli nosacījumi un nākotnē, šķiet, arī garantēts finansējums. Un es ļoti ceru, ka no šodienas arī zinātnes dziļā un garā ziema ir garām un ka zinātnes pavasara pali ar visām sagaidāmām reorganizācijām mums visiem kopā būs pietiekami ātri pārvarāmi. Par nākotni vairāk man šobrīd ir iemesls runāt, jo tieši šodien, un tā ir patīkama sakritība, pēc gadu ilgām diskusijām Latvijas Republikas Saeima izskatīja mūsu ilgi loloto Zinātniskās darbības likumu 3. lasījumā. Jāsaka, mēs gan bijām mazliet nobijušies, jo tas bija dienaskārtības 47. punkts. Un šodien, pulksten 12.25,

likums ir pieņemts, balsojot 80 deputātiem par, pret — neviens, atturas — neviens. (*Aplausi.*)

Tie ir pelnīti aplausi mūsu politiķiem, jo, cik man zināms, iepriekšējo reizi Saeima vienprātīgi nobalsoja par Zinātņu akadēmijas Hartas apstiprināšanu. Šis ir nākamais precedents. Ja atļausiet, es gribētu citēt visiem ļoti būtisku vietu no šā jaunā likuma. Tur ir teikts: “Ministru kabinets, iesniedzot Saeimai gadskārtējo likumu par Valsts budžetu, paredz ikgadēju finansējuma pieaugumu zinātniskai darbībai, ne mazāku par 0,15% no iekšzemes kopprodukta, līdz valsts piešķirtais finansējums zinātniskajai darbībai sasniedz vismaz vienu procentu no iekšzemes kopprodukta.” (*Aplausi.*) Tā ir rakstīts likumā.

Tas, ko es teicu, mums jo vairāk ir svarīgi tādēļ, ka līdz šim gan finansiāli, gan psiholoģiski daudziem zinātniekiem bija iespaids, ka valsts mūs, zinātniekus, piecieš kā tādus grūti izprotamus māksliniekus un faktiski neko daudz arī neprasa. Un tādēļ arī jo apbrīnojamāka ir bijusi zinātnieku ilggadējā vēlme kaut ko dot tautsaimniecībai, kura tā arī nopietni līdz šim neko neprasīja. Un mēs pietiekami labi zinām to situāciju, kad uzņēmējs Latvijā zinātniekam nevis pasūtīnāja, bet, godīgi sakot, bieži viņu pašu pasūtīja tālāk. Dialogi ar uzņēmējiem mums neizdevās, jo zinātniekiem naudas inovatīvai darbībai nebija, bet uzņēmējs jau nemil riskēt tikai ar savu naudu, kaut arī tas būtu cēlu mērķu labā. Un tādēļ Latvijas zinātne lielā mērā līdz šim bridim strādāja ārzemēm, ar savām domām un idejām, protams, vairojot Eiropas Savienības pievienoto vērtību. Un šajā ziņā mēs varbūt pat apsteidzām tās ES prasības, kuras tiek izvirzītas zinātnei.

Un tomēr, es gribētu sacīt, ka arī šodien mēs atkal piedāvājam savas izstrādes, kuras var apskatīt, kaut vai šeit augšā, mūsu vestibilā gadskārtējā izstādē “Latvijas zinātne pielietojumos”. Es vēlos izteikt lielu pateicību visiem, kas bija atsaucīgi dalībai šai izstādē, un, manuprāt, ja mēs tā no malas mēģinām palūkoties uz šo izstādi, mēs izskatāmies labi. Un rodas pārlicība, ka tos papildlīdzekļus, kuri mums acīmredzot tagad ir, mums būs kur ieguldīt.

Un vēl viens secinājums. Šodienas Latvijas zinātnes situācija, kad parādās līdzekļi, reāli līdzekļi, prasa no zinātnieka apgūt sev arī jaunu lomu. Tā vairs nav brīvā mākslinieka domāšana, bet tā lielā mērā jāorientē uz domāšanu tirgus apstākļos. Un es saprotu, ka mums tas nav vienkārši, sevišķi sākumā. Un mēs nedrīkstam aizmirst, ka to nedrīkst prasīt no visām zinātņu nozarēm, visās nav jābūt šādai izteiktai biznesa domāšanai.

Viens piemērs no pagātnes par šo sarežģīto jauno domāšanu. Visi klātesošie zina par šā gada zinātnes finansējuma situāciju no valsts budžeta. Daudzi zinātnieki man ir vaicājuši, ir bijuši pat pieprasījumi no politiskām partijām izskaidrot, kā tas varēja līdz šim būt. Ja mums 2005. gada budžets noliek uz galda papildus šos 2,5 miljonus latu, tad izrādās, ka naudu aiztikt nedrīkst. Kā biju spiests šorīt teikt intervijā: “Mums sit pa

pirkstiem: nedrīkst!” Jo nebija vēl likumdošanas, nebija Zinātniskās darbības likuma. Nu tas ir. Tagad ir nākamais etaps. Pieņemtais Zinātniskās darbības likums prasa vairāk nekā desmit jaunus vai koriģētus Ministru kabineta noteikumus. Tie ir jāpieņem, ātri jāpieņem, likuma pārejas noteikumus tam ir dots pusgads, bet uz šo rītu vēl bija tāda situācija, ka nauda it kā ir un tajā pašā laikā nav. Vēl sarežģītāk — 2003. gadā sakarā ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā tika samazināts zinātnes budžets. Un izrādās, ka šis samazinātais budžets iegāja pamatbāzē un ietekmēja šā gada zinātnes pamatbudžetu. Un gada apgrozībā mums faktiski tagad ir mazāk naudas, nekā bija pagājušā gadā. Bet politiķi saka: ir vairāk. Zinātnieki prasa: kur ir nauda? Politiķi saka: būs, ja izlietos papildus piešķirto. Paldies Dievam, politiķiem bija taisnība.

Es gribētu runāt vēl par vienu lietu, kas zinātniekus uztrauc. Ir tāda sajūta, ka mūsu valstī aug bailes no korupcijas zinātnes finansēšanā. Un tādēļ daudzi procesi ar projektiem, ar finanšu pieteikumiem virzās it kā labāk, ja lēnāk un sarežģītāk. Kaut vai tas piemērs, kad mēs šā gada 1. ceturksnī sešām Latvijas augstskolām nevarējām pārskaitīt zinātnes budžeta līdzekļus, kas tām pienākas saskaņā ar konkursu, tikai tāpēc, ka nevarēja attiecīgi sakārtot kontus Valsts kasē, tādēļ ka nebija skaidrs, kur un kā nauda virzās, un nebija skaidrs, kam par šo procesu galu galā ir jāatbild. Uz šo brīdi šis jautājums ir tikai daļēji atrisināts.

Un tādu piemēru ir daudz. Līdz ar to vajadzīgi šie labojumi Ministru kabineta noteikumos un nolikumos, līdz rudenim tas ir jāizdara. Bet tas nozīmē, ka līdz rudenim mums arī jāpagaida uz to bāzes finansējumu, kurš ir iestrādāts šajos 2,5 miljonos. Un tajā pašā laikā nedrīkst aizmirst, ka mums jau ir jāpiesaka 2006. gada finanšu izlietojums, ieskaitot arī šos jaunus papildlīdzekļus. Tātad darbs būs visiem.

Es gribētu sacīt, ka ir jāapzinās — zinātnes kritums nabadzībā šogad būs apstājies. Eiropas Savienības struktūrfondi ļauj mums iepirkt jaunu aparatūru, Letonikas programmai pagājušā gada beigās atradās papildus 200 000 latu, ārpus zinātnes budžeta, kas bija bezprecedenta gadījums, patīkams, protams. Emeritēto zinātnieku granti pagājušā gada beigās pieauga par vairāk nekā 30 procentiem, šogad arī ir paredzēti šie līdzekļi un pieaugumam vajadzētu turpināties. Doktorantiem ir pieejamas arī Eiropas Savienības subsidētās stipendijas un daudz kas cits.

Un tādēļ jo vairāk mums ir nepieciešama jauna domāšana un pieeja zinātnei, jo mums beidzot ir skaidri jāpamato, cik un kur zinātnē ir jāinvestē. Un te nav jāgaida ne uz Briseli, ne uz to, ko domā mūsu valdība vai Saeima. Iniciatīva jārada pašiem. Skaidri jāpasaka, kādas ir mūsu galvenās prioritātes tuvākiem gadiem, un, galvenais, cik šo prioritāšu realizācijā mēs vēlamies investēt. Un šeit zinātnei ir uzkrāta zināma pieredze, jo atšķirībā no Latvijas tautsaimniecības zinātnei prioritātes pastāv jau turpat desmit gadus. Tas, protams, nenozīmē, ka nav jāplāno darbs nosacīti neprioritārajās zinātnēs, kuras netika iekļautas šajās dažās pirmajās. Bet arī šo nozaru ietvaros ir jābūt savām iekšējām prioritātēm.

Un visbeidzot, rezumējot sacīto, šajā svētku dienā es negribētu viennozīmīgi pierakstīt 2005. gada zinātnes finansējuma pieaugumu tikai šīs valdības vai Lisabonas stratēģijas nopelniem. Drīzāk jau tā ir vairāku aktivitāšu ļoti veiksmīga, manuprāt, sadarbība. Atcerēsimies, ka pirms gada Zinātnes padome, Zinātņu akadēmija, Zinātnieku savienība griezās ar priekšlikumiem gan pie valdības, gan Saeimas, daudzas atsevišķu zinātnieku, politiķu, Latvijas cilvēku uzstāšanās presē soli pa solim ļāva tuvoties šim vēlamajam rezultātam, ko mēs šodien zinām. Es gribētu atzīmēt, ka Latvijas Zinātņu akadēmijas publikācijas par zinātņi pēdējā gada laikā vien sniedzas simtos, arī šodien visās galvenajās avīzēs zinātne ir pieminēta.

2005. gada un tālāko gadu finansējuma palielināšanu zinātnē var uzskatīt kā secinājumu, ka Latvijas zinātniekiem, Saeimai un valdībai ir kopēja izpratne par nepieciešamību tuvākā nākotnē būtiski palielināt Latvijas zinātnes lomu un līdz ar to arī Latvijas konkurētspēju pasaulē.

Šis gads ir aktīvi iesācies arī mūsu akadēmijai. Jūs zināt, ka tradicionāli mēs iepriekšējā gada beigās nosaucam 10 labākos Latvijas zinātnes sasniegumus 2004. gadā, un tā nu sagadījās, ka pirmās vietās iekļuva trīs panākumi fizikā. Patīkami, ka šī šķietamā nejaušība ir laba Latvijas zinātnes velte šajā gadā izsludinātajam starptautiskajam fizikas gadam. Mēs jau akadēmijas Senāta pirmajā sēdē noklausījāmies daļu no šiem ziņojumiem. Es gribu atzīmēt, ka fiziķis akadēmiķis Elmārs Blūms ir arī šā gada LZA Lielās medaļas laureāts un viņa ziņojums būs mūsu Rudens pilnsapulcē. Šoreiz bija tiešām liels konkurss, tā kā ir no kā izvēlēties.

Visbeidzot man ir prieks paziņot, ka šodienas pilnsapulces darbakārtībā mēs esam iekļāvuši arī akadēmiķa Ivara Kalviņa akadēmisko lekciju. Nupat, 6. aprīlī, viņš saņēma Vispasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas augstāko apbalvojumu — Zelta medaļu labākajam izgudrotājam. Un medaļu akadēmiķim Ivaram Kalviņam pasniedza šeit, akadēmijā, minētās Vispasaules organizācijas ģenerāldirektors doktors Kamils Idriss, kurš ir arī mūsu Zinātņu akadēmijas goda doktors.

Līdz ar to pasludinu Zinātņu akadēmijas pilnsapulci par atklātu un novēlu mums visiem veiksmi.

Rudens pilnsapulce 24. novembrī

Pilnsapulcē piedalījās LZA locekļi, pārstāvji no zinātniskajiem institūtiem un augstskolām, LZA jauno locekļu kandidāti.

Ievadvārdos prezidents J. Ekmanis uzsvēra, viņaprāt, svarīgākās lietas Latvijas zinātnē 2005. gadā: “Aizrit mūsu otrais gads Eiropas Savienībā kā pilntiesīgiem locekļiem, un šajā laikā būtiski ir mainījušies daudzi mūsu zinātniskās darbības

nosacījumi. 19. maijā stājās spēkā “Zinātniskās darbības likums”.. ir izstrādātas zinātnes tehnoloģiskās attīstības un inovāciju stratēģijas pamatnostādnes, ir noteiktas jaunas zinātnes prioritātes.” Svarīgs šā gada notikums bija Letonikas pirmais kongress ar Valsts prezidentes akademiķes V. Viķes-Freibergas piedalīšanos. “Pirmo gadu Letonika ir saņēmusi no valsts būtisku finansējumu, kā tas arī pienākas vienai no galvenajām Latvijas zinātnes prioritātēm. Šogad papildu līdzekļi ir piešķirti ne tikai Letonikai vien, papildu līdzekļi ir piešķirti zinātnes attīstībai vispār. 0,15% finansējuma pieaugums no iekšzemes kopprodukta ir ierakstīts ne tikai likumā, bet arī reāli iebalsots 2006. gada budžetā. Tas principiāli maina zinātnes situāciju... Naudu nāksies apgūt saprātīgi, mērķtiecīgi..”

Referātu “Kurzemes Literatūras un mākslas biedrība (dib. 1815) — Zinātņu akadēmijas aizsākums Latvijā” nolasīja akademiķis Jānis Stradiņš.

Tika pasniegta LZA Lielā medaļa akademiķim Elmāram Blūmam, kurš nolasīja akadēmisko lekciju “Magnētisko šķidrumu siltumfizika”. Pēc tam notika LZA jaunu locekļu vēlēšanas. Tika ievēlēti akademiķi — Benedikts Kalnačs, Andris Šternbergs, Jānis Viksne, ārzemju locekļi — Pauls Janmeijs, ASV (fizikālā ķīmija); Gotfrīds Ottings, Austrālija (fizikālā ķīmija); Zenons Rokus Rudziks, Lietuva (teorētiskā fizika); Rihards VILLEMS, Igaunija (molekulārā bioloģija); goda locekļi — Valdis Rūmnieks, Māris Sirmāis, Anna Žīgure un vienpadsmit korespondētājlocekļi — Agnis Andžāns, Konstantīns Didenko, Ilga Jansone, Māra Jure, Vladimirs Kasjanovs, Aleksejs Kuzmins, Oļģerts Nikodemus, Ingrīda Rumba, Nikolajs Sjakste, Andrejs Veisbergs, Aivars Žūriņš.

Pilnsapulci atreferēja Dr. Alma Edžiņa

LZA prezidenta Juria Ekmaņa ievadvārdi

Godātie Akadēmijas locekļi!

Ja mēs palūkojamies kalendārā, tad redzam, ka pēc dažām dienām Adventes vainagā tiks aizdegta pirmā svecīte, tuvojas Ziemassvētki un jaunais gads, un decembrī Akadēmija tradicionāli nosauks desmit gada labākos sasniegumus Latvijas zinātnē. Tas ir nopietns process. Ir kļuvis par tradīciju, ka Rudens pilnsapulcē mēs atskatāmies uz to, kas noticis šajā gadā, lai gan dziļāk viss tiks analizēts Pavasara pilnsapulcē. Gribētu ievadā minēt tikai pašas svarīgākās lietas, ko, manuprāt, mums šobrīd vajadzētu akcentēt. Aizrit mūsu otrais gads Eiropas Savienībā kā pilntiesīgiem locekļiem, un šajā laikā būtiski ir mainījušies daudzi mūsu zinātniskās darbības nosacījumi. 19. maijā stājās spēkā “Zinātniskās darbības likums”, kura pārejas

noteikumos bija rakstīts, ka sešu mēnešu laikā, t.i. — līdz 19. novembrim, būtu jābūt pieņemtiem visiem ar šo likumu saistītiem Ministru kabineta noteikumiem un nolikumiem. Tas joprojām nav izdarīts, un mums vēl šajā gadā būs priekšā liels darbs, lai pārvarētu veselu rindu sarežģītumu — gan tos, kas saistīti ar zinātnisko institūtu statusu, gan tos, kas attiecas uz patlaban apturēto promociju padomju darbības atsākšanu, Latvijas Zinātnes padomes statusu un tās jauno funkciju izpildi, un daudz kas cits. Birokrātija sarežģī daudzus procesus. Tomēr būtiski ir tas, ka šobrīd mēs jau varam teikt, ka ir izstrādātas zinātnes tehnoloģiskās attīstības un inovāciju stratēģijas pamatnostādnes, ir noteiktas jaunas zinātnes prioritātes, kuras jāapstiprina 2006.–2009. gadam, lai valsts finansēšana vispār virzītos. Šobrīd šie dokumenti ir noslīpēti tiktāl, ka sākuši savu virzību apstiprināšanai Ministru kabinetā un Saeimā. Tad beidzot Latvijai, tāpat kā citām ES valstīm, arī būs sava zinātnes tehnoloģiju un inovāciju t.s. Baltā grāmata, prioritātes tuvākajiem četriem gadiem, un atliks tās tikai realizēt.”

Maza liriska atkāpe — es domāju, ka šajā gadā kā būtisks notikums ir jāvērtē konference, kas notika šajā zālē maijā un saucās “Latvijas zinātne attīstībā”. Preses atsauksmēs toreiz bija rakstīts, citēju: “Ne tikai sirmi kungi un dāmas, bet gana daudz jaunu sparīgu cilvēku ne tikai no Rīgas, bet arī no Jelgavas, Ventspils un Daugavpils piedalās.” Otrs citāts: “Lielais sevis žēlošanas laiks zinātnei nu ir aiz muguras, viss atkarīgs tikai no mums pašiem.” Domāju, ka šodien mēs varam teikt līdzīgi kā toreiz maijā.

Vēl no šā gada notikumiem gribu akcentēt Letonikas pirmo kongresu ar Valsts prezidentes akadēmiķes V. Viķes-Freibergas piedalīšanos. Pirmo gadu Letonika ir saņēmusi no valsts būtisku finansējumu, kā tas arī pienākas vienai no galvenajām Latvijas zinātnes prioritātēm. Šogad papildu līdzekļi ir piešķirti ne tikai Letonikai vien, papildu līdzekļi ir piešķirti zinātnes attīstībai vispār. 0,15% finansējuma pieaugums no iekšzemes kopprodukta ir ierakstīts ne tikai likumā, bet arī reāli iebalsots 2006.gada budžetā. Tas principiāli maina situāciju. Bet tālāk seko daudzi “bet”. Populārais teiciens saka — nebija naudas, nebija problēmu. Naudu nāksies apgūt saprātīgi, mērķtiecīgi, un nevienam mums nav šaubu, ka mēs to apgūsim. Bet kā būs ar rezultativāti? Tā būs jāskaidro un jāpierāda gan zinātniski, gan zinātniski populāri, gan lietišķi. Šajā ziņā esmu gan optimists, gan skeptiķis — optimists tādēļ, ka, vērtējot kārtējā gada mūsu pašu zinātniskos rezultātus, kopaina sanāk diezgan laba, par mums raksta prese. Skeptiķis esmu tāpēc, ka uz pārējo valstu fona Latvijas zinātne ar saviem kvantitatīvajiem rādītājiem izskatās, es uzdrošinos teikt, slikti. Ja rēķinām, kā statistikā pieņemts, atdevi uz vienu miljonu iedzīvotāju — cik mums ir prestižu zinātnisku publikāciju, cik patentu, cik inovatīvu projektu utt., tad te nu mēs stipri atpaliekam. Tagad, kad nauda būs, ir jādomā, ka daļa no šīs naudas ir jāpiešķir gan publikācijām, gan patentiem, gan inovatīvām idejām. Viens piemērs, kas parāda, ka situācija ir visai nopietna. Šoruden Izglītības un zinātnes ministrijā un Latvijas

Zinātnes padomē, tā kā mēs saņemam naudu caur Izglītības un zinātnes ministriju, strādāja Valsts kontrole. Visgrūtāk mums bija izskaidrot finansistiem, kā mēs mērām zinātnes efektivitāti. Mums prasa, kāda ir valsts līdzekļu atdeve? Kādi skaitļi un kādi dokumenti to apliecina? Tas būs jautājums, uz kuru mums pavisam drīz būs jāatbild arī tiem politiķiem, kuri balso par zinātnes finansējumu. Un tad būs jautājums — vai šis finansējums nozīmē, ka būs tikai lielāks zinātniski izglītotu studentu skaits, jauna aparātūra laboratorijās, vai arī tās būs arī reālas augstās tehnoloģijas, kas piesaistīs Latvijas tautsaimniecībai, un ko tiešām var mērit naudas izteiksmē. Protams, mums vajag abus, bet atskaitīties deputātiem tikai ar lielu studentu skaitu ilgi neizdosies. To, ka mūsu skats uz šīm problēmām ir dažāds, dažādi arī piedāvātie risinājumu ceļi, parādīja jau minētā maija konference šajā zālē un daudzās diskusijas visa šā gada laikā. Es šobrīd negribu izvērst šo tēmu, tikai atgādināt, ka atbilstoši LZA Statūtiem katram akadēmijas loceklim gada beigās ir jāraksta pārskats par savu darbību un ierosinājumi turpmākam darbam. Gada beigās tūlīt būs, mēs gaidīsim jūsu idejas, kā celt zinātnes rezultativitāti, kā to mērit, lai tas būtu saprotams gan politiķiem, gan finansistiem, gan pašiem. Vai vajag un kā efektīvi piesaistīt jaunatni? Skaidrs, ka neviens mums priekšā neko nepateiks, bet kritizēs gan, kritizēs bez žēlastības.

Tālāk par ko citu — par mūsu saknēm. Ja Latvijas Zinātņu akadēmija atskatās uz savu pagātņi, rodas jautājums — kurš no šeit rakstītajiem gadu skaitļiem (1815–1869–1932–1936–1946–1992) ir svarīgāks? LZA karogā mēs esam ierakstījuši šos sešus gada skaitļus, visi skaitļi — gan 1946., gan 1992. — jau ir pietiekami tāla vēsture. Un apzinoties šodien mūsu vēsturiski pamatoto vietu Eiropas kultūrā un zinātnē, radās doma, ka par mūsu zinātnes vēsturisko pirmsākumu varētu uzskatīt Kurzemes Literatūras un mākslas biedrības dibināšanu šajā pirmajā gadskaitlī — 1815. gadā. Kurzemes Literatūras un mākslas biedrība gan bija vācu biedrība, bet tie bija Baltijas vācieši, Latvijas jeb Kurzemes vācieši. 1946. gadā, kad dibinājās Latvijas Zinātņu akadēmija, un vēlākos gados uzslāņojās zināms skepticisms, noliegums pret šo pirmsākumu, jo vairāk tāpēc, ka tas ir it kā uzspiests vāciskais. Tādēļ šodien darbakārtībā ir iekļānāts Jāņa Stradiņa referāts “Kurzemes Literatūras un mākslas biedrība (dib. 1815) — Zinātņu akadēmijas aizsākums Latvijā”, un atcerēsimies arī pirms gada Rundāles pilī dzirdēto mūsu goda locekļa Imanta Lancmaņa akadēmisko lekciju “Kurzemes hercogiste — mūžīgais un efemērais”. Viņš teica, ka mēs varam atzīt, ka esam mantinieki visiem tiem pozitīvajiem kultūras slāņiem, kuri klājušies Latvijā no vācu laikiem, no zviedru laikiem, no poļu laikiem, no krievu laikiem, no pirmskara un pēckara Latvijas laikiem. Nevajag noliegt, bet gan celt godā visu to pozitīvo, ko zinātnes pamatos ielikuši Latvijas vācieši, Latvijas poļi, Latvijas krievi un, protams, Latvijas latvieši. Pateicoties tieši I. Lancmanim, J. Stradiņam un šodienas pilnsapulcei, mēs varēsim runāt par korektāku skatu uz Latvijas zinātnes un kultūras vēsturi.

Šodien darbakārtībā paredzēta akadēmijas Lielās medaļas pasniegšana. To saņem Latvijas izcilais fiziķis akadēmiķis Elmārs Blūms par magnētisko šķidrumu fizikas virziena iedibināšanu un attīstīšanu Latvijā. Uz Lielo medaļu konkurss bija liels, tika izskatītas daudzas kandidatūras, E. Blūma kandidatūrai papildu plus bija arī tas, ka viņa rezultāti bija iekļauti 2004. gadā Akadēmijas nosaukto 10 izcilāko zinātnes sasniegumu sarakstā. Tā ir Akadēmijas tradīcija, ka Lielo medaļu mēs esam piešķirušī ne tikai par mūža devumu, bet arī par konkrētu sasniegumu. Tātad mēs šodien reāli varam redzēt, ka Latvijā ir iespējams savienot zinātniska virziena, zinātniskas skolas iedibināšanu ar izcilu veikumu šodienas zinātnē.

LETONIKAS I KONGRESS

Īpašu nozīmi zinātnes un sabiedriskajā dzīvē ieguva Letonikas I kongress. Tas rezumēja darbu kopš 1995. gada, kad aizsākās Letonikas pētniecība un iezīmēja perspektīvas. Simti publikāciju, 32 LZA sēdes, dažādu zinātniski pētniecisko struktūru iesaistīšana, Letonika kā viens no Latvijā valstiski atzītiem perspektīvajiem zinātnes virzieniem — tā varētu raksturot šīs tēmas attīstību.

21. oktobrī kongresu iesāka Daugavpils Universitāte: “Latgale kā robežsituācijas fenomens” (strādāja trīs sekcijas: “Robežsituācija: vēsturiskais process”; “Robežsituācija: valoda, literatūra, kultūra” un Igora Činnova lasījumi “Emigrācijas fenomens literatūrā”)

24.–25. oktobrī Letonikas I kongress notika Rīgā. 235 referenti, to skaitā pārstāvji no 9 ārvalstīm, strādāja 12 sekcijās. Notika Barondienas konference “Latvijas novadi: tradīcijas, teksti, identitātes”. 24. oktobrī RLB Lielajā zālē kongresu atklāja LZA prezidents Juris Ekmanis, ievadvārdus teica Latvijas Valsts prezidente akadēmiķe Vaira Viķe-Freiberga, dalībniekus uzrunāja LU rektors akadēmiķis Ivars Lācis, Rīgas domes priekšsēdētājs Aivars Aksenoks, RLB priekšsēdētājs Valdis Rūmnieks. Plenārsēdē referēja LR izglītības un zinātnes ministre *Dr. habil.philol.* Ina Druvieta, akadēmiķi Jānis Stradiņš, Maija Kūle un Tālavs Jundzis. Misiņa bibliotēkā, kur darbojās sekcija “Letonikas avoti un to izmantošana” (vad. akad. S. Cimermanis), bija apskatāma Letonikas pirmavotu izstāde no Rokrakstu un reto grāmatu nodaļas fondiem.

LZA prezidents *Juris Ekmanis*

Ievadvārdi, atklājot kongresu

Cienītā Valsts prezidentes kundze!

Godātie Letonikas I kongresa dalībnieki un viesi!

Letonika ir pētījumi par Latvijas vēsturi, valodu un kultūru no vissenākajiem laikiem līdz mūsdienām. Tas ir valstiski nozīmīgs zinātniskās pētniecības virziens, jo attīsta tās humanitāro zināšanu jomas, kuras veido nācijas vienotību un kultūras identitāti.

Letonikas sasniegumu konstatēšanai un perspektīvu iezīmēšanai šodien ir sanācis pirmais Letonikas kongress. Jāapzinās, ka arī mūsdienu globalizācijas apstākļos Latvija ir vienīgā vieta pasaulē, kur šos pētījumus var izvērst vispilnīgāk, izmantojot fundamentālu avotu bāzi un balstoties uz zinātnieku iestrādēm. Ir loģiski, ka līdz ar

citām Latvijas attīstībai nozīmīgām zinātņu nozarēm Latvijā Letonika ir atzīta par prioritāru. Un valsts uzticētais pasūtījums ir devis spēcīgu impulsu attīstībai. Viens no šīs attīstības pierādījumiem ir Letonikas I kongress 24.–25. oktobrī.

Kongresā pieteikušies 235 referenti, arī ārzemju speciālisti, kuri pēta Letonikas tematiku. Strādās 12 sekcijas, kā arī notiks tradicionālā Krišjāņa Barona dzimšanas dienai veltītā konference “Latvijas novadi: tradīcijas, teksti, identitātes”. Daugavpils Universitātē Letonikas kongress notika jau 21. oktobrī. Ir liels gandarījums, ka šis ievērojamais pasākums apvieno dažādu humanitāro zinātņu nozaru, dažādu paaudžu un pieredzes pārstāvjus no visiem Latvijas zinātnes centriem un augstskolām. Tā ir jaunu sasniegumu garantija.

Godātie kongresa dalībnieki! Jums visiem no sirds novēlu – jaunas idejas, jaunas zināšanas un pēc laika – jaunas publikācijas!

Valsts prezidente akadēmiķe *Vaira Vīķe-Freiberga*

Uzruna kongresa atklāšanā 2005. gada 24. oktobrī

Augsti godātie Letonikas kongresa organizētāji! Dārgie zinātnieki, viesi! Dāmas un kungi!

Šis ir pirmais Letonikas kongress mūsu neatkarīgās Latvijas vēsturē, un ir patīkami būt klāt šajās reizēs, kad tiek iedibinātas kādas jaunas tradīcijas, kas savukārt ieies vēsturē. Ne visiem ir dots būt klāt pašos pamatos, pašā pirmajā reizē, pēc daudziem gadiem to atcerēsies, uz to lūkosies atpakaļ, to izvērtēs.

Mans vēlējums ir, lai šīs sanāksanas, šā kongresa veiksmē kļūtu par drošu pamatu turpmākai darbībai un līdzīgiem kongresiem daudzu jo daudzu gadu garumā. Letonika ir izvirzījies kā prioritāra pētniecības nozare mūsu valsts zinātnes un pētniecības programmās. Tas nenozīmē, ka tā tikko būtu piedzimusī. Letonika ir daudzu un dažādu nozaru kopāaplūšana, tā ir kā upe, kas barojas no daudzām straumēm, un šīs straumes bieži vien sniedzas jau tālu senā zinātniskās izpētes pagātnē, kur, protams, šīs rīcības, šie novērojumi, pētījumi un šie dokumenti nenesa zinātnes vārdu, katrā ziņā ne Letonikas vārdu, bet materiālu un priekšstatu ir daudz. Letonika varbūt arī kļūs par atsevišķu nozari, bet pagaidām tā ir starpdisciplināra zinātnes joma, kur svarīgākais ir tieši koordinējošais elements un savstarpējās mijiedarbības elements. Tieši starp pētniekiem Latvijā un citur pasaulē, kas interesējas par šo plašo tematu klāstu, kuru var apzīmēt ar vienu vārdu — Letonika.

Es tiešām priecājos redzēt, ka kongresā ir vesels ducis sekciju šajās dienās Rīgā, bet trīspadsmitā, “velna duča” sekcija jau ir notikusi Daugavpilī, un tas nozīmē, ka šīs

skaitlis ir atvērts un droši vien nākamajos gados šīs sekcijas pārgrupēsies, pārveidosies, un es ļoti ceru, ka tiem nāks klāt arī daudzas citas. Savas valsts kultūras un humanitāro zinātņu atbalstīšana un veicināšana ir jebkuras sevi cenošas tautas pienākums, un tas ir ne tikai sevi cenošas neatkarīgas valsts morāls pienākums, bet arī praktiska nepieciešamība, ja kā neatkarīga valsts vēlamies, lai mūs atpazītu pasaules tālēs, tas ir jādara visos iespējamajos veidos. Un būtisks no tiem ir tas, ka mums ir pašiem jāzina, kas mēs esam, kādi mēs esam, no kurienes mēs nākam, un tikai tad mēs spēsim izlemt un izgudrot, kādi mēs vēlamies kļūt un kurp mēs vēlamies doties.

Letonika ir unikāla Latvijai, tā pieder mums, tā ir mūsu atbildība, mūsu bagātums, mūsu lepnums, mūsu pašu elpa un dvēsele, bet ne jau mums vienīgajiem tā pieder. Tā pieder šai plašajai Eiropas saimei, kurai tīri formāli kā Eiropas Savienībai esam pievienojušies, bet formāli tā pieder visa kontinenta, visas pasaules kultūras mantojumam. Ne par velti mūsu dziesmusvētku tradīcijas ir iekļautas arī UNESCO nemateriālās kultūras mantojumā, un mums būtu vēl ko iekļaut. Es priecājos, ka šajā kongresā būs klāt arī zinātnieki no citām zemēm, un gribētos vēlēt, lai nākotnē tādu būtu arvien vairāk.

Latvijas zinātniekiem dodoties pasaulē, piedaloties referātos, ar referātiem kongresos, sanāsmēs un simpozijos, ir iespēja, no vienas puses, iezīmēt Latvijas klātieni Eiropas un pasaules kultūras telpā, tajā pašā laikā tā ir izdevība smelties iedvesmu, idejas, ierosmes sava darba uzlabošanai, savu domu kritiskai saskarei ar citiem domu strāvotiem un citiem virzieniem. Šī daudzu Letonikas nozaru kopāšanās šeit, Latvijā, ir viens būtisks un nepieciešams posms, un ir pēdējais laiks, *tam notikt*, un es ļoti vēlētos, lai mūsu zinātnieki ar savām atklāsmēm, ar saviem pētījumu rezultātiem spētu iesaistīties starptautiskā apritē, lai viņi spētu savus darba rezultātus prezentēt, arī iekļaujot tos vispārējos plašākos aktuālos jautājumos, gan teorētiskos, gan praktiskos. Un es ceru un esmu pārliecināta, ka tas izdosies, ka būs iespējams iesaistīt interesentus no citām zemēm, kas atklās to, kas tieši Letonikas ietvarā ir saistošs un vienreizēji izaicinošs, un ka viņi nāks ar saviem pētījumiem, vai nu salīdzinošiem vai citādiem, kas bagātinās mūs visus — gan viņus, gan mūs.

Tīri praktiskā plāksnē vēlos uzsvērt, ka valsts atbalsts pētniecībai Letonikas nozarē šķiet absolūti nepieciešams, jo nevaram gaidīt, ka citi mums palīdzēs izprast to, kas mēs paši esam. Pirmais un galvenais valsts pienākums ir nodrošināt, lai mums būtu pētniecības iestādes gan Zinātņu akadēmijā, universitātēs, institūtos, kas ne tikvien spēj nodrošināt pētniekiem cilvēka cienīgu iztiku un dzīvi, darba apstākļus, bet arī spēj piesaistīt jaunus cilvēkus, jaunus zinātniekus, mūsu gaišākos prātus, kas spētu būt arī reflektīvi. Mēs vēlamies savai zemei tos, kas strādā, tos, kas vada, tos, kas pēta, mums ir vajadzīgi visi, un visur tie gaišākie prāti. Jauniem zinātniekiem ir jābūt izredzēm, ka viņiem nebūs savs mūžs jāpavada nabadzībā un ka viņi varēs izvēlēties to, ko savā mūžā vēlētos darīt, to, kur varbūt ir sirds aicinājums, bet kam dažreiz vienkārši

ģimenes apstākļu dēļ viņi nejūtas spējīgi sekot. Tā ir traģēdija, tas nav pieņemami, un te ir valsts kategoriskā nepieciešamība gādāt, lai mēs novērstu zinātnieku aiziešanu no zinātnes vai aizplūšanu uz citām zemēm.

Ļoti būtiski ir arī tas, lai mūsu zinātnieki spētu piekļūt visām tām tehniskajām iespējām, ko modernā pasaule mums piedāvā attiecībā uz visu savu darbu aspektiem. Kā pirmos te varētu meklēt avotus, kas ir tik fundamentāls jautājums tieši humanitārajās zinātnēs. Avoti — tas nozīmē ne tikai rakstu liecības par dažādiem vēstures posmiem, tas nozīmē arī materiālās liecības, materiālās kultūras izpausmes, kas ir saistītas ar to fizisko saglabāšanu, apkopošanu un konservēšanu, aprakstīšanu, nodošanu tālākai aprītei, pētniecībai. Mani satric tas, ka mums Rīgas pilī, Vēstures muzejā, nav pietiekami un adekvāti nodrošinātas visas iespējas, lai līdz šim jau savāktos arheoloģiskos atradumus ar mūsdienīgām metodēm konservētu, arī spētu tos izstādīt un padarīt pētniekiem pieejamus. Mani satric tas, ka mūsu tautastērpu kolekcijas ir sabāztas cita citai virsū un saburzītas šauros skapjos, padotas pelējumam un laika zobam. Ir daudz tādu lietu, kas satric mani un arī jūs.

Mums ir ļoti nepieciešams materiālās infrastruktūras labāks nodrošinājums, grāmatas mums saed pelējuma sēnītes neadekvātās bibliotēkās, mums ir vesela virkne šādu ļoti dramatisku vajadzību, un mums ir jāatrod līdzekļi, lai šos dārgumu bojāiešanas procesus apturētu un, tieši otrādi, lai tos izceltu gaismā un kā dārgakmeņus noslīpētu un padarītu visiem redzamus — gan pētniekiem, gan citu valstu viesiem, gan mūsu pašu skolēniem un valsts iedzīvotājiem.

Letonikai kā starpdisciplinārai nozarei tiešām kā upei jābarojas no daudziem strautiem, un es ļoti ceru, ka zinātnieki, kas piedalīsies šajās divās ļoti intensīvajās dienās, spēs gūt arī ierosmes no tā, ko dara viņu kolēģi citās disciplīnās. Man pašai savā zinātnieces karjerā vienmēr ir šķītušas ļoti interesantas šādas starpdisciplināras konferences, kurās blakus savas specialitātes idejām un pēdējiem atklājumiem ir iespējams ieskatīties tajā, kas notiek kādā citā nozarē, bet kurā, izrādās, ir kaut kādi interesanti atklājumi, ir aspekti, kas palīdz pašam savā darbā. Blakus avotu apzināšanai un tehniskai saglabāšanai, protams, ir liels zinātniskais un pētnieciskais darbs, lai tos pārtulkotu, darītu plašāk pieejamus, analizētu no visdažādākajiem aspektiem. Tam visam būtu jābūt pieejamam elektroniskā veidā, lai pēc iespējas vairāk pētnieku varētu tajos ieskatīties, tajā skaitā tie, kuri atrodas citās zemēs. Tamdēļ es domāju arī par tulkojumiem angļu valodā vai citās pasaulē plaši zināmās valodās. Tas ir liels darbs, kas stāv mums priekšā, nerunāsim par tām, kā es uzskatu, neskaitāmajām doktora disertācijām, kādas es saskatu jau atspoguļotas šā kongresa programmā.

Ļoti būtiska ir arī savāktu un sakrāto atziņu, faktu pārceļšana vispārējai publikai un arī jauniešiem, gan pamatskolas, gan vidusskolas, gan universitātes studentiem, bērniem un jauniešiem pieejamā un saprotamā veidā, arī tādā, kas jebkuram pieaugušajam atļautu mūža garumā turpināt savu izglītību. Lai nebūtu tā, ka izglītība

apstājas tajā brīdī, kad iegūts augstskolas pēdējais diploms, bet lai mums būtu apritē un pieejama informācija vai nu iespiestā, vai elektroniskā formā, kas ļautu visiem Latvijas iedzīvotājiem rast iespējas vai nu pašizglītības ceļā, vai dažādu sabiedrisko organizāciju paspārnē turpināt savu pilnveidošanos, lai viņi tiešām turpinātu iegūt šo prāta gaismu, par kuru tikko dziedāja koris un ko latvju dainas sauc par tikumu. Dainās tikums ir ļoti interesants jēdziens — tās ir zināšanas tādā nozīmē, kā tagad mēs to izprotam attiecībā uz intelektuālajām zināšanām. Tās ļoti lielā mērā ir praktiskas mākas, piemēram, mācēt sagatavot vilnu, kārst, vērpēt, krāsot, aust, izgatavot, izšūt, bet tās ir arī estētiskas un morālas vērtības. Tas viss ir iekļauts latviešu tikumu jēdzienā, un, man šķiet, ar šo latvisko tikumu tad arī varētu rezumēt to, par ko beigu beigās ir šis jūsu Letonikas temats.

Es novēlu visiem kongresa dalībniekiem ļoti raženas un patīkamas divas dienas, it īpaši novēlu, lai jūs gūtu šeit jaunu enerģijas lādiņu, kas jums ļautu atgriezties savā darbā ar spar un enerģiju un kas ļautu jums piesaistīt savam darbam arvien plašāku interesentu loku. Lai šis vēsturiskais pirmais kongress nestu labus augļus, un lai šis un nākamie Letonikas kongresi palīdzētu Latvijas tautai, Latvijas valstij, Latvijas nācijai zelt, ziedēt un plaukt!

Letonistika Latvijas, Baltijas un Eiropas kontekstā

LZA akadēmiķis *Jānis Stradiņš*

Plenārreferāts kongresā 2005. gada 24. oktobrī

Letonikas I kongress Latvijas humanitāro zinātņu pārstāvjiem ir gan svētku diena, gan vienotības apzināšanas diena, gan arī atskaites, inventarizācijas laiks, kad var pārlūkot, kas jau ir paveikts, kas vēl ir jāveic un kādā virzienā tālāk jāstrādā.

Ja nealajos, termins "*letonika*" kā zinātnes nozares apzīmējums pirmoreiz Latvijā izskanēja 1980. gadā filologu aprindās kā Rīgā sarīkotā IV starptautiskā Baltistikas kongresa atbalss (pēc analogijas ar *lituānistiku* un *baltistiku*). Taču nupat apritējuši 10 gadi, kopš Latvijas Zinātnes padome un valsts vadība 1995. gada aprīlī pieņēmušas lēmumu finansēt — līdztekus projektiem (grantiem) — arī zinātniskas programmas, to skaitā Letonikas programmu, piešķirot tai 80 tūkstošus latu finansējumu 1995. gadam. 1995. gada maijā Latvijas Zinātņu akadēmija pēc akadēmiķa Saulveža Cimermaņa ierosmes rīkoja pirmo letonikas sēdi. Tieši tad pirmoreiz plašāk izskanēja termins "*letonika*" un nodoms veidot ne tikai programmu, bet arī interdisciplināru nozari, vienojot spēkus.

Man toreiz bija gods kopā ar S. Cimermani šīs sēdes ievadreferātā formulēt letonikas jēdzienu un pamatuzdevumus, kā nu tos izpratām. Pārlasot referāta tekstu

pēc 10 gadiem, iedrošinos apgalvot, ka pamattēzes ir palikušas aktuālas arī šodien [1, 2]. Tiesa, ticība mūsu spējām un optimisms tolaik bija tik vareni, ka referenti prognozēja, ka 2005. gadā (t.i., šogad) letonikas programma pamatos jau tiks pabeigta (!) un nāks liels lērums apkopojošu, epohālu monogrāfiju, enciklopēdiju u.tml. Šodien, pēc 10 gadiem, joprojām esam vēl izejas pozīcijās, tiesa, tās nav gluži tās, kas 1995. gadā, bet augstāka limeņa izejas pozīcijas. Toreizējai pieredzējušo zinātnieku saimei, *vecmeistariem*, nu pamazām pievienojas jauna, neatkarīgajā Latvijā izaugusi letonistu paaudze un iznācis ir patiešām prāvs grāmatu klāsts, regulāri notiek LZA letonikas sēdes (tādas uzskaitītas jau pāri 30). LU Filoloģijas fakultātē organizēts Letonikas centrs. Lasot Letonikas I kongresa programmu, jutos patikami pārsteigts par tēmu daudzpusību, oriģinalitāti — tas ir labs pamats tālākajam, taču nevar sacīt, ka letonika ir gatava, tāpat kā gatava nav un nekad nebūs Rīga.

Saprotams, jēdziens “*letonika*” radās ne jau 1980. vai 1995. gadā. Letonika vēsturiski veidojās līdztekus latviešu nācijas attīstībai, līdztekus tās pašapziņai, līdztekus mēģinājumiem analītiski aprakstīt, kas ir latvieši — latviešu valodu, etnogrāfiju, mitoloģiju, folkloru, antropoloģiju, vēsturi, rakstniecību un mākslu. No šī viedokļa par letonistiem varētu dēvēt jau Baltijas vācu pārstāvjus – P. Einhornu, G. Manceli, G. F. Stenderu, K. Vatsonu, īpaši A. Bilenšteinu, zināmā mērā arī Garlību Merķeli kā publicistu un nāciju tiesībaizstāvi, pēc tam, saprotams, K. Baronu, K. Valdemāru, K. Milenbahu un īpaši J. Endzelīnu, P. Šmitu, F. Balodi, A. Spekki, A. Švābi, K. Straubergu, L. Bērziņu un daudzus daudzus citus, ietverot šajā pamatlīcēju panteonā arī mūsu laikabiedrus un skolotājus: M. Rudzīti, J. Graudoni, K. Karuli, K. Arāju un vēl nenosauktos, kuri šo kongresu nav sagaidījuši. Kā zināmas letonikas ceļazīmes varētu minēt Latviešu literārās biedrības (dib. 1824) un Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijas (dib. 1869) aktivitātes, “Latviešu Konversācijas vārdnīcu” (1927–1940) Arv. Švābes redakcijā, 1932. g. divsējumu krājumu “Latvieši” [3], daudzas fundamentālas monogrāfijas par Latviju un latviešiem, sākot ar Milenbaha–Endzelīna vārdnīcu un Endzelīna “*Lettische Grammatik*” un beidzot ar fundamentālām grāmatām, kas dzimušas jau neatkarīgās Latvijas laikā, gan arī padomju okupācijas gados, pieminot gan “Daugavas” apgādā Zviedrijā iznākušos Latvijas vēstures sējumus, gan E. Dunsdorfa Melburnā izdoto rakstu krājumu “Archivs”(30 sējumi, 1960–1993).

Dažas piezīmes par terminu — *letonika*, *letonistika*, *letika*. “Latviešu Konversācijas vārdnīcā” (1935) lasām, ka termins “*Lettica*” lietojams, lai apzīmētu visu bibliotēkās atrodamo un bibliogrāfijas zinātnē pieminēto latvisko vai no latviešu valodas tulkoto, tāpat par Latviju un latviešiem rakstīto [4]. Ne A. Švābes Stokholmas, ne E. Andersona (1985), ne V. Samsona (1968) enciklopēdijās “*letonika*” nav rodama, toties šis termins ienāk P. Jērāna redakcijā iznākušajā enciklopēdijā (1985) [5] līdzās “*letikai*” un arī “*letistikai*”(latvistikai) kā filoloģijas apakšnozares apzīmējums.

Savukārt "Latviešu literārās valodas vārdnīcā" [6] *letonika* tiek definēta 1) kā zinātņu nozaru kopums, kas pēti Latviju, latviešus, to kultūru, vēsturi, valodu; 2) kā literatūras, arhīvu materiālu kopums par Latviju, latviešiem, to kultūru, vēsturi un valodu. 1995. gadā mūsu jau pieminētajā referātā [1] *letonika* tika traktēta kā humanitāro un daļēji sociālo disciplīnu starpnozaru (interdisciplinārs) komplekss pētījums, kas skaidro latviešu tautas vēstures un kultūras vēstures problēmu cēloņsakarības un parādību attīstību. Kultūras jēdziens tika traktēts visplašākā nozīmē, ietverot tajā visas materiālās un garīgās kultūras jomas, saprotams, arī valodu. Zinātnes padomes programmu konkursa noteikumos (1995. g.) tolaik *letonikas* saturā iekļāva Latvijas vēstures, arheoloģijas, etnogrāfijas, valodniecības, literatūras, mākslas, folkloras un sabiedriskās domas pētniecību.

Protams, varētu šo terminu attiecināt arī uz tādām nozarēm kā Latvijas ģeogrāfija, ekoloģija, dabas resursi, arī tautsaimniecība (vismaz lauksaimniecības un rūpniecības vēsture, industriālais mantojums u.tml.), par to būtu jādiskutē, taču šāda izpratne un vispārinājums drīzāk definētu "reģionālo zinātņi"(attiecinātu uz Latviju), nevis specifiski humanitāro zinātņu kompleksu — *letoniku*.

Vai termins *letonika* attiecināms uz avotu kopuma vai uz zinātnes nozares (precīzāk — nozaru kompleksa) apzīmējumu? Domāju, ka kompleksās zinātnes disciplīnas nosaukumam būtu jābūt *letonistika* (nevis *letonika*), jo starptautiski tiek lietoti termini "*lituanistika*", "*ģermānistika*", "*somugristika*", "*slāvistika*", "*romānistika*", jā, arī "*baltistika*" (kā zinātne par baltu tautām un to valodām), resp. allaž ar izskaņu "*-istika*", nevis "*-ika*". Par šo lietu nule vaicāju baltistikas vecmeistara akadēmiķa V. Toporova viedokli — un viņš man š. g. 2. augusta vēstulē apstiprināja, ka pats un kolēģi jau izsenis lieto terminu "*letonistika*" savu starptautisko konferenču, semināru u.tml. apzīmēšanai. Termins "*letistika*" būtu par šauru, jo apzīmētu vairāk ar latgaļiem un latviešiem (šaurākā nozīmē), nevis ar Latviju saistītās norises vispār [7]. Arī ievērojamais itāļu baltists prof. U. Dini lieto terminu *letonistika* [8]. Terminu *letonika* varētu turpināt lietot tikai avotu bāzes, ziņu kopuma apzīmēšanai.

Bibliogrāfiskā ziņā un informācijas avotu ziņā terminā, saprotams, varētu iekļaut arī Latvijas dabu, dabas resursus, tautsaimniecību, ekoloģiju, ģeogrāfiju, kultūrainavas problēmas, tāpat demogrāfiju, daļēji pat medicīnu (ne tikai tautas medicīnu un maģiju vien, bet arī tautas veselības stāvokli un, protams, arī antropoloģiju), taču šāds paplašinājums zināmā mērā nojauktu termina dabīgās robežas. Tas varētu būt *letonikas* otrs, ārējais loks interdisciplinārā definējumā. Katrā ziņā par *letonistikas* definējumu un ietvariem šajā kongresā un arī pēc tam būtu jāturpina diskusija.

Atgādināšu, ka *somugristika* savā pētniecības lokā iekļauj valodniecību, arheoloģiju, antropoloģiju, etnogrāfiju, mitoloģiju, folkloru, literatūrzinātņi, pirmām kārtām etnokultūras problēmas. *Lituanistikas* pamatuzdevums ir lietuviešu valodas, folkloras, vēstures pētīšana, piesaistot arī antropologus, arheologus un etnogrāfus.

Te vēlos piebilst, ka Lietuvā termins “*lituānika*”, “*lituānistika*” ticis lietots daudz agrāk nekā analogs termins Latvijā, un Lietuvā jau 1939. gadā dibināts Antana Smetonas Lituānistikas institūts, uz kura bāzes drīz vien izveidojās Lietuvas Zinātņu akadēmija [9, 10].

Vai letonistika ir *nacionāla* zinātne, zinātne par latviešiem? Manuprāt, te pieeja varētu būt divējāda. No vienas puses, šī zinātne būtībā veidojās 19. gs. Herdera ideju ietekmē par mazajām tautām, par nacionālismu, kā zinātne par *latviešiem* un to valodu, arī kultūru, taču *Latvija* (20. gs. termins un jēdziens!) ir tik sarežģīts etniskis, ģeopolitisks, multikulturāls jēdziens, ka bez ģeopolitikas, multikulturālisma, minoritāšu problēmas, triju atmodu vēstures to pilnībā nevar izprast un izpētīt. Manuprāt, letonistikas mugurkauls ir latviešu valodniecība (ar to būtībā sākas letonistika un šaurākā nozīmē to tā arī izprot), taču arī latviešu tautas kultūrvēsture visplašākā izpratnē, tāpat latviešu etnoģenēze un latviešu identitāte. Loģiski te jāiekļauj arī antropoloģija, etnopsiholoģija, demogrāfija, etnisko attiecību, reģionālās vēstures komponentes. Kā savā vēstulē [7] raksta akad. V. Toporovs, “lingvistiskajam aspektam letonistikā jābūt profilējošam”. Taču letonistikai jādefinē arī Latvijas un latviešu vieta Baltijas, Eiropas, pasaules kontekstā.

Letonistika ir nepieciešama latviešu, Latvijas būtības pareizai izpratnei, pašizpratnei, nacionālās valstiskās pašapziņas veidošanai globalizētajā, uz unifikāciju tendētajā mūsdienu pasaulē, sašķeltajā Latvijas sabiedrībā, tās vienošanā. Ne mazāk — arī nācijas identitātes veidošanai un pašsaglabāšanai. Taču jāveido arī kritiska attieksme pret sevi, veselīga paškritika.

Nedomāju arī, ka letonistikai būtu jāklūst par nacionālās ideoloģijas, pašcilināšanas, pašattaisnošanas koncepciju pamatojumu, jākalpo Latvijas un latviešu glorificēšanai, tā nav jāizmanto ne bezvēstures tautas, ne vēstures upura fenomena pamatošanai, *bārenītes* sindroma iedēstīšanai. Tai jāaudzina veselīgs patriotisms, jāuztur augsta pašapziņa, ko esam pelnījuši, bet pamatos ir jāliek *patiesība, tikai patiesība un visa patiesība*. Taču nebūtu gluži taisnīgi, ja sacītu — jālieto anatomā skalpelis un jāveido latviešu vēstures herbārijs. Latviešu tauta ir dzīva, tā nav muzeja vērtība, izžuvušas lapas — tā ir dinamika, kas ietiecas 21. un tālākajos gadsimtos. Manuprāt, pareizi būtu, ja mūsu ētiskajās un vēsturiskajās nostādnēs no pagātnes izvēlētos vispirms Krišjāņa Barona dainu ētiku un Rūdolfa Blaumaņa zemnieciski veselīgo patriotismu bez patētikas, turklāt vienotu to ar modernajām humanitāro zinātņu metodēm un atziņām.

Mīnēšu laikam gan visdziņākā latviešu letonista (un baltista) Jāņa Endzelīna izteikumus, kas citēti Rasmus Grīslas jaunajā grāmatā [11]. Endzelīns apgalvo, ka “zinātnes jautājumos viņš “patriots” neesot, bet tikai patiesības meklētājs”, ka nedrīkstot “savtīgu nacionālismu maskēt zinātnē skanošos argumentos”, ka nedrīkst “īrgāties par uzvarētu pretinieku un pieļaut cilvēku nišanu viņa tautības dēļ” (tas

sakarā ar Baltijas vāciešiem). Tikai šāda toleranta, godīga, objektīva pieeja darīs mūsu letonistu koncepcijas starptautiski pieņemamas.

Bet letonistikai ir jāklūst par baltistikas, indoeiropēistikas sastāvdaļu. Diez vai varam atļauties, Imanta Ziedoņa dzejas grāmatas virsrakstu izmantojot, par devīzi izvēlēties: “Es izeju sevi”, kļūt par zinātni pašu lietošanai, iekšējām vajadzībām.

Letonistikai — vismaz vairākos būtiskos aspektos — ir jāveidojas kā baltistikas un daļēji arī somugristikas sastāvdaļai. Pati latviešu nācija tapa 16.–18. gs. no šajā teritorijā kādreiz dzīvojušām piecām tautām jeb ciltīm — letgaļiem, zemgaļiem, kuršiem, sēļiem un valodas ziņā krasi atšķirīgajiem lībiešiem. Atsevišķo cilšu nostāja pret vācu krustnešiem, iebrucējiem 12.–13. gs. bija visai atšķirīga. Mēs itin kā atzīmējam 22. septembrī Baltu vienības dienu, taču aizmirstam, ka tolaik letgaļi gāja kopā ar vāciešiem pret baltu tautu — lietuvjiem, un zemgaļi lietuvjiem pievienojās tikai Saules kaujas pēdējā brīdī, kad krustneši jau bija satriekti. Sarkanbaltsarkanais karogs bija Cēsu novada letgaļu karogs, ar kuru tie 1279. gadā devās kopā ar vācu krustnešiem cīņā pret zemgaļiem, pret Nameisi [12]. Un tās nav tikai vēstures epizodes, tā varbūt pat ir zināma Latvijas vēstures tendence, kas atbalsojās arī 20. gadsimtā. Latvija veidojās trijos vēsturiski atšķirīgos apgabalos — Vidzemē, Kurzemē/Zemgalē un Latgalē, kas atainojas pat mūsu valsts ģerboņa sašķeltībā. Manuprāt, šī sašķeltības tendence būtu jāanalizē un varbūt precīzāk jādefinē, kā mūsu nācijas sarežģītajā attīstības, konsolidācijas ceļā tā tikusi pārvarēta. Plašāk jāpēta reģionalitātes aspekti — Latgale, Kursā, Sēlijā, taču integrējot kopējā letonistikā.

Reizē arī būtu jāparāda latviešu vieta baltu tautu, Baltijas kopumā saistībā ar mūsu etnoģenēzi. Šovasar man bija gods Helsinkos, X Baltijas intelektuālās sadarbības konferencē referēt par Baltijas jēdzienu vēstures aspektā [13]. Balti un Baltija ir neoloģisms, jaunvārds, kas radās 19. gs. vidū — vienlaikus gan Baltijas iedzīvotāju, galvenokārt Baltijas vāciešu apzīmēšanai, gan arī baltu tautu (pirmām kārtām, senprūšu) apzīmēšanai, kaut arī termina aizsākums “*Mare Balticum*” meklējams jau Brēmenes Ādama hronikā XI gs. (cēlies vai nu no *balteum*, *belta* = josta (“jostas jūra”) vai ilīriešu *balta* = staignājs, vai slāvu *boloto*, salīdz. arī *Balaton* u.tml.) [14]. Baltu tautas jeb dzintara meklētāju tautas romiešu vēsturnieks Tacīts apzīmēja par aistiem; vai tie bija visi balti kopumā, ieskaitot tagadējo latviešu un lietuvju priekštečus, vai tikai senprūši, par to domas dalās. Slavenais lietuvju valodnieks Kazimiers Būga nelietoja terminu “*baltu valodas*”, bet gan “*aistu valodas*”, taču vārds “*aisti*” mūsdienās ir pārgājis etniski atšķirīgo somugru — igauņu apzīmēšanai. Man imponē profesora Arnolda Spekkes piezīme 1948. gadā sacerētās “*Latvijas vēstures*” ievadā: “Tacits ar aistiem saprot senbaltus, vēlākie rakstnieki — senprūšus; vēlākos laikos šis vārds ir pārnācis uz somugru ciltīm piederīgiem igauņiem kā vēstures kuriozs, līdzīgi kā baltu tautām piederīgie prūši ir savu vārdu atdevuši visvāciskākajiem vāciešiem, to kolonizētājiem” [15].

Taču tas atkal ir vēstures un valodas paradokss. Ilgi ir valdījis triviāls viedoklis, ka ar lietuvjiem latviešus saista valodas, izcelsmes, “asiņu” kopība, ar igauņiem — tikai vēstures kopība, taču nupat sāk argumentēt, ka latviešu nācijas substrāts ir protofinni (sensomi), kas pārņēmuši indoeiropiešu (baltu) valodu un ģenētiski, gēnu ziņā latvieši esot tuvāki somiem, igauņiem, lībiešiem nekā lietuvjiem, ko itin kā apstiprina jaunākie tieši gēnu kombināciju pētījumi, tiesa, vēl nedaudzi un ne gluži izstrādāti. Vulgāri runājot, “latvieši ir baltiski (lietuviski) runājoši somi”. Vēl pārāgri runāt par t. s. genogrāfijas projektu (individuālu cilvēku un atsevišķu etnosu pārstāvju X- un Y-hromosomu DNS paraugu datoranalīzes) īstenojamību un pamatotību, ko pēdējā laikā plaši popularizē britu (*Oxford Ancestors*) un amerikāņu (*National Geographic* un *IBM*) pētnieki. Ja tie attaisnotos, varētu gūt pavisam jaunus priekšstatus arī par baltu tautu migrācijas ceļiem tālā senatnē un noskaidrot, vai arī baltu (resp. latviešu) “klanu māte” ir bijusi Ievas septītā meita — *Ulrike* no Austrumāfrikas. Pagaidām tas vēl ir hipotēžu līmenī, taču nav izslēgts, ka pēc pāris desmitiem gadu genogrāfija kļūs par vispārārtītu metodi etnoģenēzes problēmu risināšanai. Igaunijas ZA prezidents, jaunais LZA ārzemju loceklis R. VILLEMS ir viens no šīs pieejas entuziastiem.

Šā vai tā, mēs, latvieši, esam pašā Baltijas vidū un esam cieši saistīti gan ar lietuvjiem, gan ar igauņiem. Varbūt šī pati ģenētiskā latviešu nācijas sašķeltība ir dramatiski ietekmējusi arī mūsu nacionālo raksturu, un tā ir arī *etnopsiholoģijas* problēma, integratīva problēma. No šī viedokļa — atkārtoju — letonistikai ir jābūt saistītai gan ar baltistiku, lituānistiku, gan ar somugristiku, ietverot tajā ne tikai lībiešu komponentu, bet arī dziļākus senvēstures slāņus. Ierosinu nākamajā, XI Baltijas intelektuālās sadarbības konferencē 2007. gadā Rīgā izvērst dziļāku starptautisku diskusiju par šo problēmu. Un arī pamazām iekļaut letonistiku indoeiropēistikas kopējo pētījumu straumē kā īpatnēju sastāvdaļu.

No letonistikas nedrīkst izslēgt ne lībiešu problēmu, nedz arī aspektus, kas saistīti ar Baltijas vācu un Rietumeiropas ietekmēm. Par letonistikas būtisku sastāvdaļu jāskatās arī Rīgas vēsturei, bet Rīgā garus gadsimtus dominēja vācieši. Vācu ietekme Latvijas vēsturē, kristietības vēsture Latvijā (ieskaitot brāļu draudzes), arī zviedru, poļu, krievu ietekme varētu kļūt par dziļāku interdisciplināru pētījumu objektu (ne tikai literatūras, mākslas vēsturē vien), bet plašākā aspektā — par Latvijas “*eiropēizāciju*” un par mūsu kultūras *sinkrētisko* raksturu.

Ne tādēļ, ka esam kļuvuši par Eiropas Savienības dalībvalsti, bet tādēļ, ka šo “*eiropēizāciju*” diktēja Latvijas, Baltijas vēstures objektīva loģika. Jau 1817.–1819. gadā Kurzemes Literatūras un mākslas biedrības organizētajās diskusijās par latviešu nākotni pēc dzimtbūšanas atcelšanas ieskanas šie *eiropēizācijas* un nācijas “*būt vai nebūt*” motīvi (K. Vatsons, K. Elverfelds u.c.). Latviešu nāciju un Latvijas saturu ir veidojuši ne tikai zemnieki, bet arī amatnieki, muiža, pilsētu norises. Rīgas vēsture Latvijas vēsturē un letonistikā traktējama ne tikai kā Jāņa Strauberga “latviskā Rīga”

[16], bet gan kā Rīga kopumā. Un te bija ne tikai Šteinhauers un pirmās “latviešu nacionālās cīņas” 18. gs., bet arī pirmais latviešu ārsts — dabaszinātnieks, farmaceits, ķīmiķis Dāvids Hieronīms Grindelis no latviešu mastu brāķeru, brāļu draudzēm piederīgo Grunduļu dzimtas [17]. Bet vai V. Ostvalds, F. Canders, P. Valdens, S. Eizenšteins, A. Bīlenšteins, Stenderi arī nebūtu iekļaujami letonistikas studijās? Manuprāt, būtu. Un te nonākam pie Rietumeiropas amatnieku, pilsētnieku imigrācijas Livonijā jau kopš viduslaikiem, pie Kurzemes hercogistes fenomena, un atgādināšu varbūt epizodisku faktu, ka amatnieki Selijā 17. gs. nāca no valoniem un tie te izmira 1710. gadā “lielajā mērī” [18] — vai tie būtu zuduši gluži bez pēdām?

Šodien gandrīz vai nepiedienīgi šķiet runāt par Krievijas un krievu ietekmi uz latviešu nācijas veidošanos un attīstību. Taču ignorējama, piemēram, nebūtu Pēterburgas loma tieši *latviešu* politiskajā, kultūras un zinātnes vēsturē — minēšu tikai atslēgas vārdus — “*Pēterburgas Avīzes*”, Kr. Valdemārs, J. Alunāns, Baumaņu Kārļa “*Dievs, svētī Latviju*”, pirmie profesionālie latviešu mūziķi un gleznotāji, zinātnieki, Latviešu Pagaidu Nacionālā padome u.c. Turklāt caur Pēterburgu latviešos ir nākušas arī Rietumeiropas ietekmes, kuru pieejamību dzimtenē 19. gs. zināmā mērā kavēja Baltijas vācieši [19]. Šo ietekmju izvērtējumam arī jābūt vismaz akadēmiskās letonistikas lokā, un ir tikai apsveicami, ka šajā letonistikas kongresā tik plaši tiek risinātas arī Latvijas vecticībnieku problēmas [20]. Pēterburgas jautājums ir daļa no plašākas problēmas, *latviešu trimdas* fenomena — vēsturisku apstākļu dēļ Latvijas kultūra, latviešu kultūra un pats Latvijas jēdziens lielā mērā veidojies ārpus Latvijas, tā ir allaž aktuālā mūsu diasporas problēma.

Nobeigumā gribētu izsacīt dažas vispārēja rakstura piezīmes diskusijai.

1. Letonikas valsts pētnieciskā programma, kurai pašreiz itin kā piešķirts prāvs valsts finansējums, kuru aprūpē Latvijas Zinātņu akadēmija, pagaidām ir paredzēta uz trim gadiem, ar garantētu valsts finansējumu. Bet ko tālāk? Manuprāt, pareizi būtu nostiprināt atziņu, ka šī nozare (nevis konkrēta programma, bet tieši pati nozare vai nozaru kopums *letonistika* (!) ir arī turpmāk *obligāti* finansējama kā Latvijai būtiska joma, jo tās finansiālos pamatus daudz zinātie Eiropas fondi nenodrošinās. Pamatatziņai jābūt: Latvijas valdībai jānodrošina latviešu valodniecības, Latvijas vēstures, kultūr- vēstures un līdzīgu nozaru harmoniska attīstība augstā līmenī un arī letonikas kā virskomponenta attīstība, jāveicina jaunu speciālistu izaugsme starptautiskā līmenī. Letonistikas pētījumiem jābūt mūsu identitātes izpratnes pamatā.

Letonistikai jābūt ne tikai latviešu valodniecības, Latvijas vēstures, etnogrāfijas un visu citu nozaru mehāniskai summai, bet šo nozaru superpozīcijai, ar interdisciplināru raksturu; ne tikai summēt, bet integrēt uz plaša empīriskā, avotos balstīta, pārbaudīta, izvērtēta materiāla pamata, jāiedibina ciešāki kontakti dažādu nozaru pētnieku starpā.

2. Taču būtu nopietna kļūda *letoniku* vai *letonistiku* izmantot kā modes vārdu lielāka finansējuma “izsišanai” un visas humanitārās zinātnes Latvijā birokrātiski

“integrēt” zem letoniskas cepures. Ir jāturpina attīstīt konkrētas nozares — Latvijas vēsturi, valodniecību, kultūrvēsturi, ideju un zinātnes vēsturi, mākslas un literatūras vēsturi, folkloristikā, etnoloģiju un citas, jo profesionālisms visspilgtāk spēj izpausties šaurās, definētās nozarēs. Diez vai letonistikā drīkstam traktēt kā jaunu, vienotu zinātnes nozari — tā ir un paliek nozaru kopums, interdisciplinārs saistelements. No šī viedokļa diez vai saprātīga būtu visu humanitāro zinātņu pētniecisko institūtu mehāniska apvienošana vienotā letonikas institūtā. Saskaņas punkti jāmeklē un interdisciplinārie pētījumi jāveicina, taču neiznīcinot atsevišķu disciplīnu pamatus. Piebūrdīšu, ka pat Latvijas vēstures pētniecība kopumā, arī valodniecība (dažos sociolingvistiskajos aspektos vai terminoloģijas izstrādē) u.tml. nereti iziet ārpus letonistikas ietvariem.

3. Letonistikas mērķiem jābūt sabiedrībai izprotamiem, tuviem, plaši popularizētiem, taču nozare nedrīkst būt angažēta, politizēta, ar populistisku pieskaņu un jau iepriekš izdomātiem secinājumiem, kas atbilstu pašreizējās valdības nostādnēm vai sabiedrības šībrīža noskaņojumam. Te piemēru rāda Vēsturnieku komisija, Valsts valodas komisija, tomēr nevar apgalvot, ka visi to paspārnē radītie sacerējumi būtu gluži brīvi no politiskas konjunktūras elementiem. Letonistiem jādomā ne tikai šīsdiēnas, bet arī rītdiēnas kategorijās, jāraugās ne tikai atpakaļ, bet arī uz priekšu, nav jāsankcionē acumirkliņas noskaņas un pat plašās aprindās izplatīti aizspriedumi, bet jārada plašs, uz pētījumiem un objektivitāti balstīts viedoklis, ir jāaudzina sabiedrība. Letonistiem jāizvēlas vērienīgāki mērķi nekā projektu (grantu) summēšana vien — varbūt datubāzes par valodu, vēsturi, varbūt jaunas enciklopēdijas “Latvija un latvieši pasaulē” veidošana, fundamentālu monogrāfiju sacerēšana (arī svešvalodās), latviešu diasporas vēstures un sasniegumu apzināšana, līdzdalība precīzu izziņu krājumu veidošanā (sal. [21]), u.tml.

4. Nākamajam Letonikas kongresam jābūt īstēni starptautiskam. Jādomā, pirmkārt, par stabilām saitēm ar lietuvju, igauņu, somu, citzemju kolēģiem, jādomā par *lingua franca*, kuru kongresā varētu lietot līdzās latviešu valodai. Latvijas un Lietuvas forums 2005. gada septembrī Kauņā bija pirmais, samērā šaura rakstura eksperiments, taču jāiesaista vairāk speciālistu no dažādām nozarēm. Vairāk jāpublicē raksti citzemju recenzējamās izdevumos, lai zinātnes pasaulei parādītu Latvijas, letonistikas būtiskākos sasniegumus, lai Latvijas zinātnes veikums nostātos līdzās Latvijas kultūras un mākslas jau aprobētajam veikumam.

5. Jārosina veidot starptautisku fondu letonistikas pētījumu atbalstam, piesaistot tam Vācijas, Somijas, Zviedrijas, Polijas u. c. valstu institūcijas. To varētu nosaukt, piemēram, izcilā vācu filozofa apgaismotāja J. G. Herdera (1744–1803) vārdā, kurš, Rīgā strādādams (1764–1769), pirmais rosinājis pētīt latviešu folkloru. Fondam varētu mēģināt piesaistīt Vācijas valsts un akadēmiskās institūcijas.

VĒRES

1. *Stradiņš J., Cimermanis S.* Par letonikas jēdzienu un saturu// LZA Vēstis, A. daļa. – 1995, Nr. 5/6. – 1.–7. lpp. Par letonikas programmas izsludināšanu sk.: Zinātnes Vēstnesis. 1995. Nr. 4.
2. *Stradiņš J.* Letonikas pētniecības programmas meti// Akadēmiskā Dzīve, 33. krāj. – 1999/2000. – 12.–19. lpp.
3. Latvieši. Rakstu krāj. / F. Baloža, P. Šmita un A. Tenteļa red. Rīga: Valters un Rapa, 1. sēj. – 1930, 357. lpp; 2. sēj. – 1932, 511. lpp. Sk. arī: Latvieši. XX gadsimta 20.–30. gadu autoru rakstu krājums / Sast. H. Grīnberga, M. Auns. – Rīga: V. Belokona izdevn.; 2003. – 363 lpp.
4. Latviešu Konversācijas vārdnīca. 11. sēj. – Rīga: A. Gulbis, 1935. – 23175.–23176. sleja.
5. Latvijas padomju enciklopēdija. 6. sēj. Lauk – Monr. – Rīga: Galvenā Enciklopēdiju redakcija, 1985. – 65.–67. lpp.
6. Latviešu literārās valodas vārdnīca. 4. sēj. J - L / Atb. red. L. Ceplītis. – Rīga: Zinātne, 1980. – 651 lpp.
7. Akadēmiķa V. Toporova vēstule J. Stradiņam (2005. g. 2. aug.).
8. *Dini P. U.* Baltu valodas. – Rīga: J. Rozes apgāds, 2000. – 574 lpp.
9. *Liekis A.* Lietuvos Mokslu akademija, 1941–1990. – Vilnius, 2001. – 871 p.
10. Mažoji lietuvišķo tarybinē enciklopēdija. T. II. K – P. – Vilnius: Mintis, 1968. – 460.–462. p.
11. *Grīse R.* Spēkildze. Populārvalodniecisku rakstu izlase, I. Rīga: Antava, 2005. – 43. lpp.
12. *Stradiņš J.* Trešā atmoda. – Rīga: Zinātne, 1992. – 404 lpp.
13. *Stradiņš J.* Baltijas jēdziens laikmetu lokos// Latvijas Vēstnesis. 2005. 12.–20. jūlijs.
14. *Karulis K.* Latviešu etimoloģijas vārdnīca divos sējumos. 1. sēj. A - O. – Rīga: Avots, 1992. – 103.–104. lpp (ar attiecīgām norādēm).
15. *Spekke A.* Latvijas vēsture. – Rīga: Jumava, 2003. – 13. lpp.
16. *Straubergs J.* Rīgas vēsture. – Rīga: Grāmatu draugs, [s. a.]. – 491 lpp.
17. No Grindeļa līdz mūsdienām. Rakstu krāj. / Sast. un red. J. Stradiņš. Rīga: Nordik, 1996. – 359 lpp.
18. *Jakovļeva M.* Kurzemes hercoga manufaktūras Sēlijā 17.–18. gadsimtā// LZA Vēstis, A. daļa. – 2005. Nr. 2. – 65.–79.lpp.
19. *Stradiņš J.* Pēterburga Latvijas kultūras un politiskajā vēsturē// Latvijas Vēstnesis. 2003. 4. apr.
20. Староверие Латвии / Отв. ред., сост. Илларион Иванов. – Рига, 2005. (Vecticība Latvijā. Rīga, 2005) (krievu, latviešu, angļu valodā) – 438 c.
21. *Skujenieks M.* Latvija. Zeme un iedzīvotāji. Ar J. Bokaldera nodaļu par lauksaimniecību. 3. pārstr. izdev. – Rīga: A. Gulbja apgādn., 1927. – 752 lpp.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS SĒDES

3. februāra sēde. Latvijas intelektuālā īpašuma aizsardzības problēmas

Sēdi organizēja Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļa.

LZA pievērš īpašu uzmanību zinātnes, tehnoloģijas, inovāciju un izgudrošanas problēmu kopumam Latvijā. 2003. gada 10. aprīlī LZA pilnsapulce noklausījās un apsprieda akadēmiķa Ulda Viestura referātu "Izglītība, zinātne, inovācijas: daži izaicinājumi un risinājumi". 2004. gada 8. aprīlī LZA noturēja sēdi "Zinātnes un tehnoloģiju pētījumu attīstība Eiropas Savienībā". LZA un LR Patentu valde 2004. gada 13. septembrī noslēgušas sadarbības līgumu un iedibinājušas Valtera Capa balvu labākajam izgudrotājam, to pirmoreiz pasniedza 2005. gada septembrī.

2005. gada 3. februāra LZA sēdē, kas bija veltīta Latvijas intelektuālā īpašuma aizsardzības problēmām, dalībnieki noklausījās un apsprieda LZA kor.loc. J. Kristapsona, Patentu valdes direktora Z. Aumeistera, akadēmiķa I. Kalviņa un akadēmiķa U. Viestura ziņojumus.

Sēdē izskatītās problēmas būtība: 80. gadu beigās Latvijas zinātnieki un izgudrotāji vidēji katru gadu pieteica ap 1000 jaunu izgudrojumu, bet tagad tikai 100–150. Latvijas zinātnieki un izgudrotāji individuāli nevar finansiāli atļauties dārgo patentēšanu ārzemēs. Sevišķi vērtīgi jaunie izgudrojumi Latvijā netiek patentēti; to patentēšanas izdevumus un pētniecības finansēšanu uzņemas ārvalstu investori, līdz ar to patenttiesības nonāk ārvalstu kompāniju īpašumā.

Latvijas Zinātņu akadēmija un sēdes dalībnieki uzskata:

1. Jāizstrādā grozījumi Latvijas likumdošanā ar mērķi motivēt zinātniekus aktīvāk patentēt savus izgudrojumus. Par izgudrojumu īpašniekiem, ja tie veikti par publisko finansējumu, noteikt universitātes un pētnieciskos institūtus, paredzot, ka izgudrojuma realizācijas gadījumā vismaz 50% ienākumu saņem autori.

2. Jāpiešķir īpašs finansējums un valstij jāuzņemas rūpes par pielietojamiem pētījumiem un to rezultātu komercializēšanu. Jāpanāk, lai Nacionālā inovāciju programma 2003.–2006. gadā tiktu realizēta efektīvi un pilnībā. Nacionālajā inovāciju programmā tālākajiem gadiem jāiekļauj izvērsta sadaļa par rūpnieciskā īpašuma un tā aizsardzības nodrošināšanu, vienlaikus paredzot tam nepieciešamo finansējumu.

3. Sadalot valsts budžeta papildu finansējumu zinātnei, Latvijas Zinātnes padomei, kā arī universitātēm savā izdevumu struktūrā jāparedz īpaši līdzekļi, no kuriem apmaksāt piesakāmo izgudrojumu iepriekšējo novērtēšanu, izgudrojumu patentēšanu Latvijā, kā arī efektīvāko izgudrojumu patentēšanu ārzemēs.

4. Motivēt profesorus augstskolās un zinātniekus apzināt uzņēmēju vajadzības, nosakot sasniegtos zinātnes komercializācijas rezultātus kā būtisku vērtēšanas faktoru to akadēmiskajā izaugsmē un izpildāmo zinātnisko projektu rezultātu izvērtējumā.

5. Sekmēt profesoru rotāciju un ārvalstu viesprofesoru piesaisti ar augstu komercializācijas pieredzi un viņu plašo kontaktu izmantošanu Latvijas interesēs.

6. Atbalstāma ir Ekonomikas ministrijas iniciatīva piešķirt līdzekļus maziem un vidējiem uzņēmumiem jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei, vienlaicīgi paredzot līdzekļus arī patentu iegūšanai un realizācijai.

7. Zinātnieki un izgudrotāji jāapgādā ar viņiem nepieciešamo informāciju rūpnieciskā īpašuma jomā. Attiecīgām valsts institūcijām atrast iespēju piešķirt mērķfinansējumu valstij nepieciešamo elektronisko datubāzu, t.sk. patentu datubāzu, iegādei.

8. Svarīgi ir apmācīt studentus, zinātniekus, inženierus un citus izgudrotājus savu rezultātu patentēšanai un komercializēšanai. Šim mērķim jāparedz līdzekļi Nacionālajā inovāciju programmā, kā arī jānovirza daļa līdzekļu, kurus nopelna Patentu valde.

9. Zinātnisko rezultātu komercializācijas sekmēšanai vajadzīgi profesionāli darbinieki un tehnoloģiju pārneses biroji. Jāizstrādā Latvijas tehnoloģiju pārneses institūcijas modelis.

Sēdi atreferēja Dr. Alma Edžiņa

24. februāra sēde. Par doktorantūras problēmām

Sēdi organizēja Latvijas Zinātņu akadēmija (LZA), Augstākās izglītības padome (AIP) un Latvijas Zinātnes padome (LZP). Lai nodrošinātu akadēmiskā personāla atjaunināšanu, Latvijā katru gadu būtu jāsaņem 200–300 zinātņu doktoru. Labākais sasniegums pēdējos piecos gados ir Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisijas (VZKK) izvērtētie 89 promocijas darbi 2004. gadā. Visvairāk promocijas darbu ir dabaszinātnēs un inženierzinātnēs.

LZA prezidenta profesora Jura Ekmaņa ievadvārdos iezīmējās problēmas uzstādījums. Valsts atvēlētais finansējuma palielinājums zinātnei dod cerību tajā iesaistīt jaunus cilvēkus. Latvijā pašlaik skaitās 5700 zinātņu doktoru. Pēc statistikas datiem, zinātnē strādā (ir “aktīvi”) 3200 “doktora līmeņa” zinātnieki. Pēc Eiropas Savienības (ES) aprēķina, vismaz 2000 doktoru uz vienu miljonu iedzīvotāju ir izglītības līmeņa kvalitātes rādītājs, zinātnes un valsts progresa garants. Vienkāršs aprēķins rāda, ka Latvijā vajag vismaz 5000 aktīvu zinātņu doktoru.

Pēc LZA un LZP ziņām, grantus izmanto no 1800 līdz 2000 doktoru, turklāt šie kvalificētie zinātnieki visai nevienmērīgi sadalījušies zinātņu nozarēs: medicīnā — 170, lauksaimniecības zinātnēs — 115, informātikā, fizikā, organiskajā ķīmijā — katrā nozarē vairāk nekā 100, ekonomikā — 69, neorganiskajā ķīmijā — 35, mašīnbūvē — 47, inženierzinātnēs, mehānikā — 35, biotehnoloģijā — 25. Meža zinātnēs pētījumus veic 20 zinātņu doktori, juridiskajās zinātnēs — 6 utt. Ir skaidrs, ka jāforsē pētījumi inženierzinātnēs un modernajās tehnoloģijās. Kopš 2000. gada, pēc VZKK datiem, ir aizstāvētas 280 doktoru disertācijas. Ja gribam tikt pie 5000 aktīviem zinātņu doktoriem, ar to nepietiek.

Par doktorantūru kā Boloņas procesa trešo ciklu runāja AIP priekšsēdētāja akadēmiķe Baiba Rivža. 1999. gadā Latvija bija viena no 26 sarunas dalībniecēm, kas parakstīja Boloņas deklarāciju par Eiropas augstākās izglītības telpas veidošanu līdz 2010. gadam. Sešos gadus Eiropā izveidojies vienots redzējums par bakalaura un maģistra programmām. Tagad Vācijas un Austrijas rīkotajā seminārā 40 valstu kompetenti pārstāvji atzina, ka uzmanības lokā ir jāpatur doktorantūra. Starptautiskās organizācijas un valsts pārvalde prasa “doktora līmeni”. No akadēmiskās vides zinātņu doktori pāriet valsts pārvaldē un uzņēmējdarbībā. Universitāšu autonomija, dažādība, disertāciju un pētniecības procesa novērtēšanas loma, attiecības starp vadītāju un doktorantu, — semināra darbakārtībā bija daudz jautājumu. Tā dalībnieki izvirzīja 11 tēzes, kuras visas paredzētas doktorantūras nostiprināšanai. Piemēram, ir valstis (Zviedrija, Lielbritānija), kur doktoranti nāk no bakalaura kursa. Vācijā 9% absolventu studē doktorantūrā, Spānijā — 30%. Vienotās nostādnes un samērojamās prasības dod iespēju jaunažiem zinātniekiem izvēlēties doktora studiju vietu: Anglijā 44% doktorantu ir ārzemnieki, Francijā — 25%. Mobilitāte dažādās universitātēs, starpnozaru programmu veidošana saistībā ar industriju — tā ir pašsaprotama parādība mūsdienu Eiropā.

Starptautiskās finansējuma programmas dod iespēju iegūt “dubultos diplomus” — divu universitāšu apstiprinātus. Īpaša nozīme ir zinātniskā vadītāja atbildības kāpinājumam — tiek slēgti līgumi. Studiju ilgums ir dažāds — piemēram, Lietuvā, Igaunijā četri gadi bioloģijas, inženierzinātņu un dabaszinātņu specialitātēs, savukārt Zviedrijā — trīs gadi. Latvijā doktors studē trīs gadus, bet noteikti vajadzētu četrus. Latvijā ir 130 000 studentu, 532 studiju programmas, 62 doktoru studiju programmas. Mums vajadzētu gadā aizstāvēt ap 800 disertāciju atbilstoši Somijas un Vācijas pieredzei, lai Latvija spētu līdzināties citām valstīm.

Promocijas darbu kvalitātē pats svarīgākais, kā atzina VZKK priekšsēdētājs akadēmiķis Raimonds Valters, ir neļaut pazemināt “kvalitātes latiņu”. Nesamazināt prasības un prasīgumu pret doktorantiem. Savulaik D. Karnegi rakstīja — ir tikai viens ceļš, kā panākt, lai kāds cilvēks kaut ko izdara: ir jāpanāk, lai viņš to *gribētu* darīt. Cik liela ir motivācija iegūt doktora grādu? Akadēmiķis Kalvis Torgāns atzīst —

ja doktorants (jurists) ir tādā līmenī, ka var aizstāvēt disertāciju, viņš sameklē labāk atalgotu darbu. Ir izeja — juridisko zinātņu profesoriem piemērot algu koeficientu, lai viņi būtu konkurētspējīgi.

Nesen Latvijā palielināja augstskolu profesoru algas, motivācija pieauga. Ir arī Eiropas Savienības līdzekļi, var parakstīt līgumu, ka gada laikā tiks uzrakstīta disertācija. Jāpiekrit, ka dažās augstskolās ir pārāk daudz teorētisko eksāmenu. PSRS laikā Latvijā bija attīstīta cietvielu fizika, organiskā ķīmija, molekulārā bioloģija, tur bija augsti standarti. Tradīcija saglabājusies, arī tagad šajās nozarēs doktori ir augstā līmenī. Arī vēstures doktoriem ir augsti standarti. Dažkārt ir problēmas citās nozarēs, piemēram, pedagoģijā. Pagājušajā gadā tika mainīti kritēriji — publikāciju daudzumu vairs neskaita, bet norma paliek — promocijas darba rezultātiem jābūt publicētiem. Jo publikācija ir kā treniņš — doktorants saņem norādījumus, ieteikumus, kā uzlabot tekstu. Nākamgad noteikti būs jau 200 disertāciju, — optimistiski solīja VZKK priekšsēdētājs.

Dr.habil.oec. Ludmila Frolova runāja par ekonomikas un vadības zinātņu nozaru doktorantūras pašreizējo situāciju un nākotni. Šobrīd ekonomikas doktora grāds ir aktuāls akadēmiskajā vidē, uzņēmējdarbībā un valsts pārvaldē. Tas sasaucas ar Lisabonas stratēģiju — veidot uz zināšanām balstītu, pasaulē konkurētspējīgu un dinamisku sabiedrību. Ekonomikas un vadības zinātnes doktora studiju programmas LU, RTU un LLU ir akreditētas sešiem gadiem, tās atbilst starptautiskajiem standartiem. Aizvadītajos piecos gados ekonomikas doktora grādu ieguvuši 34 speciālisti. Doktoranti, visumā studiju programmas vērtējot pozitīvi, aptaujā izteikušies, ka ir pārāk daudz obligāto studiju kursu, rodas pārslodze un laika trūkums, jo daudzi doktoranti strādā pamatdarbā. Pietrūkst sadarbības ar ārvalstu universitāšu mācītspēkiem, nav priekšstata par ārvalstu studiju programmu līmeni.

Profesore L. Frolova uzskata, ka ir vēlama programmu pilnveidošana. LZA korespondētājloceklis profesors Leonīds Ribickis (RTU) kritiski atzina, ka programma vadības zinātnēs ir vāja — pēdējos gados aizstāvējušies trīs doktori. Taču RTU promociju padomēm ir augsti kritēriji. Inženierzinātnēs, kur var aizstāvēties tikai piektā mācību gada beigās, doktorantu ir pārāk maz. Par teorētisko apmācību runājot — doktorants pusotru gadu klausās lekcijas, bet neveic pētniecisko darbu. Svešvaloda ir jāiemācās pirms doktorantūras — ir bakalauru, maģistru studiju programmas, kuras ļauj stažēties ārzemēs un apgūt valodu. Vajag pieaicināt vadītājus no zinātniskās pētniecības institūtiem, bet integrācija (institūti/ augstskolas) nav bijusi veiksmīga. Mūsu izglītības sistēma pašlaik neļauj attīstīt starpnozaru programmas.

LZA īstenais loceklis profesors Indriķis Muižnieks (LU) atzina, ka no valsts budžeta doktorantiem ceturtdaļa ir LU, bet aizstāvas mazāk nekā puse. Doktoranta saknes ir maģistrantūrā. Bet paņem (doktorantūrā) to, kurš grib, — konkursa nav (ķīmijā bija!), kritēriji ir liberāli. Maģistrantu ir par maz, lai doktorantūra augtu

normāli. Doktora grāds nav ekskluzivitāte, tā ir normāla augstākās izglītības pakāpe. Doktorantūra nav vis zeļļa gadi pie meistara, bet gan augstākā līmeņa studiju programma. Vai mēs gribam doktorantūrā ielaist tikai ģēnijus? Jāsalīdzina savas prasības ar kaimiņu valstu prasībām. LU ir līgumi ar Franciju, Vāciju, doktorantu motivācija — starptautiska konkurētspēja, atalgojums darba tirgū.

Doktorantūrā ir pārāk daudz programmu. Jāveido doktorantūras centri un skolas. Aizstāvēšanās process jāinternacionalizē. Jāveido specifiskas komisijas. Jākultivē doktoranta un vadītāja personiskā atbildība. LU nolēma visu disertāciju tekstus likt internetā. Jābūt starptautiskai līdzdarbībai un apmaiņai.

LZA korespondētājloceklis profesors Henriks Zenkevičs (VZKK loceklis) uzsvēra dažas problēmas: mēs nerunājam par doktorantūru kompleksi, bet tikai par to, lai būtu vairāk zinātņu doktoru, neraugoties ne uz ko. Doktorantūras saknes aug no attiecīgās zinātņu nozares — cik tā ir produktīva. Tas rada motivāciju jaunajiem ietikt šajā sfērā. Vai mēs gribam daudz nekvalitatīvu “augstākās kvalifikācijas” speciālistu vai tādus, kuri spēj lasīt lekcijas, strādāt pētniecisko darbu? Doktoru skaits atspoguļo nozaru reālo situāciju. Meža zinātnēs, kuras Latvijā ir prioritāras, sešos gados aizstāvēta viena disertācija. Ir vairākas nozares, kurās aizstāvētas no vienas līdz trim disertācijām. Vajag mainīt stratēģiju — jācinās par zinātnes renesansi, par tās materiāli tehnisko stāvokli, par bāzi.

LZA korespondētājlocekle profesore Tatjana Koķe uzsvēra, ka doktorantūrai jāorientējas uz pilna laika studijām. Ministru kabinetam jāierosina, ka zinātniskais grāds ir priekšrocība darba tirgū un atalgojumā. Programmas nav īsti strukturētas. Doktora studijas — tā ir mācīšanās dalīties jaunajās zināšanās.

Sēdi atreferēja Dr. Ilga Tālberga

16. marta sēde. Zinātnes infrastruktūra — jaunieguvumi no ES struktūrfondiem — jaunās iespējas

Sēdi organizēja Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļa un Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļa.

LZA sēdes dalībnieki apsprieda jautājumu par zinātniskās infrastruktūras modernizēšanu, izmantojot ES struktūrfondu līdzekļus. Zinātnieki noklausījās un apsprieda LZA akadēmiķu Jāņa Grabja un Andra Krūmiņa ziņojumus par problēmām, kas saistītas ar ES struktūrfondu izmantošanu modernas pētnieciskās aparatūras iegādei un pielietošanai.

Sēdē izskatītās problēmas aktualitāti nosaka tas, ka ar nacionālas programmas “Atbalsts zinātniskās infrastruktūras modernizēšanai valsts zinātniskajās institūcijās”

palīdzību patiešām ir iespējams veicināt Latvijas pētniecības iestāžu konkurētspēju pasaulē, radīt vidi un nosacījumus inovatīvajai uzņēmējdarbībai, modernizēt ar pētniecību un attīstību saistīto infrastruktūru. Tajā pašā laikā ļoti svarīgi ir sekmēt racionālu un intensīvu jaunās aparatūras izmantošanu, plaši izplatīt Latvijā informāciju par jauno aparatūru un nodrošināt pieeju aparatūras izmantošanai visu ieinteresēto institūciju zinātniekiem.

Sēdes dalībnieki uzskata par lietderīgu ierosināt LZA uzņemties iniciatīvu datu-bāzes izveidei, lai apkopotu informāciju par Latvijas zinātnisko institūciju rīcībā esošo unikālo aparatūru. Vienlaicīgi informācija par jauniegūtajām iekārtām būtu ievietojama IZM un LZP mājaslapās, kā arī to institūciju mājaslapās, kuras šīs iekārtas iegādājas.

Kā sevišķi svarīgu problēmu sēdes dalībnieki atzīmēja nepieciešamību risināt jautājumu par unikālo iekārtu ekspluatāciju un amortizāciju un ar to saistītajiem izdevumiem, kuri pašlaik nav paredzēti ne LZP, ne arī attiecīgo institūciju budžetā. Tika izteikta doma, ka atsevišķos gadījumos varētu izmantot citu struktūrfondu līdzekļus – piemēram, no doktorantūras un jauno zinātnieku atbalsta programmas. Ierosināts izstrādāt apmācības kursus darbam uz modernajām pētnieciskajām iekārtām un piedāvāt tos interesentiem Latvijā un ārvalstīs.

Sēdes dalībnieki bija vienprātis, ka arī turpmāk jautājumiem par zinātniskās infrastruktūras modernizāciju jābūt LZA uzmanības centrā un pie šīm problēmām lietderīgi atgriezties nodaļu sēdēs.

Sēdi atreferēja Dr. Sofja Negrejeva

28. aprīļa sēde. Nacionālais ciklotrona centrs un tā izmantošanas perspektīvas.

Sēdi organizēja Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļa un Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļa. Sēdi vadīja ĶBMZN priekšsēdētājs akad. Raimonds Valters.

Bīstamo atkritumu pārvaldības valsts aģentūras direktors *Dr. Andris Abramenskovs* iepazīstināja ar aspektiem, kas noteica daudzfunkcionālā Nacionālā ciklotrona centra (NCC) izveides iespējamību Salaspils kodolreaktora teritorijā, analizēja NCC lomu medicīnas un tautsaimniecības attīstībā Latvijā, norādot, ka visā Baltijā patlaban nav neviena šāda centra. Projekta kopējās izmaksas ir ~12 milj. USD. Akad. Jānis Bērziņš informēja par paredzamajiem zinātniskajiem un tehnoloģiskajiem pētījumiem NCC, kā arī par nepieciešamo kvalificēto kadru nodrošināšanas un sagatavošanas iespējām. Par ciklotrona starojuma izmantošanu ķīmijas un bioloģijas pētījumos, kā arī par radioķīmijas speciālistu sagatavošanu ziņoja akad. Juris Tiliks. Viņš uzsvēra, ka vienā

iekārtā jāapvieno vairākas funkcijas — gan izotopu iegūšana, gan iespējas veikt zinātniskos pētījumus. Latvijas Onkoloģijas centra Staru terapijas bloka vadītāja *Dr. Ilga Vēvere* informēja par Pozitronu emisijas tomogrāfijas (PET) metodes lietojumu onkoloģijā, uzsverot šīs metodes priekšrocības — augsto jutību un specifiskumu. Par PET metodes lietošanu kardioloģijā un citās medicīnas nozarēs ziņoja *P. Stradiņa* Klīniskās universitātes slimnīcas pārstāvis *Dr. Ēriks Reinholds*. Par ciklotrona izmantošanu radioaktīvo izotopu ražošanā sēdes dalībniekus informēja uzņēmuma “Radons” vadītājs *Jāzeps Malnačs*. Pēc diskusijas kopsēdes dalībnieki pieņēma lēmumu atbalstīt NCC izveidošanu Salaspilī, kas dos jaunas iespējas praktiskajai medicīnai, kā arī zinātnisko un lietišķo pētījumu veikšanai Latvijas zinātnei prioritārajos virzienos ķīmijā, fizikā, bioloģijā un medicīnā. Atbalstīta arī LU un RTU iniciatīva speciālistu sagatavošanai NCC darbības un ar to saistīto pētījumu veikšanai, steidzami risinot jautājumu par papildu finansējuma piešķiršanu mācību procesa nodrošināšanai.

Sēdē pieņēma lēmumu:

LZA FTZN un ĶBMZN kopējā sēdē 2005. gada 28. aprīlī noklausījās ziņojumus par daudzfunkcionālā Nacionālā ciklotrona centra izveidošanu Salaspilī.

1. LZA FTZN un ĶBMZN atbalsta daudzfunkcionālā Nacionālā ciklotrona centra izveidošanu Salaspilī. Nacionālais ciklotrona centrs dos jaunas iespējas medicīnai, kā arī zinātnisko un pielietojamo pētījumu veikšanai Latvijas zinātnei prioritārajos virzienos: ķīmijā, fizikā, bioloģijā un medicīnā.

2. Lai paplašinātu zinātnisko pētījumu loku un pilnīgāk izmantotu ciklotrona tehniskās iespējas, LZA nodaļas rekomendē:

a) iekļaut Nacionālā ciklotrona centra projektēšanas tehniskajā uzdevumā un būvniecības celtniecības izmaksās:

- neitronu konvertora projektēšanu, izgatavošanu un uzstādīšanu dažādas enerģijas neitronu starojuma iegūšanai;

- standartizētu starošanas bloku un kanālu izejas aprīkojumu projektēšanu un uzstādīšanu dažāda veida eksperimentu veikšanai;

b) ieinteresētajām zinātniskajām laboratorijām un grupām Nacionālā ciklotrona centrā plānojamo pētījumu programmas iesniegt nodaļu zinātniskajiem sekretāriem līdz š. g. 1. jūnijam.

c) nodaļu ieteiktiem ekspertiem aktīvi sadarboties ar projekta realizētājiem, regulāri saskaņojot paredzamos zinātnisko pētījumu projektus un no tiem izrietošās tehniskās prasības, ekspertu darbu apmaksājot no projekta ieviešanas izmaksām.

3. Nodaļas iesaka veikt aprēķinus par Nacionālā ciklotrona centra starotāju izmantošanas laika iespējamām izmaksām zinātnisko pētījumu veikšanai un izstrādāt finansēšanas mehānismu Latvijas zinātnieku darbības atvieglošanai.

4. LZA Nodaļas uzskata, ka, ievērojot Nacionālā ciklotrona centra izveidošanas projekta stratēģisko nozīmi Latvijas zinātnes un medicīnas tālākai attīstībai, nepieciešams izveidot Latvijas speciālistu darba grupu zinātniski tehnisko jautājumu risināšanai projekta ieviešanas procesā, nodrošinot grupas darbības finansēšanu no projekta ieviešanas izmaksām.

5. LZA Nodaļas atbalsta Latvijas Universitātes un Rīgas Tehniskās universitātes izvirzītās iniciatīvas speciālistu sagatavošanai Nacionālā ciklotrona centra darbības un ar to saistīto pētījumu nodrošināšanai un uzskata par nepieciešamu steidzami risināt jautājumu LR VM un LR IZM par papildu finansējuma piešķiršanu mācību procesa nodrošināšanai.

Sk. *Zinātnes Vēstnesis*, 2005, 9. maijs.

Sēdi atreferēja Dr. Baiba Ādamsons

26.–27. maija sēde. IV Sēlijas kongress

Latvijas Zinātņu akadēmija, Jēkabpils rajona Padome, Sēlijas asociācija un Latvijas Kultūras fonds 26.–27. maijā sarīkoja IV Sēlijas kongresu “Sēlijas kultūrvēstures problēmas”. Tā bija tēmas “Par pētījumiem Letonikā” 32. sēde ar ļoti plašu aplūkojamo problēmu loku.

26. maijā referēja: Jānis Raščevskis, Jēkabpils rajona Padomes priekšsēdētājs, “Sēlijas pirmais gads Eiropas Savienībā un nākotnes redzējums”. Inese Berķe, Jēkabpils vēstures muzeja direktore, iepazīstināja klātesošos ar Sēlijas materiālu Jēkabpils vēstures muzeja krājumos. Savu pieredzi referētā “Par vēstures rakstīšanu” vispārināja Pēteris Bankovskis, Latvijas Kultūras fonda priekšsēdētājs. Jānis Miezēris, Rīgas reģiona attīstības padomes biroja vadītājs, dalījās pārdomās par Viesītes pilsētas attīstības vīzijām kultūrvēsturiskā skatījumā. Par novada lepnumu — Stenderu piemiņas kultūrvēsturiskajām vietām runāja Jānis Dimitrijevs, Viesītes pilsētas Domes priekšsēdētājs. Tēmu “Arhitekts Artūrs Krūmiņš un Krustpils cukurfabrika” aplūkoja Guntis Gailītis, Latvijas Nacionālās operas režisors. Par Sēlijas enciklopēdijas gatavošanas iespējamību LZA Letonikas programmas ietvaros domās dalījās akadēmiķis Saulvedis Cimermanis. Savukārt novadniecības saišu stiprināšanai un novada izpētei bija veltīts akadēmiķa Tāļa Millera pārskats par paveikto Sēlijas asociācijas desmit darba gados.

Lai rosinātu novada inteliģenci un jaunatni vēstures izpētei, IV Sēlijas kongresā liela vērība tika veltīta novadpētnieku un jaunatnes aktivitātēm. Par Jēkabpils vecticībnieku kopienu pagātnē un mūsdienās referēja Jēkabpils novadpētniece Zinovija Zimova. Notika Sēlijas skolu novadpētnieku darbu prezentācija un vērtēšana, kā arī 1905. gada notikumu izpētei veltīto skolu novadpētnieku darbu konkursa uzvarētāju apbalvošana.

27. maijā savus novadniekus gatavoties Sēlijas 800. gadadienai aicināja akadēmiķis Jānis Stradiņš. Uzlūkot Sēlpils pagastu mūsdienās un nākotnē mudināja Sēlpils pagasta Padomes priekšsēdētājs Jānis Bite. Ar Sēlijas dabas un kultūras pieminekļiem kā vērtīgiem tūrisma objektiem iepazīstināja kultūrģeogrāfe Ruta Avotiņa. Šo tēmu turpināja Daces Lukševicas, Jēkabpils vēstures muzeja speciālistes, ziņojums "Sēlijas industriālā mantojuma izmantošanas un saglabāšanas iespējas". Lielu interesi izraisīja kultūras jautājumiem veltītie referāti: *Dr. habil. art.* Jura Urtāna stāsts par Augšzemes pilskalnu folkloru, Jēkabpils vēstures muzeja speciālistes Ditas Ārgales apcere par Dziesmu svētku tradīcijām un nākotni Sēlijā, Saukas novadpētnieka Gunāra Spīdaiņa slavenajiem novadniekiem Arvidam Žilinskim un Pēterim Barisonam veltītā apcere. Vēsturiskai tēmai — Sēlijas zemniekiem kolhozu sistēmas sākumposmā — savu uzstāšanos veltīja Lilita Vanaga, LU Latvijas vēstures institūta etnoloģijas nodaļas vadītāja.

Kongresa noslēgumā dalībniekus un viesus ar izstādi "Sēlpils novada ļaudis un vēsture" iepazīstināja Maija Čakstiņa, Sēlpils pagasta 1. bibliotēkas vadītāja.

Sēdi atreferēja Dr. Ilga Tālberga

6. septembra sēde. Izcilajam rīdziniekam Valteram Capam – 100

Sēdi organizēja Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļa un Latvijas Patentu valde.

Latvijas Zinātņu akadēmija (LZA) un Latvijas Patentu valde 6.septembrī aicināja uz sēdi "Izcilajam rīdziniekam Valteram Capam — 100" un pirmo Valtera Capa balvu pasniegšanas svinīgo ceremoniju. Valters Caps — izcils konstruktors, kurš 1936.–1937.gadā radīja "VEF Minox" — pirmo miniatūro (1,38 x 2,7 x 7,5 cm) fotoaparātu pasaulē. Balva (arī diploms un Jāņa Strupuļa veidota medaļa) piešķirta *Ph.D.* Benjamiņam Joffem (ASV) un *Dr.phys.* Robertam Kalniņam par nozīmīgiem izgudrojumiem detaļu automatizētā manipulēšanā ar elektromagnētisko lauku (sistēma EMAGO). Par Valteru Capu un viņa nemirstīgo izgudrojumu "VEF Minox" runāja LZA prezidents Juris Ekmanis un Patentu valdes direktors Zigrīds Aumeisters. J.Ekmanis uzsvēra, ka šī sanāksme pulcē praktiķus, zinātniekus, tos, kuriem ir saskare gan ar Valteru Capu, gan ar inženieru tehnoloģijām.

Laudatio laureātiem un viņu radošajam veikumam teica akadēmiķis Andrejs Cēbers. EMAGO nākotne vēl priekšā — šīs metodes parādīsies nanotehnoloģijā, ģenētikā, medicīnā, datorzinātnēs, — sacīja A. Cēbers. Firms “*Minox GmbH*” (Vācija) oficiālais pārstāvis Arnds Abrahams V. Čapa Vācijā 1945. gadā dibinātās firmas vārdā dāvāja katram laureātam tagad ražoto fotoaparātu “*Minox LX*”. Pasākumā klāt bija arī Latvijas tieslietu ministre Solvita Āboltiņa.

Sēdi atreferēja Dr. Jānis Kristapsons

14. septembra sēde. LZA Lielā medaļa — profesoram Edvīnam Vedējam.

Sēdi organizēja Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļa.

Latvijas Zinātņu akadēmijā 14. septembrī LZA ārzemju loceklim profesoram Edvīnam Vedējam — izcilam ķīmiķim — pasniedza LZA Lielo medaļu.

Mičiganas universitātes (ASV) profesors E. Vedējs apbalvots par jaunu organiskās sintēzes metožu izstrādi un nopelniem Latvijas organiskās ķīmijas speciālistu sagatavošanā.

Edvīns Vedējs dzimis 1941. gada 31. janvārī Rīgā, ķīmiķa izglītību un zinātnisko grādu ieguvis ASV. Veicis pētījumus prostaglandīnu ķīmijā Hārvarda universitātē Nobela prēmijas laureāta E. Dž. Kori (*E.J. Corey*) vadībā. Profesors Viskonsīnas universitātē (1977), vēlāk M. Gomberga ķīmijas profesors Mičiganas universitātē (1999, *Ann Arbor*).

Edvīns Vedējs ir starptautiski atzīta autoritāte, viens no izcilākajiem pašlaik aktīvi strādājošiem latviešu cilmes zinātniekiem, atzīts pedagogs, teicams organizators. Profesors devis lielu ieguldījumu modernās organiskās sintēzes metodoloģijā un stereokīmijā. Viņa vadībā izstrādātas vairāk nekā 70 doktora disertācijas.

Īpaši augstu vērtējama E. Vedēja palīdzība Latvijas ķīmiķu kvalifikācijas paaugstināšanā. Kopš I Vispasaules latviešu zinātnieku kongresa (1991) profesors sāka īstenot projektu, lai talantīgākie jaunie ķīmiķi papildinātu zināšanas labākajās ASV universitātēs un Latvijas kolēģi saņemtu zinātnisko literatūru. Profesors ir darbojies nozīmīgu zinātnisko žurnālu (*Journal of American Chemical Society, Organic Synthesis, Journal of Organic Chemistry*) redkolēģijās. Daudzu ASV un starptautisko balvu un stipendiju laureāts, Edvīns Vedējs saņēmis arī PBLA Kultūras fonda diplomu. Amerikas Ķīmiķu biedrība (ACS) par radošu sintētisko metožu pētīšanu 2004. gadā viņam piešķīra prestižo Herberta Brauna (*H.C. Brown*, 1990. g. Nobela prēmijas laureāts) balvu. Ar Latviju E. Vedēju, Paula Valdena medaļas laureātu (1997), saista regulāra piedalīšanās ķīmiķu simpozijos, to skaitā arī 2005. gada 16. septembrī P. Valdena 4. simpozijā organiskajā ķīmijā.

Šādās sēdēs tradicionāli laureāts uzklasa *laudatio* un lasa akadēmisko lekciju.

LZA kor.loc. Pēteris Trapencieris savā *laudatio* "Četri profesora Edvīna Vedēja stabilitātes vaļi" uzsvēra, ka šo stabilitāti nosaka profesora ziemeļnieka atturība, profesionalitāte visās ķīmiķa darbības sfērās, darba mīlestība un gandarījums par skaisti paveikto darbu un sportiskā aktivitāte kā fiziskās formas uzturētāja.

Edvīna Vedēja nolasītā akadēmiskā lekcija "Izglītība un pētniecība organiskajā ķīmijā: mana pieredze ASV augstskolās" satura bagātībā, oratora prasmē un stila meistarībā piesaistīja sēdes dalībnieku neatslābstošu uzmanību. Dalījies ar klausītājiem zinātisko tēmu bagātībā un problēmu risinājumā, pieredzējušais profesors rezumēja savus pedagoģiskos novērojumus: "Spēcīgos var mācīt kā grib, viņi savu panāks. Ir vislabākie, absolūti vislabākie, bet daudzi strādā kā roboti, kuri grib, lai visu pasaka priekšā. Studentam jādod izdevība pašam domāt, katram individuāli tas ir savādāk, un mums jāpielāgojas studentam, nevis otrādi," — konstatēja profesors. Par kolēģiem no Latvijas: "Nekad neesmu strādājis ar tik izciliem studentiem, apbrīnojis viņu darba gribu un domājis, kā to iemācīt amerikāņiem," sacīja LZA ārzemju loceklis Edvīns Vedējs un lekciju beidza ar pateicību saviem audzēkņiem, kuru vārdi blīvā tekstā aizņēma visu ekrāna platību.

Sēdi atreferēja Dr. Ilga Tālberga

7. oktobra sēde. Liepājas Pedagoģijas akadēmija — vecākā augstskola Kurzemē

Latvijas Zinātņu akadēmijas izbraukuma sēde Liepājas Pedagoģijas akadēmijā.

Sēdi organizēja Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļa.

Divu akadēmiju rīkoto sēdi atklājot, LZA prezidents J.Ekmanis aicināja runāt par zinātni, par zinātnes stratēģiju Eiropas Savienības kontekstā, jo arī no Kurzemes novada nāk jauni zinātnieki.

LPA rektore *Dr.philol.* Gunta Smiltnece iepazīstināja ar augstskolas vēsturi. 1956. gadā uz Liepājas Pedagoģiskās skolas bāzes dibinātā augstskola no trīs fakultāšu 150 studentiem un 30 pasniedzējiem ir izaugusi līdz 4000 studentiem un 130 mācību spēkiem, piedzīvojusi lielas pārmaiņas arī mācību programmu ziņā. Līdz deviņdesmito gadu sākumam tā bija tipiska padomju laika augstskola, kas bija specializējusies sākumskolas skolotāju sagatavošanā. Šobrīd 40 % studentu tiek sagatavoti nepedagoģiskās nozarēs — tiek gatavoti datorspeciālisti, uzņēmējdarbības vadītāji, sociologi, vides, tūrisma speciālisti u.c., kā arī dažādu nozaru pedagoģijas speciālisti. Par savu misiju augstskola uzskata speciālistu sagatavošanu reģiona vajadzībām, nodrošinot izglītības pieejamību reģiona jauniešiem. Tas, ka valstij nav

vienotas pamatnostādnes par reģionālo augstskolu lomu un attīstību, rada daudzas problēmas, būtu nepieciešams valsts atbalsts pētnieciskajam darbam. Dažas problēmas tiek risinātas sadarbībā ar Liepājas Domi, gan kā kopēji projekti, gan topošo speciālistu prakses nodrošināšana, pētījumu tēmu izvēle u.c.

Par liepājnieku sapni par savu universitāti runāja Liepājas pilsētas Domes priekšsēdētāja pirmā vietniece Silva Golde. Liepājā ir daudzu augstskolu filiāles ar kopējo studentu skaitu ~6000, tas ir labs priekšnoteikums augstskolu apvienības izveidei, piesaistot arī ES fondu naudu. LPA zinātnes prorektore *Dr.philol.* Ieva Ozola runāja par LPA pētniecības virzieniem un attīstības problēmām, konkrētāk par pētījumiem pedagoģijas nozarē stāstīja *Dr.habil.paed.* Daina Lieģeniece. Pārsteigums sēdes dalībniekiem no Rīgas bija LPA profesora *Dr.math.* Jāņa Rimšāna zinātniskais ziņojums "Sadarbība pētniecībā: Hidrodinamisko procesu simulācija materiālu un vides pētījumos", kurš parādīja, ka ne tikai lielajos zinātnes centros, bet arī reģionālā augstskolā ar nelielu zinātnieku skaitu, iesaistot talantīgus jauniešus, iespējami starptautiski koordinēti pētījumi.

Pēc referātiem diskusijās aktīvi iekļāvās akadēmiķi J. Zaķis, D. Markus, LZA goda locekļi R. Denisova un P. Guļāns, LZA korespondētājlocekļi V. Zariņš un H. Zenkevičs.

Sēdes nobeigumā LZA prezidents J. Ekmanis un LPA rektore G. Smiltneiece parakstīja sadarbības līgumu.

Sēdi atreferēja Dr. Alma Edžiņa

LZA SÉDES

LZA SENĀTA DARBĪBA

SENĀTA SĒDES

2005. gadā notika 9 Senāta sēdes.

LZA Senāta sēde 2005. gada 11. janvārī

- Senāts apstiprināja balvu ekspertu komisiju lēmumus par LZA vārdbalvu un balvu jauniešiem zinātniekiem piešķiršanu.

- Senāts noklausījās ziņojumus:

Vai mērījumi bez mijiedarbības spēj paaugstināt kvantu magnetometru jutību? (akad. Mārcis Auziņš);

Jaunas pārneses parādības ferrošķidrums: magnētiskais *Soret* efekts un termosmoze (akad. Elmārs Blūms);

“Optiskajiem gaismas vadiem, ultravioletajai un lieljaudas lāzeru optikai lietoto stiklu pētījumi” (akad. Linards Skuja).

- Senāts nolēma:

Iecelt par Lauksaimniecības un meža zinātņu nodaļas priekšsēdētāja v.i. akad. Baibu Rivžu; uzdot priekšsēdētāja v.i. fiksēt nodaļas sastāvu un nodaļas sēdēs izstrādāt nodaļas nolikumu (reglamentu) un informēt par to Senātu, kā arī izstrādāt nodaļas darba plānu un iesniegt to Akadēmijas ģenerālsekretāram.

LZA Senāta sēde 2005. gada 22. februārī

- Senāts noklausījās ziņojumus:

“Ūdensputnu skaitu un ligzdošanas sekmes ietekmējošie faktori” (LZA kor.loc. Jānis Viksne);

“Orkāna “Ervinš” postījumi Latvijas krasta joslā” (LZA kor.loc. Guntis Eberhards).

- Senāts piešķīra LZA Lielo medaļu akadēmiķim Elmāram Blūmam un LZA ārzemju loceklim Edvīnam Vedējam.

- Senāts nolēma, pamatojoties uz Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļas 3. novembra sēdes lēmumu, apstiprināt LZA goda doktora grādu inženierzinātnēs (*Dr.sc.ing.h.c.*) Kamilam Idrisam un, pamatojoties uz Humanitāro un sociālo zinātņu

nodaļas 17. janvāra sēdes lēmumu, apstiprināt LZA goda doktora grādu filoloģijā (*Dr.philol.h.c.*) Mārai Viksnai un LZA goda doktora grādu vēsturē (*Dr.hist.h.c.*) Raimo Pullatam

LZA Senāta sēde 2005. gada 12. aprīlī

- Senāts noklausījās un apstiprināja LZA ģenerālsēdētāra R.Valtera pārskatu par LZA darbību 2004. gadā (tēzes referātam LZA pilnsapulcē 14. aprīlī).
- Senāts apstiprināja LZA locekļu vakances 2005. gada vēlēšanās.
- Senāts noklausījās informāciju par starptautisko konferenci “Baltijas brīvības ceļš” (2005. gada 4.–5. marts).
- Senāts nolēma, pamatojoties uz Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļas 4. marta sēdes lēmumu, apstiprināt LZA goda doktora grādu ķīmijā (*Dr.chem.h.c.*) Ivaram Turovskim.

LZA Senāta sēde 2005. gada 17. maijā

- Senāts noklausījās:
  - ziņojumu ““Vācu literatūra un Latvija. 1890–1945” un salīdzināmās literatūr-pētniecības stratēģija 21. gadsimta sākumā” (*LZA kor.loc. Benedikts Kalnačs*);
  - informāciju par ES sadarbību ar Taivānu zinātnes jomā un jauno Eiropas valstu zinātņu akadēmiju vadītāju tikšanos Francijas Zinātņu akadēmijā;
  - informāciju par Letonikas I kongresa (2005. gada 24.–25. oktobrī) sagatavošanas gaitu.
- Senāts nolēma, pamatojoties uz Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļas sēdes 21. aprīļa lēmumu, apstiprināt LZA goda doktora grādu inženierzinātnēs (*Dr.sc.ing. h.c.*) Jānim Klētniekam.
- Senāts nolēma izvirzīt Valsts emeritēto zinātnieku padomes jaunajam sastāvam akadēmiķus J. Ekmani, R. Valteru, J. Bērziņu, J. Jansonu.

LZA Senāta sēde 2005. gada 14. jūnijā

- Senāts noklausījās:
  - informāciju par Sēlijas IV kongresa rezultātiem un Kokneses fonda nodibināšanu;
  - informāciju par Baltijas Intelektuālās sadarbības konferenci Helsinkos 8.–10. jūnijā;

informāciju par Letonikas programmas akceptēšanu.

- Senāts pieņēma konceptuālas nostādnes par LZA aģentūrām (zinātniskajiem institūtiem) humanitāro pētījumu jomā un nolēma izveidot darba grupu LZA aģentūras nolikuma (statūtu) izstrādāšanai sekojošā sastāvā: T. Jundzis (priekšsēdētājs), I. Muižnieks, J. Bērziņš, M. Kūle, B. Kalnačs, I. Jansone, A. Buiķis, V. Melecis, ar nolikuma projektu iepazīstināt Izglītības un zinātnes ministriju un Latvijas Universitāti.
- Senāts nolēma, pamatojoties uz Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas 2. jūnija sēdes lēmumu, apstiprināt LZA goda doktora grādu politikas zinātnē (*Dr.sc.pol.h.c.*) Džīnam Šārpam un LZA goda doktora grādu vēsturē (*Dr.hist.h.c.*) Ligitai Vanagai.
- Senāts nolēma izsludināt LZA vārdbalvu konkursu 2006. gadam.

LZA Senāta sēde 2005. gada 27. jūnijā

- Senāts noklausījās:
darba grupas informāciju par LZA aģentūras nolikuma izstrādes gaitu;
akadēmiķa Georga Andrejeva akadēmisko lekciju “Latvijas pirmais gads Eiropas Parlamentā”.

LZA Senāta sēde 2005. gada 27. septembrī

- Senāts noklausījās ziņojumus:
“Kodolsintēzes pētījumi (starptautiskā pieredze)” (LZA ārzemju loceklis Oļģerts Dumbrājs);
“Par daudzfunkcionālā Nacionālā ciklotrona centra tapšanas gaitu” (akad. Juris Tiliks).
- Senāts izvirzīja LR Ministru kabineta 2005.gada balvai zinātnē:
akadēmiķi *Dr.habil.sc.ing.* Vitautu Tamužu par būtisku ieguldījumu materiālu mehānikā, kas apkopots darbu ciklā „Nehomogēno un kompozīto materiālu izturības un plīsumu mehānika” un akadēmiķi *Dr.habil.hist.* Saulvedi Cimermani par izcilu ieguldījumu Latvijas tradicionālās kultūras un *Letonikas* avotu pētniecībā.

LZA Senāta sēde 2005. gada 18. oktobrī

- Senāts noklausījās ziņojumus:
  - “Medicīnas fizikas pētījumi un apmācība” (LZA kor.loc. Jurijs Dehtjars);
  - “Koksnes biomasas ķīmiskās pārstrādes pamatvirzieni Latvijā un pasaulē” (LZA kor.loc. Arnis Treimanis);informāciju par LZA jaunu locekļu kandidātiem un apstiprināja kandidātu sarakstu 2005.gada LZA jaunu locekļu vēlēšanām.
- Senāts apstiprināja Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļas ekspertu komisijas 12. oktobra lēmumu un piešķīra Pīrsa Bola balvu LZA īstenajam loceklim Andrim Buiķim par darbu “Konservatīvās viduvēšanas metode. Teorija un lietojumi”.

LZA Senāta sēde 2005. gada 8. novembrī

- Senāts apsprieda jaunievēlamo LZA locekļu kandidatūras un izstrādāja ieteikumus LZA pilnsapulcei šajā jautājumā.
- Senāts apsprieda jautājumu par LZA goda locekļu kandidātiem.
- Senāts nolēma, pamatojoties uz Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas 3. novembra sēdes lēmumu, apstiprināt LZA goda doktora grādu filozofijā (*Dr.philol.h.c.*) Egilam Grīslim (ASV/Kanāda) un LZA goda doktora grādu vēsturē (*Dr.hist.h.c.*) LLU docentam emeritus Gunāram Preinbergam.

2005. GADĀ PIEŠĶIRTIE ATZINĪBAS RAKSTI

2005. gadā Senāts piešķīra Atzinības rakstus:

Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļas zinātniskajai sekretārei *Dr.sc.ing.* Ērikai Tjūņinai par darbiem polimēru mehānikā un zinātnes izpētē un ilggadīgu pašreizējās zinātniski organizatorisko darbību Latvijas Zinātņu akadēmijā (11. janvārī)

LU Polimēru mehānikas institūta zinātniskajam sekretāram *Dr.sc.ing.* Mārim Kilēvicam par pētījumiem polimēru mehānikā un ilggadīgu godprātīgu organizatorisko darbību (10. martā)

LZA Fizikālās enerģētikas institūta Energosistēmu matemātiskas modelēšanas laboratorijas vadītājam profesoram *Dr.habil.sc.ing.* Zigurdam Krišanam par nozīmīgu

devumu enerģētikā un ilggadīgu godprātīgu darbu Latvijas Zinātņu akadēmijas Fizikālās enerģētikas institūtā (1. maijā)

LZA Fizikālās enerģētikas institūta profesoram *Dr.habil.sc.ing.* Namejam Zeltiņam par nozīmīgu devumu Latvijas enerģētikas problēmu risināšanā un ilggadīgu sadarbību ar Latvijas Zinātņu akadēmiju (12. augustā).

ZINĀTNISKIE ZIŅOJUMI SENĀTA SĒDĒS 2005. GADĀ

11. janvārī

LZA īstenais loceklis Mārcis Auziņš

Vai mērījumi bez mijiedarbības spēj paaugstināt kvantu magnetometru jutību?

Ir zināms, ka mērījumu precizitāte mērāparātiem, kas darbojas, balstoties uz klasiskās fizikas principiem, ir ierobežota. To ierobežo statistiskie trokšņi, jo jebkurš fizikāls process pēc savas būtības ir *trokšņains*.

No otras puses — saistībā ar kvantu sistēmām (jeb mikroobjektiem) situācija ir vēl sliktāka, jo atšķirībā no makropasaules mikropasaulē nevar neievērot mērāparāta iedarbību uz mērāmo objektu. Sākot no kvantu fizikas pašiem pirmsākumiem 20. gadsimta 20. gados, ir bijuši centieni izveidot mērījumu metodiku, kas ļautu mikropasaulē izdarīt mērījumus, neietekmējot mērāmo objektu. Ilgus gadus tas neizdevās un tika pat uzskatīts, ka šādi mērījumi principā nav iespējami. Pazīstamākā, bet ne vienīgā diskusija šajā jautājumā ir Nila Bora un Alberta Einšteina daudzu gadu garumā noritējušais strīds par dažādiem *domu eksperimentiem*, kuros Einšteins piedāvāja šādu mērījumu hipotētiskas metodikas, bet Bors vienmēr spēja atrast pretargumentus un pierādīt Einšteina piedāvāto metožu neiespējamību. Tomēr 20. gadsimta beigās šādas metodes tika atrastas un praksē tika realizēti kvantu mērījumi bez mijiedarbības (*Quantum nondemolishing measurements*). Pašlaik šādu mērījumu teorija un eksperimentālā realizācija ir intensīvu pētījumu objekts.

Savā darbā mēs esam analizējuši iespējas kvantu mērījumus bez mijiedarbības izmantot, lai paaugstinātu magnetometru precizitāti. Mums ir izdevies pierādīt, — ja mērījumi tiek veikti neilgu laiku, tad kvantu magnetometra mērīšanas precizitāte var pārsniegt klasiskajā fizikā pieļaujamo robežu. Tā var tuvojies kvantu fizikas noteiktajai robežai, kas ir saistīta ar Heizenberga nenoteiktību noteiktajiem ierobežojumiem. Pašreizējās fizikas teorijas apgalvo, ka mērījumu precizitāte, ko nosaka Heizenberga nenoteiktības, ir absolūta mērījumu precizitāte. To nosaka fizikālā realitāte, un tā principā nevar tikt paaugstināta nekādos apstākļos. Taču arī šie

ierobežojumi var tikt optimizēti, izmantojot tā sauktos saspiestos kvantu stāvokļus (*squeezed states*). Mēs savā darbā analizējam gan gaismas, gan atomu saspiesto stāvokļu iegūšanas un izmantošanas iespējas kvantu magnetometros.

Diemžēl jāatzīst, ka, ja kvantu magnetometra mērījuma izdarišanas laiks ir liels, tad kvantu sistēmā neizbēgami notiekošie relaksācijas procesi kvantu magnetometra darbības precizitātes augšējo robežu atkal pazemina līdz tai, ko nosaka klasiskās fizikas likumi.

Papildu literatūra

1. Geremia, J.M., J.K. Stockton, H. Mabuchi. *Real-time quantum feedback control of atomic spin-squeezing*. Science, 2004. 304 (5668): 270–273.
2. Auzinsh, M., D. Budker, D.F. Kimball, S.M. Rochester, J.E. Stalnaker, A.O. Sushkov, V.V. Yashchuk, *Can a quantum nondemolition measurement improve the sensitivity of an atomic magnetometer?* Physical Review Letters, 2004. 93 (17): 173002.

LZA īstenais loceklis *Elmārs Blūms*

Jaunas pārnese parādības ferrošķidrums: magnētiskais *Soret* efekts un termoosmoze

Magnētiskie šķidrums, dažreiz saukti arī par ferrošķidrums, ir jauni inteliģenti materiāli ar unikālām fizikālām īpašībām un plašām praktiskās izmantošanas iespējām. Tie ir ultradispersu ferro- vai ferrimagnētisku materiālu koloidāli šķidrums dažādās nesējvidēs. Atkarībā no pielietošanas apstākļiem kā nesēju izvēlas dažādus ogļūdeņražus, minerālās vai sintētiskās eļļas, poliēsterus, bet bioloģisku pielietojumu gadījumā arī ūdeni. Sarežģītākā problēma ferrošķidrumu radīšanā ir supermazu daļiņu sintēze un nanodispersiju stabilizācija. Vienlaikus ar vispārzināmām koloidālās stabilitātes problēmām papildus jārisina specifiski uzdevumi, kas saistīti ar nanodaļiņu savstarpējo magnētisko mijiedarbību. Ferrokoloīdu stabilitāti var nodrošināt vienīgi tādā gadījumā, ja daļiņu izmērs nepārsniedz 8–10 nm un ja izmanto jaunākās stēriskās vai elektriskās stabilizācijas metodes.

Makroskopiskā mērogā ferrokoloīdi ir līdzīgi ikdienā lietojamiem vidējas viskozitātes šķidrums. Nanokoloīdi ir superparamagnētiski materiāli, bez ārēja lauka tie, līdzīgi parastajiem mikstiēm magnētiskajiem materiāliem, nav magnetizēti. Toties, ievietojot ārējā laukā, ferrošķidrums novērojamas dažādas visai negaidītas parādības. Piemērām, pat ar nelielu magnētisko lauku var izsaukt specifiskas šķidruma virsmas nestabilitātes.

Tomēr ne jau ferrokoloīdu eksotiskās īpašības izraisa dažādu nozaru speciālistu interesi par jaunajiem materiāliem. Magnētiskajiem šķidrums piemīt plašas praktiskās

pielietošanas iespējas. Sākotnēji tos izmantoja galvenokārt dažādās specifiskās ierīcēs, piemēram, hermetizācijas vajadzībām kosmosā un vakuuma tehnoloģijā, bet pamazām, pateicoties koloīdu tehnoloģijas attīstībai un pazeminoties to ražošanas izmaksām, magnētiskos šķidrums sāk lietot arī plaša patēriņa ierīcēs, piemēram, personālo datoru cieto disku hermetizēšanai un akustisko skaļruņu dzesēšanai.

Ideja par magnētisko šķidrums izmantošanu skaļruņos tika izvirzīta pirms apmēram 20 gadiem. Viens no pionieriem šo pētījumu attīstībā ir arī mūsu Fizikas institūts. Iepildot magnētisko šķidrums elektrodinamisko skaļruņu magnēta spraugā, tiek sasniegti vairāki mērķi. Vispirms, pateicoties koloīdu labai siltumvadītspējai, jūtami uzlabojas akustiskā elementa dzesēšana. Arī ferrošķidrums viskozitāte ir ievērojami augstāka nekā gaisam, tādējādi rodas iespēja novērst dažādas parazitiskas rezonanses parādības un uzlabot skaļruņu akustisko kvalitāti. Bez tam, pateicoties magnētiskiem spēkiem, atvieglojas akustiskās spolītes centrēšana skaļruņa spraugā. Visas šīs priekšrocības ir ļoti būtiskas lieljaudas skaļruņos un automašīnu audio iekārtās. Astoņdesmito gadu beigās Fizikas institūts kopīgi ar rūpnīcu "Radiotehnika" veica plašus tehnoloģiskus pētījumus magnētisko audiokoloīdu jomā. Diemžēl rūpniecības sabrukuma dēļ šie pētījumi netika pabeigti. Šķidrums ražošanas līnija tika izvazāta, tehniskā dokumentācija nozaudēta vai arī izvesta no Latvijas.

Tomēr arī patlaban institūts ir iesaistīts šajos ferrošķidrums lietošanas jautājumos. Noslēgts sadarbības līgums starp LZA un vienu no vadošajām starptautiskām firmām "Ferrotec-USA", kura ražo lielāko daļu no pasaulē izmantotiem magnētiskiem audišķidrums. Mēs sniedzam šai firmai regulārus tehnoloģiskus pakalpojumus, veicot dažādu koloīdu magnetogranulometrijas analīzes. Turklāt apsekoti tiek ne tikai firmas jaunradīto materiālu eksperimentālie paraugi vien. Mēs veicam arī komerciālo šķidrums atsevišķu partiju magnētisko īpašību pārbaudes.

Magnētiskie šķidrums audiosistēmās pakļauti ļoti smagiem ekspluatācijas apstākļiem: spēcīgam magnētiskam laukam, augstai temperatūrai un neparasti lieliem temperatūras gradientiem. Visi šie apstākļi ir liels pārbaudījums koloīdu stabilitātei. Būtiska loma ir tādām parādībām kā nanodaļiņu termodifūzija un magnetoforēze, tās var izsaukt koloīdu fāzu separāciju un nanodaļiņu izsēšanos uz virsmām. Fizikas institūtā tiek veikti plaši ferrokoloīdu siltuma un masas pārnese parādību fundamentālie pētījumi. Laika gaitā iedibināta aktīva un produktīva starptautiska sadarbība, veicot kopīgus pētījumus koloīdu termodifūzijā, tai skaitā pievēršot uzmanību 90. gadu nogalē mūsu izvirzītai idejai par magnētisko nanodaļiņu termomagnetoforēzi (zinātniskajā literatūrā to sauc arī par "magnētisko *Soret* efektu").

Eksperimentālie pētījumi tiek veikti, izmantojot divas principiāli atšķirīgas metodes. Kopīgi ar Brēmenes Universitāti mēs pētām koloīdu separāciju termodifūzijas kolonnā. Izstrādāta ļoti jutīga nanodaļiņu koncentrācijas noteikšanas metode, tā nodrošina precīzus separācijas mērījumus. Izstrādāta kolonnas teorija, kas no dinamisk-

kās separācijas liknēm ļauj izskaitļot nanodaļiņu *Soret* koeficientu. Diemžēl tādējādi nav iespējams noteikt koloīdu difūzijas koeficientu, kas nepieciešams, lai pilnībā raksturotu nanodaļiņu termoforētisko mobilitāti. Šai jautājumā papildu informāciju var iegūt no optiski ierosinātu termodifūzīvo struktūru dinamikas pētījumiem plānos slānīšos. Atbilstoši eksperimenti tika izvērsti sadarbībā ar Pjēra un Marijas Kirī Universitāti Parīzē. Salīdzinot ar termodifūzijas kolonnu, plāno slānišu optiski ierosinātās struktūras nav sevišķi piemērotas termodifūzijas kvantitatīviem pētījumiem, toties rodas iespēja veikt ļoti precīzus difūzijas koeficientu mērījumus, bet magnētiskā lauka klātbūtnē ērti var izdarīt arī pārnese koeficientu anizotropijas pētījumus.

Magnētiskā lauka efektu eksperimentālie pētījumi ir ļoti kaprīzi, tie prasa skrupulozu attieksmi, lai novērtētu un novērstu dažādu nekontrolējamo faktoru ietekmi. Galvenie secinājumi no šiem pētījumiem ir šādi:

1) eksperimenti apstiprina teorētiski prognozēto magnētiskā *Soret* efekta anizotropiju — laukā, kas paralēls temperatūras gradientam, *Soret* koeficients pieaug, turpretī transversālā laukā tas samazinās;

2) sakarā ar to, ka nanodaļiņu nulles lauka *Soret* koeficients ir neparasti liels, novērotais magnētiskais *Soret* efekts ir izteikts daudz spēcīgāk par teorētiski prognozēto.

Beidzamo rezultātu var izskaidrot ar magnētiskā lauka ietekmi uz nanodaļiņu difūzijas koeficientu, bet paralēla lauka gadījumā arī ar nekontrolētu magnētiskās konvekcijas ietekmi. Tomēr šāds secinājums ir būtiskā pretrunā ar jaunākiem rezultātiem, kas iegūti Brēmenes Universitātē. Separācijas mērījumi, kas izdarīti plānā ferrošķidrums slānītī, liecina, ka paralēla lauka ietekme tik spēcīga, ka termoforēzes ātrums pat maina virzienu. Tas nav izskaidrojams ar difūzijas koeficienta izmaiņām laukā. Optiskie pētījumi liecina, ka plānā slānītī attīstās magnētiskā konvekcija. Bet tā var izsaukt vienīgi termodifūzīvo struktūru nojaukšanu, bet nekādā gadījumā ne separācijas virziena maiņu.

Analizējot Brēmenē veiktos pētījumus, jāņem vērā, ka separācijas mērījumi izdarīti slānī, ko ierobežo caurlaidīgas sienas (mikogranulēts siets). Mūsu jaunākie pētījumi liecina, ka nanodaļiņu termoforēzi porainā vidē būtiski ietekmē osmotiskās parādības. Kā zināms, koloidālo daļiņu termodifūziju izsauc t. s. *slip* parādības, kas saistītas ar surfaktanta un daļiņu liofilizētās virsmas termodinamiskajām īpašībām. Porainā vidē adsorbcijas slānis veidojas arī uz mikrokanālu virsmas. Atkarībā no Gībsa adsorbcijas un no Hammakera konstantes vērtībām uz katras no virsmām, rezultējošā pārnese prevalē viens vai otrs *slip* ātrums. Vienā no pētītajiem paraugiem, ar oktadekanolu stabilizētā koloīdā nanodaļiņu pārnese virziens porainā slānī pretējs tam, kuru nosaka daļiņu termodifūzijas koeficients.

Analoģiska situācija var veidoties arī magnētiskā lauka ietekmē. Starpība vienīgi tā, ka tagad masas pārnese nosaka nevis virsmas spēki, bet gan līdzsvars starp magnē-

tiskiem spēkiem, kas darbojas uz daļiņu un uz šķidrums tilpumā. Nehomogēni magnetizētā vidē ap filtra elementiem veidojas vairāki konvekcijas virpuļu pāri, viens no tiem rada makroskopisku šķidrums pārnese virzienā paralēli temperatūras gradientam. Zīmējumos attēlotas plūsmas līnijas ap sfērisku magnētisku un nemagnētisku filtrējošu elementu gadījumā, ja ārējais lauks vērsts paralēli temperatūras gradientam. Mikrokonvekcija un vienlaicīga daļiņu magnetoforēze inducē makroskopisku masas plūsmu. Turklāt, neatkarīgi no filtrējošā elementa magnētiskajām īpašībām, daļiņas vienmēr tiek pārnestas temperatūras gradienta virzienā. Tātad rezultējošais efektīvais *Soret* koeficients ir negatīvs. Pamatojoties uz analogiju ar termoosmozi porainās vidēs, magnētiski inducēto mikrokonvektīvo pārnese var interpretēt kā specifisku magnetoosmozes parādību. Protams, magnētisko spēku tāldarbības dēļ tā novērojama vienīgi plānā filtrējošā slānī ar lielu porainību. Teorētiskie aprēķini kontekstā ar Brēmenes filtrācijas eksperimentiem šovasar tika ziņoti 6. Starptautiskajā sermodifūzijas konferencē Itālijā. Referāts izraisīja plašas un ieinteresētas diskusijas, darbs tika operatīvi publicēts Eiropas Fizikas žurnālā.

Patlaban Fizikas institūtā tiek izvērtēti atbilstoši eksperimentālie pētījumi. Tika izvēlēts šķidrums paraugs, kuram termodifūzīvās īpašības ir zināmas. Rūpīgu mērījumu rezultātā tika noskaidrots, ka nanodaļiņu termodifūzīvā mobilitāte, kā tas teorētiski prognozēts, nav atkarīga no magnētiskā lauka, bet magnētisko *Soret* efektu nosaka difūzijas koeficienta izmaiņas. Separācijas eksperimenti tiek veikti, izmantojot vienslāņa tīkļveida filtru. Pirmie eksperimenti apstiprina *Soret* koeficienta zīmes maiņu magnētiskā laukā, aprēķinu rezultāti kvalitatīvā ziņā saskan ar Brēmenes eksperimentu rezultātiem. Patlaban Rīgā tiek veikti detalizēti eksperimenti un precīzāki skaitliskie aprēķini, izmantojot matemātisko modeli, kas tieši atbilst filtra ģeometrijai un eksperimenta apstākļiem.

Nobeigumā gribētu uzsvērt, ka vienlaikus ar zinātnisko interesi apskatītajiem pētījumiem ir arī praktiska nozīme. Bez skaļruņu dzesēšanas patlaban tiek izvērtēti lietīšie pētījumi arī citos virzienos, to skaitā ar mērķi izmantot magnētiskos šķidrumus elektriskā spēka transformatoru dzesēšanai. Visas iepriekš aplūkotās parādības ir būtiskas koloīdu stabilitātes problēmu risināšanai šais pielietojumos.

LZA īstenais loceklis *Linards Skuja*

Optiskajiem gaismas vadiem, ultravioletajai un lieljaudas lāzeru optikai lietoto stiklu pētījumi

Galvenās stiklu priekšrocības salīdzinājumā ar kristāliskajiem optiskajiem materiāliem ir to relatīvais lētums un iespēja izveidot praktiski jebkuras ģeometriskas formas, piemēram, daudzus kilometrus garus šķiedru optiskos gaismas vadus.

Turpinoties (opto)elektronisko ierīču miniaturizācijai, novērojama tendence lietot arvien īsākus viļņa garumus, savukārt lāzertehnikas pielietojumiem nepieciešami gaismas vadi un optiskie elementi ar augstu jaudas izturību un stabilitāti.

Absolūtā vairākumā gadījumu stiklu veidošanas nosaka zemas valences jonu (tā saukto modifikatoru, parasti sārmmetālu) klātbūtne, kuri daudzviet pārrauj ķīmiskās saites stikla struktūrā un tā nodrošina iepēju izveidoties nesakārtotai stikla struktūrai. Taču šo jonu klātbūtne tipiski samazina ultravioleto caurlaidību, un tie arī rada "vājās vietas" stikla tīklā, kurās gaismas iedarbībā veidojas punktdefekti.

Viens no nedaudzajiem izņēmumiem ir silīcija dioksīds, kurš spēj veidot stiklu arī tīrā veidā, bez modifikatoru klātbūtnes ("kvarca stikls"). Kopā ar augsto Si-O saites enerģiju šī īpašība nodrošina unikālu praktiski noderīgu īpašību kopu, tai skaitā ļoti augstu optisko caurlaidību no tuvā infrasarkanā līdz vakuuma ultravioleta apgabaliem (optiskās šķiedras), noturību pret starojumu (lāzeroptika) un teicamas dielektriskās īpašības (silīcija mikroelektronika). Šī materiāla pētījumi Latvijā tika sākti pagājušā gadsimta 70. gados, pašlaik darbs šajā virzienā tiek turpināts sadarbībā ar Rietumeiropas (Vācija, Francija, Itālija) un Japānas grupām.

Modifikatoru jonu trūkums SiO₂ stiklā kopā ar pozitīvajiem efektiem tomēr nes sev līdzī arī nevēlamas parādības: nesakārtotā struktūra nespēj relaksēt un izveidojas tā sauktās "saspiestas" Si-O saites, kuras samazina optisko caurlaidību un rada priekšnoteikumus aprauto saišu tipa punktdefektu radīšanai. Mūsu pēdējā laika pētījumi ir saistīti ar iespējām tālāk uzlabot stiklveida silīcija dioksīda optisko caurlaidību un radiācijas noturību, to leģējot nelielās koncentrācijās ar ūdeņradi un/vai fluoru.

Meklējot iespējas izmantot stikla optiskos elementus vakuuma ultravioleto F₂ eksimeru lāzeru litogrāfijā, vairākās grupās tika atklāts, ka nelielas fluora piedevas (0,1%) būtiski uzlabo stikla radiācijas noturību un caurlaidību pie lāzera viļņa garuma (157 nm). Mūsu nesenie fundamentālās absorbcijas (Urbaha) malas pētījumi liecina, ka leģēšana ar fluoru krasi palielina absorbcijas malas stāvumu. Tādējādi tika parādīts, ka fluora leģēšana krasi samazina stikla nesakārtotību, samazinot saspiesto Si-O saišu koncentrāciju.

Otra, tradicionālāka, kvarca stikla radiācijas noturības uzlabošanas metode ir tā leģēšana ar ūdeņradi. Ūdeņraža molekulas vai atomi istabas temperatūrā samērā brīvi difundē pa stikla matricu un neitralizē starojuma radītās aprautās saites, veidojot galvenokārt silanola (Si-OH) vai hidrīda (Si-H) grupas. Notiekošie fotoķīmiskie procesi tomēr nav pietiekoši izprasti, un virknē gadījumu ūdeņraža leģēšana noved pie īpašību pasliktināšanās. Mūsu pētījumos kopā ar Japānas grupu nesen tika atrasts līdz šim nenovērots, anomāli intensīvs defektu veidošanās process fluora lāzera starojuma ietekmē. Tika noskaidrots, ka tas ir saistīts ar primārā lāzerstarojuma produkta,

atomārā udeņraža tālāku mijiedarbību ar lokāli ierosinātu stikla matricu. Tika parādīts, ka tās rezultātā izveidojas jauni, līdz šim eksperimentāli nenovēroti defekti kvarca stiklā, kas saistīti ar divu kaimiņos esošu saišu sagraušanu silīcija-skābekļa tetraedros. Iegūtais rezultāts ļauj labāk izprast fotoķīmiskos procesus šajā materiālā, un var cerēt, ka tas palīdzēs optimizēt izmantojamo udeņraža leģēšanas režīmu praktiskos pielietojumos.

22. februārī

LZA korespondētājloceklis Guntis Eberhards

Orkāna “Ervins” postījumi Latvijas krasta joslā

Pasaulē pieaugošā jūras krastu noskalošana un zemo teritoriju applūšana vētru laikā daudzām, to skaitā Baltijas valstīm (Vācija, Polija, Lietuva, Latvija), kuru krastus veido irdeni, viegli izskalojami nogulumieži, rada un turpmāk radīs arvien nopietnākas nacionāla mēroga problēmas.

Eiropā 2004.gadā pabeigtā zinātniskā EUROSION projekta apkopotā informācija liecina par kopējo krastu stāvokli un erozijas apdraudējumu: krastu erozija turpinās 15%, dabiski stabili ir 39% krastu, mākslīgi nostiprināti, stabili krasti — 5%, pieaugoši krasti — 14%, nav informācijas par 27% (no kopējās krasta līnijas garuma — 100 925 km).

Latvijā erozijas apdraudēti, pret noskalošanu vētru laikā jutīgi krasti >60% no 496 km. Paaugstināta jūras krasta erozijas 30–50 m platajā joslā atrodas 20 apdzīvotas vietas ar > 100 dzīvojamām mājām, saimniecības ēkām, ražotnēm; arī bākas, kapsētas, ceļi, elektropārvades līnijas, sakaru kabeļi u.c.

Tuvāko 20–50 gadu laikā, paplašinoties krastu erozijai, apdraudēto objektu skaits 2–3 reizes pieaugs. Galvenās riska joslas: Rīgas līča Kurzemes krasts (Roja- Jūrmala), Vidzemes krasts (Saulkrasti-Tūja), Kolkasrags, Ventspils-Liepene, Pāvilosta-Jūrkalne-Sārnate, Liepāja-Šķēde, Bernātu rags, Nida-Pape.

Apbūves un infrastruktūras aizsardzībai nepieciešamas krasta aizsargbūves 4 km kopgarumā. Pēdējo 60–70 gadu laikā, vētrām noskalojot līdz 50–200 m platu pamatkrasta joslu, Latvija zaudējusi 800–1000 ha lielu platību.

2005. gada 9. janvāra vētra, kas Ziemeļeiropā tika pielīdzināta orkānam, kad vēja ātrums Latvijas piekrastē (Ventspilī) sasniedza 40 m/sek (140 km/h), bijusi pati spēcīgākā pēc 1969. gada 2. novembra. Tika lēsts (Hidrometeoroloģijas dienests), ka līdzīgas vētras var atkārtoties reizi 100–200 gados, faktiski — pēc 35 gadiem.

Datu par 1969. gada vētras postījumiem un krastu noskalošanu nav, jo nebija pētījumu, bet informāciju bija aizliegts publiskot.

Kopš 1987.–1993. gada, kad izveidots visu Latvijas krasta joslu aptverošs krasta ģeoloģisko procesu monitoringa staciju tīkls, kas “nosedz” ap 40% no krastu kopgaruma, ar instrumentālām metodēm un aprēķiniem iespējams noteikt atsevišķu gadu laikā notikušās krastu izmaiņas, to raksturu, intensitāti, attīstības trendus un prognozēt konkrēto krasta posmu ilgtermiņa (30–50 gadi) sagaidāmās izmaiņas, noteikt zaudējumus.

2005. gada janvāra orkāns salīdzinājumā ar 1969. gada stipro vētru bija ilgstošāks un spēcīgāks, lai gan vēja maksimālais ātrums nebija lielāks (30–32 m/sek). Tomēr 2005. gadā vējuzplūdu ūdenslīmeņi visā Latvijas piekrastē bija visaugstākie 100–120 gadu laikā, kopš notiek jūras ūdenslīmeņu novērojumi, un arī visilgākie. 23–24 stundas ūdenslīmenis bija par 1 m augstāks, bet 7–8 stundas tas pārsniedzis 2 m atzīmi. Tāpēc ir arī tik ievērojami zemo teritoriju applūdumi Rīgas līča dienvidu piekrastē, daļēji arī Vidzemes krastā. Parastajās vētrās (1993., 1999., 2001. g.) maksimālie ūdenslīmeņi (1,5–1,8 m) tika sasniegti īslaicīgi, tikai dažas stundas.

Ilgstoši dominējot dienvidrietumu, rietumu vēju virzienam pie ekstremāli augstiem ūdenslīmeņiem, jūras pamatkrasta noskalošana aptvēra 40% no krasta līnijas kopgaruma (Nida-Liepāja-Ventspils-Liepene, Kolkasrags, Saulkrasti-Salacgrīva). Ap 200 km garumā krasts tika noskalots vidēji 3–5 m, vietām līdz 20–30 m platumā, izveidojot nepārtrauktu stāvkrastu joslu. Parastajās spēcīgajās vētrās (1993., 1999., 2001. g.) krastu noskalošana notika 30–60 km garumā, vidēji par 3–5 m (maksimāli 10–18 m), kopumā noskalojot 8–15 ha.

Prognozētie 2005. gada orkāna laikā no krasta jūrā ieskalotā materiāla apjomi sasniedz 4–6 (9–11) milj. m³, kas ir 4–5 reizes vairāk nekā parastajās spēcīgajās vētrās pēdējo 10–12 gadu laikā.

Galvenie postījumi:

- Pilnīgi vai daļēji (60–80%) noskalotas priekškāpas > 30 km kopgarumā (Jūrmalā, Daugavgrīvas salā, Vecāķos, Vitrupē, Salacgrīvā u.c). Nepieciešami kārklu stādījumi.
- Daugavgrīvas salā 0,5 km garā frontē viļņu pārrauta kāpu josla, appludināta zemā teritorija līdz Daugavgrīvas apbūvei — vietai, kur atradās jūras krasts pirms 300 gadiem, atjaunojas lagūna.
- Daļēji sagrautas krasta hidrotehniskās aizsargbūves Daugavgrīvā, Skultē, Jūrmalā, Pāvilostā, Papē.
- Vairākās vietās Vidzemes krastā (Skulte-Salacgrīva) un gar atklāto Baltijas jūru pārrauti vai bīstami apdraudēti vietējās nozīmes ceļi, Saulkrastos — atkārtoti apdraudēta šoseja *Via Baltica*.

- Ievērojami krasta noskalojumi visā Rīgas līča Vidzemes krasta joslā, Saulkrastos, Kolkasragā, Ventspils-Liepenes, Pāvilostas-Jūrkalnes-Užavas posmā, Bernātu ragā u.c.

Kopējie provizoriskie vētras viļņu erozijas nodarītie zaudējumi (bez ostu hidrotehniskām būvēm):

- Krasta, ēku, ceļu aizsardzībai un atjaunošanai, priekšskāpu atjaunošanai nepieciešams **>1 milj. Ls**

- Uz visiem laikiem zaudēto, jūras noskaloto zemes platību (nacionālo un dabas parku, liegumu, apdzīvoto vietu, pļavu, mežu teritoriju) vērtība **>7,5 milj. Ls**

- Ģeoloģisko resursu (smilts, grants, māls) zaudējumi, tos ieskalojot jūrā, **>6 milj. Ls**

Kopējie jūras erozijas radītie zaudējumi krasta joslā orientējoši ir 14–15 milj. Ls

Tuvākās nākotnes alternatīvas rīcībai apdraudēto krastu joslā — pakāpeniski atkāpties iekšzemes virzienā, nepieļaut 100–200 m platās pamatkrasta joslas tālāku apbūvi, nozīmīgu infrastruktūras objektu vai komunikāciju ierīkošanu.

LZA korespondētājloceklis *Jānis Viksne*

Ūdensputnu skaitu un ligzdošanas sekmes ietekmējošie faktori

Pētījums balstās uz datiem, kas ievākti 1948.–2004. gados Engures ezerā un tā apkārtnē, to skaitā kopš 1958. gada – veicot uzskaites pastāvīgos parauglaukumos.

Engures ezerā un tā apkārtnē pēdējā pusgadsimta laikā konstatētas ligzdojam 186 putnu sugas, no kurām 71 (38%) sugai novērotas ievērojamas skaitliskas izmaiņas, tostarp negatīvas — 44, pozitīvas — 27 sugām. Šai laikā 18 sugas sākušas ligzdot no jauna (56% dienvidu, 6% ziemeļu izcelsmes), 10 sugas pārstājušas ligzdot (60% ziemeļu, 10% dienvidu izcelsmes), ko var izskaidrot ar globālo sasilšanu.

Pētījumu periodā uzskaites parauglaukumos un ezerā kopumā samazinājies tārtiņveidīgo putnu skaits, galvenokārt piemēroto pļavu biotopu platību samazināšanās dēļ. Šo biotopu atjaunošanas pasākumi 20. gs. 70.–80. gados noveda pie ligzdojošo putnu skaita palielināšanās, bet 2002.–2003. gadā pozitīvu rezultātu nav devuši. Tas liecina, ka šo putnu plašākām ģeogrāfiskām populācijām trūkst brīvo rezervju, kas varētu kolonizēt jaunradītos (atjaunos) biotopus.

Lielā ķīra populācija ezerā piedzīvojusi skaitlisku izaugsmi no 200 pāriem 1948.–1949. gadā līdz 34 000 pāriem 1986. gadā un katastrofālu skaita kritumu līdz 4200 pāriem 2002. gadā. Skaita augšanu veicinājusi sugas pāreja uz antropogēno

barību un lieguma režīma noteikšana, skaita samazināšanos — antropogēnās barības pieejamības samazināšanās un svešzemju plēsēja — Amerikas ūdeles ieviešanās.

Gandrīz visu sugu pīļu skaits parauglaukumos un ezerā kopumā, tāpat to ligzdošanas sekmes 1958.–1993. gadā palielinājās, bet kopš 1994. gada strauji samazinās. Ligzdojošo pīļu skaita un ligzdošanas sekmju ilgstošais pieaugums izskaidrojams ar lielā ķīra koloniju augšanu un lielo skaitu (starp pīlēm un kajjveidīgajiem putniem pastāv komensālas attiecības), kā arī ar plēsēju darbības intensīvu ierobežošanu. Skaita un ligzdošanas sekmju katastrofālā samazināšanās pēdējos 10–12 gados izskaidrojama ar lielā ķīra skaita sarukšanu un koloniju pārceļšanos uz Amerikas ūdeles mazāk apdraudētām, bet pīlēm nepiemērotām vietām, un plēsonības pieaugumu, kas lielā mērā saistīts ar to darbības ierobežošanas samazināšanos. Kā kajjveidīgo (īpaši lielā ķīra), tā pīļu skaita samazināšanos veicina šiem putniem nelabvēlīgās augāja sukcesionālās izmaiņas — lielu, parastās niedres dominētu masīvu veidošanās. Visi ūdensputnu skaitu pozitīvi vai negatīvi ietekmējošie faktori pat šķietami mazizmainītā ekosistēmā izriet no cilvēka darbības konkrētajā vietā vai globālā mērogā. Ūdensputnu populāciju dinamikas cēloņu izpratnei nepieciešams ilglaicīgs, iespējami lielāka skaita ekosistēmas komponentu monitorings un speciāli pētījumi.

17. maijā

LZA korespondētājloceklis *Benedikts Kalnačs*

“Vācu literatūra un Latvija. 1890–1945” un salīdzināmās literatūrpētniecības stratēģija 21. gadsimta sākumā

1. “Vācu literatūra un Latvija” ir Literatūras, folkloras un mākslas institūta realizētajā LZP projektā “Latviešu literatūra un pasaules rakstniecības process” veikts pētījums salīdzināmajā literatūrzinātnē. Tas papildina agrākajos gados publicētās monogrāfijas un autoru kolektīvu darbus par latviešu un krievu, latviešu un skandināvu literatūrām salīdzināmā aspektā un turpina vienotu pētniecības stratēģiju, kuras mērķis ir iezīmēt latviešu rakstniecības vietu moderno procesu kontekstā.

2. Vācu literatūras un kultūras klātbūtne Latvijā gadsimtu gaitā ir bijusi viens no nozīmīgākajiem impulsiem garīgās telpas definēšanā; divu literatūru tipoloģisko saikņu pētniecībai 20. gadsimtā posmā pēc Otrā pasaules kara — galvenokārt ideoloģisku apstākļu dēļ — pievērsta nepelnīti maza vērība. Pētījums “Vācu literatūra un Latvija. 1890–1945” tiecas atjaunot līdz ar vienas tradīcijas ignorēšanu zaudēto līdzsvaru rakstniecības procesam būtisko impulsu izpratnē.

3. Grāmatā uzmanība pievērsta vienam tradīcijas posmam — 19. gadsimta beigām un 20. gadsimta sākumam, kas sakrīt ar modernisma literatūras veidošanās

periodu. Latvijā tas ir laiks, kad pirmo reizi cittautu kultūras iespaidi tiek apgūti bez laika distancēs; būtiski joprojām ir arī klasiskās literatūras iespaidi. No otras puses, vērojami arī centieni norobežoties no vācbaltiešu kultūras ietekmes un to veidojošām personībām, nacionālās pašapziņas uzsvērums, kas dažkārt rada problemātiskas attiecības ar cittautiešu veidoto lokālās kultūrtelpas daļu.

4. Diskusijās par latviešu nācijas garīgo nostiprināšanos 19. gadsimta 90. gados svarīgi ir vācu rakstniecības teksti, kas atspoguļo gan vērtību pārmantojumu, gan laikmetīgās diskusijas. Latvijas situācijā nozīmīga ir klasisko Johana Volfganga Gētes un Frīdriha Šillera darbu aktualizācija, tāpat arī Hermaņa Zūdermaņa un Gerharta Hauptmaņa lugu interpretācijas. Arī 20. gadsimta pirmajā pusē latviešu periodika un rakstniecība atspoguļo rūpīgu sekošanu nozīmīgākajām tendencēm vācu literatūrā, kas rezultējas gan auglīgās diskusijās, gan kritiskas distancēs meklējumos.

5. Nozīmīgs ir izsekojums teorētisko jautājumu izvirzījumam un risinājumam vācu rakstniecībā un literatūrzinātnē. Virzienu un strāvojumu nosaukumi, kas izmantoti literatūras pētniecībā (naturālisms, simbolisms, ekspresionisms, jaunā lietišķība), vācu rakstniecības procesa iztīrījumā veido paradigmas, kam ir tendence variēt latviešu kultūrā. To izpratne ir būtiska, izsekojot literatūras terminu un to lietojuma tendenču attīstībai Latvijā.

6. Par svarīgākajiem pētniecības rezultātiem uzlūkojami:

- Latviešu valodā pirmreizīgs pārskats par vācu modernās literatūras attīstības kopējām tendencēm un literatūras veidiem.
- Vācbaltiešu literatūras analīze saistībā ar vācu literatūras strāvojumiem un latviešu rakstniecības veidošanos.
- Vācu literatūras tulkojumu interpretācija Latvijā un to saikne ar latviešu rakstniecības attīstības procesu.
- Datu apkopojums par vācu rakstnieku darbu tulkojumiem Latvijā periodikā un grāmatās, nozīmīgākajiem problēmu rakstiem un recenzijām, darbu iestudējumiem posmā no 1890. līdz 1945. gadam. Vācu un latviešu literatūru attīstības teorētisko jautājumu risinājums rakstniecības procesu salīdzināmā analīzē.

27. jūnijā

LZA īstenais loceklis *Georgs Andrejevs*

Latvijas pirmais gads Eiropas Parlamentā

Georgs Andrejevs vispirms atcerējās savu darbu Eiropas Padomē (EP) un to, kā EP sekmēja mūsu iestāšanos Eiropas Savienībā (ES). Demonstrējot iespaidīgo celtņu attēlus, uz ekrāna sastinga “lielākā siltumnīca Eiropā” ar plenārsēžu zāli, kurā 732

deputāti, izvietoti pēc partiju principa, aizņem vietas ķīļveidīgi izvietotajos krēslos — no centra līdz perifērijai. Elektroniskā balsošanas iekārta tiek iedarbināta tad, ja priekšsēdētājam nav priekšstata, kā sadalās balsis, ja iepriekš ir pieprasīts elektroniskais balsojums vai arī to pieprasa kaut vai viens deputāts. 14. tulkošanas kanāls ir latviešu valodā, kur mūsu sinhronās tulkošanas meistari, pēc deputāta atzinuma, darbojas perfekti. Ierodoties Parlamentā, ir jābūt skaidrībā, kurā grupā darboties. Var palikt arī neitrālajos deputātos, tādi ir 29. Lielākā ir Eiropas Tautas partijas un Eiropas Demokrātu grupa ar 268 balsim, tajā iekļāvās “Jaunā laika” un Tautas partijas deputāti, četri no TB/LNNK darbojas Nāciju Eiropas grupā. Darbība norit astoņās politiskajās grupās, kur pārstāvēniecības ziņā iepriekš viss ir reglamentēts. Bez jau minētajām darbojas Sociāldemokrātu, Eiropas Liberāļu un demokrātu apvienības, Eiropas Apvienotā kreiso un Ziemeļvalstu Zaļo kreiso spēku konfederālā, Zaļo un Eiropas Brīvās apvienības un Neatkarīgo spēku un demokrātu grupa, kā arī jau iepriekš minētie pie politiskajām partijām nepiederošie deputāti. G. Andrejevs saņēma viceprezidenta amatu Parlamenta Vides komitejā no Eiropas Liberāļu demokrātu apvienības.

Eiropas Parlaments ir daudz tuvāks sabiedrībai nekā oficiālās institūcijas, tas ir kā tilts uz sabiedrību. Parlaments jūtas kā sabiedrības pārstāvis. To veicina arī apstākļi, ka deputāti regulāri dodas uz savām mājām, tas ir izdevīgāk, nekā apmesties Briselē.

Nevalstiskās organizācijas daudz dara, tiek klāt deputātiem, un deputāts var līdz noteiktam datumam iesniegt savus labojumus likumprojektos. Plenārsēdē ir balsojumi, ļoti daudzi un ātri. Un — katrs sēdes vadītājs, kaut arī prot divas vai trīs svešvalodas, uzskata par nepieciešamu runāt savā dzimtajā valodā.

Uz J. Ekmaņa jautājumu — kā jāpilda pieņemtās rezolūcijas, kādas sekas var būt “nepaklausībai”? G. Andrejevs paskaidroja, ka valstīm, kuras nav ES dalībvalstis, neviena rezolūcija nav saistoša, taču — tās saturs “paliek gaisā” un veido sabiedrisko domu. Darbībai ES ir regulēšanas mehānisms — regulas, kuras iesaka dalībvalstīm rīcības programmu. Ja pārkāpj termiņus, ir ES tiesa. Visi baidās no centralizācijas, uzsvēra akademiķis, bet — ja nebūtu t.s. Lisabonas stratēģijas, vai zinātnei Latvijā kāds palielinātu finansējumu? Ja centralizētā “vīzija” ir labāka nekā nacionālajai valstij, tad tas ir labāks un vērā ņemams variants. Un vēl — ir svarīga personība, valsts vadītāja un ES vadītāja personība. Nav vairs to vadītāju, kuri iecerēja vienoto Eiropu, un tas ir radījis atsvešinātību. Taču cerams, laiki mainīsies, konstatēja G. Andrejevs.

Akademiķis Pēteris Zvidriņš vēlējas uzzināt, vai pastāv Eiropas projekti, lai izlīdzinātu veselības aprūpi, celtu dzīvotspēju. Iepriekšējais veselības komisārs atstāja dokumentu “Veselība visiem”, kurā pierādīts, ka ekonomiskā augšupeja nav iespējama bez veselības, sacīja EP deputāts. Cik izmaksā vēža, plaušu slimnieku ārstēšana? Tiek gatavots ieteicoša rakstura projekts rīcībai līdz 2010. gadam. Vācu apdrošināšanas

firma pētīja, kā jaunajās dalībvalstīs izmanto struktūrfondus, pēc tam tapa buklets, kā likvidēt plaisu starp 10 (vecajām) un 15 (jaunajām) dalībvalstīm.

G. Andrejevs atbildēja uz akad. A. Buiķa jautājumu par Eiropas Savienības attīstības “globālajiem jautājumiem”.

Runu atreferēja Dr. Ilga Tālberga

27. septembrī

LZA ārzemju loceklis Oļģerts Dumbrājs

Kodolsintēzes pētījumi (starptautiskā pieredze)

Cilvēces nodrošināšana ar pietiekamu enerģijas daudzumu ir priekšnoteikums tālākai civilizācijas attīstībai. Akmeņogļu, dabiskās gāzes un naftas sadedzināšana dod 90% no pašreiz patērējamās enerģijas daudzuma. Šie enerģijas avoti uz Zemes ir izvietoti ļoti nevienmērīgi un rada politisko saspīlējumu mūsdienu pasaulē. Naftas un gāzes krājumi tuvākajā nākotnē izzudīs. Jāatceras, ka fosilo enerģijas avotu izmantošana palielina oglekļa dioksīda koncentrāciju atmosfērā un rada nevēlamas klimata pārmaiņas.

Jāsecina, ka nākotnes enerģija, šī vārda visplašākajā nozīmē, var būt tikai kodolenerģija. Ir divi principiāli dažādi kodolenerģijas iegūšanas ceļi: kodolskaldīšana (parastās atomelektrostacijas, Černobiļa) un kodolsintēze. Kodolsintēzes ceļš, kuru var nosaukt par Saules enerģijas imitāciju uz Zemes, ir daudz drošāks (nekontrolējama reakcija principā nav iespējama), taču nesamērojami grūtāks. Sintēzes reaktora (tokamaka) darbību var stādīt priekšā šādi: plazma ar augstfrekvences radio viļņiem tiek uzkaršēta līdz aizdedzināšanas temperatūrai, saturot to ar spēcīgu ārējo magnētisku lauku pietiekami ilgu laiku kopā, lai sintēzes reakcija sāktos. Reakcijas rezultātā rodas neitroni ar lielu enerģiju, kas sakarsē reaktora sienu. Siltuma apmaiņas blokā šis siltums tiek pārvērsts ūdens tvaikos, kas darbina turbīnas.

Nesen kodolsintēzes pētniekus sasniedza svarīga vēsts — šā gada 28. jūnijā ASV, Eiropas Savienības, Japānas, Ķīnas, Korejas, Krievijas valdību pārstāvji Maskavā parakstīja vēsturisku līgumu par Starptautiskā kodoltermiskā eksperimentālā reaktora (ITER) celtniecības sākšanu Kadarāžā (*Cadarache*) Francijā. Šis fakts ir izraisījis milzīgu pētniecības aktivitātes pieaugumu.

Kodolsintēzes pētījumos Eiropā iesaistīti 2000 fiziķu, ķīmiķu un inženieru, šo pētījumu kopējais gada budžets sastāda ~450 milj. eiro, ar šiem pētījumiem nodarbojas 23 Eiropas valstīs. 2002. gada janvārī Latvijā tika nodibināta asociācija “Euroatom – University of Latvia”, kurā ietilpst Fizikas institūts, LU Cietvielu fizikas

institūts, Matemātikas institūts un LU Cietvielu radiācijas ķīmijas laboratorija. Pētāmās tēmas iedalāmas 11 grupās, par pētījumiem sīkāk ziņošu nākamajā nodaļas sēdē. Runājot par sevi — kopš 1995.gada piedalos Latvijas asociācijas organizēšanā, tas ir prasījis 6 gadus. Pirms divām nedēļām nolasīju referātu *EU-Follow-up Integration Meeting* Vācijā, esmu ievēlēts par kodolsintēzes teorijas konferenču valdes locekli, šajā valdē ir 12 zinātnieki no Eiropas valstīm. Esmu lasījis lekciju kursus kodolfizikā un nelineārajā dinamikā un haosa teorijā. Esmu vadījis disertācijas Somijā, Vācijā, Japānā, man ir 155 zinātniskas publikācijas un 75 konferenču raksti, viens raksts monogrāfijā, 3 Vācijas patenti, kas attiecas uz žirotroniem. Esmu citēts 1300 reizes. Esmu strādājis kopā ar 25 dažādu tautību pārstāvjiem. 1968. gadā aizbraucu no Latvijas, pēc 37 gadiem caur *Euroatom* konkursu atgriezos (uz 6 vietām bija 18 dalībnieki), saņēmu stipendiju uz 2 gadiem ar tiesībām pagarināt uz trešo gadu.

LZA īstenais loceklis Juris Tīlks

Par daudzfunkcionālā Nacionālā ciklotrona centra tapšanas gaitu

Nacionālais ciklotrona centrs (NCC) Salaspilī, bijušā kodolreaktora teritorijā, ir paredzēts kā rūpnieciski zinātnisks komplekss radioaktīvo izotopu ražošanai un dažāda veida starojumu izmantošanai zinātniskajos pētījumos. Tā pamatā būs lielas jaudas augstenerģētiskais protonu un deitronu ciklotrons (ģenerēs līdz 30 MeV protonu vai 15 MeV deitronu kūli ar kūļa strāvu līdz 350 mA) ar iespēju šo starojumu transformēt dažādas enerģijas neitronu un gamma starojumā. NCC rūpnieciskā daļā ir paredzēta radiofarmpreparātu ražošana gan pozitronu emisijas tomogrāfijai (PET), gan vienfotonu emisijas tomogrāfijai (SPET) medicīniskajai diagnostikai, kā arī radioaktīvos izotopus terapijai un rūpnieciskajai izmantošanai. Paredzēts arī izmantot tiešu protonu un neitronu starojumu terapijā, piem., neitronu — bora satveršanas terapijā. Zinātnisko pētījumu blokā paredzēts veikt Latvijas un ārzemju zinātnieku pētījumus materiālu izturības, materiālu modifikācijas jomās, radiācijas ķīmijā, radiobioloģijā, kodolfizikā u.c., kā arī veikt regulāras materiālu sastāva un struktūras analīzes (t.s. arī ar neitronu aktivācijas analīzi) vides aizsardzībai un rūpniecībai.

NCC orientējošās izmaksas — 17,2 milj. eiro (ap 12 milj. Ls), projektēšanas, celtniecības un montāžas laiks — 4 gadi. Daļu finansējuma dos IAEA, pārējais — Latvijas valsts investīcijas. Darbi pie NCC veidošanas sākti 2003. gadā, 2004. gada beigās ir noslēgta vienošanās ar IAEA par šāda centra izveidošanu Latvijā, kā arī finansiālo un metodisko palīdzību. 2005.gada laikā ir nokārtots NCC celtniecības ietekmes uz vidi novērtējums, uzsākta skiču projektu izgatavošana, tiks pabeigts projekts “Tehniski ekonomiskais pamatojums” (TEP), LU izveidota mācību programma speciālistu (kodolfiziķu un radioķīmiķu) sagatavošanai maģistru līmenī.

Pašreiz aktuāla ir zinātnisko pētījumu bloka projektēšana speciāli Latvijas zinātnes vajadzībām. Ir izstrādāti varianti par iespējām protonu un deitronu starojuma transformēšanai neitronu un gamma starojumā, tie prasa zinātnieku un inženieru tālāku darbu gatavo konstrukciju izveidošanai, tāpat nepieciešams izstrādāt standartizētus starojuma kūļu aprīkojumus galveno pētniecības virzienu nodrošināšanai. Šeit nepieciešams LZA un LZP atbalsts gan šādu zinātnieku un inženieru grupu izveidošanai, gan šo darbu finansēšanai, jo NCC finansējumā paredzēta tikai standarta rūpnieciskās daļas izveidošana. Latvijai ir potenciālas iespējas veikt šādas izstrādes, nepieciešams tikai papildu finansējums projektēšanas un izgatavošanas darbu apmaksai. Diemžēl valsts budžetā 2006. gadam nav paredzētas investīcijas NCC projektēšanai un būvniecības uzsākšanai (nepieciešams ap 2 milj. Ls), kas novirza NCC darbības uzsākšanu par vienu gadu — uz 2009. gada sākumu.

18. oktobrī

LZA korespondētājloceklis Juris Dehtjars

Medicīnas fizikas pētījumi un apmācība

Medicīnas fizika veido zināšanu bāzi diagnostikas un ārstēšanas tehnoloģijām, kuras izmanto jaunākos sasniegumus fizikā. Tā kā cilvēka veselībai ir visaugstākā vērtība, fizikas rezultātu izmantošanu medicīnā augstu vērtē sabiedrība, piemēram, Nobela prēmiju piešķir V. K. Rentgenam (fizikā, 1901. gadā par X staru atklāšanu un pielietošanu), P.C. Lautenburam un S.P. Mansfieldam (fizioloģijā un medicīnā, 2003. gadā par kodolu magnētiskas rezonanses iespēju atklāšanu medicīnas attēlošanas nolūkiem).

Mūsdienās medicīnas fizika intensīvi attīstās šādos virzienos: radiācijas terapija, molekulārā attēlošana (*molecular imaging*), koherentu un optisko šķiedru optika, medikamentu piegādes sistēmas (*drug delivery systems*), nanodaļiņas, nanostrukturētie materiāli. Liela uzmanība ir pievērsta nanosistēmām, veidojot mākslīgas struktūras, kas ir līdzīgas bioloģiskām: vīrusa veida daļiņas, kaula tipa materiāli un citas.

Referātā tiek aplūkoti pēdējo gadu rezultāti, kuri raksturo kaula elektroniskās īpašības un uzvedību. Uz iegūto zināšanu bāzes autora koordinācijā realizējas Eiropas *6th Frame* projekts (2004.–2007.), kurā iesaistīti fiziķi, materiālzinātnes speciālisti, mikrobiologi un uzņēmēji. Pirmoreiz iegūti rezultāti pierādīja, ka jaunizveidoto hidroksiapatīta nanostrukturētu materiālu ar elektriski uzlādētu virsmu var izmantot bioimplantantiem ar uzlabotu antitoksisko efektu, bioreaktorus ūdens attīrīšanai no smagiem joniem, rauga šūnu imobilizācijai un citur.

INTAS Eiropas projekta ietvaros notiek nanokārtnu pētījumi segnetoelektrisko dēvēju izveidei.

Zinātniskās aktivitātes ir tieši saistītas ar mācībām. Pirmo reizi Baltijā 2003. gadā uzsāka apmācība bakalaura un maģistra programmās “Medicīnas inženierija un fizika”, kurās var iegūt medicīnas fizikas bakalaura un maģistra grādu un medicīnas fizikālo tehnoloģiju inženiera kvalifikāciju. Doktoranti mācas un veiksmīgi aizstāv doktora disertācijas. Šo programmu sagatavošanai palīdzēja Eiropas TEMPUS projekta (1998.–2001.) rezultāti. Starptautiskās atomenerģijas aģentūras projekta (2003.–2006.) ietvaros ir izveidota vienīgā Baltijā rentgendiagnostikas mācību laboratorija. Notiek mediķu un inženieru pēcdiploma apmācība medicīnas radiācijas aizsardzības jomā.

LZA korespondētājloceklis *Arnīs Treimanis*

Koksnes biomasas ķīmiskās pārstrādes pamatvirzieni Latvijā un pasaulē

Koksnes mehāniskajā apstrādē izmanto lielāko dimensiju un kvalitatīvākos kokus, piemēram, zāģbaļķus. Tievkoksni (“papīrmalku”) un koksnes mehāniskās apstrādes blakusproduktus (šķeldas) pārstrādā ar ķīmijas un biotehnoloģijas metodēm. Visplašāk pārstāvēti trīs pārstrādes virzieni:

- Delignifikācija ar mērķi iegūt celulozi vai citas papīrmasas, pēc tam papīru un kartonu, iepakojumu u.c.
- Hidrolīze, kuras rezultātā iegūst furfuroļu un/vai koksnes „cukurus”, tālāk bioetanolu.
- Pirolīze (termolīze), ar kuras palīdzību ražo kokogles un ar oglekli bagātinātus materiālus.

Pasaulē lielā daļā tievkoksnes daļa tiek pārstrādāta celulozē un pēc tam papīrā, kā arī citos celulozes produktos (mākslīgās šķiedras, raķešu degviela), bet Latvijā tirgus ekonomikas apstākļos šī produktu ieguves ķēdīte ieguva reālu izpausmi tikai papīra un kartona pārstrādē, ražojot augstas pievienotās vērtības produktus (iekāojumu) no ievesta papīra. Hidrolīzes rūpniecība Latvijā nav pastāvējusi, bet nelielas jaudas kokogļu ražotņu ir vairāki desmiti. Taču zinātniskās pētniecības un tehnoloģiju attīstības ziņā Latvijas koksnes ķīmijā aktīvi darbojas visās minētajās jomās.

Pētītas koksnes komponentu, it sevišķi polisaharīdu — celulozes un hemiceluložu — pārvērtības *delignifikācijas* procesā un iegūto produktu, arī starpproduktu, galvenokārt šķiedru, ķīmisko sastāvu, mikro- un virsmolekulāro struktūru, īpašības.

90. gados pilnveidotas un sekmīgi izmantotas tādas oriģinālas koksnes un papīrmasas šķiedru pētniecības metodes kā šķiedru virsmas slāņu atdalīšana un analīze,

mikroporu tilpuma noteikšana ar polimēru eksklūzijas palīdzību, celulozes kristāliskuma pakāpes noteikšana. Pēdējā laikā attīstīta šķidrums hromatogrāfijas (SEC) metode kombinācijā ar daudzviļņu UV/Vis spektroskopija, kas koksnes ķīmijā tik plaši tiek izmantota pirmo reizi. Jaunākajos pētījumos noskaidrots, ka papīrmasu balināšanas efektivitāti ar ķīmijas vai biotehnoloģijas metožu palīdzību visvairāk ietekmē šķiedru virsmas slāņu ķīmiskais sastāvs un rezistence attiecībā uz reaģentu vai fermentu darbību. Savukārt citā pētījumā noskaidroti koku augšanas apstākļu (meža tipa) ietekme uz koksnes un no tās iegūto papīrmasas šķiedru fizikālajām īpašībām un ķīmisko sastāvu. Sadarbojoties ar mežzinātniekiem, konstatēts, ka, izmantojot selekcijas metodes, iespējams mainīt lapu koku augšanas dinamiku un koksnes īpašības plašā diapazonā.

Lietišķo pētījumu jomā jāatzīmē pret viltojumu aizsargāto papīru tehnoloģijas izstrāde un piedalīšanās potenciālās celulozes rūpnīcas projekta kompānijas vides jautājumu un tehnoloģijas darba grupās ar valsts institūcijas mandātu (LR Zemkopības ministrija). Piedalos arī pētījumos Eiropas zinātniskajā telpā. Šobrīd mans un *Dr. P. Kalio* (Tampere TU, Somija) jauna projekta pieteikums par papīrmasas šķiedru mikrostruktūru un mikrosistēmu tehnoloģiju izmantošanu koksnes zinātnē jau ir guvis atbalstu COST Tehniskās komitejas sektora sēdē Lisabonā 2005. gada martā.

Aktīvi piedalos arī jauno speciālistu un studentu apmācības programmās. 2004. gadā esmu pārvēlēts kā LLU Meža fakultātes Kokapstrādes katedras profesors. Pašlaik vadu divu doktorantu promocijas darbus, taču zinātniskajā grupā praktizējas arī studenti un vidusskolēni.

Zinātnisko publikāciju skaits > 300 rakstu un referātu, kā arī populārzinātniski raksti.

LZA PREZIDIJA DARBĪBA

Prezidijs strādā saskaņā ar LZA Statūtiem (p.5.3.2). Prezidijs uz sēdēm sanāk regulāri, reizi nedēļā. 2005. gadā notikušas 40 prezidija sēdes. Bieži prezidija sēdēs piedalās akadēmijas viesi, Rīgā iebraukušie LZA ārzemju locekļi un citi speciāli uzaicinātie.

Prezidija uzmanības lokā 2005. gadā bija galvenokārt šādi jautājumi:

- Zinātnes stāvoklis un zinātnes politika Latvijā
- LZA un Latvijas zinātnes budžets 2005. un 2006. gadam
- Svarīgākie notikumi Latvijas un Latvijas zinātnes dzīvē
- Zinātniskās darbības likuma izstrāde un ievērošana
- LZA Senāta sēžu un pilnsapulču gatavošana un to rezultāti
- LZA organizētu pasākumu (konferenču, sēžu u.tml.) rosināšana un to norises izvērtēšana
- LZA un Latvijas zinātnes starptautiskās sadarbības izvērtēšana un veicināšana
- Sadarbība ar Igaunijas, Lietuvas, Ziemeļvalstu u.c. zinātņu akadēmijām
- Zinātnes un sabiedrības attiecības. Sabiedrisko attiecību veidošana. Zinātnes atspoguļojums plašsaziņas līdzekļos
- Sadarbība ar Rīgas Latviešu biedrību, citām organizācijām
- Žurnāla "Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis" izdošana
- Sadarbība ar Latvijas Akadēmisko bibliotēku
- Sadarbība ar Izglītības un zinātnes ministriju, Latvijas Zinātnes padomi un citām zinātņi organizējošām institūcijām
- Atbalsts emeritētajiem zinātniekiem
- Sadarbība ar atbalstītājiem (organizācijām, mecenātiem) un atbalstītāju līdzekļu piesaistīšana pētījumiem, balvām un stipendijām zinātniekiem un studentiem
- LZA balvu piešķiršana

Uzskaitītais jautājumu klāsts ir tradicionāls prezidija darbībai. 2005. gadā galvenā uzmanība tika veltīta jautājumiem, kas bija saistīti ar Latvijas zinātnes finansējumu kopumā, Zinātniskās darbības likumprojekta virzību Saeimā, ar zinātnisko institūtu statusu un attiecīgiem grozījumiem likumdošanā. Notika tikšanās un domu apmaiņa 10. februārī ar LR Ministru prezidentu Aigaru Kalviti. LZA prezidents J. Ekmanis, viceprezidenti A. Siliņš un J. Jansons aktīvi iesaistījās zinātnes likumdošanas un finansējuma jautājumu apspriešanā LR Saeimā.

Visi prezidija locekļi aktīvi iekļāvušies Latvijas Zinātnes padomes darbā, ir tās valdes locekļi vai eksperti, kas pastāvīgi piedalās valdes sēdēs. LZA prezidents J. Ekmanis ir Latvijas Zinātnes padomes priekšsēdētājs un Augstākās izglītības padomes priekšsēdētājas vietnieks. Viceprezidents J. Jansons ir Latvijas Zinātnes padomes priekšsēdētāja vietnieks. LZA ģenerālsēkretārs R. Valters vada Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisijas darbu un Valsts emeritēto zinātnieku padomi. Tas viss kopumā nodrošina LZA aktīvu ietekmi uz Latvijas zinātni.

LZA VALDES DARBĪBA

LZA valde strādāja saskaņā ar LZA statūtiem un LZA Senāta apstiprināto nolikumu. Valdes pārraudzībā bija LZA darba organizācija, LZA pilnsapulču, Senāta un Prezidija lēmumu izpilde, kā arī operatīvā darba plānošana.

Valde apsprieda LZA budžeta izpildi 2004. gadā un 2005. gada budžeta projektu, LZA sēžu tematiku un procedūru, LZA balvu piešķiršanas grafiku un finansējumu, apstiprināja sēžu un citu LZA pasākumu pusgada plānus, koordinēja nodaļu kopīgi organizētos pasākumus. Diskutēta LZA sadarbība ar LR Saeimas Izglītības un zinātnes komisiju, Aizsardzības ministriju, Izglītības un zinātnes ministriju, Zemkopības ministriju, Latvijas Zinātnes padomi, Augstākās izglītības padomi, universitātēm, ārzemju partnerorganizācijām, TV un citiem Latvijas plašsaziņas līdzekļiem.

Valde regulāri noklausījās LZA lietu pārvaldnieka Vitālija Kozlovska ziņojumus par LZA valdījumā esošo objektu apsaimniekošanu un apsprieda svarīgākās problēmas. Svarīgākie Lietu pārvaldes organizētie remonta darbi augstceltnē: nodotas ekspluatācijā dienesta atpūtas telpas, kuras tiek izmantotas, lai izvietotu ārzemju zinātniekus, kas apmeklē akadēmiju starptautisko līgumu ietvaros; veikta pārbūve 17. stāva balkonā un izveidots pilsētas panorāmas apskates laukums 65 metru augstumā; veikti augstceltnes fasādes remonta darbi 14.–17. stāvu līmenī, veikts iekštelpu kosmētiskais remonts 148 m² platībā, to skaitā izremontēta un labiekārtota telpa jaunajai Lauksaimniecības un meža zinātņu nodaļai.

Apspriests LZA augstceltnes remontu un celtniecības darba plāns, līgumi par LZA garāžu (Dzērbenes ielā 27^ā) iznomāšanu un augstceltnes 17. stāva balkona iznomāšanu, kā arī izmaiņas Zinātnes nama nomas līgumā. Apspriesta klientu piesaiste augstceltnes torņa daļā izvietoto antenu un citu radiotelekomunikāciju tehnisko līdzekļu ekspluatācijai.

Valdes sēdes notiek reizi divās nedēļās, tajās piedalās LZA prezidents un lietu pārvaldnieks. Operatīvos jautājumus kārtō valdes priekšsēdētājs — LZA ģenerālsēkretārs.

LZA BUDŽETA IZPILDE 2005. GADĀ

Nr. p.k.	Izdevumu veids	Summa, Ls
1.	Štata darbinieku atalgojums	73 143
2.	Senāta un valdes loc., ekspertu komisijas, ārštata darbinieku atalgojums	7532
3.	Sociālais nodoklis	16 971
4.	Starptautiskā sadarbība un komandējumi	14 400
5.	Pakalpojumu apmaksa	14 406
	to skaitā:	
	telefona abonēšana, sakari, e-tīkls	3942
	pasts, kopēšana	950
	transports, izbraukuma sēdes, tehniskie pakalpojumi, komunālie pakalpojumi	9514
6.	Kancelejas preces, materiāli, rezerves daļas, saimniecības inventārs	5823
7.	LZA gadagrāmata, tipogrāfijas izdevumi	4522
8.	Reprezentācijas izdevumi	600
9.	Laikrakstu un žurnālu abonēšana	601
	Kopā	137 998

LZA FONDA DARBĪBA

Pārskata periodā Latvijas Zinātņu akadēmijas Fonds turpināja studentu un jauno zinātnieku atbalstu, piešķirot un izmaksājot stipendijas ziedotāju norādītajās zinātņu nozarēs.

Piešķirtas:

- 1) K. Poča stipendijas fizikā Ls 60.- mēnesī uz 10 mēnešiem diviem Latvijas Universitātes un Daugavpils Universitātes studentiem;
- 2) J. Labsvīra stipendijas Latvijas valsts vēsturē Ls 70.- mēnesī uz 10 mēnešiem diviem Latvijas Universitātes studentiem;
- 3) D. A. Lēbera vienreizējas stipendijas tiesību zinātnēs un politoloģijā Ls 80.- divpadsmit dažādu Latvijas augstskolu studentiem.

Finansiāli atbalstīta D.A. Lēbera Jauno pētnieku IV konferences materiālu krājuma "Aktuālas politikas un tiesību zinātnes problēmas" izdošana (Ls 654,-).

No Fonda līdzekļiem Ls 750,- izmaksāti F. Candra piemiņas akmens izgatavotajam tēlniekam I. Rankam.

No Fonda līdzekļiem daļēji (Ls 100,-) segti LZA kor. loc. V. Karlivāna apbedīšanas izdevumi.

Ziedojumu pamatlīdzekļi depozitnoguldījumu veidā tiek uzglabāti Latvijas bankās.

AR LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJU SAISTĪTU ORGANIZĀCIJU DARBĪBA 2005. GADĀ (ĪSI PĀRSKATI)

Par LZA Terminoloģijas komisijas darbu

Ar 2005. gada 1. janvāri LZA TK ir iesaistījusies divgadējā starptautiskajā septiņu ES dalībvalstu — Vācijas, Dānijas, Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Polijas, Ungārijas — projektā “*EuroTermBank*”, kur LZA ir viena no pieciem jauno ES dalībvalstu partneriem daudzvalodu terminu datubāzes veidošanā.

Kārtējā darbā LZA TK sēdēs izskatīti un vienotai lietošanai oficiālajā saziņā apstiprināti Juridiskās terminoloģijas apakškomisijā pieņemtie ES normatīvo aktu tulkojumos aktuālie termini, Spēkratu terminoloģijas apakškomisijas izstrādātie automobiļu nosaukumi, SIA “Latvijas standarts” iesniegtie Eiropas Standartizācijas komitejas (*CEN*) un Eiropas Elektrotehnikas standartizācijas komitejas (*CENELEC*) definētie standartizētājdarbības pamattermini, augu ģinšu un sugu latviskie nosaukumi u. c. Pēc Latvijas Kinoloģijas federācijas lūguma LZA TK izskatīti, sistēmiski sakārtoti un apstiprināti Starptautiskajā Kinoloģijas federācijā atzīto suņu šķirņu nosaukumi (kopskaitā ap 400).

2005. gada 24.–25. novembrī Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācijas (LIKTA) rīkotās konferences ietvaros notika seminārs “Terminoloģija 21. gadsimtā — Latvijas terminoloģijas portāls *termnet.lv* un ES portāls *EuroTermBank*”, kurā par terminoloģijas aktualitātēm runāja viens no Eiropā atzītākajām autoritātēm terminoloģijas jomā profesors Klauss Dirks Šmics, LZA prezidents akadēmiķis Juris Ekmanis, LZA TK priekšsēdētāja Valentīna Skujiņa u. c. Ar LIKTA iniciatīvu un LZA, LIKTA, *Tildes*, *Latvijas Mobilā telefona* un Valsts valodas komisijas atbalstu internetā ir publicēta Latvijas terminoloģijas datubāze, kurā apkopots vairāk par 145 000 LZA TK oficiāli apstiprināto terminu, kas pieejami visplašākajam interesentu lokam.

Par terminoloģijas darbu Latvijā V. Skujiņa referēja Eiropas Parlamenta deputāta R. Pika, LR Ārlietu ministrijas un ES Tiesību asociācijas rīkotajā konferencē “ES tiesību terminoloģija: problēmas un risinājumi” 2005. gada 3. novembrī.

Sniegts pāri par 600 konsultāciju terminoloģijas jautājumos. Uzturēta sadarbība ar nozaru terminoloģijas izstrādātājiem apakškomisijās.

LZA TK lēmumi, kā arī daļa aktuālāko konsultāciju apkopotas izglītojoši informatīvā izdevuma “Terminoloģijas Jaunami” 11. un 12. numurā (pēdējā no tiem publicēts visu šajā izdevumā aplūkoto terminu rādītājs latviešu un angļu valodā).

Atsaucoties uz valdībā aktualizēto vajadzību sakārtot terminoloģiskās darbības jomu valstī, LZA TK ir izstrādāts un pieņemšanai LZA TK sēdē sagatavots “Terminu izstrādes, pieņemšanas, apstiprināšanas, publiskošanas un grozīšanas procesa apraksts”, kurā precizēta terminu izstrādes un pieņemšanas procedūra LZA TK struktūrā.

Līdzdarbībai LZA TK struktūrā pieteikušās un apstiprinātas divas jaunas LZA TK apakškomisijas: Vides terminoloģijas apakškomisija *Dr.habil.chem.* Magnusa Vircava vadībā un Teoloģijas terminoloģijas apakškomisija *Mg.philol.* Elmīras Cacures vadībā.

LZA Terminoloģijas komisijas priekšsēdētāja Valentīna Skujiņa

Valsts Zinātniskās kvalifikācijas komisijas darbība

Valsts Zinātniskās kvalifikācijas komisija 2005. gadā izskatīja un akceptēja 107 promocijas darbus. 2004. gadā komisija izskatīja 89 promocijas darbus, noraidīja divus. 2005. gadā akceptēto promocijas darbu skaits salīdzinājumā ar 2004. gadu ir pieaudzis par 20,2 %. Kopš Latvijā izstrādāto promocijas darbu skaita straujā krituma 2000. gadā (tikai 24 darbi) 2005. gadā šo darbu skaits pirmoreiz ir pārsniedzis 100 (!).

2005. gadā izskatītie promocijas darbi pa specialitātēm iedalās šādi (iekavās 2004. gadā izskatīto darbu skaits): bioloģija — 8 (5), būvzinātne — 1 (1), datorzinātne un informācijas tehnoloģijas — 4 (5), ekonomika un vadībzinātne — 13 (13), elektrotehnika un telekomunikācijas — 0 (1), enerģētika un elektrotehnika — 8 (7), farmakoloģija — 1 (0), filozofija — 3 (0), fizika un astronomija — 5 (4), ģeogrāfija — 2 (1), hidroinženierzinātne — 1 (0), juridiskā zinātne — 1 (1), ķīmija un ķīmijas inženierzinātnes — 4 (7), laukopība — 4 (1), lauksaimniecības inženierzinātne — 2 (0), literatūrzinātne — 5 (1), lopkopība — 0 (3), materiālzinātne — 2 (1), medicīna — 15 (13), matemātika — 1 (1), mākslas zinātne — 2 (3), mehānika un mašīnzinātne — 3 (3), pārtikas zinātne — 1 (2), pedagoģija — 9 (7), psiholoģija — 1 (1), socioloģija,

politikas un komunikācijas zinātne — 6 (3), transports un satiksme — 1 (2), valodniecība — 2 (1), veterinārmedicīna — 2 (1), vēsture — 0 (1).

Akceptētie darbi pa augstskolām iedalās sekojoši: LU — 51 (38), RTU — 21 (20), RSU — 15 (13), LLU — 13 (12), DU — 5 (3), LMA — 1 (2), LKA — 1 (0), Apvienotā Mākslas augstskolu padome — 0 (1).

Valsts Zinātniskās kvalifikācijas komisijas priekšsēdētājs Raimonds Valters

Valsts emeritēto zinātnieku padomes darbība

2005. gadā Valsts emeritēto zinātnieku padome akad. Mārtiņa Beķera vadībā, pamatojoties uz LR MK 1995.gada 7.novembra noteikumu Nr.328 “Nolikums par valsts emeritētā zinātnieka nosaukuma piešķiršanu” un 1997. gada 11. februāra grozījumiem, izskatot 74 iesniegumus, piešķīrusi valsts emeritētā zinātnieka nosaukumu un mūža grantu (Ls 100,-/mēn.) 50 Latvijas dažādu nozaru ievērojamiem zinātniekiem, to skaitā 5 LZA locekļiem — akad. Valdim Bērziņam, kor.loc. Andrim Ferdatam, akad. Arnim Kalniņam, akad. Oļģertam Krastiņam, LZA goda doktoram Aldonim Vēriņam.

Kopš 1996. gada, kad tika iedibināts valsts emeritētā zinātnieka statuss, piešķirtais finansējums (Ls) bijis sekojošs: 1996. g. — 17 820, 1997. g. — 59 226, 1998. g. — 91 720, 1999. g. — 105 848, 2000. g. — 111 077, 2001. g. — 121 077, 2002. g. — 133 000, 2003. g. — 153 000, 2004. g. — 153 000, 2005. g. — 263 000, 2006. g. — 314 000.

Mūža granti, atbilstoši piešķirtajam finansējumam, pavisam piešķirti 311 zinātniekiem, to skaitā 1996. g. — 40, 1997. g. — 46, 1998. g. — 50, 1999. g. — 9, 2000. g. — 20, 2001. g. — 23, 2002. g. — 13, 2003. g. — 40, 2004. g. — 20, 2005. g. — 50. Granti piešķirti 43 LZA īstenajiem locekļiem.

Patlaban mūža grantu saņem 234 zinātnieki.

2005. gada rudenī darbu uzsācis jauns Valsts emeritēto zinātnieku padomes sastāvs.

Valsts emeritēto zinātnieku padomes priekšsēdētājs Raimonds Valters

LZA Fizikālās enerģētikas institūta darbība

Latvijas Zinātņu akadēmijas Fizikālās enerģētikas institūts, ko dibinājusi Latvijas Zinātņu akadēmija 1946. gadā, savas darbības laikā ir veicis ievērojamu akadēmisko un lietišķo darbu, attīstot enerģētikas, ar to saistītās pielietojamās informātikas un materiālzinātnes attīstību. Institūts aktīvi sadarbojas ar Izglītības un zinātnes, Ekonomikas, Vides, Zemkopības ministrijām, Latvijas Universitāti, Rīgas Tehnisko universitāti, Latvijas Lauksaimniecības universitāti, Daugavpils Universitāti, Ventspils Augstskolu, vadošām Latvijas enerģētikas kompānijām, kā Latvenergo, Latvijas Gāze, Rīgas Siltums u.c.

Uz institūta bāzes darbojās Latvijas Tehnoloģiskais centrs.

Institūtam ir stabila starptautiska sadarbība un tikai pēdējo piecu gadu laikā realizēti 22 starptautiski projekti, t.sk. seši projekti 2005. gadā. Institūtā 2005. gadā tika izstrādāti arī 15 LZP finansētie projekti, 3 sadarbības projekti un Valsts pētījumu programma "Materiālzinātne". Būtiski tiek atjaunota institūta eksperimentālā bāze, sekmīgi realizējot ES struktūrfondu projektu. Publicēti 122 zinātniski darbi. Institūta darbinieki aktīvi iesaistījās enerģētikas stratēģisko un normatīvo dokumentu izstrādē.

Institūts 2006. gada 24. janvārī reģistrēts LR IZM Zinātnisko institūciju reģistrā (reģ. apl. Nr. 551044).

Institūta direktors Juris Ekmanis

LZA Ekonomikas institūta darbība

Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts ir privāta zinātniskā institūcija, kas veic pētījumus ekonomikā. Institūts ir izveidots uz 1946. gadā dibinātā Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūta bāzes un turpina tā darbību. Institūta īpašnieki ir Latvijas Zinātņu akadēmija, augstskolas "Turība" un "Praktiskās psiholoģijas institūts", biedrības "Latvijas Telekomunikāciju asociācija" un "Latvijas Intelīģences apvienība", zemnieku saimniecība "Lejaslāči" un vairākas privātpersonas.

Galvenie institūta pētījumu virzieni ir: makroekonomika un valsts ekonomiskā politika, politiskā ekonomija, tautsaimniecības struktūra, uzņēmējdarbība, demogrāfija, sabiedriskās finanses, darba attiecības, atsevišķu nozaru struktūrpolitika.

Institūts veic pētījumus sešos valsts finansētos akadēmiskos projektos un divos sadarbības projektos, kā arī tirgus orientēto pētījumu programmas pētījumus, valsts institūciju pasūtītus pētījumus, Latvijas uzņēmumu pasūtītus pētījumus un pētījumus Eiropas Savienības struktūrfondu ietvaros.

Sadarbībā ar ārvalstu institūcijām un zinātniskajām iestādēm, institūts veic pētījumus Eiropas Savienības ietvarprogrammās un piedalās starptautiskos zinātnisko institūciju tīklos. Institūts ir Eiropas Komisijas dibinātas institūcijas “Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds” Nacionālais centrs un piedalās šīs institūcijas organizētajos projektos. Vairāki institūta darbinieki ir nacionālā un Eiropas Savienības līmenī atzīti eksperti.

2005. gadā institūts veicis 22 pētījumus ekonomikas jomā. Institūtā strādā 26 darbinieki, no tiem 10 zinātņu doktori un trīs doktoranti.

Institūta direktore Raita Karnīte

Baltijas stratēģisko pētījumu centra darbība

Latvijas Zinātņu akadēmijas Baltijas stratēģisko pētījumu centrs (LZA BSPC) dibināts 1993. gada 21. septembrī ar LZA Senāta lēmumu kā bezpeļņas sabiedrība ar ierobežotu atbildību. Kopš 1994. gada 22. novembra Centrs kļuvis par nodibinājumu, bet 2006. gada 3. februārī reģistrēts LR IZM Zinātnisko institūciju reģistrā (reģ. apl. Nr. 564051). Tā direktors kopš dibināšanas (tagad — valdes priekšsēdētājs) ir *Dr.habil.sc.pol., Dr.iur.* Tālav Jundzis.

LZA BSPC atbilstoši saviem statūtiem veic zinātniski pētniecisko darbu, pētot nacionālās, reģionālās un starptautiskās drošības politikas problēmas, demokrātisko procesu veicināšanas jautājumus, kā arī gatavo priekšlikumus drošības politikas īstenošanai un informē sabiedrību par šīm aktuālajām tēmām, rīkojot konferences, seminārus un publicējot pētījumu rezultātus.

Savas darbības laikā LZA BSPC ir sarīkojis vairāk nekā 50 dažādas zinātniski praktiskās konferences un seminārus, publicējis vairāk nekā 200 zinātnisku rakstu, vairākas monogrāfijas. Centrs sadarbojas ar 150 dažādām zinātniska rakstura starptautiskajām organizācijām un pētnieciskajām institūcijām, to skaitā ar NATO Zinātnes komiteju, NATO Aizsardzības koledžu (Romā), Londonas universitātes Kinga koledžu, Alberta Einšteina universitāti (ASV), Míkola Romera (*Mykolas Romeris*) universitāti Lietuvā.

BSPC darbībā iesaistīti astoņi zinātnieki, no kuriem septiņiem ir zinātņu doktora grāds attiecīgajā nozarē.

Jaunākās publikācijas:

“Latvia in Europe: Visions of the Future”. Rīga, 2004. 352 lpp.; “Aktuālas politikas un tiesību zinātnes problēmas. D.A. Lēbera Jauno pētnieku IV konference,

2004. gada 27. aprīlis". Rīga, 2004. 76 lpp.; "First Year in the European union: Current Legal Issues. Proceedings of the international conference 29–30 April 2005". Rīga, 2005. 464 lpp.; "Nevardarbīgā pretošanās: Latvijas pieredze. Rakstu, dokumentu un atmiņu krājums, veltīts barikāžu atceres 15. gadadienai". Rīga, 2006. 255 lpp.

LZA Baltijas stratēģisko pētījumu centra direktors Tālavis Jundzis

LZA Sertifikācijas centra darbība

Latvijas Zinātņu akadēmijas Sertifikācijas centrs ir valsts paziņota Eiropas Komisijai (notificēta) sertifikācijas institūcija būvmateriālu atbilstības novērtēšanas jomā, kas nozīmē to, ka Centra izsniegtie būvmateriālu drošību apliecināšie dokumenti tiek atzīti visās ES dalībvalstīs un uz šo apliecinājumu pamata ražotājiem ir tiesības marķēt produkciju ar ES pieņemto drošības marķējumu "CE" ("pase" uz Eiropas tirgu).

Centrs ir akreditēts Latvijas (LATAK) un Apvienotās Karalistes (UKAS) akreditācijas institūcijās. Pateicoties UKAS akreditācijai, Centrs ieguva tiesības ES pakalpojumu tirgū jau pirms Latvija tika uzņemta ES pilntiesīga biedra statusā. Aizvadītajā gadā Centrs ir sekmīgi izturējis gadskārtējās uzraudzības akreditācijas. Centra pakalpojumus izmanto daudzas Eiropas valstis, to skaitā ārpus ES ietvariem (Krievija, Ukraina, Baltkrievija).

2005. gadā ir izsniegti:

- 64 produktu atbilstības sertifikāti,
- 52 atbilstības sertifikāti drošības prasībām;
- 31 ražotnes produkcijas kontroles sertifikāti (BPD).

Bez sertifikācijas pakalpojumiem Centrs sniedz konsultācijas un apmācību Eiropas standartu apgūšanā, piedalās Latvijas nacionālo standartu izstrādāšanas darbā (3 standartu tehniskajās komitejās).

LZA Sertifikācijas centra valdes priekšsēdētājs Imants Matīss

ZINĀTŅU NODAĻAS

FIZIKAS UN TEHNISKO ZINĀTŅU NODAĻA

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1524

Tel.: 7223633. Fakss: 7228784, 7821153

E pasts: fizteh@lza.lv

Nodaļas padome

Nodaļas priekšsēdētājs Juris JANSONS

Nodaļas priekšsēdētāja vietnieki Vitauts TAMUŽS

Andris KRŪMIŅŠ

Zinātniskā sekretāre Sofja NEGREJEVA

Padomes locekļi

Ivars BIĻINSKIS

Andris BUIĶIS

Jānis GRUNDSPENĶIS

Jānis KRISTAPSONS

Andris KRĒSLIŅŠ

Andris OZOLS

Uldis RAITUMS

Rolands RIKARDS

Pēteris ŠIPKOVŠ

Nodaļa apvieno 84 LZA locekļus, t.sk. 30 īstenos, 2 goda, 20 ārzemju locekļus un 32 korespondētājlocekļus.

Ar nodaļas darbu saistīti 11 LZA goda doktori.

Specialitāte	Locekļu skaits			
	īstenie	korespon- dētājloc.	ārzemju	goda
Fizika	16	7	12	–
Mehānika	8	6	3	–
Informātika	4	7	3	2
Matemātika	2	5	1	–
Astronomija	–	3	1	–
Enerģētika	–	4	–	–

Nodaļas locekļu sadalījums pa specialitātēm

astronomija

Māris Ābele, kor. loc.
Edgars Bervalds, kor. loc.
Juris Žaģars, kor. loc.
Dainis Draviņš, ārz. loc.

enerģētika

Andris Krēsliņš, kor. loc.
Leonīds Ribickis, kor. loc.
Antans Sauļus Sauhats, kor. loc.
Pēteris Šipkovs, kor. loc.

fizika

Mārcis Auziņš, īst. loc.
Jānis Guntis Bērziņš, īst. loc.
Elmārs Blūms, īst. loc.
Andrejs Cēbers, īst. loc.
Juris Ekmanis, īst. loc.
Agris Gailītis, īst. loc.
Andris Krūmiņš, īst. loc.
Ivars Lācis, īst. loc.
Oļģerts Lielausis, īst. loc.
Jānis Lielpēters, īst. loc.
Andrejs Siliņš, īst. loc.
Linards Skuja, īst. loc.
Andris Šternbergs, īst. loc.
Kurts Švarcs, īst. loc.
Ivars Tāle, īst. loc.
Juris Zaķis, īst. loc.
Imants Bērsons, kor. loc.
Jurijs Dehtjars, kor. loc.
Ruvins Ferbers, kor. loc.
Jevgeņijs Joļins, kor. loc.
Māris Knite, kor. loc.
Aleksejs Kuzmins, kor. loc.
Andris Ozols, kor. loc.
Hermanis Branovers, ārz. loc.
Oļģerts Dumbrājs, ārz. loc.
Tills fon Egidijs, ārz. loc.
Roberts Evarestovs, ārz. loc.
Pauls Janmeijs, ārz. loc.

Igors Kirko, ārz. loc.
Ivars Melngailis, ārz. loc.
Jānis Melngailis, ārz. loc.
Zenons Rokus Rudziks, ārz. loc.
Žaks Simons, ārz. loc.
Juris Pēteris Svenne, ārz. loc.
Juris Upatnieks, ārz. loc.

informātika

Jānis Bārdziņš, īst. loc.
Ivars Biļinskis, īst. loc.
Eduards Jakubaitis, īst. loc.
Jānis Grundspeņķis, īst. loc.
Andris Ambainis, kor. loc.
Igors Kabaškins, kor. loc.
Audris Kalniņš, kor. loc.
Jurijs Merkurjevs, kor. loc.
Vladimirs Pirogovs, kor. loc.
Pēteris Videnieks, kor. loc.
Jāzeps Ločmelis, goda loc.
Jānis Osis, goda loc.
Žils Brasārs, ārz. loc.
Juris Hartmanis, ārz. loc.
Andris Padegs, ārz. loc.

informātika (zinātniecība)

Jānis Kristapsons, kor. loc.

matemātika

Andris Buiķis, īst. loc.
Rūsiņš Mārtiņš Freivalds, īst. loc.
Agnis Andžāns, kor. loc.
Uldis Raitums, kor. loc.
Andrejs Reinfelds, kor. loc.
Aleksandrs Šostaks, kor. loc.
Aivars Zemītis, kor. loc.
Raimonds Čiegis, ārz. loc.

mehānika

Juris Jansons, īst. loc.
Ivars Knēts, īst. loc.
Egons Lavendelis, īst. loc.

Imants Matīss, īst. loc.	Roberts Maksimovs, kor. loc.
Rolands Rikards, īst. loc.	Jānis Rudzītis, kor. loc.
Kārlis Rocēns, īst. loc.	Narimants Salenieks, kor. loc.
Vitauts Tamužs, īst. loc.	Jānis Vība, kor. loc.
Gundaris Teters, īst. loc.	Jānis Dundurs, ārz. loc.
Andris Čate, kor. loc.	Jiri Engelbrehts, ārz. loc.
Vladimirs Kasjanovs, kor. loc.	Renē Moro, ārz. loc.

Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļas darbība

2005. gadā notika sešas nodaļas sēdes un nodaļa sagatavoja divas LZA sēdes kopā ar LR Patentu valdi un divas LZA sēdes kopā ar ĶBMZN.

Nodaļas sēdēs tika izskatītās šādas galvenās problēmas:

9. februārī nodaļas locekļi noklausījās akad. Jura Jansona pārskatu par nodaļas darbību 2004. gadā un apsprieda priekšlikumus darbam 2005. gadā. Zinātnisko ziņojumu "Atomu dinamika lāzera starojuma laukā pastāvīgā magnētiskā un elektriskā lauka klātbūtnē" nolasīja akad. Mārcis Auziņš.

23. marta sēdē nodaļas locekļi noklausījās un apsprieda LZA akad. Linarda Skujas zinātnisko ziņojumu "Optiskajiem gaismas vadiem, ultravioletajai un lieljaudas lāzeru optikai lietoto stiklu pētījumi" un akad. Elmāra Blūma zinātnisko ziņojumu "Jaunas pārnese parādības ferrošķidrumos: magnētiskais *Soret* efekts un termoosmoze". Referātos un diskusijā bija dots pārskats par LU Cietvielu fizikas institūta kvarca kristālu rezonatoru pētījumiem un par Fizikas institūta pētījumiem magnētisko koloidu pārnese porainās vidēs.

21. aprīlī sēdē "Fizikas attīstība RTU" ziņojumus sniedza: kor.loc. Māris Knite "Fiziķu integrācija materiālzinātnē RTU. Sensoru materiālu izstrāde un fizikālās īpašības"; kor.loc. Andris Ozols "Optiskie pētījumi RTU"; RTU prof., *Dr.habil.phys.* Arturs Medvids "Mikro- un nano-struktūras veidošanās uz pusvadītāja virsmas ar jaudīga lāzera starojumu"; kor.loc. Jurijs Dehtjars "Medicīnas fizika RTU: zinātne un apmācība". Sēdes dalībnieki nolēma: atzīt fizikas pasniedzēju un pētnieku darbu RTU par efektīvu, perspektīvu un atbalstāmu; atzīmēt labu sadarbību ar citiem zinātniskiem institūtiem Latvijā un ārzemēs, kā arī nepieciešamību piesaistīt finansējumu no ES struktūrfondiem RTU fizikas laboratorijas atjaunošanai un modernizācijai.

28. septembrī sēdes dalībnieki noklausījās un apsprieda LZA akad. Imanta Matīsa informatīvo materiālu "Vai uz zinātniskām laboratorijām ir attiecināmi noteikumi un standarti par metroloģiju?". Referātā bija dota plaša informācija par Eiropas Savienības direktīvām un standartiem, par tagadējo stāvokli sertifikācijas jomā Latvijā un

problēmām, kuras vajag atrisināt, lai iesaistītu zinātnisko institūtu tehnisko un intelektuālo potenciālu valstiski nozīmīgu problēmu risināšanā. Sēdē ar ārz.loc. Oļģerta Dumbrāja zinātnisko ziņojumu: "Kodolsintēzes pētījumi (starptautiskā pieredze)" sākās nodaļas locekļu iepazīstināšana ar jauniem LZA īsteno locekļu kandidātiem. Šim mērķim bija veltītas divas sēdes 12. oktobrī un 26. oktobrī. Nodaļas locekļi noklausījās LZA īsteno locekļu kandidātu *Dr.habil.phys.* Jurija Dehtjara, *Dr.habil.sc.ing.* Leonīda Ribicka, *Dr.habil.phys.* Andra Šternberga un LZA korespondētāj-locekļu kandidātu (mehānikā) *Dr.hab.sc.ing.* Vladimira Kasjanova, *Dr.habil.sc.ing.* Leonīda Novicka un *Dr.habil.math.* Agņa Andžāna (matemātikā un informātikā) un *Dr.phys.* Alekseja Kuzmina (fizikā) ziņojumus par viņu zinātniskās darbības nozīmīgākajiem rezultātiem.

LZA Rudens pilnsapulce 24. novembrī par akadēmiķi ievēlēja Andri Šternbergu un par korespondētājlocekļiem Vladimiru Kasjanovu, Agni Andžānu un Alekseju Kuzminu. Par ārzemju locekļiem tika ievēlēti Pauls Janmeijs no ASV (fizikālā ķīmija) un Zenons Rokus Rudziks no Lietuvas (teorētiskā fizika).

Divas LZA sēdes 3.februārī un 6.septembrī kopā ar LR Patentu valdi sagatavoja kor.loc. Jānis Kristapsons. LZA sēdē 3. februārī "Latvijas intelektuālā īpašuma aizsardzības problēmas" viņš uzstājās ar referātu "Latvijas izgudrojumi un to patentēšanas problēmas". LZA sēdē 6. septembrī "Izcilajam ridzniekam Valteram Capam – 100" pirmo reizi svinīgā ceremonijā tika pasniegtas Valtera Capa balvas LZA goda doktoram *Ph.D.* Benjamiņam Joffem (ASV) un *Dr.phys.* Robertam Kalniņam par nozīmīgiem izgudrojumiem detaļu automatizētā manipulēšanā ar elektromagnētisko lauku (sistēma EMAGO). Par Valteru Capu un viņa nemirstīgo izgudrojumu "VEF *Minox*" runāja LZA prezidents Juris Ekmanis un Patentu valdes direktors Zigrīds Aumeisters.

16. martā LZA sēdē tika apspriesti jautājumi par zinātniskās infrastruktūras modernizēšanu, izmantojot ES struktūrfondu līdzekļus. Sēdes dalībnieki noklausījās akad. Andra Krūmiņa ziņojumus par modernas pētnieciskās aparatūras iegādes un izmantošanas problēmām. Sēdes dalībnieki ierosināja LZA uzņemties iniciatīvu datubāzes izveidei, kurā apkopot informāciju par Latvijas zinātnisko institūciju rīcībā esošo unikālo aparatūru, un risināt jautājumu par unikālo iekārtu ekspluatāciju un amortizāciju un ar to saistītajiem izdevumiem, kuri pašlaik nav paredzēti ne LZP, ne arī attiecīgo institūciju budžetā (sk. 155. lpp.). Arī turpmāk jautājumiem par zinātniskās infrastruktūras modernizāciju jābūt LZA redzeslokā.

Ļoti lielu interesi modināja LZA sēde "Nacionālais ciklotrona centrs un tā izmantošanas perspektīvas", kura notika 28. aprīlī. No nodaļas ziņojumus sniedza: Bīstamo atkritumu pārvaldības valsts aģentūras direktors *Dr. chem.* Andris Abramkovs "Nacionālā daudzfunkcionālā ciklotrona centra izveidošanas perspektīvas Salaspils kodolreaktora teritorijā", akad. Jānis Bērziņš "Ciklotrona starojuma izmanto-

šana fizikas un tehnikas pētījumos, kodolfizikas speciālistu sagatavošana” un uzņēmuma “Radons” vadītājs Jāzeps Malnačs “Ciklotrona izmantošana radioaktīvo izotopu ražošanā”. Sēdes dalībnieki pieņēma lēmumu (sk. *Zinātnes Vēstnesis*, 2005, 9. maijs, Nr. 9(301)).

LZA Rudens pilnsapulcē 24. novembrī ar akadēmisko lekciju “Magnētisko šķidrums siltumfizika” uzstājās LZA Lielās balvas laureāts LZA akadēmiķis Elmārs Blūms.

28. oktobrī pirmo reizi notika informātikas kluba sēde, kurā piedalījās Gada balvu laureāti informātikas jomā, firmas “DATI” līdzstrādnieki, LZA locekļi. Sēdes gaitā tika apspriesti dažādi jautājumi, saistīti ar informātikas un datorzinības nozares tālāko attīstību, ņemot vērā, ka informācijas tehnoloģijas ir viens no prioritārajiem zinātnes virzieniem Latvijā. Dalībnieku kopējais viedoklis bija, ka šādas neformālas speciālistu tikšanās jebkurā nozarē var palīdzēt rast jaunas iespējas zinātņu problēmu risināšanā.

Akad. Juris Ekmanis tika ievēlēts par Eiropas Zinātņu un mākslu akadēmijas (*Academia Scientiarum et Artium Europaea*) un akad. Andrejs Cēbers — par *Academia Europaea* īstenajiem locekļiem.

Nodaļas locekļu ievērojamākos sasniegumus sk. 110. lpp.

Par zinātniskajiem sasniegumiem tika piešķirtas balvas: akad. Vitautam Tamužam — LR Ministru kabineta Atzinības raksts par nozīmīgu ieguldījumu materiālu mehānikā; akad. Elmāram Blūmam — LZA Lielā medaļa par magnētisko šķidrums fizikas virziena iedibināšanu un attīstīšanu Latvijā; akad. Andrejam Cēberam — Edgara Siliņa balva par darbu ciklu “Mīkstie magnētiskie materiāli un to funkcionālās iespējas”; akad. Andrim Buiķim — Pīrsa Bola balva matemātikā par monogrāfijas manuskriptu “Konservatīvās viduvēšanas metode. Teorija un lietojumi”. Akad. Jānis Guntis Bērziņš saņēma LZA un a/s *Grindeks* balvu par izciliem pētījumiem kodolfizikas spektroskopijā; kor.loc. Juris Žagars — LZA, A/s “Latvijas Gaisa satiksme” un LIF mērķprogrammas IZK balvu par darbu ciklu “Kosmisko informācijas tehnoloģiju studiju virziena izstrāde un iedibināšana”; kor.loc. Jevgeņijs Joļins — LZA un A/s “RD Alfa” balvu par izciliem darbiem neitronu un rentgenstaru izkliedes izpētē kristālos; kor.loc. Jurijs Merkurjevs — LZA, SIA “Lattelekom” un LIF mērķprogrammas IZK balvu par darbu kopu “Loģistikas sistēmu imitācijas modelēšanas metožu un līdzekļu izstrāde un pielietošana”.

Nodaļas balvu ekspertu komisija veica dažādu balvu konkursiem iesniegto darbu izvērtēšanu. Nodaļas locekļi aktīvi piedalījās Latvijas zinātnes organizatoriskajā darbā, strādājot Latvijas Zinātnes padomē un tās ekspertu komisijās, kā arī dažādās padomēs, komisijās un darba grupās, to skaitā kā starptautiski eksperti.

Nodaļas priekšsēdētājs Juris Jansons

KĪMIJAS, BIOLOĢIJAS UN MEDICĪNAS ZINĀTŅU NODAĻA

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1524

Tel.: 7220725. Fakss: 7821153

E pasts: chem@lza.lv

Nodaļas padome

Nodaļas priekšsēdētājs Raimonds VALTERS

Nodaļas priekšsēdētāja vietnieki Gunārs DUBURS

Vija KLUŠA

Uldis VIESTURS

Zinātniskā sekretāre Baiba ĀDAMSONE

Padomes locekļi

Bruno ANDERSONS

Mārtiņš BEĶERS

Jekaterina ĒRENPREISA

Elmārs GRĒNS

Aleksandrs JEMEĻJANOVS

Mārtiņš KALNIŅŠ

Rihards KONDRATOVIČS

Tālis MILLERS

Jānis STRADIŅŠ

Andris STRAKOVŠ

Jānis VOLKOLĀKOVS

Henriks ZENKEVIČS

Nodaļa apvieno 114 LZA locekļus, t.sk. 40 īstenos, 6 goda, 31 ārzemju locekļus un 37 korespondētājlocekļus.

Ar nodaļas darbu saistīts 31 LZA goda doktors.

Specialitāte	Locekļu skaits			
	īstenie	korespondētājloc.	ārzemju	goda
Ķīmija	15	6	9	–
Medicīna	9	11	10	4
Bioloģija	8	10	6	–
Biotehnoloģija	3	–	1	–
Ekoloģija, videszinātnes un ģeogrāfija	2	4	1	–
Ģeoloģija un ūdenssaimniecība	–	2	2	1
Lauksaimniecības zinātnes	1	3	–	1
Mežzinātnes	–	1	–	–
Zinātnes vēsture	–	–	1	–
Materiālzinātne	2	–	1	–

Nodaļas locekļu sadalījums pa specialitātēm

bioloģija

Jekaterina Ērenpreisa, īst. loc.
 Elmārs Grēns, īst. loc.
 Rihards Kondratovičs, īst. loc.
 Rita Kukaine, īst. loc.
 Indriķis Muižnieks, īst. loc.
 Pauls Pumpēns, īst. loc.
 Īzaks Rašals, īst. loc.
 Jānis Viksne, īst. loc.
 Gunārs Andrušaitis, kor. loc.
 Viktorija Baumanē, kor. loc.
 Tatjana Kozlovska, kor. loc.
 Imants Liepa, kor. loc.
 Viesturs Melecis, kor. loc.
 Aleksandrs Rapoportis, kor. loc.
 Maija Rukliša, kor. loc.
 Nikolajs Sjakste, kor. loc.
 Anatolijs Šaripo, kor. loc.
 Henriks Zenkevičs, kor. loc.
 Māris Hartmanis, ārz. loc.
 Vitauts Kalniņš, ārz. loc.
 Jānis Metuzāls, ārz. loc.
 Uldis Streips, ārz. loc.
 Rihards VILLEMS, ārz. loc.
 Kurts Vitrihs, ārz. loc.

biotehnoloģija

Mārtiņš Beķers, īst. loc.
 Romans Kārkliņš, īst. loc.
 Uldis Viesturs, īst. loc.
 Andrejs Daugulis, ārz. loc.

ekoloģija, videszinātnes

Pēteris Cimdiņš, īst. loc.
 Māris Kļaviņš, īst. loc.
 Aija Melluma, kor. loc.

ģeogrāfija

Guntis Eberhards, kor. loc.
 Ādolfs Krauklis, kor. loc.
 Oļģerts Nikodemus, kor. loc.
 Edmunds Bunkše, ārz. loc.

ģeoloģija un ūdenssaimniecība

Vitālijs Zelčs, kor. loc.
 Ansis Ziverts, kor. loc.
 Igors Danilāns, goda loc.
 Aleksis Dreimanis, ārz. loc.
 Hennings Sērensens, ārz. loc.

ķīmija

Gunārs Čipēns, īst. loc.
 Gunārs Duburs, īst. loc.
 Jānis Freimanis, īst. loc.
 Mārtiņš Kalniņš, īst. loc.
 Ivars Kalviņš, īst. loc.
 Valdis Kampars, īst. loc.
 Edvards Liepiņš, īst. loc.
 Edmunds Lukevics, īst. loc.
 Tālis Millers, īst. loc.
 Uldis Sedmalis, īst. loc.
 Jānis Stradiņš, īst. loc.
 Andris Strakovs, īst. loc.
 Juris Tīliks, īst. loc.
 Raimonds Valters, īst. loc.
 Nikolajs Vederņikovs, īst. loc.
 Māra Jure, kor. loc.
 Ēriks Kupče, kor. loc.
 Pēteris Trapencieris, kor. loc.
 Arnis Treimanis, kor. loc.
 Grigorijs Veinbergs, kor. loc.

Andris Zicmanis, kor. loc.
 Nikodems Bojārs, ārz. loc.
 Pēteris Bolšaitis, ārz. loc.
 Benedikts Juodka, ārz. loc.
 Georgs Pauls Kreišmanis, ārz. loc.
 Arnis Kuksis, ārz. loc.
 Gotfrīds Ottings, ārz. loc.
 Edvīns Vedējs, ārz. loc.
 Mihails Voronkovs, ārz. loc.
 Regīna Žuka, ārz. loc.

lauksaimniecības zinātnes

Aleksandrs Jemeljanovs, īst. loc.
 Edīte Birģele, kor. loc.
 Andrejs Cālītis, kor. loc.
 Aldis Kārklīšs, kor. loc.
 Jānis Latvietis, goda loc.

materiālzinātne

Bruno Andersons, īst. loc.
 Jānis Grabis, īst. loc.
 Elza Reihmane, ārz. loc.

medicīna

Georgs Andrejevs, īst. loc.
 Anatolijs Bļugers, īst. loc.
 Viktors Kalnbērzs, īst. loc.
 Vija Kluša, īst. loc.
 Jānis Priedkalns, īst. loc.
 Rafails Rozentāls, īst. loc.
 Vera Rudzīte, īst. loc.
 Arnis Viksna, īst. loc.
 Jānis Volkolākovs, īst. loc.

Andris Ferdats, kor. loc.
 Jānis Gardovskis, kor. loc.
 Alfrēds Miltiņš, kor. loc.
 Ruta Muceniece, kor. loc.
 Modra Murovska, kor. loc.
 Māra Pilmane, kor. loc.
 Ingrīda Rumba, kor. loc.
 Andrejs Skaģers, kor. loc.
 Uldis Vikmanis, kor. loc.
 Ludmila Viksna, kor. loc.
 Aija Žileviča, kor. loc.
 Ēvalds Ezerietis, goda loc.
 Kristaps Juris Keggi, goda loc.
 Aina Muceniece, goda loc.
 Nikolajs Skuja, goda loc.
 Sergejs Fjodorovs, ārz. loc.
 Meinhards Klasens, ārz. loc.
 Jānis Kļaviņš, ārz. loc.
 Ruta Kundziņa, ārz. loc.
 Andrejs Okše, ārz. loc.
 Aivars Jānis Strēlis, ārz. loc.
 Felikss Ungers, ārz. loc.
 Jarls Vikbergs, ārz. loc.
 Bertrams Zariņš, ārz. loc.
 Kristaps Zariņš, ārz. loc.

mežzinātnes

Pēteris Zālītis, kor. loc.

zinātnes vēsture

Jurijs Solovjovs, ārz. loc.

Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļas darbība

2005. gadā organizēta viena LZA sēde, 3 LZA sēdes kopā ar Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļu, notikušas četras nodaļas sēdes.

3. februārī LZA sēdē apsprieda Latvijas intelektuālā īpašuma aizsardzības problēmas (sk. 151. lpp.). Sēdē noklausījās arī akad. I. Kalviņa un akad. U. Viestura ziņojumus.

16. martā notika FTZN un ĶBMZN organizētā LZA sēde “Zinātnes infrastruktūra — jaunieguvumi no ES struktūrfondi — jaunās iespējas” (sk. 155. lpp.), kurā ziņojumu sniedza arī nodaļas akadēmiķis Jānis Grabis.

28. aprīlī ĶBMZN un FTZN organizētā LZA sēdē “Nacionālais ciklotrona centrs un tā izmantošanas perspektīvas” (sk. 157. lpp.) par ciklotrona starojuma izmantošanu ķīmijas un bioloģijas pētījumos, kā arī par radioķīmijas speciālistu sagatavošanu ziņoja akad. Juris Tiliks.

14. septembrī LZA sēdē LZA ārzemju loceklim Edvīnam Vedējam (ASV, Mičigana) pasniedza LZA Lielo medaļu par jaunu organiskās ķīmijas metožu izstrādi un nopelniem Latvijas organiskās ķīmijas speciālistu sagatavošanā. Laureāts nolasīja akadēmisko lekciju “Izglītība un pētniecība organiskajā ķīmijā: mana pieredze ASV augstskolās”. *Laudatio* par laureātu “Četri profesora Edvīna Vedēja stabilitātes vaļi” runāja kor. loc. Pēteris Trapencieris.

Nodaļas sēdēs apsprieda šādus jautājumus:

4. februārī nodaļas pilnsapulcē tās dalībnieki noklausījās akad. Raimonda Valtera ziņojumu par nodaļas darbu 2004. gadā, kā arī pārskatu par nodaļas locekļu zinātniskajām aktivitātēm. R. Valters iepazīstināja klātesošos ar jau ieviestajiem nodaļas pasākumiem pirmajā pusgadā, kā arī ar nodaļas locekļu iesniegtajiem priekšlikumiem. Sēdes dalībnieki noklausījās 2005. gada LZA Gustava Vanaga balvas laureāta Latvijas Organiskās sintēzes institūta (LOSI) laboratorijas vadītāja akad. Edvarda Liepiņa referātu “Kodolu magnētiskās rezonanses metode Latvijā”.

4. martā nodaļas sēdē kor. loc. LOSI vadošais pētnieks Grigorijs Veinbergs nolasīja referātu “β- Laktāmu atvasinājumu — proteāžu inhibitoru sintēze un bioloģiskie pētījumi”. Pēc akad. J. Stradiņa un akad. E. Liepiņa ieteikuma nodaļas locekļi nobalsoja par LZA goda doktora grāda *Dr.chem.h.c.* piešķiršanu Latvijas Organiskās sintēzes institūta vadošajam pētniekam *Dr.chem.* Ivaram Turovskim.

14. oktobrī nodaļas sēdē pārskatus par savu zinātnisko darbību sniedza LZA īsteno locekļu kandidāti *Dr.habil.med.* Aris Lācis “Bērnu kardioloģijas specialitātes izveidošana: ārstnieciski zinātniskās un pedagoģiskās aktivitātes”, kor.loc. Arnis Treimanis “Koksnes biomasas ķīmiskās pārstrādes pamatvirzieni Latvijā un pasaulē” un kor.loc. Jānis Viksne “Nomedīto ūdensputnu monitorings”, kā arī korespondētāj-

locekļu kandidāti ķīmijā: *Dr.habil.chem.* Jānis Grāvītis “Lignīna strukturālā organizācija: fundamentālie un pielietojamie aspekti”, *Dr.chem.* Māra Jure “Slāpekli saturošo heterociklu sintēzes un īpašību pētījumi”, *Dr.chem.* Aivars Krauze “Bioloģiski aktīvu N,S-saturošu heterociklu dizains, pielietojot viena reaktora daudzkomponentu metodi un ievērojot zaļās ķīmijas principus” un *Dr.habil.sc.ing.* Gundars Mežinskis “Stiklveidīgo un keramisko materiālu ķīmija un to sintēzes metodes”.

28. oktobra nodaļas sēdē pārskatus par savu zinātnisko darbību sniedza LZA korespondētājlocekļu kandidāti bioloģijā, ģeogrāfijā un medicīnā: *Dr.habil.biol.* Nikolajs Sjakste “Hromatīna domēnu DNS-olbaltumvielu kompleksu asociācijas un šķiršanas funkcionāla nozīme”, *Dr.geogr.* Oļģerts Nikodemus “Ainavu struktūra Latvijā: tās vērtējums, mainība, ietekmējošie faktori un attīstības perspektīva”, *Dr.habil.med.* Igors Aksiks “Vaskulārās un funkcionālās neiroķirurģijas problēmas un to risinājumi” un *Dr.habil.med.* Ingrīda Rumba “Bērnu hronisko slimību epidemioloģija, imūnģenētika, riska faktori un prognoze”. Sēdes dalībnieki noklausījās arī informāciju par LZA ārzemju locekļu kandidātiem Gotfrīdu Ottingu un Rihardu Villemu un nolēma izteikt atbalstu abiem kandidātiem.

Rudens pilnsapulce 24. novembrī par akadēmiķi no nodaļas ievēlēja J. Viksni, par korespondētājlocekļiem — M. Juri, O. Nikodemu, I. Rumbu un N. Sjaksti, par ārzemju locekļiem — G. Ottingu un R. Villemu.

Izdotas 12 grāmatas, kuru autori vai līdzautori ir nodaļas locekļi (sk. 121. lpp.).

Vislielākais zinātnisko rakstu (25) un starptautisko konferenču tēžu skaits (16) ir akadēmiķim Edmundam Lukevicam, vislielākais patentu skaits (25) — akadēmiķim Ivaram Kalviņam.

Par zinātniskajiem sasniegumiem dažādas balvas saņēmuši (sk. 85. lpp.): kor.loc. Jānis Gardovskis, akad. Ivars Kalviņš, akad. Edvards Liepiņš, kor.loc. Viesturs Melecis, kor.loc. Ruta Muceniece, akad. Andris Strakovs, ārz.loc. Edvīns Vedējs, akad. Jānis Viksne.

Akad. Gunārs Čipēns un akad. Jānis Stradiņš apbalvoti ar Latvijas Farmakoloģijas biedrības O. Šmīdeberga medaļu; a/s “Grindeks” D.H. Grindeļa medaļu saņēmusi kor.loc. Tatjana Kozlovska — par ieguldījumu gēnu tehnoloģiju izstrādē Latvijā un pasaulē un kor.loc. Pēteris Trapencieris — par ieguldījumu netradicionālo aminoskābju sintēzē un sadarbību ar a/s *Grindeks*; kor.loc. Nikolajs Sjakste saņēmis Latvijas Organiskās sintēzes institūta S. Hillera medaļu par ieguldījumu institūta attīstībā.

LZA ārzemju loceklis Edvīns Vedējs un LZA goda doktors medicīnā Andris Saltups apbalvoti ar Triju Zvaigžņu ordeni, LZA goda locekle Aina Muceniece — ar Atzinības krustu, akadēmiķis Jānis Stradiņš — ar 1991. gada Barikāžu aizstāvju medaļu.

Nodaļas priekšsēdētājs Raimonds Valters

HUMANITĀRO UN SOCIĀLO ZINĀTŅU NODAĻA

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1524
Tel.: 7225889. Fakss: 7821153. E pasts: humana@lza.lv

Nodaļas padome

Nodaļas priekšsēdētājs Tālavs JUNDZIS

Nodaļas priekšsēdētāja vietnieki Jānis BĒRZIŅŠ, Viktors HAUSMANIS,
Dace MARKUS

Zinātniskā sekretāre Ilga TĀLBERGA

Padomes locekļi

Andris CAUNE, Saulvedis CIMERMANIS, Lilija DZENE, Pārsla EGLĪTE,
Jānis KRASTIŅŠ, Maija KŪLE, Imants LANCMANIS, Baiba RIVŽA,
Valentīna SKUJIŅA, Jānis STRADIŅŠ, Kalvis TORĢĀNS

Nodaļa apvieno 151 LZA locekli, t.sk. 31 īsteno, 42 goda, 43 ārzemju un 35 korespondētājlocekļus. Ar nodaļas darbu saistīts 31 LZA goda doktors.

Specialitāte	Locekļu skaits			
	īsteno	korespon- dētājloc.	ārzemju	goda
Literātūrzinātne	5	2	8	–
Literatūra	–	–	1	12
Ekonomika	5	8	3	2
Filozofija	3	4	1	–
Tiesību zinātnes	2	1	1	–
Valodniecība	3	7	10	1
Vēsture	5	4	7	2
Antropoloģija	–	–	–	1
Arheoloģija	3	2	–	–
Arhitektūra	1	–	2	2
Bibliogrāfija	–	–	1	–
Demogrāfija	–	2	–	–
Etnogrāfija	1	–	–	–
Mākslas zinātnes	1	1	–	1
Māksla	–	–	1	18
Pedagoģija	–	1	–	–
Politoloģija	1	1	4	–
Psiholoģija	–	–	1	–
Psiholoģija, folkloristika	1	–	–	–
Socioloģija	–	2	1	–
Teoloģija	–	–	–	1
Kultūras vēsture	–	–	1	–
Mākslas vēsture	–	–	–	1
Zinātnes vēsture	–	–	1	–
Žurnālistika	–	–	–	1

Nodaļas locekļu sadalījums pa specialitātēm

antropoloģija

Raisa Denisova, goda loc.

arheoloģija

Andris Caune, īst. loc.

Ēvalds Mugurēvičs, īst. loc.

Ieva Ose, īst. loc.

Ilze Biruta Loze, kor. loc.

Andrejs Vasks, kor. loc.

arhitektūra

Jānis Krastiņš, īst. loc.

Vaidelotis Apsītis, goda loc.

Gunārs Asaris, goda loc.

Gunārs Birkerts, ārz. loc.

Sigurds Grava, ārz. loc.

bibliogrāfija

Jānis Krēsliņš, ārz. loc.

demogrāfija

Pārsla Eglīte, kor. loc.

Juris Krūmiņš, kor. loc.

ekonomika

Arnis Kalniņš, īst. loc.

Oļģerts Krastiņš, īst. loc.

Baiba Rivža, īst. loc.

Edvins Vanags, īst. loc.

Pēteris Zvidriņš, īst. loc.

Konstantīns Didenko, kor. loc.

Jānis Janovs, kor. loc.

Raita Karnīte, kor. loc.

Imants Kirtovskis, kor. loc.

Uldis Osis, kor. loc.

Remigijš Počs, kor. loc.

Kazimirs Špoģis, kor. loc.

Inna Šteinbuka, kor. loc.

Pēteris Guļāns, goda loc.

Valdis Jākobsons, goda loc.

Nikolajs Balabkins, ārz. loc.

Gundars Ķeniņš (Kings), ārz. loc.

Juris Viksniņš, ārz. loc.

etnogrāfija

Saulvedis Cimermanis, īst. loc.

filozofija

Maija Kūle, īst. loc.

Valentīns Šteinbergs, īst. loc.

Andris Rubenis, kor. loc.

Igors Šuvajevs, kor. loc.

Ivans Vedins, kor. loc.

Vilnis Zariņš, kor. loc.

Arvīds Ziedonis, ārz. loc.

kultūras vēsture

Vjačeslavs Ivanovs, ārz. loc.

literatūra

Ludmila Azarova-Vāciete, goda loc.

Alberts Bels, goda loc.

Uldis Bērziņš, goda loc.

Roalds Dobrovenskis, goda loc.

Juris Kronbergs, goda loc.

Jānis Peters, goda loc.

Valdis Rūmnieks, goda loc.

Knuts Skujenieks, goda loc.

Zigmunds Skujiņš, goda loc.

Māra Zālite, goda loc.

Imants Ziedonis, goda loc.

Anna Žīgure, goda loc.

Andrejs Vozņesenskis, ārz. loc.

literatūrzinātne

Viktors Hausmanis, īst. loc.

Viktors Ivbulis, īst. loc.

Benedikts Kalnačs, īst. loc.
 Janīna Kursīte-Pakule, īst. loc.
 Vera Vāvere, īst. loc.
 Ausma Cimdiņa, kor. loc.
 Fjodors Fjodorovs, kor. loc.
 Rolfs Ekmanis, ārz. loc.
 Benjamiņš Jēgers, ārz. loc.
 Lalita Muižniece, ārz. loc.
 Valters Nollendorfs, ārz. loc.
 Radegasts Paroleks, ārz. loc.
 Juris Silenieks, ārz. loc.
 Frīdrihs Šolcs, ārz. loc.
 Jana Tesaržova, ārz. loc.

māksla

Biruta Baumannē, goda loc.
 Auseklis Baušķenieks, goda loc.
 Ilmārs Blumbergs, goda loc.
 Jānis Dūmiņš, goda loc.
 Maija Einfelde, goda loc.
 Imants Kalniņš, goda loc.
 Imants Kokars, goda loc.
 Gidons Krēmērs, goda loc.
 Jānis Andris Osis, goda loc.
 Raimonds Pauls, goda loc.
 Indulis Ojārs Ranka, goda loc.
 Māris Sirmāis, goda loc.
 Džemma Skulme, goda loc.
 Jānis Streičs, goda loc.
 Jānis Strupulis, goda loc.
 Pēteris Vasks, goda loc.
 Andris Vārpa, goda loc.
 Kārlis Zariņš, goda loc.
 Ernsts Ņeizvestnijs, ārz. loc.

mākslas vēsture

Imants Lancmanis, goda loc.

mākslas zinātnes

Ojārs Spāritis, īst. loc.
 Silvija Radzobe, kor. loc.
 Lilija Dzene, goda loc.

pedagoģija

Tatjana Koķe, kor. loc.

politoloģija

Tālavš Jundzis, īst. loc.
 Artis Pabriks, kor. loc.
 Andreass Adāls, ārz. loc.
 Juris Dreifelds, ārz. loc.
 Jānis Peniķis, ārz. loc.
 Rasma Šilde-Kārkliņa, ārz. loc.

psiholoģija

Solveiga Miezīte, ārz. loc.

psiholoģija, folkloristika

Vaira Viķe-Freiberga, īst. loc.

socioloģija

Aivars Tabuns, kor. loc.
 Tālis Tisenkopfs, kor. loc.
 Vilfrīds Šlaus, ārz. loc.

teoloģija

Juris Rubenis, goda loc.

tiesību zinātnes

Juris Bojārs, īst. loc.
 Kalvis Torgāns, īst. loc.
 Andris Plotnieks, kor. loc.
 Erki Hollo, ārz. loc.

valodniecība

Aina Blinkena, īst. loc.
 Dace Markus, īst. loc.
 Valentīna Skujiņa, īst. loc.
 Brigita Bušmane, kor. loc.

Ina Druvieta, kor. loc.	Inesis Feldmanis, īst. loc.
Ilga Jansone, kor. loc.	Indulis Ronis, īst. loc.
Benita Laumane, kor. loc.	Ilga Apine, kor. loc.
Daina Nītiņa, kor. loc.	Anatolijs Bīrons, kor. loc.
Jānis Valdmanis, kor. loc.	Aivars Stranga, kor. loc.
Andrejs Veisbergs, kor. loc.	Alberts Varslavāns, kor. loc.
Tenu Karma, goda loc.	Anna Jurkāne, goda loc.
Dzintra Bonda, ārz. loc.	Heinrihs Strods, goda loc.
Maikls Brančs, ārz. loc.	Norberts Angermanis, ārz. loc.
Umberto Pjetro Dini, ārz. loc.	Fridrihs Benninghofens, ārz. loc.
Trevors Fennels, ārz. loc.	Andrievs Ezergailis, ārz. loc.
Baiba Metuzāle-Kangere, ārz. loc.	Gerts fon Pistolkorss, ārz. loc.
Anatolijs Nepokupnijs, ārz. loc.	Andrejs Plakans, ārz. loc.
Aļģirds Sabaļausks, ārz. loc.	Omeljans Pricaks, ārz. loc.
Sepo Suhonens, ārz. loc.	Enns Tarvels, ārz. loc.
Volfgangš Šmids, ārz. loc.	vēsture, filozofija
Zigms Zinkevičs, ārz. loc.	Vilis Samsons, īst. loc.
vēsture	zinātnes vēsture
Jānis Bērziņš, īst. loc.	Anto Leikola, ārz. loc.
Valdis Bērziņš, īst. loc.	žurnālistika
Aleksandrs Drīzulis, īst. loc.	Oskars Gerts, goda loc.

Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas darbība

Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļa aktualizējusi tradicionālo Letonikas tematiku un meklējusi jaunas darba formas. Sekmīgi pabeigts projekts “Letonikas attīstība Latvijas nākotnei”, realizējas Letonikas Valsts programma.

Notikušas trīs nodaļas sēdes:

17. janvārī — “Ko mēs varam sagaidīt no Austrumiem”, referēja akadēmiķis Viktors Ivbulis, *Dr. habil.theol.* Leons Taivāns, *Dr. philol.* Jānis Sikstulis, *Dr.philol.h.c.* Edgars Katajs, LZA goda loc. Uldis Bērziņš. Akadēmiķis Tālavš Jundzis sniedza pārskatu par nodaļas darbu, bija aplūkojama ļoti plaša jaunāko publikāciju izstāde.

2. jūnijā nodaļu ar savu zinātnisko, organizatorisko un pedagoģisko darbu iepazīstināja LZA kor.loc. *Dr. habil.philol.* Ilga Jansone.

3. novembrī par Latvijas ekonomikas attīstības aktualitātēm un Latvijas konkurētspēju Eiropas Savienībā referēja LZA kor.loc. *Dr. habil. oec.* Inna Šteinbuka. Ar savu zinātnisko un pedagoģisko darbu iepazīstināja *Dr. oec.* Konstantīns Didenko, *Dr. habil. oec.* Ludmila Frolova un *Dr. habil.philol.* Andrejs Veisbergs.

Aktivitātes LZA

Latvijas Zinātņu akadēmija, Jēkabpils rajona Padome, Sēlijas asociācija un Latvijas Kultūras fonds 26.–27. maijā sarīkoja Sēlijas IV kongresu, veltītu novada kultūrvēsturei (atb. akadēmiķis Saulvedis Čimermanis). Tā bija 32. Letonikas sēde. Lai aktualizētu Latvijas vēstures apgūšanu, kongresā vērtēja arī skolu novadpētnieku darbus un apbalvoja sekmīgākos 1905. gada notikumu pētniekus.

7. oktobrī notika HSZN organizētā LZA izbraukuma sēde Liepājā —“Liepājas Pedagoģijas akadēmija — vecākā augstskola Kurzemē”. Zinātniskos referātus nolasīja LPA mācībspēki. Parakstīja LZA un LPA sadarbības līgumu.

Paliekošu nozīmi zinātnes un sabiedriskajā dzīvē ieguva Letonikas I kongress. Tas rezumēja paveikto humanitārajās zinātnēs kopš 1995. gada, kad LZA aizsākās Letonikas pētniecība. Augošais publikāciju skaits un regulārās izbraukumu sēdes Latvijas pilsētās aktivizēja plašu sabiedrību un skolu jaunatni. Laika gaitā šī tēma konsolidējusi zinātniekus Latvijā un ārvalstīs, iesaistījusi jaunas zinātnieku paaudzes, atradusi jaunus pētniecības aspektus — piem., kongresā noorganizējās sekcija, kas analizēja tiesību zinātņu vēsturi Latvijā. Zinātnieki izmanto jaunus pirmavotus un apgūst dažādas tehnoloģiskās iespējas savu pētījumu rezultātu prezentācijai. Sīkāk par kongresa norisi sk. Gadagrāmata 138. lpp.

Aktivitātes ārpus LZA. Izstādes. Citi pasākumi

Savu darbību pilnveidot HSZN var, tikai pateicoties sadarbības partneriem — pārējām LZA nodaļām, kolēģiem Latvijas augstskolās, LRAA un RLB.

Akadēmiķa V. Hausmaņa rosināts, attīstās RLB Teātra komisijas darbs: 30. janvārī bija Aspazijas lugas “Sidraba šķidrums” simtgades pasākums, cikla “Tikšanās ar aktieri” ietvaros dzeju runāja Marina Janaus (26.04.), Līga Liepiņa (4.10.), atvēra Noras Vētras-Muižnieces grāmatu “Leģenda par Rīgu” (27.09.), notika Lūcijas Baumanes piemiņas vakars (18.10.).

5.–15. aprīlī LZA sarīkoja jaunāko tehnoloģiju un Letonikas sasniegumu (jaunāko publikāciju) izstādi “Latvijas zinātne pielietojumos”.

25. aprīlī akvarelistes Ausmas Krūmiņas darbu izstāde “Vertikāle”.

18. maijā LZA izstāžu telpā atklāja “Latvijas Avīzes” mākslinieku grupas izstādi: Baiba Sprance (gleznas), Gatis Šļūka un Ēriks Ošs (karikatūras). Tikšanās laikā ar

“Latvijas Avīzes” vadītājiem un veidotājiem apsprieda zinātnes aktualitāšu atspoguļojumu “Latvijas Avīzē” un tās izdevumos.

27. jūnijā atklāta Kārļa Dobrāja darbu izstāde, t.sk. arī pieminēja “Zelta ābele” meti, kuri tika iesniegti K. Čakstes pieminēja konkursam.

10. septembrī atklāta fotogrāfa Ērika Gaciha piemiņas izstāde “Latvijas daba”.

8. novembrī atklāta LMA rektora LZA goda locekļa Jāņa Andra Oša izstāde “Studiju laiks”.

22. septembrī Latvijas Dabas muzejā atklāta izstāde “Akmens laikmets Lubāna klānos” (LZA kor.loc. I. B. Loze). Piedalījās: LU Latvijas vēstures institūts, Latvijas Nacionālais vēstures muzejs, Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, LU Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte un lauksaimniecības muzejs “Kalēji”.

Latvijas Akadēmiskā bibliotēka 16.–30. novembrī Igaunijas Nacionālajā bibliotēkā sarīkoja izstādi, veltītu Johanam Kristofam Brocem; 5.–19. decembrī Romā, *Accademia Nazionale de Lincei* sarīkoja izstādi “Dzintara ceļš”, eksponējot grāmatas no Rokrakstu un reto grāmatu nodaļas fondiem (piedalījās T. Jundzis, V. Kocere).

16. decembrī LZA notika tradicionālais sarīkojums “Sagaidīsim Ziemassvētkus ar baltām domām”. Piedalījās: LZA goda loceklis *Dr.theol.* Juris Rubenis, skatuves mākslinieks Rūdolfs Plēpis un komponists Valdis Zilveris.

Par zinātnieku līdzdalību konferencēs, diskusijās u.c. zinātni popularizējošos pasākumos sk. 110. lpp.

Par zinātnes sociālās nozīmības pieaugumu liecina zinātnieku darba augstais vērtējums. Lielu sabiedrības un profesionāļu atzinību guvuši arī daudzi LZA goda locekļi. Par to sīkāk sk. 85. lpp.

Pateicoties akadēmijas un Latvijas augstskolu kolēģiem par atbalstu 2005. gadā, LZA Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļa apzinās turpmākā darba problēmas un perspektīvas.

Svarīgākās no tām:

Letonikas Valsts programmas realizācija, jaunas pirmavotu bāzes izmantošana, jaunu tehnoloģiju pielietošana, iesākto pētījumu pabeigšana.

Letonikas kongresu tradīcijas turpinājums, iesaistot vairāk pētnieku no ārzemēm, kuri nodarbojas ar letonikas un baltistikas problēmām.

Letonikas tematikas turpinājums LZA izbraukuma sēdēs, aktivizējot Latvijas novadu inteliģenci un skolu jaunatni.

Letonikas valsts pētījumu programmā iesaistīto pētnieku konsolidācija.

Nodaļas priekšsēdētājs Tālav Jundzis

LAUKSAIMNIECĪBAS UN MEŽA ZINĀTŅU NODAĻA

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1524

Tel.: 7220725. Fakss: 7821153

E-pasts: lmzn@lza.lv

Latvijas Zinātņu akadēmijas Lauksaimniecības un meža zinātņu nodaļa izveidota saskaņā ar LZA Statūtu 5.7. punktu un apstiprināta LZA pilnsapulcē 2004. gada 25. novembrī.

Nodaļas vadība ievēlēta nodaļas sēdē 2005. gada 11. februārī.

Nodaļas padome

Nodaļas priekšsēdētāja Baiba RIVŽA

Nodaļas priekšsēdētājas vietnieks Arnis TREIMANIS

Zinātniskās sekretāres p.i. Ieva SLOKA

Padomes locekļi

Aleksandrs JEMEĻJANOVŠ

Uldis VIESTURS

Nodaļa šobrīd apvieno 17 LZA locekļus, t.sk. 8 īstenos, 1 goda locekli un 8 korespondētājlocekļus.

Ar nodaļas darbību saistīti 3 goda doktori.

Nodaļas locekļu sadalījums pa specialitātēm

Bioloģija un biotehnoloģija

Mārtiņš Beķers, īst.loc.

Īzaks Rašals, īst.loc.

Uldis Viesturs, īst.loc.

Ekonomika

Arnīs Kalniņš, īst.loc.

Baiba Rivža, īst.loc.

Kazimirs Špoģis, kor.loc.

Lauksaimniecība un pārstrādes tehnoloģijas

Aleksandrs Jemeljanovs, īst.loc.

Edīte Birģele, kor.loc.

Aldis Kārklīņš, kor.loc.

Jānis Latvietis, goda loc.

Mežzinātne un koksnes tehnoloģijas

Bruno Andersons, īst.loc.

Nikolajs Vederņikovs, īst.loc.

Imants Liepa, kor.loc.

Arnīs Treimanis, kor.loc.

Pēteris Zālītis, kor.loc.

Aivars Žūriņš, kor.loc.

Ūdenssaimniecība

Ansis Zīverts, kor.loc.

Lauksaimniecības un meža zinātņu nodaļas darbība

2005.gadā pamazām veidojās un nostiprinājās nodaļa kā jauna struktūrvienība. Galvenā problēma — apzināties savu vietu un lomu Latvijas Zinātņu akadēmijā (LZA) un precizēt sadarbības aspektus ar Zemkopības ministriju (ZM), Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmiju (LLMZA) un citām organizācijām un institūcijām. Aktuāla tēma gada garumā bija lauksaimniecības un mežsaimniecības prioritāro virzienu izstrādāšana nākamajam plānošanas periodam, kas tika uzsākta ar esošās situācijas analīzi, organizējot kopā ar LLMZA starptautisku konferenci maijā “Agrārās zinātnes attīstības problēmas ES vienotā telpā”. Konferences darbā piedalījās zinātnieki no Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Zviedrijas, Islandes un Dānijas. Konferences darba rezultāti tika apspriesti jūnijā Lauksaimniecības un meža zinātņu nodaļas (LMZN) padomes un LLMZA prezidija kopīgajā sēdē pie ZM valsts sekretāres L. Straujumas, klātesot ZM speciālistiem. Jūlijā nodaļa kopā ar LLMZA organizēja semināru par Latvijas lauksaimniecības zinātnes orientāciju uz Eiropas Savienības jauno lauksaimniecības politiku, tajā plaši bija pārstāvētas vietējās pētniecības institūcijas un piedalījās *EURAGRI (The European Agricultural Research Initiative)* ģenerālsekretārs, Vāgeningenas universitātes profesors Fons Verijs no Holandes. Septembrī nodaļas locekļi aktīvi līdzdarbojās Latvijas Nacionālā kontaktpunkta organizētajā seminārā “Gatavojoties ES 7. ietvarprogrammai”, kur par biotehnoloģijām, lauksaimniecības un pārtikas zinātnes galvenajiem pētījumu virzieniem un iespējām 7. ietvarprogrammā referēja Eiropas Komisijas Biotehnoloģiju, lauksaimniecības un pārtikas pētniecības ģenerāldirektorāta direktors *Dr. K. Patermans*. Minēto aktivitāšu rezultātā tapa prioritārie lauksaimniecības un mežsaimniecības zinātnes pētījumu virzieni un rudenī tika izdots rakstu krājums, kas apkopoja maija konferences ziņojumus, aktuālus pētījumus un prioritāros lauksaimniecības un mežsaimniecības zinātnes attīstības virzienus 7. ietvarprogrammai.

Nodaļas pārstāvji aktīvi sadarbojās ar LLMZA, reizi mēnesī organizējot nodaļas padomes (vai nodaļas) un LLMZA prezidija kopsēdes par aktuāliem jautājumiem, papildus iepriekš minētam izskatot jautājumus “Kopējā lauksaimniecības politika — problēmas un risinājumi Latvijā”, “Augsnes informācijas loma un vieta ilgtspējīgas attīstības kontekstā”. Kopīgi organizētas trīs izbraukuma sēdes:

- Bioloģiskās lauksaimniecības diena — Preiļu rajona Rožkalnu pagastā iepazīšanās ar pagasta atbalstu un zemnieku saimniecības “Salenieki” īpašnieces R. Norkārkles sasniegumiem un sabiedrisko darbību kooperācijas veicināšanā pagastā;
- Solārās enerģijas izmantošanas pieredze Latvijā — Bauskas rajona Īslīces SOS un Iecavas internātskolas pieredze saules kolektoru izmantošanā un vadošo zinātnieku ziņojumi par situāciju Latvijā;

- Produktīvs, kvalitatīvs un veselīgs mežs — Valsts mežzinātnes institūtā “Silava” un Rembates eksperimentālajā poligonā prezentēti zinātniski referāti, kā arī apskatīti dabā eksperimentālo salīdzinājumu rezultāti atsevišķu populāciju selekcionešanā un tiražēšanā mežsaimniecībā.

Jūnijā un jūlijā nodaļas pārstāvji aktīvi piedalījās tradicionālajās LLMZA organizētajās lauku dienās, apmeklējot republikas reģionos izvietotos lauku izmēģinājumus.

Nodaļas sastāvs papildinājies ar jaunievēlētu LZA korespondētājlocekli *Dr.sc.ing.* Aivaru Žūriņu.

Piešķirta Paula Lejiņa balva *Dr.agr.* Uldim Osītim par darbu “Dzīvnieku ēdināšana kompleksā skatījumā”.

Nodaļas priekšsēdētāja Baiba Rivža

ĀRZEMJU LOCEKĻU NODAĻA

Nodaļas padome

Nikolajs BALABKINS
Juris DREIFELDS
Jānis KĻAVIŅŠ
Jānis KRĒSLIŅŠ
Jānis MELNGAILIS
Andris PADEGS
Andrejs PLAKANS
Jānis PRIEDKALNS
Edvīns VEDĒJS
Kristaps ZARIŅŠ

Nodaļas padomes darbu vada profesors Jānis PRIEDKALNS

Latvijas Zinātņu akadēmijas Ārzemju locekļu nodaļa izveidota saskaņā ar LZA Statūtu 3.5.2. punktu un apstiprināta LZA pilnsapulcē 1993. gada 26. novembrī.

LZA Ārzemju locekļu nodaļas uzdevumi saskaņā ar 1994. gada 18. oktobra Senāta lēmumu:

1. LZA ārzemju locekļu (galvenokārt ASV un Kanādā dzīvojošo) iesaistīšana LZA darbībā, t.sk. regulāra iepazīstināšana ar LZA informatīvajiem materiāliem.
2. Palīdzība Latvijas jauno zinātnieku apmācību organizēšanā (īpaši pēcdoktora studijas) ārzemju mācību iestādēs.
3. Jauno Latvijas izcelsmes zinātnieku apzināšana ārzemēs, to piesaiste etniskās dzimtenes zinātnes veicināšanai; jaunu LZA ārzemju locekļu kandidātu ieteikšana.
4. Ciešu sakaru un sadarbības veidošana ar Latviešu akadēmisko mācībspēku un zinātnieku apvienību (LAMZA) un Baltijas studiju veicināšanas asociāciju (AABS).
5. Plašāka ārzemju latviešu zinātnieku iesaistīšana Latvijas zinātnisko darbu projektu izvērtēšanā.
6. Ja kādu iemeslu dēļ Latvijas Zinātņu akadēmijas brīva funkcionēšana nākotnē varētu tikt traucēta, uzdot LZA Ārzemju locekļu nodaļai pildīt Latvijas Zinātņu akadēmijas funkcijas un rīkoties kā pilntiesīgai LZA pārstāvei.

Saskaņā ar Latvijas Zinātņu akadēmijas 1998. gada 13. februāra pilnsapulces lēmumu, nodaļas padomes locekļiem, uzturoties Latvijā, ir tiesības piedalīties LZA Senāta darbā ar lēmējtiesībām.

STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Saskaņā ar Hartu un Statūtiem Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) pienākumos ietilpst Latvijas zinātnieku starptautisko kontaktu veidošana, sadarbība ar citām zinātņu akadēmijām, zinātniskām asociācijām, apvienībām, biedrībām un savienībām; starptautisko zinātnisko sakaru uzturēšana un Latvijas zinātnes pārstāvniecība starptautiskās zinātniskās organizācijās.

Latvijas zinātnes pārstāvniecība starptautiskās organizācijās

Valdības uzdevumā LZA 2005. gadā turpināja pārstāvēt Latviju šādās starpvalstu un starptautiskās organizācijās:

- NATO Zinātnes komitejā
- Eiropas Savienības Zinātniskās un tehniskās pētniecības komitejā (*EU Scientific and Technical Research Committee, CREST*).
- Eiropas Komisijas Apvienotā pētījumu centra Ģenerāldirektorāta vadītāju valdē (*Joint Research Centre Board of Governors*).

2005. gadā LZA turpināja pārstāvēt Latvijas zinātni starptautiskās nevalstiskās organizācijās, kuru darbība virzīta uz zinātnes attīstības stratēģiskiem jautājumiem un problēmām, to skaitā

- Starptautiskajā zinātnisko apvienību padomē (*International Council for Science, ICSU*), kas apvieno divu veidu institūcijas: pēc valstiskās piederības (galvenokārt zinātņu akadēmijas) un pēc biedrību piederības starptautiskās zinātniskās biedrības.

2005. gada oktobrī Ķīnas TR (Šanhaja, Žudžova) notika *ICSU* Ģenerālā asambleja, un ar balsošanu saistītajos jautājumos, tostarp *ICSU* amatpersonu vēlēšanās, LZA pilnvarotā persona bija Igaunijas ZA viceprezidents A.-E. Kaasiks.

- Starptautiskajā Humanitāro zinātņu akadēmiju apvienībā (*Union Academique Internationale, UAI*).
- Starptautiskajā fondā zinātnei (*International Foundation for Science, IFS*).

2005. gadā LZA īst.loc. U. Viesturs turpināja pildīt *IFS* zinātniskā konsultanta pienākumus, veicot uzturzinātnē un dabasproduktu nozarē iesniegto pētniecisko grantu izvērtēšanu.

- Eiropas zinātņu akadēmiju federācijā (*European Federation of National Academies of Sciences and Humanities, ALLEA*), kura apvieno 52 Eiropas zinātņu akadēmijas.

Martā *ALLEA* Pastāvīgās komitejas intelektuālo īpašumtiesību jautājumos rīkotajā seminārā "Informācijas sistēmu attīstības nākotne" LZA pārstāvēja Latvijas Akadēmiskā bibliotēka (I. Šmitiņa).

LZA piedalās (kopš 2003. g.) *ALLEA* darba grupā par zinātniskās sadarbības jautājumiem (*WG on "Research Cooperation"*). Darba grupu vada Igaunijas ZA viceprezidents, LZA ār.zin. J. Engelbrehts un LZA tajā pārstāv prezidents J. Ekmanis. 2005. gada decembrī darba grupa pabeidza plašu pētījumu par Eiropas akadēmiju zinātnisko sadarbību.

2005. gadā LZA turpināja veikt dalības maksājumus šīm (4) zinātniskajām organizācijām.

Sakarā ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā LZA pievienojās Eiropas akadēmiju Zinātnes konsultatīvajai padomei (*European Academies Science Advisory Council, EASAC*), un 2005. gadā viceprezidents A. Siliņš janvārī, jūnijā un decembrī piedalījās *EASAC* sēdēs. Padome darbojas kā ES administratīvo organizāciju padomdevēja par zinātnes attīstības jautājumiem. 2005. gada novembrī Gāršingā (Vācija) tika izveidota *EASAC* Enerģijas pētījumu darba grupa, kuras darbā piedalās arī LZA.

2005. gadā LZA turpināja sadarbību ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju (LNK), kas iesākta 1998. gadā pēc sadarbības līguma parakstīšanas starp LZA un UNESCO. LNK Zinātnes programmu padomi, kura apvieno UNESCO zinātnes programmu vadītājus Latvijā, vada viceprezidents A. Siliņš.

LZA līdzdalība daudzpusējā starpakadēmiju sadarbībā

2005. gadā LZA turpināja piedalīties Centrāleiropas un Austrumeiropas zinātņu akadēmiju prezidentu tīmekļa (*CEN*) darbībā. No organizatoriskā viedokļa *CEN* veicina ES paplašināšanās procesu Centrāleiropā (Balkānu valstis) un jauno Austrumeiropas valstu integrēšanos ES. Septembrī *CEN* sanāksmē Briselē, kas bija veltīta ES 7. ietvarprogrammas zinātnē un tehnoloģiskajā attīstībā veidošanas apspriešanai, LZA pārstāvēja viceprezidents A. Siliņš.

2005. gada maijā pēc Francijas ZA ierosinājuma Parīzē notika jauno Eiropas Savienības dalībvalstu zinātņu akadēmiju vadītāju sanāksme, kurā piedalījās prezidents J. Ekmanis un viceprezidents A. Siliņš. Parīzes sanāksmes dalībnieki sastādīja kopīgu dokumentu, kurā atspoguļoti diskusiju gaitā izdarītie secinājumi.

Sekmīgi turpinājās Baltijas valstu zinātņu akadēmiju savstarpējā sadarbība, kā arī sadarbība ar Ziemeļvalstu zinātņu akadēmijām. 2005. gada jūnijā Helsinkos notika 10. Baltijas Intelektuālās sadarbības konference *Baltija: pagātne, tagadne un nākotne*, kurā LZA pārstāvēja prezidents J. Ekmanis, Senāta priekšsēdētājs J. Stradiņš, viceprezidents A. Siliņš un prezidenta padomnieks J. Kristapsons. Konferenci rīkoja Somijas Zinātņu akadēmija, kura nodeva stafeti LZA.

LZA ir Globālā zinātņu akadēmiju tīkla (*The InterAcademy Panel on International Issues, IAP*) dalībniece. Šis neformālais tīkls pilda padomdevēja funkcijas valdībām un starptautiskām organizācijām, kā arī sniedz plašai sabiedrībai zinātniski pamatotus skaidrojumus un vērtējumus par aktuāliem starptautiska mēroga jautājumiem. 2005. gada oktobrī LZA pievienojās *IAP* Ūdeņu programmai, nominējot kā savu pārstāvi LZA ist.loc. M. Kļaviņu. Decembrī *IAP* publicēja *Paziņojumu par bioloģisko drošību*, kuru atbalstīja vairāk nekā 60 zinātņu akadēmijas, to skaitā LZA.

2005. gada 10.–12. novembrī Ungārijas ZA sadarbībā ar *ICSU* un *UNESCO* organizēja 2. Pasaulē zinātnes forumu “Zināšanas, ētika un atbildība” (pirmais notika 2003. gadā Budapeštā). LZA pārstāvēja viceprezidents A.Siliņš.

LZA locekļu piederība citu valstu zinātņu akadēmijām, starptautiskām organizācijām un pagodinājumi

Daudzi LZA locekļi ir dažādu starptautisku zinātnisko organizāciju, tostarp zinātņu akadēmiju, locekļi.

2005. gadā par Eiropas Zinātņu un mākslu akadēmijas (*Academia Scientiarum et Artium Europaea*) īsteno locekli ievēlēja LZA prezidentu J. Ekmani, kurš piepulcējās jau esošajiem (11) šīs akadēmijas locekļiem no Latvijas. Viņu vidū ir LZA locekļi J. Stradiņš, E. Blūms, R. Kondratovičs, M. Kūle, T. Millers, J. Lielpēters, U. Viesturs, J. Volkolākovs, A. Caune, I. Knēts un Rīgas Stradiņa universitātes rektors J. Vētra. Vienlaikus LZA ir parakstījusi zinātniskās sadarbības līgumu ar šo akadēmiju.

2005. gadā par Zviedrijas Karaliskās Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas ārzemju locekli tika ievēlēta LZA ist.loc. B. Rivža.

2005. gadā LZA ist. loc. A. Cēbers ievēlēts par *Academia Europaea* īsteno locekli. Par šīs starptautiskās, nevalstiskās ievērojamu individuālu zinātnieku asociācijas locekļiem iepriekšējos gados ievēlēti LZA īsteno locekļi E. Grēns un V. Tamužs un LZA kor.loc. A. Šostaks. LZA korespondētājlocekļi A. Ambainis un A. Kuzmins savulaik saņēmuši *Academia Europaea* Baltijas balvas jaunajiem zinātniekiem (1996).

2005. gada nogalē par Eiropas Zinātņu akadēmiju federācijas (*ALLEA*) prezidentu ievēlēts LZA ār.loc. un Igaunijas ZA viceprezidents J. Engelbrehts.

2005. gadā LZA ist.loc. I. Kalviņš saņēma Vispasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (WIPO) Zelta medaļu “Labākais izgudrotājs, 2005”.

2006. gadā WIPO Zelta medaļu “Labākais izgudrotājs, 2006” saņēma LZA ist.loc. G. Duburs.

LZA ist. loc. J. Stradiņš ir Saksijas Zinātņu akadēmijas korespondētājloceklis, kā arī Igaunijas, Lietuvas un Gruzijas zinātņu akadēmiju ārzemju loceklis. LZA ist.loc. J.Stradiņš un kor.loc. Ā. Krauklis ir Vācijas Dabaspētnieku akadēmijas ‘*Leopoldina*’ locekļi. LZA ist.loc. E. Grēns ir Krievijas ZA korespondētājloceklis. LZA ist.loc. B. Rivža ir Krievijas Lauksaimniecības zinātņu akadēmijas korespondētājlocekle. LZA kor.loc. A. Treimanis ir Zviedrijas Karaliskās Inženierzinātņu akadēmijas ārzemju loceklis. LZA kor.loc. A. Krūmiņš ir Eiropas Zinātņu akadēmijas (*European Academy of Sciences*) loceklis.

Divpusējā zinātniskā sadarbība

2005. gadā turpinājās akadēmijas sadarbība ar citu valstu zinātņu akadēmijām divpusēju zinātniskās sadarbības līgumu ietvaros, šī sadarbība tika tālāk nostiprināta un attīstīta.

Novembrī tika parakstīts viens jauns divpusējās sadarbības līgums. Lai parakstītu līgumu par zinātnisko sadarbību starp LZA un Melnkalnes ZA, kā arī lai iepazītos ar LZA darbību un zinātnes stāvokli Latvijā, pēc prezidenta J. Ekmaņa ielūguma LZA apmeklēja 1973. gadā dibinātās Melnkalnes Zinātņu akadēmijas (*Montenegrin Academy of Sciences and Arts*) prezidents Momirs Djurovičs un zinātniskais sekretārs Raņislavs Bulatovičs. Zinātņu akadēmiju pārstāvji vienojās, ka ciešāku kontaktu iedibināšanu varētu veicināt ne tikvien pētnieku apmaiņa (21 dienu gadā), bet arī Latvijas un Melnkalnes ZA organizētas zinātniskās konferences un semināri.

Tādējādi uz 2006. gada 1. janvāri LZA ir 29 zinātniskās sadarbības dokumenti ar: Austrijas Zinātņu akadēmiju, Baltkrievijas Nacionālo Zinātņu akadēmiju, Berlīnes-Brandenburgas Zinātņu akadēmiju, Bulgārijas Zinātņu akadēmiju, Britu akadēmiju, Čehijas Zinātņu akadēmiju, Eiropas Zinātņu un mākslu akadēmiju, Francijas Zinātņu akadēmiju, Igaunijas Zinātņu akadēmiju, Itālijas Nacionālo Zinātņu akadēmiju, Izraēlas Zinātnes un tehnikas ministriju, Izraēlas Zinātņu akadēmiju, Kanādas Karalisko biedrību, Krievijas Zinātņu akadēmiju, Lietuvas Zinātņu akadēmiju, Londonas Karalisko biedrību, Melnkalnes Zinātņu akadēmiju, Norvēģijas Zinātņu akadēmiju, Polijas Zinātņu akadēmiju, Saksijas Zinātņu akadēmiju, Slovākijas Zinātņu akadēmiju, Slovēnijas Zinātņu akadēmiju, Somijas Akadēmiju, Somijas Zinātņu akadēmiju, Šveices Zinātņu akadēmiju, Taivānas (Ķīnas Republika) Nacionālo Zinātnes padomi, Ukrainas Nacionālo Zinātņu akadēmiju, Ungārijas Zinātņu akadēmiju un Zviedrijas Karalisko literatūras, vēstures un kultūras mantojuma akadēmiju.

LZA STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

2005. gada 29. augustā LZA Prezidijs apstiprināja Noteikumus par Latvijas zinātnieku īstermiņa vizītēm un ārvalstu zinātnieku uzņemšanu divpusējās zinātniskās sadarbības līgumu ietvaros (tie atceļ 1996. gada 3.decembrī apstiprinātos noteikumus).

Sadarbības līgumu ietvaros 2005. gadā turpinājās zinātnieku apmaiņa (sk. tabulu). Šo vizīšu laikā zinātniekiem ir iespējas izmantot modernas pētīšanas metodes un aparāturu, jaunas tehnoloģijas un informācijas avotus, iepazīties ar arhīvu un bibliotēku materiāliem, kas īpaši nozīmīgi humanitāro un sociālo zinātņu pārstāvjiem.

LZA divpusējo līgumu izpildes dinamika

Gads	Uz Latviju		No Latvijas	
	vizīšu skaits	izmantotās cilvēkdienas	vizīšu skaits	izmantotās cilvēkdienas
1995	19	202	29	279
1996	20	267	43	471
1997	26	196	35	334
1998	36	166	39	457
1999	42	274	59	655
2000	33	260	68	715
2001	49	285	47	629
2002	40	355	65	602
2003	60	417	51	604
2004	64	455	47	408
2005	53	373	76	601

LZA un tās partnerakadēmiju divpusējās zinātniskās sadarbības ietvaros notika arī šādas vizītes:

- 28.janvārī LZA delegācija prezidenta J.Ekmaņa vadībā apmeklēja Igaunijas ZA, lai piedalītos Igaunijas ZA prezidenta R. Villema inaugurācijas ceremonijā.
- Latvijas un Šveices ZA divpusējā līguma ietvaros notiekošās zinātniskās sadarbības veicināšanas un paplašināšanas iespējas ar prezidentu J. Ekmani apsprieda G. Rufa fonda (Šveice) izveidotā sadarbības projekta “*SwissBaltic Net*” koordinatore Dr. F. Breuninga, kura 15. februārī ieradās vizītē LZA.
- 21. aprīlī LZA starptautisko sakaru speciālistes A. Draveniece un I. Skrīvele pēc Britu Padomes Lavijā zinātnes projektu un finanšu direktores I. Muižnieces

ielūguma apmeklēja Britu padomi, lai iepazītos ar tās darbību. Tikšanās laikā tika panākta vienošanās par informācijas apmaiņu, tostarp LZA informēs par Latvijas–Lielbritānijas zinātnieku apmaiņu Britu akadēmijas līguma un Londonas Karaliskās biedrības īstermiņa vizīšu programmas ietvaros.

- 8. jūnijā LZA apmeklēja Taivānas Nacionālās Zinātnes padomes (NZP) delegācija, kuru pavadīja NZP Eiropas biroja direktors *Dr. Chang-Tze Hu*. Taivānas viesi atzinīgi novērtēja 1997. gadā parakstītā LZA–Taivānas NZP līguma nozīmi, kurš veicinājis Latvijas–Lietuvas–Taivānas savstarpējās zinātniskās sadarbības fonda tapšanu un tā turpmāko darbību. Fonda sadarbības komitejā ir LZA FTZN priekšsēdētājs J. Jansons.
- 5. decembrī Itālijas Nacionālajā ZA (*Accademia Nazionale dei Lincei*) Romā tika atklāta Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas (LAB) grāmatu un dokumentu izstāde “Dzintara ceļš”, ko papildināja Romas Nacionālās bibliotēkas eksponāti. Izstāde tika sarīkota LZA un Itālijas Nacionālās ZA sadarbības līguma ietvaros kā atbildes pasākums izstādei “Itālija–Latvija: vēstures, zinātnes un kultūras dialogi”, kas 2003. gada novembrī notika Rīgā. Latvijas ZA izstādes atklāšanā pārstāvēja viceprezidents un HSNZ priekšsēdētājs T. Jundzis, savukārt LAB delegācijā bija direktore V. Kocere un izstādes iekārtotājas A. Taimiņa un M. Krekle, kas Itālijā tika uzņemtas sadarbības līguma ietvaros.

Zinātnisko un vispārēju kontaktu paplašināšana

8. aprīlī LZA FTZN pārstāvji tikās ar Eiropas Komisijas ģenerāldirektorāta *Informācijas sabiedrība un plašsaziņas līdzekļi (Information Society and Media DG)* ekspertiem Frānsu de Bruinu (*Frans de Bruine*), Deividu Brosteru (*David Broster*) un Žaku Babotu (*Jacques Babot*). Viesi tika iepazīstināti ar Latvijas zinātnisko potenciālu informātikas jomā un gatavību piedalīties starptautiskas projekts.

11. maijā prezidents J. Ekmanis un viceprezidents A. Siliņš apmeklēja Eiropas Ciklotrona centru Grenoblē, lai iepazītos ar tā darbību, tiktos ar tā ģenerāldirektoru V. Strilingu un pārrunātu iespējas Latvijas zinātniekiem veikt pētījumus uz šim iekārtām.

13. maijā LZA apmeklēja Šveices Ārlietu ministrijas Attīstības un sadarbības aģentūras pārstāvji Filips Montēls (*P. Monteil*) un Herberts Eizels (*H. Eisel*). Vizītes mērķis: pārrunāt jautājumus par zinātniskajiem pētījumiem un zinātniskajām iestādēm Latvijā, kā arī par Latvijas zinātnes integrēšanos Eiropas pētniecības telpā. Vizīte saistīta ar Šveices valdības lēmumu veicināt jauno ES dalībvalstu ekonomisko un sociālo kohēziju. Šveices ieguldījums zinātnes attīstības veicināšanā izpaudīsies kā pētnieciskie granti un stipendijas, kā zinātnisko institūtu sadarbības un zinātnieku mobilitātes veicināšana. Programmu plānots uzsākt 2006. gadā.

18. jūlijā LZA apmeklēja Vācu Aerokosmosa centra (*German Aerospace Centre*) delegācija: Dr. Kaju Uvi Šroglis (*Kai-Uwe Schrogl*), Attīstības daļas vadītājs un Dr. Kornēlija Rīsa (*Cornelia Riess*), starptautiskās sadarbības daļa vadītāja. Vizītes mērķis: noskaidrot, vai Latvijas zinātnieki ir reāli gatavi plašai starptautiskai sadarbībai kopīgos ES Aerokosmosa projektos un kādas zinātnes nozares Latvijā ir prioritāras, un informēt par to, kādu palīdzību Latvijas zinātnieki var saņemt no Vācu Aerokosmosa centra. Īpaša uzmanība tika vērsta uz tādiem pētniecības virzieniem kā materiālzinātne, satelītu lazerlokācija, programmatūras izstrāde satelītu lokācijas datu apstrādei un radioastronomijas interferometrija.

Turpinājās **ārvalstu vēstnieku un citu augstu personu pieņemšana**. 2005. gadā LZA apmeklēja ES enerģētikas komisārs A. Piebalgs (18.03), Vispasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (*WIPO*) ģenerāldirektors K. Idriss (06.04), Ķīnas Tautas Republikas vēstnieks Ji Yanchi kopā ar Ķīnas Ārlietu institūta delegāciju (27.05), Nīderlandes vēstnieks R. Shudeboms (31.05), Taipejas misijas Latvijā jaunais pārstāvis M. Lī (12.10), Vācijas vēstnieks E. Šupiuss (08.11) un valstsvizītes ietvaros Igaunijas Republikas prezidenta dzīvesbiedre I. Rītela.

Prezidenta padomniece starptautiskās sadarbības jautājumos Anita Draveniece

DOKUMENTI

ZINĀTNISKĀS DARBĪBAS LIKUMS

1. pants. Likumā lietotie termini

Likumā ir lietoti šādi termini:

1) **inovācija** — jaunu zinātniskās, tehniskās, sociālās, kultūras vai citas jomas ideju, izstrādņu un tehnoloģiju īstenošana produktā vai pakalpojumā;

2) **pētniecība** — mērķtiecīga darbība ar zinātnes metodēm iegūto faktu, teoriju un dabas likumu izmantošanai jaunu produktu, procesu un metožu radīšanā vai pilnveidošanā;

3) **zinātne** — intelektuālās darbības sfēra, kurā ar teorētiskām vai eksperimentālām metodēm tiek iegūtas un apkopotas zināšanas par dabā un sabiedrībā pastāvošajām likumsakarībām;

4) **zinātniskā darbība** — radoša darbība, kas ietver zinātni, pētniecību un inovācijas;

5) **zinātnes tehniskais personāls** — personas, kurām ir nepieciešamās tehniskās zināšanas un pieredze vienā vai vairākās jomās un kuras zinātnieku vadībā piedalās zinātniskajā darbībā, veicot tehniskos uzdevumus. Zinātnes tehniskajā personālā ietilpst inženieri, tehniķi, laboranti, tehnologi, operatori;

6) **zinātni apkalpojošais personāls** — personas, kuras veic palīgfunkcijas zinātniski tehnisko darbu izpildē (plānošanas, ekonomisko, finanšu, zinātniski tehniskās informācijas struktūrvienību darbinieki, speciālo un zinātniski tehnisko bibliotēku darbinieki, patentu dienesta speciālisti, arhivāri, kā arī kvalificēti strādnieki, kuri nodrošina zinātniskās darbības veikšanai nepieciešamās aparatūras un ierīču montāžu, regulēšanu, apkopi un remontu);

7) **zinātniskās institūcijas** — zinātniskie institūti, augstskolas, komercsabiedrības, kā arī citas institūcijas, kuru statūtos, nolikumā vai satversmē ir paredzēta zinātniskā darbība, piedalīšanās zinātniskās kvalifikācijas iegūšanas un pilnveidošanas procesā un kuras ir reģistrētas zinātnisko institūciju reģistrā. Zinātniskajā institūcijā jābūt vismaz piecām personām ar doktora zinātnisko grādu institūcijas darbībai atbilstošajā pētījumu virzienā.

2. pants. Likuma mērķis

(1) Šā likuma mērķis ir nostiprināt valsts rūpes par zinātņi kā īpaši svarīgu sabiedrības attīstības faktoru.

(2) Likums nosaka zinātnes un augstākās izglītības vienotību, zinātnieku tiesības, atbildību, neatkarību un akadēmisko brīvību, profesionālās un sociālās garantijas, valsts institūciju kompetenci un saistības zinātniskās darbības nodrošināšanā.

3. pants. Tiesības veikt zinātnisko darbību

Tiesības veikt zinātnisko darbību ir jebkurai personai neatkarīgi no rases, tautības, dzimuma, valodas, vecuma, politiskās un reliģiskās pārliecības, sociālās izcelsmes, mantiskā vai dienesta stāvokļa.

4. pants. Zinātniskie darbinieki

Zinātniskie darbinieki ir:

- 1) zinātnieki;
- 2) zinātnes tehniskais personāls;
- 3) zinātņi apkalpojošais personāls.

5. pants. Zinātnieka statuss

(1) Zinātnieks ir fiziskā persona, kura veic zinātnisko darbību un kura šajā likumā noteiktajā kārtībā ieguvusi zinātnisko kvalifikāciju.

(2) Zinātnieka statusu nosaka viņa zinātniskā kvalifikācija, personiskie sasniegumi zinātnē un ekspertu vērtējums.

(3) Zinātnieka statuss nav atkarīgs no viņa zinātniskās specializācijas, kā arī no zinātniskās darbības motīviem vai darba devēja statusa.

6. pants. Zinātnieka pienākumi

Zinātnieka vispārīgie pienākumi ir šādi:

- 1) veicot zinātnisko darbību, nodrošināt zinātnisko pētījumu objektivitāti;
- 2) informēt sabiedrību par savu zinātnisko pētījumu rezultātiem, kā arī savas kompetences ietvaros sniegt konsultācijas un eksperta atzinumus;
- 3) popularizēt zinātnes sasniegumus un atziņas, sniegt atzinumus par moderno tehnoloģiju un organizatorisko paņēmieni izmantošanas iespējām Latvijas tautas labklājības un valsts saimnieciskās konkurētspējas attīstībai;
- 4) pilnveidot savu zinātnisko kvalifikāciju un piedalīties jaunu zinātnieku sagatavošanā;

5) pārtraukt zinātniskos pētījumus, ja tie, pēc zinātnieka atzinuma, var radīt draudus cilvēcei, sabiedrībai vai dabai, un informēt par to sabiedrību;

6) piedalīties tādu zinātnisko pētījumu uzdevumu formulēšanā, kuru mērķis ir attīstīt Latvijas saimniecisko konkurētspēju un nacionālo identitāti;

7) piedalīties izglītības sistēmas zinātniskās attīstības un pilnveidošanas procesā.

7. pants. Zinātnieka atbildība

(1) Zinātnieks atbild par savu zinātnisko pētījumu rezultātu objektivitāti un par saviem secinājumiem, kas izdarīti, pamatojoties uz šiem rezultātiem.

(2) Zinātnieks atbild par savas kompetences pārsniegšanu, ja tās rezultātā sabiedrībai tiek sniegtas rekomendācijas, kas neizriet no konkrētiem zinātnisko pētījumu rezultātiem.

(3) Zinātnieks atbild par to, lai viņam zinātniskās darbības veikšanai nodotie materiāli, finanšu līdzekļi un informācija tiktu izmantota vienīgi izvirzīto mērķu sasniegšanai.

(4) Zinātnieks neatbild par zinātnisko pētījumu rezultātu tālākas izmantošanas sekām, izņemot gadījumu, kad viņš pats šos pētījumu rezultātus izmantojis vai sagatavojis izmantošanai vai arī kad starp zinātnieku un viņa pētījumu rezultātu izmantotāju pastāv vienošanās par zinātnieka atbildību.

8. pants. Zinātnieka tiesības

(1) Zinātniekam ir tiesības:

1) brīvi izvēlēties zinātnisko pētījumu virzienu un metodes atbilstoši savām zinātniskajām interesēm, kompetencei un humānisma principiem;

2) ar individuālu vai kolektīvu zinātnisko pētījumu projektu piedalīties jebkuros atklātos zinātniskās darbības konkursos Latvijā un ārvalstīs;

3) neatkarīgi no darba tiesiskajām attiecībām saņemt valsts un citu personu piešķirto finansējumu likumā noteiktajā kārtībā. Attiecībā uz šādi iegūtiem līdzekļiem zinātniekam ir tiesības būt kredīta rīkotājam;

4) piedalīties atklātos konkursos, lai iegūtu līdzekļus savas kvalifikācijas pilnveidošanai, kā arī zinātniskās darbības norisēs un izpausmēs Latvijā un ārvalstīs;

5) bez cenzūras iesniegt savas zinātniskās darbības rezultātus publicēšanai paša izraudzītos izdevumos.

(2) Zinātniskajās institūcijās nodarbinātajiem zinātniekiem ar doktora zinātnisko grādu ik gadu pienākas apmaksāts ikgadējais astoņu kalendāra nedēļu atvaļinājums, neskaitot svētku dienas, bet ik pēc sešiem gadiem — apmaksāts 26 kalendāra nedēļu

akadēmiskais atvaļinājums, neskaitot svētku dienas, zinātnisku pētījumu veikšanai vai kvalifikācijas pilnveidošanai ārpus savas darbavietas.

(3) Zinātniekam ir ekskluzīvas tiesības uz intelektuālo īpašumu, kas radies viņa zinātniskās darbības rezultātā, ja līgumā nav noteikts citādi.

(4) Ja zinātnieks strādājis uz līguma pamata, viņa tiesības uz zinātniskās darbības rezultātā radīto īpašumu nosaka līgums. Īpašums, kas radies no valsts budžeta finansētas zinātniskās darbības rezultātā, ir valsts īpašums.

9. pants. Atklātums informācijā par zinātniskajiem pētījumiem

Informācija par zinātniskajiem pētījumiem, kas finansēti no valsts vai pašvaldības budžeta, ir atklāta. Likumā noteiktajos gadījumos piekļūšanu informācijai, kas attiecas uz zinātniskajiem pētījumiem, var ierobežot.

10. pants. Zinātniskā kvalifikācija

(1) Zinātnisko kvalifikāciju apliecina doktora zinātniskais grāds, kuru piešķir Doktora zinātniskā grāda piešķiršanas padome (Promocijas padome). Ārvalstis iegūta zinātniskā grāda pielīdzināšana notiek saskaņā ar Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

(2) Persona iegūst zinātnieka statusu, kad attiecībā uz šo personu stājas spēkā lēmums par zinātniskā grāda piešķiršanu vai ārvalstīs iegūtās kvalifikācijas pielīdzināšanu.

(3) Zinātnisko grādu piešķir uz mūžu, un zinātniekam ir tiesības to minēt oficiālā sarakstē.

(4) Habilitētajiem doktoriem ir attiecīgās zinātnes nozares doktora tiesības.

11. pants. Doktora zinātniskā grāda piešķiršanas kārtība

(1) Doktora zinātnisko grādu personai piešķir pēc sekmīgas promocijas darba aizstāvēšanas Promocijas padomē. Doktora zinātniskā grāda piešķiršanas (promocijas) kārtību nosaka Ministru kabinets.

(2) Ar promocijas darbu zinātniskā grāda pretendents apliecina, ka viņš ir patstāvīgi veicis oriģinālu zinātnisku pētījumu, prot patstāvīgi plānot pētījumu, ir apguvis pētījumu veikšanas metodoloģiju un darbam specialitātē nepieciešamās metodes, spēj patstāvīgi analizēt iegūtos rezultātus un izdarīt tiem atbilstošus secinājumus. Promocijas darbu ir tiesības aizstāvēt personai, kura sekmīgi pabeigusi akreditētu doktora studiju programmu vai kuras akadēmiskā darbība, kas veikta ārpus šīs programmas, tiek tai pielīdzināta, ievērojot šajā programmā paredzēto kārtību un atbilstoši Ministru kabineta noteiktajiem kritērijiem, un kura ir sekmīgi nokārtojusi eksāmenus izraudzītajā zinātnes nozarē.

(3) Doktora zinātniskā grāda piešķiršanas (promocijas) tiesības augstskolai deleģē Ministru kabinets pēc Latvijas Zinātnes padomes atzinuma. Augstskola var iesniegt Latvijas Zinātnes padomei pieteikumu deleģēt tai tiesības piešķirt doktora zinātnisko grādu, ja tajā tiek īstenota attiecīgā doktorantūras studiju programma.

(4) Zinātniskā grāda piešķiršanu pārrauga Ministru kabineta izveidota Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisija. Šī komisija darbojas Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

(5) Zinātniskā grāda iegūšanai nepieciešamie darbi iesniedzami valsts valodā vai svešvalodā ar pievienotu izvērsta kopsavilkuma tulkojumu valsts valodā. Publiskā aizstāvēšana var notikt valsts valodā vai svešvalodā — pēc vienošanās ar autoru un ar attiecīgās Doktora zinātnisko grādu piešķiršanas padomes akceptu.

12. pants. Goda doktora grāda piešķiršana

(1) Universitātes un Latvijas Zinātņu akadēmija par īpašiem nopelniem zinātnē var piešķirt Goda doktora (*Doctor honoris causa, Dr.h.c.*) grādu. Piešķiršanas procedūru un kārtību nosaka šo iestāžu koleģiālo pārvaldes institūciju apstiprināts nolikums.

(2) Goda doktora grāds nerada personai zinātnieka tiesības vai tiesības, kādas ir personai ar zinātnisko grādu.

13. pants. Zinātniskās darbības nodrošināšana

(1) Saeima uz desmit gadiem apstiprina valsts zinātnes un tehnoloģijas attīstības stratēģiju un nosaka valsts budžeta līdzekļus zinātniskajai darbībai.

(2) Ministru kabinets:

1) nosaka valsts zinātnes un tehnoloģijas attīstības politiku;

2) nosaka šā likuma 18.panta pirmās daļas 2. un 3.punktā paredzētos vērtēšanas kritērijus;

3) apstiprina prioritāros zinātņu virzienus un valsts pētījumu programmas, kā arī nosaka to īstenošanai piešķirto finanšu līdzekļu izlietojuma kontroles kārtību;

4) veic citas šajā likumā noteiktās darbības.

(3) Izglītības un zinātnes ministrija:

1) izstrādā valsts zinātnes un tehnoloģijas attīstības politiku;

2) sagatavo pieprasījumu ikgadējo valsts budžeta līdzekļu piešķiršanai zinātniskās darbības nodrošināšanai atbilstoši valsts zinātnes un tehnoloģijas attīstības politikai un stratēģijai;

3) veic citas šajā likumā noteiktās darbības.

14. pants. Latvijas Zinātnes padome

(1) Latvijas Zinātnes padome ir koleģiāla zinātnieku institūcija, kas izveidota kā Izglītības un zinātnes ministrijas pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde. Latvijas Zinātnes padomes locekļu pilnvaru laiks ir trīs gadi. Latvijas Zinātnes padomes sastāvu (pēc izglītības un zinātnes ministra ierosinājuma) un nolikumu apstiprina Ministru kabinets.

(2) Latvijas Zinātnes padomes pieņemtos lēmumus var pārsūdzēt tiesā likumā noteiktajā kārtībā.

15. pants. Latvijas Zinātnes padomes sastāvs

(1) Latvijas Zinātnes padomē tiek deleģēti pārstāvji no:

- 1) Izglītības un zinātnes ministrijas — viens;
- 2) Latvijas Zinātņu akadēmijas — četri;
- 3) Latvijas Zinātnieku savienības — viens;
- 4) Rektoru padomes — viens;
- 5) zinātnes nozaru ekspertu komisijām — pa vienam no katras komisijas.

(2) Latvijas Zinātnes padome no savu locekļu vidus ievēl priekšsēdētāju un viņa vietnieku. Latvijas Zinātnes padomes kompetencē esošs jautājums ir izlemts, ja balsošanā piedalījušās ne mazāk kā divas trešdaļas no tās sastāva un “par” balsojusi vairāk nekā puse no klātesošajiem.

16. pants. Latvijas Zinātnes padomes kompetence

Latvijas Zinātnes padomes kompetencē ietilpst:

- 1) priekšlikumu sagatavošana valsts zinātnes un tehnoloģijas attīstības politikas izstrādei;
- 2) priekšlikumu izstrāde zinātnes finansēšanai nepieciešamā valsts budžeta projekta sagatavošanai;
- 3) zinātniskajai darbībai piešķirto valsts budžeta līdzekļu sadale Ministru kabineta noteiktajā kārtībā un to izmantošanas uzraudzība, kā arī atzinumu sniegšana par piešķirto valsts budžeta līdzekļu izlietojuma zinātnisko lietderību;
- 4) konkursa kārtībā pieteikto no valsts budžeta finansēto zinātnisko pētījumu projektu un programmu izvērtēšana (ekspertīze) un šā procesa atklātuma nodrošināšana;
- 5) no valsts budžeta finansēto zinātnisko pētījumu rezultātu zinātniska izvērtēšana un apkopošana, rezultātu pieejamības nodrošināšana;
- 6) starptautiskās zinātniskās sadarbības organizēšana un veicināšana;

7) atzinumu sniegšana par licencēšanai vai akreditēšanai iesniegtajām doktora studiju programmām;

8) Latvijas Zinātnes padomes ekspertu komisiju (turpmāk — ekspertu komisija) izveidošana, to darba kārtības noteikšana un kontrole;

9) ar tās darbību saistītās informācijas sagatavošana un publicēšana;

10) zinātniskās pētniecības ētikas kritēriju un diskusiju principu izstrādāšana sadarbībā ar Latvijas Zinātņu akadēmiju.

17. pants. Latvijas Zinātnes padomes tiesības

(1) Latvijas Zinātnes padome ir tiesīga:

1) pieprasīt un saņemt zinātnisko pētījumu projektu un programmu pilnvērtīgas ekspertīzes nodrošināšanai nepieciešamo informāciju;

2) pieprasīt neatkarīgu ekspertīzi zinātnisko pētījumu projektiem un programmām, kā arī promocijas darbiem, ja tiek saņemtas negatīvas atsauksmes; normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ierosināt atbildīgajās institūcijās jautājumu par finansējuma pārtraukšanu, doktora zinātniskā grāda anulēšanu, zinātnisko institūciju reorganizāciju vai izslēgšanu no zinātnisko institūciju reģistra;

3) pieprasīt un saņemt publisku informāciju, kura attiecas uz zinātnisko darbību Latvijas Republikā.

(2) Latvijas Zinātnes padome nav tiesīga ierobežot zinātniskajos pētījumos iesaistīto zinātnieku tiesības, kas noteiktas šā likuma 8.pantā.

18. pants. Latvijas Zinātnes padomes ekspertu komisijas

(1) Latvijas Zinātnes padomes ekspertu komisiju pienākumi ir šādi:

1) dot atzinumus par Latvijas Zinātnes padomei iesniegtajiem zinātnisko pētījumu projektiem, programmām un to finansējumu;

2) izstrādāt un pilnveidot zinātnisko pētījumu projektu un programmu vērtēšanas kritērijus;

3) izstrādāt un pilnveidot zinātnisko institūciju darba efektivitātes vērtēšanas kritērijus;

4) sagatavot un dot atzinumu par stāvokli attiecīgajā zinātnes nozarē Latvijas Republikā.

(2) Ekspertu komisijas ievēlē konkrētajā zinātnes nozarē Latvijas Republikā strādājošie zinātnieki, kuri kvalifikāciju ieguvuši atbilstoši šā likuma noteikumiem.

(3) Par ekspertu komisijas locekļiem ievēlē kvalificētus attiecīgās nozares zinātniekus, kuri savā darbībā ievēro zinātniskās pētniecības ētikas kritērijus un

diskusiju principus. Zinātnieks vienlaikus var būt tikai vienas ekspertu komisijas loceklis.

(4) Ievēlētie ekspertu komisiju locekļi paraksta Latvijas Zinātņu akadēmijas izstrādāto Saistību un atbildības deklarāciju.

(5) Ekspertu kvalifikācijas kritērijus nosaka un pārējos ar ekspertu komisiju izveidošanu un darbību saistītos jautājumus regulē Ministru kabinets. Latvijas Zinātnes padome ir atbildīga par noteiktās ekspertīzes kārtības ievērošanu.

19. pants. Zinātniskā darbība augstskolās

(1) Augstskolu pienākums ir veikt zinātnisko darbību un izdot zinātnisko rakstu krājumus vai žurnālus.

(2) Zinātniskā darbība augstskolās tiek veikta saskaņā ar šo likumu, Augstskolu likumu un attiecīgās augstskolas satversmi.

(3) Augstskola publicē pārskatu par savu zinātnisko darbību atsevišķa izdevuma formā un internetā ne vēlāk kā sešus mēnešus pēc pārskata gada beigām.

20. pants. Latvijas Zinātņu akadēmija

Latvijas Zinātņu akadēmija sastāv no vēlētiem Latvijas Zinātņu akadēmijas locekļiem un valsts pārvaldes sistēmā ir atvasināta publisko tiesību persona ar autonomu kompetenci, kuras tiesības un pienākumi noteikti tās Hartā, šajā likumā un citos likumos, kā arī tās statūtos un kuru daļēji finansē no valsts budžeta. Latvijas Zinātņu akadēmijas Hartu apstiprina Saeima, un tajā ir norādīti Latvijas Zinātņu akadēmijas darbības mērķi, pamatvirzieni, tiesiskie un ekonomiskie pamati, pārvaldes sistēma, tiesības un pienākumi.

21. pants. Zinātniskais institūts

(1) Valsts vai pašvaldības, valsts vai pašvaldības augstskolas, kā arī Latvijas Zinātņu akadēmijas dibinātie zinātniskie institūti darbojas kā publiskas aģentūras. To tiesisko pamatu, pārvaldi, finansēšanas un uzraudzības kārtību nosaka šis likums un Publisko aģentūru likums, ciktāl tas nav pretrunā ar šo likumu.

(2) Lēmumu par valsts zinātniskā institūta dibināšanu, reorganizāciju vai likvidēšanu pieņem Ministru kabinets pēc izglītības un zinātnes ministra vai attiecīgās nozares ministra ierosinājuma un Latvijas Zinātnes padomes sniegtā atzinuma. Valsts zinātniskais institūts atrodas attiecīgās nozares ministrijas pārraudzībā, un tā nosaukumā ietver vārdu "valsts".

(3) Zinātniskais institūts veic zinātnisko darbību, kā arī ar zinātniskās kvalifikācijas iegūšanu un pilnveidošanu saistītu darbību dibinātāja noteiktajā zinātnisko pētījumu nozarē.

(4) Zinātniskā institūta darbības materiālo pamatu veido tā valdījumā vai lietošanā nodota mantas daļa. Rīcību ar zinātniskajam institūtam nošķirto mantu nosaka Publisko aģentūru likums, citi normatīvie akti un attiecīgā institūta nolikums.

(5) Zinātniskais institūts akadēmisko mērķu sasniegšanā ir brīvs no dibinātāja ietekmes. Zinātniskais institūts normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un atbilstoši savam nolikumam rīkojas ar tā rīcībā nodoto mantu un finanšu līdzekļiem, izsludina konkursus, slēdz līgumus, nosaka maksu par sniegtajiem pakalpojumiem pētniecības un kvalifikācijas pilnveidošanas jomā.

(6) Zinātnisko institūtu var izveidot kā dibinātāja institūcijas struktūrvienību. Šāda zinātniskā institūta tiesisko pamatu, pārvaldi, finansēšanas un uzraudzības kārtību, kā arī citus ar tā darbību saistītus jautājumus nosaka dibinātāja nolikums, statūti vai satversme. Zinātnisko institūtu, kas izveidots kā dibinātāja institūcijas struktūrvienība, reģistrē zinātnisko institūciju reģistrā neatkarīgi no tā, vai šajā reģistrā ir reģistrēta dibinātāja institūcija.

22. pants. Zinātniskā institūta pārvalde

Zinātnisko institūtu pārvalda zinātnieku koleģiāla institūcija — zinātniskā padome un tās ievēlēts direktors.

23. pants. Zinātniskā institūta zinātniskā padome

(1) Zinātniskā institūta zinātnisko padomi ievēlē zinātnieku pilnsapulce uz laiku, kas nepārsniedz piecus gadus.

(2) Zinātniskās padomes kompetencē ietilpst:

1) zinātniskā institūta zinātniskās darbības galveno virzienu noteikšana dibinātāja izraudzītajā zinātnisko pētījumu nozarē;

2) zinātniskā institūta direktora ievēlēšana un zinātniskās darbības vadības amatpersonu apstiprināšana;

3) zinātnieku ievēlēšana akadēmiskajos amatos;

4) jautājuma ierosināšana par pētnieka atcelšanu no amata pirms pilnvaru beigām;

5) pārstāvju ievēlēšana budžeta, saimnieciskajā un administratīvajā komisijā.

24. pants. Zinātniskā institūta direktors

(1) Zinātniskā institūta direktors ir augstākā amatpersona, kas īsteno institūta vispārējo administratīvo vadību un bez īpaša pilnvarojuma pārstāv institūtu.

(2) Uz zinātniskā institūta direktora amatu tiek izsludināts atklāts konkurss laikrakstā "Latvijas Vēstnesis". Direktoru amatā ievēlē zinātniskā institūta zinātniskā padome uz laiku, kas nepārsniedz piecus gadus, un ne vairāk kā divas reizes pēc

kārtas. Valsts zinātniskā institūta direktoru amatā apstiprina izglītības un zinātnes ministrs vai attiecīgās nozares ministrs.

(3) Konkurss uz direktora amatu zinātniskais institūts izsludina vismaz divus mēnešus pirms līdzšinējā direktora pilnvaru beigām. Līdz jaunievēlētā direktora apstiprināšanai direktora pienākumus pilda līdzšinējais direktors.

(4) Dibinot valsts zinātnisko institūtu, izglītības un zinātnes ministrs vai attiecīgās nozares ministrs ieceļ direktora pienākumu izpildītāju, kas pilda direktora pienākumus līdz zinātniskās padomes ievēlētā direktora apstiprināšanai.

(5) Direktors amata pienākumus sāk pildīt pēc apstiprināšanas amatā. Ja direktors netiek apstiprināts vai ievēlēts, valsts zinātniskais institūts divu mēnešu laikā atkārtoti organizē direktora vēlēšanas. Līdz atkārtotajās vēlēšanās ievēlētā direktora apstiprināšanai izglītības un zinātnes ministrs vai attiecīgās nozares ministrs ieceļ direktora pienākumu izpildītāju.

(6) Valsts zinātniskā institūta direktoru atceļ no amata izglītības un zinātnes ministrs vai attiecīgās nozares ministrs pēc savas vai zinātniskā institūta zinātniskās padomes iniciatīvas. Rīkojumam par direktora atcelšanu ministrs pievieno atcelšanas pamatojumu un ieceļ direktora pienākumu izpildītāju uz laiku līdz jaunievēlētā direktora apstiprināšanai.

(7) Izglītības un zinātnes ministrs vai attiecīgās nozares ministrs ir tiesīgs atcelt valsts zinātniskā institūta direktora pieņemtos prettiesiskos lēmumus.

(8) Direktora kompetencē ietilpst:

1) zinātniskā institūta administratīvās, organizatoriskās un materiāltehniskās funkcionēšanas nodrošināšana;

2) zinātniskā institūta finanšu līdzekļu un tam valdījumā vai lietošanā nodotās valsts mantas daļas pārvaldīšana un atbildība par to izmantošanu;

3) zinātniskā institūta zinātniskās padomes pieņemto lēmumu īstenošana;

4) zinātniskā institūta attīstības programmu apstiprināšana.

(9) Direktors nav tiesīgs pieņemt lēmumus, kas ietver zinātnisko pētījumu izvērtējumu.

25. pants. Zinātniskā padome komercsabiedrībā

Komercsabiedrībā, kura veic zinātnisko darbību, zinātniskā padome darbojas šā likuma 23.panta otrās daļas 3., 4. un 5.punktā noteiktās kompetences ietvaros.

26. pants. Akadēmiskie amati zinātniskajā institūtā un komercsabiedrībā

(1) Zinātniskajā institūtā un komercsabiedrībā, kura veic zinātnisko darbību, ir šādi akadēmiskie amati:

- 1) vadošais pētnieks;
- 2) pētnieks;
- 3) asistents.

(2) Personas akadēmiskajos amatos ievēlē atklāta konkursa rezultātā zinātniskā institūta nolikumā vai komercsabiedrības statūtos noteiktajā kārtībā. Konkursu izsludina, vismaz mēnesi iepriekš publicējot paziņojumu laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".

(3) Vadošā pētnieka amatā var ievēlēt personas ar doktora zinātnisko grādu. Pētnieka amatā var ievēlēt personas ar doktora vai maģistra grādu.

(4) Akadēmiskajā amatā ievēlētā persona slēdz darba līgumu ar zinātniskā institūta direktoru vai komercsabiedrības valdi.

(5) Uz akadēmiskajos amatos ievēlējām personām neattiecas Darba likuma 45.panta pirmajā daļā noteiktais darba līguma termiņa ierobežojums.

27. pants. Zinātnisko institūciju reģistrs un šā reģistra atklātums

(1) Zinātnisko institūciju reģistrs (turpmāk — reģistrs) ir reģistrs, kurā ieraksta ziņas par zinātniskajām institūcijām un glabā normatīvajos aktos noteiktos dokumentus par zinātniskajām institūcijām. Reģistru kārtoti Izglītības un zinātnes ministrijas pilnvarota amatpersona, kura ir atbildīga par reģistra izveidošanu un uzturēšanu (turpmāk — reģistra amatpersona).

(2) Ikvienam ir tiesības iepazīties ar reģistrā izdarītajiem ierakstiem un reģistram iesniegtajiem dokumentiem. Ikvienam pēc attiecīga rakstveida pieprasījuma iesniegšanas ir tiesības bez maksas saņemt izziņu par reģistrā izdarītajiem ierakstiem, kā arī reģistra lietā esoša dokumenta izrakstu, norakstu vai kopiju. Pēc saņēmēja pieprasījuma izraksta, noraksta vai kopijas pareizība apliecināma ar reģistra amatpersonas parakstu un zīmogu, norādot tās izsniegšanas datumu.

(3) Pēc saņēmēja pieprasījuma reģistra amatpersona izsniedz izziņu par to, ka attiecīgs ieraksts reģistrā nav grozīts, vai arī par to, ka attiecīgs ieraksts reģistrā nav izdarīts.

28. pants. Reģistrā ierakstāmās ziņas

(1) Reģistrā par zinātnisko institūciju norāda šādas ziņas:

- 1) zinātniskās institūcijas nosaukums;
- 2) zinātniskās institūcijas juridiskā adrese;
- 3) zinātniskās institūcijas dibinātājs un vadītājs;
- 4) zinātniskās institūcijas juridiskais statuss;
- 5) datums, kad pieņemts lēmums par zinātniskās institūcijas dibināšanu;

- 6) zinātniskās institūcijas tālruņa un faksa numurs, elektroniskā pasta adrese;
- 7) personas ar doktora zinātnisko grādu, kuras darbojas zinātniskajā institūcijā;
- 8) ziņas par zinātniskās institūcijas telpu nodrošinājumu un svarīgākajām zinātniskajām iekārtām;
- 9) ne mazāk kā pēdējo piecu gadu laikā īstenoto zinātnisko pētījumu projektu saraksts;
- 10) īstenošanā esošo zinātnisko pētījumu projektu saraksts, to finansējuma apmērs un finansējuma avots;
- 11) iepriekšējā finanšu gada pārskats (komercsabiedrībām);
- 12) citas ziņas, ja to tieši paredz likums.

(2) Lai zinātnisko institūciju reģistrā reģistrētu zinātnisko institūtu, tam jāatbilst šādiem kritērijiem:

- 1) zinātniskajā institūtā akadēmiskajos amatos ir ievēlētas vismaz piecas personas ar doktora zinātnisko grādu;
- 2) zinātniskā institūta darbības jomai atbilstošajā zinātnes nozarē vismaz 10 procentiem no institūta zinātniskajiem darbiniekiem ir doktora zinātniskais grāds;
- 3) zinātniskā institūta valdījumā vai lietošanā ir telpas;
- 4) zinātniskā institūta zinātnieki publicē zinātniskos rakstus;
- 5) zinātniskajam institūtam ir starptautiska sadarbība zinātnes jomā.

(3) Lai zinātnisko institūciju reģistrā reģistrētu augstskolu, tai jāatbilst šādiem kritērijiem:

- 1) augstskola ir akreditēta un tajā vismaz pusei no vēlēta akadēmiskā personāla ir doktora zinātniskais grāds;
- 2) augstskola īsteno vismaz vienu akreditētu doktora studiju programmu;
- 3) augstskola izdod zinātniskos rakstus un visās galvenajās savas darbības jomās veic zinātnisko darbību (īsteno projektus, pasūtījumus);
- 4) augstskolai ir starptautiska sadarbība zinātnes jomā.

(4) Lai zinātnisko institūciju reģistrā reģistrētu komercsabiedrību, tai jāatbilst šādiem kritērijiem:

- 1) komercsabiedrība atbilstoši tās statūtiem veic zinātnisko darbību;
- 2) tajā darbojas zinātniskā padome;
- 3) komercsabiedrībā akadēmiskajos amatos ir ievēlētas vismaz piecas personas ar doktora zinātnisko grādu;

4) komercsabiedrība sagatavo zinātnisku produkciju (tehnoloģijas, patenti vai publikācijas);

5) vismaz desmitā daļa no komercsabiedrības iepriekšējā gada apgrozījuma paredzēta zinātniskajai darbībai.

29. pants. Reģistram iesniedzamie dokumenti un to glabāšana

(1) Zinātniskās institūcijas vadītājs iesniedz Izglītības un zinātnes ministrijai iesniegumu par zinātniskās institūcijas reģistrēšanu. Reģistram iesniedzami arī dokumenti, kas pamato ierakstu izdarīšanu reģistrā vai to grozījumus, kā arī citi likumā noteiktie dokumenti. Reģistram iesniedz attiecīgā dokumenta oriģinālu vai šā dokumenta attiecīgi apliecinātu kopiju. Ārvalstīs izdotus publiskus dokumentus legalizē starptautiskajos līgumos noteiktajā kārtībā, un tiem pievieno notariāli apliecinātu tulkojumu latviešu valodā. Reģistram iesniedzamie dokumenti, uz kuru pamata izdarīti ieraksti reģistrā vai to grozījumi, ir derīgi, ja šie dokumenti izsniegti ne agrāk kā mēnesi pirms to iesniegšanas reģistram. Noteikums par dokumentu derīguma termiņu neattiecas uz tiesas nolēmumiem un doktora zinātnisko grādu apliecinātiem dokumentiem.

(2) Izglītības valsts inspekcijai ir tiesības pārbaudīt reģistram sniegto ziņu un dokumentu atbilstību īstenībai. Reģistram iesniegtie dokumenti glabājas attiecīgās zinātniskās institūcijas reģistrācijas lietā, ja uz to pamata izdarīts ieraksts reģistrā.

(3) Ja reģistrā norādāmās ziņas mainās, zinātniskās institūcijas vadītājam ir pienākums viena mēneša laikā iesniegt reģistram attiecīgu iesniegumu, pievienojot attiecīgās ziņas pamatojošus dokumentus. Lēmums par zinātniskās institūcijas reorganizāciju vai likvidāciju 10 dienu laikā paziņojams reģistram.

30. pants. Ieraksta izdarīšana reģistrā

(1) Ieraksts reģistrā tiek izdarīts uz iesnieguma vai tiesas nolēmuma pamata. Lēmumu par ieraksta izdarīšanu reģistrā vai atteikumu izdarīt ierakstu reģistra amatpersona pieņem mēneša laikā no iesnieguma saņemšanas dienas. Lēmumu par ieraksta izdarīšanas atlikšanu reģistra amatpersona pieņem septiņu dienu laikā no iesnieguma saņemšanas dienas. Tādā pašā termiņā reģistra amatpersona izdara ierakstu reģistrā uz tiesas nolēmuma pamata. Ieraksts reģistrā izdarāms tajā pašā dienā, kad pieņemts lēmums par ieraksta izdarīšanu.

(2) Reģistra amatpersona pieņem lēmumu par atteikumu izdarīt ierakstu vai ieraksta izdarīšanas atlikšanu, ja iesniegums vai tam pievienotie dokumenti neatbilst normatīvo aktu noteikumiem vai konstatēts, ka iesniedzējs sniedzis nepatiesas ziņas. Lēmumam jābūt motivētam. Lēmumā par ieraksta izdarīšanas atlikšanu norādāms termiņš trūkumu novēršanai.

(3) Reģistru un reģistra atbildīgās amatpersonas lēmumus Izglītības un zinātnes ministrija publicē savā mājas lapā internetā. Reģistrā izdarītos grozījumus reģistra amatpersona publicē internetā vienas dienas laikā pēc to veikšanas. Visus reģistra atbildīgās amatpersonas lēmumus publicē internetā piecu dienu laikā pēc to pieņemšanas vai apliecības izsniegšanas dienas.

31. pants. Reģistrācijas apliecība

Pēc tam, kad zinātniskā institūcija ierakstīta reģistrā, tai izsniedz reģistrācijas apliecību, ko paraksta un ar zīmogu apliecina reģistra amatpersona. Reģistrācijas apliecībā norāda zinātniskās institūcijas:

- 1) nosaukumu un juridisko statusu;
- 2) reģistrācijas numuru;
- 3) reģistrācijas vietu;
- 4) reģistrācijas datumu.

32. pants. Zinātnisko institūciju izslēgšana no reģistra

(1) Zinātnisko institūciju no reģistra izslēdz šādos gadījumos:

- 1) saņemts dibinātāja iesniegums par zinātniskās institūcijas likvidēšanu;
- 2) zinātniskajā institūcijā bez licences tiek īstenota izglītības programma vai arī tiek izsniegti izglītību vai zinātnisko kvalifikāciju apliecinoši dokumenti, pārkāpjot normatīvos aktus;
- 3) Izglītības un zinātnes ministrija vai cita iestāde atbilstoši savai kompetencei atkārtoti gada laikā konstatējusi zinātniskās institūcijas darbībā likumu pārkāpumus, kuri saistīti ar zinātnisko vai izglītojošo darbību;
- 4) reģistrācijas procesā apzināti sniegtas nepatiesas ziņas, kas bijušas par pamatu zinātniskās institūcijas reģistrēšanai;
- 5) dibinātājs vai zinātniskā institūcija sešu mēnešu laikā pēc Izglītības un zinātnes ministrijas vai Izglītības valsts inspekcijas rakstveida pieprasījuma nav snieguši nepieciešamo informāciju;
- 6) reģistrā iekļaujamās ziņas ir mainījušās, un zinātniskā institūcija sešu mēnešu laikā par to nav informējusi Izglītības un zinātnes ministriju;
- 7) pamatojoties uz Latvijas Zinātnes padomes ierosinājumu;
- 8) pamatojoties uz tiesas nolēmumu.

(2) Latvijas Zinātnes padome var ierosināt izslēgt zinātnisko institūciju no reģistra, ja tā savas kompetences ietvaros konstatējusi zinātniskās institūcijas darbības neatbilstību normatīvajiem aktiem vai citas nepilnības.

33. pants. Zinātniskās darbības finansēšana no valsts budžeta līdzekļiem

(1) Valsts budžeta līdzekļus zinātniskajai darbībai var piešķirt tikai zinātnisko institūciju reģistrā reģistrētajām institūcijām.

(2) Ministru kabinets, iesniedzot Saeimai gadskārtējo likumu par valsts budžetu, paredz ikgadēju finansējuma pieaugumu zinātniskajai darbībai ne mazāku par 0,15 procentiem no iekšzemes kopprodukta, līdz valsts piešķirtais finansējums zinātniskajai darbībai sasniedz vismaz vienu procentu no iekšzemes kopprodukta.

34. pants. Fundamentālo un lietišķo pētījumu finansēšana

(1) Fundamentālo un lietišķo pētījumu finansējums tiek piešķirts noteiktiem projektiem konkursa kārtībā grantu veidā. Projektu pieteikumus izvirza zinātnieki. Pētījumu tematus, mērķus un uzdevumus formulē paši zinātnieki.

(2) Granta piešķiršanas galvenais kritērijs ir projekta zinātniskā kvalitāte.

(3) Fundamentālo vai lietišķo pētījumu projektus izvērtē un finansējumu sadala Latvijas Zinātnes padome Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Latvijas Zinātnes padome katru gadu sniedz Izglītības un zinātnes ministrijai pārskatu par fundamentālajiem un lietišķajiem pētījumiem piešķirto valsts budžeta līdzekļu izlietojumu.

(4) Zinātnes virzienu prioritātes fundamentālo un lietišķo pētījumu finansēšanai reizi četros gados apstiprina Ministru kabinets atbilstoši valsts zinātnes un tehnoloģijas attīstības stratēģijai un politikai.

35. pants. Valsts pētījumu programmas

(1) Valsts pētījumu programmas ir valsts pasūtījums zinātnisku pētījumu veikšanai noteiktā ekonomikas, izglītības, kultūras vai citā valstij prioritārā nozarē ar mērķi veicināt šīs nozares attīstību.

(2) Valsts pētījumu programmu mērķus un uzdevumus nosaka attiecīgās nozaru ministrijas kopīgi ar Latvijas Zinātnes padomi un Latvijas Zinātņu akadēmiju. Valsts pētījumu programmas tiek īstenotas Ministru kabineta apstiprinātajos prioritārajos zinātnes virzienos. Izglītības un zinātnes ministrija konkursa kārtībā piešķir programām finansējumu no zinātnes finansēšanai paredzētajiem valsts budžeta līdzekļiem. Valsts pētījumu programmu pieteikšanas, ekspertīzes un finansēšanas kārtību nosaka Ministru kabinets.

36. pants. Tirgus orientēto pētījumu finansēšana

Tirgus orientēto pētījumu finansēšana notiek, piešķirot valsts budžeta līdzekļus praktiskas ievirzes projektiem, kuru mērķis ir veicināt zinātnes un ražošanas integrāciju, tehnoloģiski orientētu nozaru attīstību, jaunu darba vietu radīšanu.

Finansējumu tirgus orientēto pētījumu projektiem sadala Izglītības un zinātnes ministrija, pamatojoties uz zinātnisko un tautsaimniecisko ekspertīzi, saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem. Projektu zinātnisko ekspertīzi veic Latvijas Zinātnes padomes eksperti.

37. pants. Valsts pārvaldes institūcijas pasūtītie pētījumi

Valsts pārvaldes institūcijas pasūtītie pētījumi ir iepirkums valsts vajadzībām, kura mērķis ir ar zinātniskās pētniecības palīdzību veicināt nozares attīstību un konkrētu problēmu risināšanu attiecīgās valsts pārvaldes institūcijas kompetences jomā. Valsts pārvaldes institūcija šādus pētījumus pasūta konkursa kārtībā sava budžeta ietvaros.

38. pants. Zinātniskās darbības bāzes finansējums

(1) Zinātniskajām institūcijām bāzes finansējumu piešķir dibinātājs. Bāzes finansējumu valsts zinātniskajām institūcijām un valsts augstskolu zinātniskajiem institūtiem, kuri reģistrēti zinātnisko institūciju reģistrā, piešķir Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

(2) Zinātnisko institūciju bāzes finansējumu veido līdzekļi:

1) zinātnisko institūciju uzturēšanai (būvju un iekārtu uzturēšanai, komunālo pakalpojumu apmaksai, administratīvā, tehniskā un apkalpojošā personāla darba samaksai);

2) dibinātāja noteikto zinātnisko pētījumu veikšanā iesaistītā zinātniskā personāla atalgojumam.

(3) Zinātniskajiem institūtiem, kuri saņem bāzes finansējumu, ik pēc sešiem gadiem jāsaņem to darbības starptautiskais vērtējums.

39. pants. Zinātniskā institūta — publiskās aģentūras grāmatvedības uzskaitē un konti

(1) Zinātniskais institūts — publiskā aģentūra Valsts kasē atver kontu, kurā ieskaita institūta bāzes finansējuma līdzekļus, un kreditiestādē kontu, kurā ieskaita konkursa kārtībā iegūto zinātnisko pētījumu projektu un programmu finansējumu un pārējos līdzekļus.

(2) Gada beigās zinātniskā institūta — publiskās aģentūras kontā atlikušie līdzekļi, kas radušies no institūta visu veidu ieņēmumiem, izņemot bāzes finansējumu, ja tie nepārsniedz gada laikā faktiski saņemto līdzekļu apjomu, paliek institūta rīcībā un tiek izlietoti nākamajā gadā.

40. pants. Zinātnisko institūciju reģistrā reģistrētā zinātniskā institūta gada publiskais pārskats

(1) Zinātnisko institūciju reģistrā reģistrētais zinātniskais institūts sagatavo gada publisko pārskatu un ne vēlāk kā piecus mēnešus pēc kārtējā pārskata gada beigām iesniedz to Izglītības un zinātnes ministrijai un attiecīgās nozares ministrijai, kā arī ievieto savā mājas lapā internetā.

(2) Pārskatā iekļaujamo informāciju nosaka Ministru kabinets.

Pārejas noteikumi

1. Ar šā likuma spēkā stāšanās spēku zaudē likums "Par zinātnisko darbību" (Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1992, 46./47./48.nr.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 1996, 15.nr.; 1998, 13.nr.; 2001, 12.nr.; 2003, 12., 15.nr.).

2. Laiks, kurā persona (uz kuru attiecas šajā likumā noteiktie ierobežojumi) atrodas vēlēta amatā vai vēlētas koleģiālas institūcijas sastāvā, skaitāms no ievēlēšanas dienas.

3. Sešu mēnešu laikā no šā likuma spēkā stāšanās dienas Ministru kabinets izdod šajā likumā minētos normatīvos aktus. Līdz attiecīgo normatīvo aktu spēkā stāšanās dienai piemērojami uz likuma "Par zinātnisko darbību" pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi, ciktāl tie nav pretrunā ar šo likumu, bet ne ilgāk kā sešus mēnešus no šā likuma spēkā stāšanās dienas.

4. Gada laikā no šā likuma spēkā stāšanās dienas valsts bezpeļņas zinātniskie uzņēmumi (uzņēmēj sabiedrības) reorganizējami atbilstoši Komerclikuma spēkā stāšanās kārtības likuma noteikumiem.

5. Ikgadējais kopējais valsts un privātpersonu finansējuma apjoms zinātniskajai darbībai — 3 procenti no iekšzemes kopprodukta — sasniedzams līdz 2010. gadam.

6. Šā likuma 1. panta 7. punkta otrā teikuma noteikums attiecībā uz lauksaimniecības nozares zinātniskajām institūcijām stājas spēkā 2010. gada 1. janvārī.

7. Šā likuma 33. panta pirmā daļa stājas spēkā 2006. gada 1. janvārī.

Likums Saeimā pieņemts 2005. gada 14. aprīlī.

Valsts prezidente V. Viķe-Freiberga

Rīgā 2005. gada 5. maijā

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS UN LIEPĀJAS PEDAGOĢIJAS AKADĒMIJAS SADARBĪBAS LĪGUMS

Latvijas Zinātņu akadēmija (LZA) un Liepājas Pedagoģijas akadēmija (LPA), apzinoties kopīgo atbildību par augstākās izglītības un zinātnes attīstību Latvijā, ir nolēmušas noslēgt un attīstīt divpusēju zinātnisko sadarbību.

LZA un LPA atzīst, ka tikai harmoniska visu Latvijas reģionu attīstība nodrošina Latvijas valsts ilgtspējīgu attīstību. LZA un LPA, izmantojot savu zinātnisko potenciālu, pieredzi un autoritāti, var veicināt valsts varas un sabiedrības izpratni par augstākās izglītības un pētniecības izšķirošo nozīmi Latvijas reģionu attīstības disproporciju mazināšanā, jauniešu izglītības iespēju un mūžizglītības nodrošināšanā, aktuālu pētījumu veikšanā, infrastruktūras sakārtošanā un starptautisko sakaru attīstīšanā.

Līgumslēdzēja puses apzinās, ka situācijas uzlabošanai nepieciešamas ne tikai spēcīgas vadošās zinātniskās institūcijas, bet arī augstākās izglītības un pētniecības intelektuālo un materiālo resursu nostiprināšana reģionos.

LZA un LPA apņemas:

1. Attīstīt sadarbību zinātniskajā pētniecībā humanitāro, sociālo, eksakto un dabas zinātņu jomā, veicinot pētniecības un augstākās izglītības integrāciju Kurzemes reģionā.
2. Kopīgi veicināt augstākās izglītības un zinātnes prestiža celšanu, iesaistot akadēmisko personālu, studējošos un reģiona institūcijas starptautiskās un valsts pētniecības programmās, kā arī aktuālos lietišķajos pētījumos.
3. Sadarboties līdzekļu piesaistīšanā Latvijas valstij un Kurzemes reģionam aktuālu pētījumu veikšanai.
4. Veidot kopīgu sadarbību ar Saeimas un LR Valdības institūcijām, lai risinātu reģionālo augstskolu pilnvērtīgas attīstības problēmas.
5. Veicināt sadarbību Liepājas Pedagoģijas akadēmijas pētniecības centru intelektuālā potenciāla celšanā un materiālo resursu attīstīšanā, sākot ar jaunveidojamo Kurzemes institūtu.
6. Rīkot kopīgus reģionālās un starptautiskās sadarbības pasākumus, seminārus un konferences, pētot Kurzemes etnoģeogrāfisko savdabību, vēstures un mūsdienu attīstības aktualitātes.
7. Kopīgi darboties zinātnes sasniegumu popularizēšanā.

8. Organizēt regulāru zinātnisko izdevumu apmaiņu.

Konkrētu uzdevumu izpildei līgumā minētajos sadarbības aspektos tiks noslēgti atbilstoši sadarbības līgumi.

Juris Ekmanis,
LZA prezidents

Gunta Smiltnece,
Dr.philol., LPA rektore

Liepājā 2005. gada 7. oktobrī

LZA GADAGRĀMATĀS PUBLICĒTO DOKUMENTU RĀDĪTĀJS

LR likumi, normatīvie akti, koncepcijas

	Gads, lpp.
Latvijas Republikas likumdošana par LZA statusu	1995: 7
Latvijas Republikas Augstskolu likums (izraksts)	1996: 119
Likums "Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm"	1996: 124
Latvijas Republikas Ministru kabineta Nolikums par valsts emeritētā zinātnieka nosaukuma piešķiršanu	1996: 115
LR MK Nolikums par Valsts emeritētā zinātnieka nosaukuma piešķiršanu	1998: 158
Zinātnieka ētikas kodekss	1998: 145
Latvijas Republikas likums "Par zinātnisko darbību"	1999: 219
Latvijas Republikas Zinātnes attīstības nacionālā koncepcija	1999: 205
Meti augstākās izglītības, zinātnes un tehnoloģiju attīstības stratēģijai 2003.–2010.gadam	2004: 208
Zinātniskās darbības likums	2006: 221

LZA normatīvie dokumenti

LZA Harta (un turpmāk katru gadu)	1992/93: 7
LZA Statūti (un turpmāk katru gadu)	1992/93: 12
LZA Statūti, ar 2002.g. labojumiem	2003: 16
LZA simbolika (krāsas, ģerbonis, karogs)	1992/93: 25
LZA ģerbonis. Heraldiskais apraksts	2003: 15
Nolikums par LZA Valdi (1994)	1995: 116
LZA valdes nolikums (1998)	1999: 238
Nolikums par LZA goda doktora (<i>Dr.h.c.</i>) grāda piešķiršanas kārtību	1995: 118
Pagaidu nolikums par LZA vēlēšanām	1995: 121

LZA Uzraudzības padomes nolikums	1999: 236
Nolikums par LZA locekļu pārvēlēšanām sakarā ar pastāvīgās dzīves vietas maiņu	1999: 240
Nolikums par jaunu LZA locekļu vēlēšanām	2000: 194

LZA paziņojumi

LZA aicinājums valsts varas institūcijām par latviešu valodu	1999: 198
LZA vēstījums sakarā ar Salaspils pētnieciskā kodolreaktora darbības apstādinašanu	1999: 199
LZA paziņojums par kādu bēdīgu un pamācošu pagātnes lappusi Latvijas bioloģijas un lauksaimniecības zinātņu vēsturē	1999: 201
Augstākās izglītības padomes, Latvijas Zinātnes padomes un LZA atklātā vēstule sakarā ar budžeta samazināšanu augstākajai izglītībai un zinātnei	1999: 203
LZA paziņojums par ozona slāņa sarūkšanas bīstamajām sekām	2001: 186
LZA aicinājums pievērst īpašu uzmanību valsts intelektuālā potenciāla saglabāšanai un attīstībai	2001: 189
Latvijas Zinātņu akadēmijas aicinājums “Par Latviju Eiropas Savienībā” (2003. gada 09. septembrī).	2004: 211
Par Kārļa Milenbaha gadu (Latvijas Zinātņu akadēmijas paziņojums).	2004: 212

Sadarbības līgumi

LZA un Rīgas Latviešu biedrības sadarbības līgums	1997: 138
Deklarācija par sadarbību starp LZA un Latvijas Universitāti	2000: 186
LZA un Latvijas Kultūras fonda sadarbības līgums	2000: 188
LZA un Latvijas Reģionālās arhitektūras akadēmijas sadarbības līgums	2001: 191
Deklarācija par sadarbību starp LZA un Rīgas Tehnisko universitāti	2001: 192
Deklarācija par Latvijas Zinātņu akadēmijas un Daugavpils Universitātes sadarbību	2002: 190
Vienošanās par Latvijas Zinātņu akadēmijas un LR aizsardzības ministrijas sadarbību	2002: 192
Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Medicīnas akadēmijas / Rīgas Stradiņa universitātes sadarbības līgums	2003: 186

Latvijas Zinātņu akadēmijas, Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas un Latviešu akadēmisko mācībspēku un zinātnieku apvienības vienošanās par sadarbību	2003: 188
Vienošānās par Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas sadarbību	2004: 214
Latvijas Zinātņu akadēmijas un Akadēmiskās vienības “Austrums” sadarbības līgums.	2004: 216
Latvijas Zinātņu akadēmijas, Akadēmiķa Viktora Kalnbērza muzeja un Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja vienošanās par sadarbību	2004: 217
Viesītes pilsētas Domes un novadpētniecības muzeja “Sēlija”, Latvijas Zinātņu akadēmijas un Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja vienošanās par sadarbību	2004: 219
Deklarācija par sadarbību Ventspils zinātniskā centra veidošanā	2005: 202
LZA un LR Patentu valdes sadarbības līgums	2005: 204
LZA un Rīgas Latviešu biedrības sadarbības līgums	2005: 205
LZA un Liepājas Pedagoģiskās akadēmijas sadarbības līgums.	2006: 238

Līgumi, balvu un fondu nolikumi

Nolikums par LZA Sociālās palīdzības fondu	1995: 120
LZA Magdas un Hermana Štaudingeru fonda noteikumi	1996: 114
LZA un publiskās a/s “Grindeks” vienošanās par sadarbību un a/s “Grindeks” gada balvām un prēmijām zinātnē	1999: 233
LZA un a/s “Aldaris” vienošanās par sadarbību un a/s “Aldaris” gada balvām zinātnē	1999: 234
Nolikums par LZA un pva/s “Latvenergo” Gada balvu inženierzinātnēs un enerģētikā piešķiršanas kārtību	2000: 190
LZA, a/s “Dati” un Latvijas Izglītības fonda mērķprogrammas “Izglītībai, zinātnei un kultūrai” vienošanās par sadarbību un gada balvām	2000: 192
Nolikums par LZA un a/s “RD ALFA” balvām fizikā un tās inžnierpielietojumos un to piešķiršanas kārtību	2001: 194
LZA, firmas “ITERA Latvija” un Latvijas Izglītības fonda mērķprogrammas “Izglītībai, zinātnei un kultūrai” vienošanās par sadarbību un gada balvām	2001: 196
Eiropas Zinātņu un mākslu akadēmijas Latvijas balvas (kopā ar Latvijas Zinātņu akadēmiju) nolikums	2002: 193

Latvijas Zinātņu akadēmijas, va/s “Latvijas Gaisa satiksme” un Latvijas Izglītības fonda mērķprogrammas “Izglītībai, zinātnei un kultūrai” vienošanās par sadarbību un gada balvām	2002: 195
Latvijas Zinātņu akadēmijas, SIA <i>Lattelekom</i> un Latvijas Izglītības fonda mērķprogrammas “Izglītībai, zinātnei un kultūrai” vienošanās par sadarbību un gada balvām	2002: 197
Latvijas Zinātņu akadēmijas un Rīgas domes Rīgas balvas iedibināšanas līgums	2002: 199
Latvijas Zinātņu akadēmijas un SIA “Biznesa augstskola Turība” Rīgas balvas iedibināšanas līgums	2002: 200
Latvijas Zinātņu akadēmijas, a/s “Latvijas gāze” un Latvijas Izglītības fonda vienošanās par sadarbību un gada balvām	2003: 190
Latvijas Zinātņu akadēmijas un Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja vienošanās par sadarbību un gada balvām	2003: 192
Latvijas Zinātņu akadēmijas, va/S “Latvijas Gaisa satiksme” un Latvijas Izglītības fonda vienošanās par sadarbību un stipendijām	2003: 194
LZA Jāņa Labsvīra iedibinātās Kārļa Ulmaņa balvas nolikums	2004: 221
Nolikums par LZA un LR Patentu valdes Valtera Capa balvu labākajam izgudrotājam	2005: 207
Nolikums par LZA, PAS “Grindeks”, Latvijas Organiskās sintēzes institūta un LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centra Solomona Hillera balvas piešķiršanu	2005: 208

Starptautiskā sadarbība. Baltijas un Ziemeļvalstu zinātņu akadēmiju sadarbība

Igaunijas, Lietuvas, Latvijas Zinātņu akadēmiju prezidiju kopējās sēdes protokols	1990: 39
Latvijas Zinātņu akadēmijas, Igaunijas Zinātņu akadēmijas un Lietuvas Zinātņu akadēmijas līgums par zinātnisko sadarbību	1992: 52
Latvijas Zinātņu akadēmijas, Lietuvas Zinātņu akadēmijas un Igaunijas Zinātņu akadēmijas prezidiju kopīgais Komunikē (Viļņa, 12.11.1991)	1992: 54
Igaunijas, Latvijas un Lietuvas zinātņu akadēmiju vadītāju apspriedes komunikē	1996: 111
Igaunijas Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas parlamentiem	1996: 113

Baltijas un Ziemeļvalstu zinātņu akadēmiju konferences komunikē . . .	1997: 124
Baltijas zinātņu akadēmiju prezidentu kopīgais paziņojums	1997: 128
Baltijas valstu zinātņu akadēmiju komunikē “Par kopīgām pētījumu programmām”	1997: 129
Programma “Enerģētika”	1997: 130
Programma “Baltijas jūra”	1997: 131
Programma “Baltonika”	1997: 133
Baltijas un Ziemeļvalstu zinātņu akadēmiju 1997.gada konferences dokumenti	1998: 152
Baltijas un Ziemeļvalstu zinātņu akadēmiju konferences komunikē . . .	1998: 152
Baltijas valstu zinātņu akadēmiju prezidentu sanāksmes protokols . . .	1998: 154
Trešās Baltijas un Ziemeļvalstu zinātņu akadēmiju konferences komunikē	1999: 191
Baltijas valstu zinātņu akadēmiju prezidentu sanāksmes protokols . . .	1999: 194
Baltijas studiju veicināšanas asociācijas un Baltijas valstu zinātņu akadēmiju vienošanās memorands	1999: 197
Baltijas valstu zinātņu akadēmiju konferences komunikē	2000: 173
<i>J. Stradiņš. Atklāšanas runa 7. Baltijas intelektuālās sadarbības konferencē . . . . .</i>	2000: 176
<i>V. Viķe-Freiberga. Uzruna 7. Baltijas intelektuālās sadarbības konferencē . . . . .</i>	2000: 180
<i>7. Baltijas intelektuālās sadarbības konferences rezolūcija . . . . .</i>	2000: 184
<i>V. Viķe-Freiberga. Zinātniskajai domai ir cieša kopība ar demokrātijas garu . . . . .</i>	2004: 199
Igaunijas, Latvijas un Lietuvas zinātņu akadēmiju sanāksmes protokols (Viļņa, 2003. gada 6. jūnijs)	2004: 204
9. Baltijas intelektuālās sadarbības konferences rezolūcija	2004: 206

Starptautiskā sadarbība. Divpusējās sadarbības līgumi

Vienošāns memorands par zinātnisko sadarbību starp Londonas Karalisko biedrību un LZA	1992: 46
LZA un Norvēģijas Zinātnes un literatūras akadēmijas zinātniskās sadarbības līgums	1992: 46
Eiropas Zinātņu un mākslu akadēmijas un LZA sadarbības līgums . . .	1992: 48
Eiropas–Latvijas institūts kultūras un zinātniskai apmaiņai (Konstitūcija)	1992: 49

LZA un Somijas akadēmijas sarunu memorands	1992: 51
UNESCO un LZA zinātniskās sadarbības līgums	1998: 156
LZA noteikumi par piedalīšanos starptautiskajās zinātniskās apmaiņas programmās	1997: 136
LZA un Saksijas Zinātņu akadēmijas zinātniskās sadarbības līgums . .	2005: 201

Starptautiskā sadarbība. Zinātnes attīstības vispārīgās problēmas

<i>J. Stradiņš</i> . “Zinātne XXI gadsimtam — jaunas saistības”. Runa Pasaules zinātnes konferencē Budapeštā (1999. gada jūnijā–jūlijā) . .	2000: 161
Pasaules zinātnes konferences Budapeštā Deklarācija par zinātņi un zinātnes sasniegumu izmantošanu (1999. gada 1. jūlijā)	2000: 164
Pāreja uz ilgtspēju 21. gadsimtā. Pasaules zinātņu akadēmiju paziņojums (Tokija, 2000. gada maijs)	2001: 179

GALVENĀS ZINĀTNISKĀS INSTITŪCIJAS UN IESTĀDES
LATVIJĀ

Gadagrāmatas šīs nodaļas mērķis — dot ieskatu Latvijas zinātnes struktūrā vispār. Diemžēl šis pārskats nav pilnīgs, jo no zinātniskajiem institūtiem tajā ietverti tikai tie, kuriem ir juridiskas personas tiesības, nav minētas arī citas universitāšu struktūrvienības.

LATVIJAS REPUBLIKAS
IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES MINISTRIJA

Vaļņu ielā 2, Rīga, LV 1050
Tel.: 7226209. Fakss: 7223905. E pasts: izm@izm.gov.lv
<http://www.izm.gov.lv>

Ministre LZA kor.loc. Dr.habil.philol. Ina DRUVIETE

Augstākās izglītības un zinātnes departaments

Departamenta direktors *Dr.chem. Jānis ČAKSTE*

Tel.: 7047899. Fakss: 7243126, 7047996. E pasts: janis.cakste@izm.gov.lv

Departamenta direktora vietniece zinātnes jautājumos, zinātnes nodaļas vadītāja

Dr.biol. Maija BUNDULE

Tel.: 7047896. Fakss: 7243126, 7047996. E pasts: maija.bundule@izm.gov.lv

Zinātnes nodaļas vadītājas vietnieks *Dr.habil.phys. Vilnis DIMZA*

Tel.: 7047897. Fakss: 7243126, 7047996. E pasts: vilnis.dimza@izm.gov.lv

LATVIJAS ZINĀTNES PADOME

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050
Tel.: 7223480. Fakss: 7223211. E pasts: lzp@lza.lv
<http://www.lzp.lv>

Padomes priekšsēdētājs Juris EKMANIS, LZA īst.loc. *Dr.habil.phys.*
Tel.: 7223644, 7551373. Fakss: 7821153, 7550839. E pasts: ekmanis@lza.lv
Priekšsēdētāja vietnieks Juris JANSONS, LZA īst.loc. *Dr.habil.sc.ing.*
Tel.: 7223633, 7551145. Fakss: 7821153, 7920467. E pasts: jansons@pmi.lv

Padomes locekļi

Mārcis AUZIŅŠ, LZA īst.loc. *Dr.habil.phys.*
Tel.: 7033750. Fakss: 7033751. E pasts: marcis.auzins@lu.lv
Jānis BĀRZDIŅŠ, LZA īst.loc. *Dr.habil.sc.comp.*
Tel.: 7224363. Fakss: 7820153. E pasts: janis.barzdins@mii.lu.lv
Edīte BIRĢELE, LZA kor.loc. *Dr.habil.biol.*
Tel.: 3027664. Fakss: 3027344. E pasts: edite.birgele@llu.lv
Maija BUNDULE, *Dr.biol.*
Tel.: 7047896. Fakss: 7243126. E pasts: maija.bundule@izm.gov.lv
Jānis GRABIS, LZA īst.loc. *Dr.habil.sc.ing.*
Tel.: 7944711. Fakss: 7800779. E pasts: grabis@nki.lv
Elmārs GRĒNS, LZA īst.loc. *Dr.habil.biol.*
Tel.: 7808003. Fakss: 7442407. E pasts: grens@biomed.lu.lv
Benedikts KALNAČS, LZA īst.loc. *Dr.habil.philol.*
Tel.: 7212872. Fakss: 7229017. E pasts: litfom@lza.lv
Ivars KNĒTS, LZA īst.loc. *Dr.habil.sc.ing.*
Tel.: 7089300. Fakss: 7089302. E pasts: knets@latnet.lv
Aīda KRŪZE, *Dr.paed.*
Tel.: 7033861. Fakss: 7033860. E pasts: aida.kruze@lu.lv
Dace MARKUS, LZA īst.loc. *Dr.habil.philol.*
Tel.: 7808010. Fakss: 7808034. E pasts: markus@latnet.lv
Indriķis MUIŽNIEKS, LZA īst.loc. *Dr.habil.biol.*
Tel.: 7034401. Fakss: 7034302. E pasts: Indrikis.Muiznieks@lu.lv
Iveta OZOLANTA, *Dr.habil.med.*
Tel.: 7409116. Fakss: 7471815. E pasts: iveta_o@rsu.lv
Uldis RAITUMS, LZA kor.loc. *Dr.habil.math.*
Tel.: 7211421. Fakss: 7820153. E pasts: uldis.raitums@mii.lu.lv
Leonīds RIBICKIS, LZA kor.loc. *Dr.habil.sc.ing.*
Tel.: 7089415. Fakss: 7820094. E pasts: leonids.ribickis@rtu.lv

Baiba RIVŽA, LZA īst.loc. *Dr.habil.oec.*

Tel.: 7223392. Fakss: 7220423. E pasts: aip@latnet.lv

Andrejs SILIŅŠ, LZA īst.loc. *Dr.habil.phys.*

Tel.: 7211405. Fakss: 7821153. E pasts: silins@lza.lv

Jānis STRADIŅŠ, LZA īst.loc. *Dr.habil.chem., Dr.hist.h.c.*

Tel.: 7213663, 7555987. Fakss: 7821153. E pasts: stradins@lza.lv

Henns TUHERMS, *Dr.habil.sc.ing.*

Tel./fakss: 30 29184. E pasts: Henn.Tuherm@llu.lv

Raimonds VALTERS, LZA īst.loc. *Dr.habil.chem.*

Tel.: 7225361, 7089231. Fakss: 7821153. E pasts: rvalters@latnet.lv

Pēteris ZĀLĪTIS, LZA kor.loc. *Dr.habil.silv.*

Tel.: 7976717. Fakss: 7901359. E pasts: zalitis@silava.lv

Henriks ZENKEVIČS, LZA kor.loc. *Dr.habil.biol.*

Tel.: 7945434. Fakss: 7944986. E pasts: zenkevics@email.lubi.edu.lv

Andris ZICMANIS, LZA kor.loc. *Dr.habil.chem.*

Tel.: 7372573. Fakss: 7225039. E pasts: zicmanis@latnet.lv

Pēteris ZVIDRIŅŠ, LZA īst.loc. *Dr.habil.oec.*

Tel.: 7034788. Fakss: 7034787. E pasts: zvidrins@lanet.lv

Zinātnes padomes valde

Juris EKMANIS, Juris JANSONS, Edīte BIRĢELE, Maija BUNDULE,
Jānis GRABIS, Elmārs GRĒNS, Benedikts KALNAČS, Jānis STRADIŅŠ.

Ekspertu grupa, kas piedalās valdes sēdēs

Ivars KNĒTS, Tālis MILLERS, Andrejs SILIŅŠ, Aivars TABUNS,
Pēteris ZVIDRIŅŠ.

Zinātnes padomes sekretariāts

Zinātniskais sekretārs Miervaldis VAIVARS, *Dr.sc.ing.*

Tel.: 7223480. Fakss: 7223211. E pasts: vaivars@lza.lv

Zinātniskā sekretāra vietniece Gaļina KAĻIŅINA

Tel.: 7225164. Fakss: 7223211. E pasts: lzp@lza.lv

Galvenā speciāliste Irīna SOLOMEŅNIKOVA, *Dr.chem.*

Tel.: 7223211. Fakss: 7223211. E pasts: irina@lza.lv

Vecākā speciāliste Māra PUTNIŅA

Tel.: 7223211. Fakss: 7223211. E pasts: putnina@lza.lv

Galvenā grāmatvede Mirdza SERGEJEVA

Tel.: 7223285. Fakss: 7223211. E pasts: mirdza@lza.lv

Zinātnes starptautiskās koordinācijas centrs

Vadītāja Māra SNIĶERE

Tel.: 7089313. Fakss: 7089312. E pasts: snikere@latnet.lv

Zinātnes padomes nozaru ekspertu komisiju priekšsēdētāji

1. Informātika

Jānis GRUNDSPENĶIS, LZA īst.loc. *Dr.habil.sc.comp.*

Tel.: 7089581. Fakss: 7089584. E pasts: jgrun@itl.rtu.lv

2. Mehānika, mašīnbūve, enerģētika

Juris JANSONS, LZA īst.loc. *Dr.habil.sc.ing.*

Tel.: 7551145. Fakss: 7920467. E pasts: jansons@pmi.lv

3. Fizika, matemātika, astronomija

Leonīds BULIGINS, *Dr.phys.*

Tel.: 7033777. Fakss: 7033777. E pasts: lbulig@lanet.lv

4. Ķīmija

Andris ZICMANIS, LZA kor.loc. *Dr.habil.chem.*

Tel.: 7372573. Fakss: 7225039. E pasts: zicmanis@latnet.lv

5. Tehnoloģijas (ķīmijas, materiālu, farmācijas) zinātniskie pamati

Mārtiņš KALNIŅŠ, LZA īst.loc. *Dr.habil.sc.ing.*

Tel.: 7089218. Fakss: 7615765. E pasts: martinsk@parks.lv

6. Bioloģija, ekoloģija, ģeogrāfija, ģeoloģija

Viesturs MELECIS, LZA kor.loc. *Dr.biol.*

Tel.: 7944988. Fakss: 7944986. E pasts: vmelecis@email.lubi.edu.lv

7. Molekulārā bioloģija, mikrobioloģija, biotehnoloģija, virusoloģija

Uldis KALNENIEKS, *Dr.biol.*

Tel.: 7034887. Fakss: 7034885. E pasts: kalnen@lanet.lv

8. Medicīnas zinātnes

Maija EGLĪTE, *Dr.habil.med.*

Tel.: 7409139. Fakss: 7409139; 7471815. E pasts: Ivars.Vanadzins@rsu.lv

9. Lauksaimniecības zinātnes

Antons RUŽA, *Dr.habil.agr.*

Tel./fakss: 30 05629. E pasts: aruza@cs.llu.lv

10. Vēsture (tai skaitā kultūras vēsture)

Andrejs VASKS, LZA kor.loc. *Dr.habil.hist.*

Tel.: 7280874, 7216769. Fakss: 7225044. E pasts: Andrejs.Vasks@lu.lv

11. Valodniecība, literatūrzinātne, folkloristika, mākslas zinātnes

Benedikts KALNAČS, LZA ist.loc. *Dr.habil.philol.*

Tel.: 7212872, 9610407. Fakss: 7229017. E pasts: litfom@lza.lv

12. Filozofija, socioloģija, psiholoģija, pedagoģija

Ella BUCENIECE, *Dr.phil.*

Tel.: 7226470. Fakss: 7210806. E pasts: imants@sal.lv

13. Ekonomikas zinātnes, juridiskās zinātnes

Andris SPROĢIS, *Dr.habil.oec.*

Tel.: 7034768, 7034762. Fakss: 7569197. E pasts: asprogis@latnet.lv

14. Mežzinātnes

Henns TUHERMS, *Dr.habil.sc.ing.*

Tel./fakss: 30 29184. E pasts: henn@cs.llu.lv

AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS PADOME

Meistaru ielā 21, Rīga, LV 1050

Tel.: 7223392. Fakss: 7220423. E pasts: aip@latnet.lv

<http://www.aip.lv>

Padomes priekšsēdētāja Baiba RIVŽA, *Dr.habil.oec.*

Tel.: 7223392. Fakss: 7220423. E pasts: aip@latnet.lv, rivza@cs.llu.lv

Priekšsēdētājas vietnieks Juris EKMANIS, *Dr.habil.phys.*

Tel.: 7223644. Fakss: 7821153. E pasts: ekmanis@lza.lv

VALSTS ZINĀTNISKĀS KVALIFIKĀCIJAS KOMISIJA

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1524

Tel.: 7223931. Fakss: 7821153. E pasts: alma@lza.lv

Komisijas priekšsēdētājs LZA ist.loc. *Dr.habil.chem.* Raimonds VALTERS

Zin. sekretāre *Dr.chem.* Alma EDŽIŅA

VALSTS EMERITĒTO ZINĀTNIEKU PADOME

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1524
Tel.: 7220725. Fakss: 7821153. E pasts: chem@lza.lv
<http://www.lza.lv/lat/emerit/emerit.htm>

Padomes priekšsēdētājs LZA īst.loc. *Dr.habil.chem.* Raimonds VALTERS
Zin. sekretāre *Dr.chem.* Baiba ĀDAMSONE

LATVIJAS ZINĀTNIEKU SAVIENĪBA

Akadēmijas laukumā 1 (611a. ist.), Rīga, LV 1524
Tel.: 7212706, 7225361. Fakss: 7821153. E pasts: lzs@lza.lv
<http://www.lvzs.lv>

Padomes priekšsēdētājs *Dr.paed.* Uldis GRĀVĪTIS
Valdes priekšsēdētājs *Dr.sc.ing.* Aivars ĀBOLTIŅŠ

LATVIJAS UNIVERSITĀTES UN AUGSTSKOLAS

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Raiņa bulv. 19, Rīga, LV 1586
Tel.: 7034320. Fakss: 7034513. E pasts: lu@lu.lv
<http://www.lu.lv/>

Rektors LZA īst.loc. *Dr.habil.phys.* Ivars LĀCIS
Zinātņu prorektors LZA īst.loc. *Dr.habil.biol.* Indriķis MUIŽNIEKS

RĪGAS TEHNISKĀ UNIVERSITĀTE

Kaļķu ielā 1, Rīga, LV 1658
Tel.: 7089333. Fakss: 7820094. E pasts: rtu@adm.rtu.lv
<http://www.rtu.lv/>

Rektors LZA īst.loc. *Dr.habil.sc.ing.* Ivars KNĒTS
Zinātņu prorektors LZA kor.loc. *Dr.habil.sc.ing.* Leonids RIBICKIS

LATVIJAS LAUKSAIMNIECĪBAS UNIVERSITĀTE

Lielā ielā 2, Jelgava, LV 3001
Tel.: 30 22584. Fakss: 30 27238. E pasts: rektors@llu.lv
<http://www.llu.lv/>

Rektors *Dr.sc.ing.* Juris SKUJĀNS
Zinātņu prorektors *Dr.habil.sc.ing.* Pēteris RIVŽA

RĪGAS STRADIŅA UNIVERSITĀTE

Dzirciema ielā 16, Rīga, LV 1007
Tel.: 7409224. Fakss: 7471815. E pasts: rsu@rsu.lv
<http://www.rsu.lv/>

Rektors *Dr.habil.med., Dr.med.h.c.* Jānis VĒTRA
Zinātņu prorektore *Dr.habil.med.* Iveta OZOLANTA

DAUGAVPILS UNIVERSITĀTE

Vienības ielā 13, Daugavpils, LV 5400
Tel.: 54 22180. Fakss: 54 24321. E pasts: dau@dau.lv
<http://www.dau.lv/>

Rektore *Dr.habil.philol.* Zaiga IKERE
Zinātņu prorektors *Dr.biol.* Arvīds BARŠEVSKIS

LATVIJAS SPORTA PEDAGOĢIJAS AKADĒMIJA

Brīvības gatvē 333, Rīga, LV 1006
Tel.: 7543433. Fakss: 7543480. E pasts: kanceleja@lspa.lanet.lv
<http://www.lspa.lv>

Rektors *Dr.paed.* Uldis GRĀVĪTIS

LIEPĀJAS PEDAGOĢIJAS AKADĒMIJA

Lielā ielā 14, Liepāja, LV 3401
Tel.: 34 23568. Fakss: 34 24223. E pasts: lpa@lieppa.lv
<http://www.lieppa.lv/>

Rektors *Dr.paed.* Oskars ZĪDS

LATVIJAS MĀKSLAS AKADĒMIJA

O. Kalpaka bulv. 13, Rīga, LV 1867
Tel.: 7332202. Fakss: 7228963. E pasts: lma@latnet.lv
<http://www.lma.lv/>

Rektors LZA goda loc. Jānis Andris OSIS

J. VĪTOLA LATVIJAS MŪZIKAS AKADĒMIJA

Kr. Barona ielā 1, Rīga, LV 1050
Tel.: 7228684. Fakss: 7820271. E pasts: academy@music.lv
<http://www.lmuza.lv/academy/lv/>

Rektors Juris KARLSONS

LATVIJAS POLICIJAS AKADĒMIJA

Ezermalas ielā 8, Rīga, LV 1014
Tel.: 7800502. Fakss: 7551070. E pasts: rector@polak.edu.lv
<http://www.polak.edu.lv/>

Rektore *Dr.iur.* Ārija MEIKALIŠA

LATVIJAS KULTŪRAS AKADĒMIJA

Ludzas ielā 24, Rīga, LV 1003
Tel.: 7140175. Fakss: 7141012. E pasts: admin@lka.edu.lv
<http://www.lka.edu.lv/>

Rektors Jānis SILIŅŠ

LATVIJAS JŪRAS AKADĒMIJA

Kronvalda bulv. 6, Rīga, LV 1206
Tel.: 7321161. Fakss: 7830138. E pasts: lma@lama.lv
<http://www.lama.lv>

Rektors *Dr.sc.ing.* Jānis BRŪNAVS

LATVIJAS NACIONĀLĀ AIZSARDZĪBAS AKADĒMIJA

Ezermalas ielā 6/8, Rīga, LV 1014
Tel.: 7076881. Fakss: 7076888. E pasts: post@naa.mil.lv
<http://www.naa.mil.lv/>

Rektors pulkvežleitnants Gunārs UPĪTIS

BANKU AUGSTSKOLA

K. Valdemāra ielā 1b, Rīga, LV 1819
Tel.: 7322605. Fakss: 7320620. E pasts: info@lba.lv
<http://www.ba.lv>

Rektore *Dr.oec.* Tatjana Volkova

RĒZEKNES AUGSTSKOLA

Atbrīvošanas alejā 90, Rēzekne, LV 4600
Tel.: 46 23709. Fakss: 46 25901. E pasts: ra@ru.lv
<http://www.ru.lv/>

Rektors *Dr.oec.* Leonārs SVARINSKIS

RĪGAS EKONOMIKAS AUGSTSKOLA

Strēlnieku ielā 4a, Rīga, LV 1010
Tel.: 7015800. Fakss: 7830249. E pasts: office@sseriga.edu.lv
<http://www.sseriga.edu.lv>

Rektors Anderss PĀLZOVŠ (*Anders Paalzow*)

RĪGAS JURIDISKĀ AUGSTSKOLA

Alberta ielā 13, Rīga, LV 1010
Tel.: 7039230. Fakss: 7039240. E pasts: office@rgsl.edu.lv
<http://www.rgsl.lv>

Rektors *Dr.* Džons J.A. Burke (*John J.A. Burke*)

RĪGAS PEDAGOĢIJAS UN IZGLĪTĪBAS VADĪBAS AUGSTSKOLA

Imantas 7. līnijā 1, Rīga, LV 1083
Tel.: 7808010. Fakss: 7808034. E pasts: rpiva@rpiva.lv
<http://www.rpiva.lv/>

Rektore LZA īst.loc. *Dr.habil.philol.* Dace MARKUS

VENTSPILS AUGSTSKOLA

Inženieru ielā 101a, Ventspils, LV 3601
Tel.: 3629657. Fakss: 3629660. E pasts: venta@venta.lv, janisvu@venta.lv
<http://www.venta.lv/>

Rektors *Dr.math.* Jānis VUCĀNS

VIDZEMES AUGSTSKOLA

Cēsu ielā 4, Valmiera, LV 4201
Tel.: 42 07230. Fakss: 42 07229. E pasts: info@va.lv
<http://www.va.lv/>

Rektore *Dr.hist.* Vija DAUKŠTE

ZINĀTNISKIE INSTITŪTI

FIZIKAS, MATEMĀTIKAS UN TEHNISKO ZINĀTŅU INSTITŪTI

LU FIZIKAS INSTITŪTS

Miera ielā 32, Salaspils-1, LV 2169
Tel.: 7944700. Fakss: 7901214. E pasts: fizinst@sal.lv
<http://www.iph.sal.lv>

Direktors *Dr.phys.* Jānis Ernests FREIBERGS

Domes priekšsēdētājs LZA īst.loc. *Dr.habil.phys.* Agris GAILĪTIS

LU CIETVIELU FIZIKAS INSTITŪTS

Ķengaraga ielā 8, Rīga, LV 1063
Tel.: 7187816. Fakss: 7132778. E pasts: issp@cfi.lu.lv
<http://www.cfi.lu.lv>

Direktors *Dr.habil.phys.* Andris ŠTERNBERGS

Domes priekšsēdētāja *Dr.phys.* Laima TRINKLERE

LZA FIZIKĀLĀS ENERĢĒTIKAS INSTITŪTS

Aizkraukles ielā 21, Rīga, LV 1006
Tel.: 7552011. Fakss: 7550839. E pasts: fei@edi.lv
<http://www.innovation.lv/fei>

Direktors un Zinātniskās padomes priekšsēdētājs

LZA īst.loc. *Dr.habil.phys.* Juris EKMANIS

LU ASTRONOMIJAS INSTITŪTS

Raiņa bulv. 19, Rīga, LV 1586
Tel./fakss: 7034580. Fakss: 7034582. E pasts: astra@latnet.lv
<http://www.astr.lu.lv>

Direktors LZA kor.loc. *Dr.phys.* Māris ĀBELE

Domes priekšsēdētājs *Dr.phys.* Ivars ŠMELDS

Bāzes:

Astrofizikas observatorija
Baldones Riekstukalnā, Rīgas rajons, LV 2125
Tel.: 7932863

ZMP novērošanas bāze
Kandavas ielā 2, Rīga
Tel./fakss: 7611984

VENTSPILS STARPTAUTISKAIS RADIOASTRONOMIJAS CENTRS

Irbenē, Ances pagasts, Ventspils rajons, LV 3612
Tel.: 3682541. E pasts: irbene@e-apollo.lv
VSRC, Inženieru ielā 101a, Ventspils, LV 3601.
Tel.: 9230818. Fakss: 3628303. E pasts: virac@latnet.lv; yzh@venta.lv
<http://www.virac.lv>

Direktors LZA kor.loc. *Dr.habil.phys.* Juris ŽAGARS

LU ELEKTRONIKAS UN DATORZINĀTŅU INSTITŪTS

Dzērbenes ielā 14, Rīga, LV 1006
Tel.: 7554500. Fakss: 7555337. E pasts: bilinsk@edi.lv
<http://www.edi.lv>

Direktors LZA īst. loc. *Dr.habil.sc.comp.* Ivars BIĻINSKIS

Domes priekšsēdētājs *Dr.habil.sc.comp.* Jurijs ARTJUHS

LU MATEMĀTIKAS UN INFORMĀTIKAS INSTITŪTS

Raiņa bulv. 29, Rīga, LV 1459
Tel.: 7224730. Fakss: 7820153. E pasts: imcs@mii.lu.lv
<http://www.lumii.lv/>

Direktors LZA īst.loc. *Dr.habil.sc.comp.* Jānis BĀRZDIŅŠ

Domes priekšsēdētājs LZA kor.loc. *Dr.habil.math.* Uldis RAITUMS

LU un LZA MATEMĀTIKAS INSTITŪTS

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1524
Tel.: 7225674, 7033719. Fakss: 7227520. E pasts: lzalumi@latnet.lv
<http://ww1.lu.lv/struktura/inst-38.html>

Direktors LZA ist.loc. *Dr.habil.math.* Andris BUIĶIS
Domes priekšsēdētājs LZA kor.loc. *Dr.habil.math.* Andrejs REINFELDS

LU POLIMĒRU MEHĀNIKAS INSTITŪTS

Aizkraukles ielā 23, Rīga, LV 1006
Tel.: 7551145. Fakss: 7820467. E pasts: polmech@pmi.lv
<http://www.pmi.lv/>

Direktors LZA ist.loc. *Dr.habil.sc.ing.* Juris JANSONS
Domes priekšsēdētājs LZA ist.loc. *Dr.habil.sc.ing.* Vitauts TAMUŽS

ĶĪMIJAS UN BIOĻĢIJAS ZINĀTŅU INSTITŪTI

RTU NEORGANISKĀS ĶĪMIJAS INSTITŪTS

Miera ielā 34, Salaspils-1, LV 2169
Tel.: 7944711. Fakss: 7800779. E pasts: nki@nki.lv
<http://www.nki.lv/>

Direktors un Zinātniskās padomes priekšsēdētājs
LZA ist.loc. *Dr.habil.sc.ing.* Jānis GRABIS

LATVIJAS ORGANISKĀS SINTĒZES INSTITŪTS

Aizkraukles ielā 21, Rīga, LV 1006
Tel.: 7551822. Fakss: 7550338. E pasts: sinta@osi.lv
<http://www.osi.lv/>

Direktors LZA ist.loc. *Dr.habil.chem.* Ivars KALVIŅŠ
Zinātniskās padomes priekšsēdētājs
LZA kor.loc. *Dr.habil.chem.* Grigorijs VEINBERGS

LATVIJAS VALSTS KOKSNES ĶĪMIJAS INSTITŪTS

Dzērbenes ielā 27, Rīga, LV 1006
Tel.: 7553063. Fakss: 7550635. E pasts: koks@edi.lv
<http://www.lza.lv/lat/inst/in10.htm>

Direktors LZA kor.loc. *Dr.sc.ing.* Aivars ŽŪRIŅŠ
Zinātniskās padomes priekšsēdētājs LZA ist.loc. *Dr.chem.* Bruno ANDERSONS

LU BIOLOĢIJAS INSTITŪTS

Miera ielā 3, Salaspils, LV-2169
Tel.: 7944988. Fakss: 7944986. E pasts: office@email.lubi.edu.lv
<http://www.lubi.edu.lv>

Direktors LZA kor.loc. *Dr.biol.* Viesturs MELECIS

Domes priekšsēdētājs LZA ist.loc. *Dr.biol.* Jānis VĪKSNE

LU HIDROEKOĢIJAS INSTITŪTS

Daugavgrīvas ielā 8, Rīga, LV 1048
Tel.: 7610851. Tel./fakss: 7601995. E pasts: hydro@latnet.lv
<http://www.lu.lv/instituti/hidroekologijas.html>

Direktors *Dr.geogr.* Juris AIGARS

Domes priekšsēdētāja *Dr.biol.* Maija BALODE

LU BIOMEDICĪNAS PĒTĪJUMU UN STUDIJU CENTRS

Rātsupītes ielā 1, Rīga, LV 1067
Tel.: 7808003. Fakss: 7442407. E pasts: bmc@biomed.lu.lv
<http://bmc.biomed.lu.lv>

Direktore *Dr.chem.* Zinaida ŠOMŠTEINE

Zinātniskie direktori LZA ist.loc. *Dr.habil.biol.* Elmārs GRĒNS

LZA ist.loc. *Dr.habil.biol.* Pauls PUMPĒNS

Domes priekšsēdētājs *Dr.biol.* Viesturs BAUMANIS

LU MIKROBIOĢIJAS UN BIOTEHNOĢIJAS INSTITŪTS

Kronvalda bulv. 4, Rīga, LV 1586
Tel. 7034884. Tel./fakss: 7034885. E pasts: lumbi@lanet.lv
<http://ww1.lu.lv/jauna/strukt/mbi/index.html>

Direktors LZA ist.loc. *Dr.habil.sc.ing.* Uldis VIESTURS

Domes priekšsēdētājs *Dr.biol.* Uldis KALNENIEKS

LU AUGUSTA KIRHENŠTEINA MIKROBIOĢIJAS
UN VIRUSOĢIJAS INSTITŪTS

Rātsupītes ielā 1, Rīgā, LV 1067
Tel.: 7426197. Fakss: 7428036. E pasts: vaira@latnet.lv
<http://www.micro.lv>

Direktore *Dr.med.* Vaira SAULĪTE

Domes priekšsēdētāja LZA kor.loc. *Dr.med.* Modra MUROVSKA

NACIONĀLAIS BOTĀNISKAIS DĀRZS

Miera ielā 1, Salaspils-1, LV 2169
Tel./fakss: 7945460. E pasts: sekretare@nbd.apollo.lv
<http://www.nbd.gov.lv>

Direktors *Dr.habil.biol.* Ģederts IEVIŅŠ
Zinātniskās padomes priekšsēdētāja *Dr.biol.* Dace KĻAVIŅA

MEDICĪNAS ZINĀTŅU INSTITŪTI

**LU EKSPERIMENTĀLĀS UN KLĪNISKĀS MEDICĪNAS
INSTITŪTS**

O.Vācieša ielā 4, Rīga, LV 1004
Tel.: 7613027. Tel./fakss: 7612038. E pasts: mbrazma@latnet.lv
<http://www.lu.lv/instituti/eksperimentala.htm>

Direktors *Dr.biol.* Pēteris TRETJAKOVŠ
Domes priekšsēdētājs *Dr.med.* Jānis Alfrēds SĪPOLS

LATVIJAS KARDIOLOĢIJAS INSTITŪTS

Pilsõņu ielā 13, Rīga, LV 1002
Tel.: 7069575. Fakss: 7614641. E pasts: dzerve@lki.eunet.lv
<http://www.lza.lv/lat/inst/in35.htm>

Direktors un Zinātniskās padomes priekšsēdētājs *Dr.med.* Vilnis DZĒRVE

LAUKSAIMNIECĪBAS UN MEŽA ZINĀTŅU INSTITŪTI

LLU ZEMKOPĪBAS ZINĀTNISKAIS INSTITŪTS

Skrīveri-1, Aizkraukles raj., LV 5126
Tel.: 51 97266. Tel./fakss: 51 97512. E pasts: szc@inbox.lv
<http://www.lza.lv/lat/inst/in36.htm>

Direktors *Dr.agr.* Aldis JANSONŠ
Zinātniskās padomes priekšsēdētājs *Dr.agr.* Jānis VIGOVSKIS

LLU BIOTEHNOLOĢIJAS UN VETERINĀRMEDICĪNAS
ZINĀTNISKAIS INSTITŪTS "SIGRA"

Institūta ielā 1, Sigulda, LV 2150
Tel.: 7976654. Fakss: 7976655. E pasts: sigra@lis.lv
<http://www.llu.lv/sigra/SigraMajasLapa2005.html>

Direktors un Zinātnieku kopsapulces priekšsēdētājs
LZA īst.loc. *Dr.habil.agr., Dr.med.vet.* Aleksandrs JEMEĻJANOVŠ

LLU LAUKSAIMNIECĪBAS TEHNIKAS ZINĀTNISKAIS INSTITŪTS

Institūta ielā 1, Ulbroka, Stopiņu pag., Rīgas rajons, LV 2130
Tel.: 7910879. Fakss: 7910873. E pasts: uzc@delfi.lv
<http://www.lza.lv/lat/inst/in37.htm>

Direktors *Dr.sc.ing.* Dainis VIESTURŠ
Padomes priekšsēdētājs *Dr.sc.ing.* Semjons IVANOVŠ

LATVIJAS VALSTS MEŽZINĀTNES INSTITŪTS "SILAVA"

Rīgas ielā 111, Salaspils, LV 2169
Tel.: 7942555. Fakss: 7901359. E pasts: inst@silava.lv
<http://www.silava.lv>

Direktors Mārtiņš GRAUDUMS
Zinātnieku padomes priekšsēdētājs *Dr.silv.* Tālis GAITNIEKS

LLU ŪDENSSAIMNIECĪBAS UN ZEMES ZINĀTNISKAIS INSTITŪTS

Dobeles ielā 43, Jelgava, LV 3001
Tel.: 3025517. Fakss: 3027180. E pasts: uzzi@apollo.lv
http://www.cs.llu.lv/home_lif/Uzzi/Uzzi_lv.htm

Direktors un Zinātniskās padomes priekšsēdētājs *Dr.habil.sc.ing.* Jānis VALTERS

HUMANITĀRO UN SOCIĀLO ZINĀTŅU INSTITŪTI

LU LITERATŪRAS, FOLKLORAS UN MĀKSLAS INSTITŪTS

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050
Tel./fakss: 7229017. E pasts: litfom@lza.lv
<http://www.lu.lv/instituti/literaturas.html>

Direktors LZA īst.loc. *Dr.habil.philol.* Benedikts KALNAČŠ
Domes priekšsēdētāja *Dr.philol.* Dace BULA

LU LATVIEŠU VALODAS INSTITŪTS

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050
Tel./fakss: 7227696. E pasts: latv@lza.lv
<http://www.lu.lv/instituti/latviesu.html>

Direktore LZA kor.loc. *Dr.habil.philol.* Ilga JANSONE

Domes priekšsēdētāja *Dr.philol.* Anna STAFECKA

LU LATVIJAS VĒSTURES INSTITŪTS

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050
Tel.: 7223715. Fakss: 7225044. E pasts: lvi@lza.lv
<http://www.lu.lv/instituti/vestures.html>

Direktors LZA ist.loc. *Dr.habil.hist.* Jānis BĒRZIŅŠ

Zinātniskās Domes priekšsēdētāja LZA ist.loc. *Dr.hist.* Ieva OSE

LU FILOZOFIJAS UN SOCIOLOĢIJAS INSTITŪTS

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1940
Tel.: 7229208. Fakss: 7210806. E pasts: fsi@lza.lv
<http://www.lu.lv/instituti/filozofijas.html>

Direktore LZA ist. loc. *Dr.habil.phil.* Maija KŪLE

Domes priekšsēdētāja *Dr.phil.* Ella BUCENIECE

EKONOMIKAS INSTITŪTI

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS EKONOMIKAS INSTITŪTS, SIA

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050
Tel.: 7222830. Fakss: 7820608. E pasts: economics@economics.lv

Valdes locekle LZA kor.loc. *Dr.oec.* Raita KARNĪTE

LATVIJAS STATISTIKAS INSTITŪTS

K. Barona ielā 30, Rīga, LV 1011
Tel./fakss: 7286876. E pasts: lsi@latnet.lv
<http://www.lza.lv/lat/inst/in31.htm>

Direktors LZA ist.loc. *Dr.habil.oec.* Edvīns VANAGS

LATVIJAS VALSTS AGRĀRĀS EKONOMIKAS INSTITŪTS

Struktoru ielā 14, Rīga, LV 1039
Tel.: 7552909. Fakss: 7541789. E pasts: lvaei@lvaei.lv
<http://www.lvaei.lv/>

Direktors un Zinātniskās padomes priekšsēdētājs *Dr.oec.* Andris MIGLAVS

CITAS ZINĀTNISKĀS IESTĀDES

LATVIJAS AKADĒMISKĀ BIBLIOTĒKA

Rūpniecības ielā 10, Rīga, LV 1235
Tālr.: 7106206, Fakss: 7106202. E pasts: acadlib@lib.acadlib.lv
<http://www.acadlib.lv>

Direktore un Bibliotēkas padomes priekšsēdētāja Venta KOCERE

LATVIJAS TEHNOĻOĢISKAIS CENTRS

Aizkraukles ielā 21, Rīga, LV 1006
Tel.: 7558771. Fakss: 7541218. E pasts: ltc@latnet.lv
<http://www.innovation.lv/LTC/>

Direktors un valdes priekšsēdētājs *Dr.habil.sc.ing.* Jānis STABULNIEKS

Padomes priekšsēdētājs LZA īst.loc. *Dr.habil.phys.* Juris EKMANIS

INOVĀCIJU ROSINĀŠANAS CENTRS "IRC-LATVIA"

Aizkraukles ielā 21, Rīga, LV 1006
Tel.: 7540703. Fakss: 7540709. E pasts: irc@edi.lv
<http://www.innovation.lv/irc>

Projekta koordinators *Dr.habil.sc.ing.* Jānis STABULNIEKS

**STARPTAUTISKĀS PROGRAMMAS EUREKA
LATVIJAS NACIONĀLAIS PROJEKTU KOORDINĀCIJAS CENTRS**

Aizkraukles ielā 21, Rīga, LV 1006
Tel.: 7558744. Fakss: 7550127. E pasts: eureka@edi.lv; beverte@edi.lv
<http://www.innovation.lv/eureka>

Nacionālo projektu koordinatore *Dr.sc.ing.* Ilze BEVERTE

ES 6. PĒTNIECĪBAS UN TEHNOLOĢIJU ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA
LATVIJĀ. LATVIJAS NACIONĀLAIS KONTAKTPUNKTS

Šķūņu ielā 4, Rīga, LV 1050
Tel.: 7229727. Fakss: 7034513. E pasts: arnolds@latnet.lv
<http://www.zinatne.lv>

Vadītājs *Dr.phys.* Arnolds ŪBELIS

LZA SERTIFIKĀCIJAS CENTRS

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050
Tel./fakss: 7212807. E pasts: certcn@latnet.lv
<http://www.sertifikācijascentrs.lv/>

Direktors LZA īst.loc. *Dr.habil.sc.ing.* Imants MATĪSS

LZA BALTIJAS STRATĒĢISKO PĒTĪJUMU CENTRS

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050
Tel./fakss: 7227555. E pasts: bspceva@lza.lv

Direktors LZA īst.loc. *Dr.habil.sc.pol.* Tālavs JUNDZIS

VALSTS VALODAS AĢENTŪRA

Lāčplēša ielā 35-5, Rīga, LV 1011
Tel.: 7201680. Fakss: 7201683. E pasts: agentura@valoda.lv
<http://vva.valoda.lv>

Direktors LZA kor.loc. *Dr.habil.philol.* Jānis VALDMANIS

LZA TERMINOLOĢIJAS KOMISIJA

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050
Tel.: 7229636. Fakss: 7227696. E pasts: vaska@lza.lv
<http://termini.lza.lv>

Priekšsēdētāja LZA īst.loc. *Dr.habil.philol.* Valentīna SKUJIŅA

LAUKSAIMNIECĪBAS UN MEŽA ZINĀTŅU AKADĒMIJA

Republikas laukumā 2, Rīga, LV 1981
Tel.: 7223448. Fakss: 7821153. E pasts: llmza@latnet.lv; lmzn@lza.lv
<http://www.llmza.lv>

Prezidente LZA īst.loc. *Dr.habil.oec.* Baiba RIVŽA

Viceprezidenti: LZA īst.loc. *Dr.habil.agr.*, *Dr.med.vet.* Aleksandrs JEMEĻJANOVŠ

LZA īst.loc. *Dr.habil.sc.ing.* Uldis VIESTURS

Dr.sc.ing. Juris SKUJĀNS

Zinātniskā sekretāre M.Sc. Ieva SLOKA

ZINĀTNISKĀ IZDEVĒJDARBĪBA

APGĀDS "ZINĀTNE", SIA

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050
Tel.: 7212797. Fakss: 7227825. E pasts: zinatne@navigator.lv

Valdes priekšsēdētāja Ingrida SEGLIŅA

Direktore Ingrida VĀVERNIECE

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS VĒSTIS

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1524
Tel.: 7229830. Fakss: 7821153. E pasts: avestis@lza.lv
<http://www.lza.lv/vestis/vestis.htm>

Atbildīgais redaktors *Dr.philol.* Arno JUNDZE

Sk. arī šīs grāmatas 33. lpp.

Žurnāls publicē rakstus latviešu un angļu valodā.

LATVIJAS FIZIKAS UN TEHNISKO ZINĀTŅU ŽURNĀLS

Aizkraukles ielā 21, Rīga, LV 1006
Tel.: 7551732, 7558694. Fakss: 7550839. E pasts: ezerniec@edi.lv
http://www.innovation.lv/fei/fei_j.htm

Galvenais redaktors Juris EKMANIS

Žurnāls publicē rakstus angļu, latviešu un krievu valodā.

ŽURNĀLS "MECHANICS OF COMPOSITE MATERIALS"

Aizkraukles ielā 23, Rīga, LV 1006
Tel.: 7551694. Fakss: 7820467. E pasts: mcm@pmi.lv
<http://www.pmi.lv/journal/index.htm>

Galvenais redaktors Vitauts TAMUŽS

Žurnāls iznāk angļu un krievu valodā.

ŽURNĀLS "MAGNETOHYDRODYNAMICS"

Miera ielā 32, Salaspils, LV 2169
Tel.: 7945836. Fakss: 7901214. E pasts: zhuk@sal.lv, aceb@sal.lv
<http://mhd.sal.lv/>

Galvenais redaktors Andrejs CĒBERS

Žurnāls iznāk angļu un krievu valodā.

ŽURNĀLS "AUTOMATIC CONTROL AND COMPUTER SCIENCES"

Dzērbenes ielā 14, Rīga, LV 1006
Tel.: 7558164, 7554500. Fakss: 7555337. E pasts: avt@edi.lv
<http://www.edi.lv/journal/journal.htm>

Galvenais redaktors Ivars BIĻINSKIS

Žurnāls iznāk angļu un krievu valodā.

ŽURNĀLS "CHEMISTRY OF HETEROCYCLIC COMPOUNDS"

Aizkraukles ielā 21, Rīga, LV 1006
Tel.: 7555918, 7551822. Fakss: 7550338. E pasts: hgs@osi.lv
<http://www.osi.lv/hgs/hgs.html>

Galvenais redaktors Edmunds LUKEVICS

Žurnāls iznāk angļu un krievu valodā.

LATVIAN JOURNAL OF CHEMISTRY

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1524
Tel.: 7226032, 7944711. Fakss: 7800779. E pasts: nki@nki.lv
<http://www.nki.lv/NKI/LATV/Zurnal.htm>

Galvenais redaktors Tālis MILLERS

Žurnāls publicē rakstus angļu un krievu valodā.

ŽURNĀLS "HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES. LATVIA"

Visvalža ielā 4a, Rīga, LV 1050
Fakss: 7227802. E pasts: ivbulis@lanet.lv
<http://vip.latnet.lv/hss/>

Galvenais redaktors Viktors IVBULIS

Žurnāls iznāk angļu valodā.

LATVIJAS VĒSTURES INSTITŪTA ŽURNĀLS

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1050
Tel.: 7225751. Fakss: 7225044. E pasts: lviz@lza.lv

Galvenais redaktors Andris CAUNE

Žurnāls iznāk latviešu valodā.

(Žurnāls dibināts 1936. gadā, atjaunots 1991. gadā.)

TEHNIKAS APSKATS

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1524
Tel: 7223644, 7551373. Fakss: 7821153, 7550839. E pasts: ekmanis@lza.lv, lza@lza.lv
http://www.lza.lv/lat/TA/ta_iev.htm

Galvenais redaktors Juris EKMANIS

Žurnāls iznāk latviešu valodā.

Latvijas Zinātņu akadēmijas un
LU Astronomijas institūta populārzinātnisks gadalaiku izdevums

ZVAIGŽNOTĀ DEBESS

Raiņa bulv. 19, Rīga, LV 1586
Tel.: 7034580. Fakss: 7034582. E pasts: astra@latnet.lv
<http://www.astr.lu.lv/zvd/>

Atbildīgā redaktora vietnieks Agnis ANDŽĀNS

Žurnāls iznāk latviešu valodā.

Latvijas Zinātnes padomes, Latvijas Zinātņu akadēmijas
un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

ZINĀTNES VĒSTNESIS

Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV 1524
Tel.: 7212706. Fakss: 7821153. E pasts: alma@lza.lv; lza@lza.lv
<http://www.lza.lv/zv00.htm>

Galvenā redaktore Zaiga KIPERE
Laikraksts iznāk latviešu valodā.

Latvijas Universitātes izdevums žurnāls

TERRA

Martas ielā 9, Rīga, LV 1011
Tel.: 7034587. Fakss: 7312733. E pasts: terra@lu.lv
<http://www.lu.lv/terra/>

Galvenais redaktors Ilgonis VILKS
Žurnāls iznāk latviešu valodā.

SIA Mediju grupas TOPS izdevums žurnāls

ILUSTRĒTĀ ZINĀTNE

Pērnavas ielā 43, Rīga, LV 1009
Tel.: 7273311, 7297078. Fakss: 7292701. E pasts: ilustreta.zinatne@mgtops.lv
<http://www.ilustretazinatne.lv/>

Galvenais redaktors Vents ZVAIGZNE
Žurnāls iznāk latviešu valodā.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS
GADAGRĀMATA
2006

Sastādītāju kolektīvs

Baiba Ādamsone,

Alma Edžiņa,

Jānis Kristapsons (vadītājs),

Sofja Negrejeva,

Inese Skrīvele,

Ieva Sloka,

Ilga Tālberga

Induļa Martinsona vāka noformējums
Fotoattēli no LZA kolekcijas

Redaktore *Ieva Jansone*
Datorapstrāde *Elmārs Lange*

SIA Apgāds "Zinātne", Akadēmijas laukums 1, Rīga,
LV-1050. Reģistrācijas apliecība Nr. 40003576967.
Iespiesta SIA tipogrāfijā "Pērse", Aizkraukles ielā 21,
Rīga, LV-1006.